

Η Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών και των Οινοπνευματωδών στην Ελλάδα

Ετήσια Έκθεση

2024

ΕΚΤΕΠΝ
ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ
ΤΟΥ ΕΥΔΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
www.ektepn.gr

Η Κατάσταση
του Προβλήματος
των Ναρκωτικών και
των Οινοπνευματωδών
στην Ελλάδα

Ετήσια Έκθεση 2024

Προτεινόμενη αναφορά:

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά 2024. *Ετήσια Έκθεση ΕΚΤΕΠΝ 2024: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιοπνευματωδών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας, Νευροεπιστημών και Ιατρικής Ακρίβειας 'ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ' (ΕΠΙΨΥ)

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ)
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ 'ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ' (ΕΠΙΨΥ)

Σωρανού του Εφεσίου 2, Τ.Κ. 115 27, Αθήνα
τηλ: 210 6536902, 210 6170014
email: ektepn@ektepn.gr
www.ektepn.gr

Αθήνα, ΕΠΙΨΥ 2024

Η παρούσα έκδοση αποτελεί ιδιοκτησία του ΕΚΤΕΠΝ και καλύπτεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Το ΕΚΤΕΠΝ δεν είναι σε θέση να εγγυηθεί την ακρίβεια των πληροφοριών που προέρχονται από εξωτερικές πηγές και δεν φέρει ευθύνη για τις συνέπειες που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη χρήση τους. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Το Επιστημονικό Προσωπικό του ΕΚΤΕΠΝ συλλέγει, επεξεργάζεται και επιμελείται τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η Έκθεση και όλο το σχετικό υλικό που δημοσιεύεται μαζί.

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, περισσότερες πληροφορίες και υλικό, μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του ΕΚΤΕΠΝ: www.ektepn.gr.

Ευχαριστίες

Το ΕΚΤΕΠΝ θα ήθελε να εκφράσει τις ευχαριστίες του για την υποστήριξή τους στη σύνταξη της παρούσας Έκθεσης:

- το Υπουργείο Υγείας,
- τον Οργανισμό της ΕΕ για τα Ναρκωτικά (EUDA),
- τον Εθνικό Συντονιστή για τα Ναρκωτικά και την Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών (ΕΕΣΣΑΝ),
- όλους τους φορείς πρόληψης και αντιμετώπισης της χρήσης ουσιών, τις Διοικήσεις και το προσωπικό τους,
- τις υπηρεσίες των Υπουργείων, Πανεπιστημιακούς, στελέχη οργανισμών και ειδικούς του χώρου,
- τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο χώρο των εξαρτήσεων
- τους ωφελούμενους όλων των φορέων και των υπηρεσιών για τη συμμετοχή τους στη συλλογή (ατομικών) δεδομένων.

Επίσης, ευχαριστούμε θερμά:

- την Ομότιμη Καθηγήτρια Ψυχιατρικής του ΕΚΠΑ, κα Άννα Κοκκέβη, για την επιστημονική επιμέλεια της Έκθεσης, την πολύτιμη καθοδήγηση και εποπτεία της, και
- τον Διευθυντή του ΕΠΙΨΥ, κο Χαράλαμπο Παπαγεωργίου, Ομότιμο Καθηγητή Ψυχιατρικής του ΕΚΠΑ, και το ΔΣ για τη αμέριστη στήριξη στο έργο του ΕΚΤΕΠΝ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΚΤΕΠΝ

Επιστημονικά Υπεύθυνη

Μπάφη Ιουλία, Ψυχολόγος, MSc

Επιστημονικό προσωπικό

Γκάβρα Νίκος, Στατιστικός MSc

Καναβού Ελευθερία, Στατιστικός MSc

Παπαδοπούλου Σόνια, Ψυχολόγος MA

Πριμέτη Αλεξάνδρα, Ψυχολόγος MSc

Σιάμου Ιωάννα, Κοινωνιολόγος MSc, Υπεύθυνη Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) & Αλκοόλ

Φωτίου Αναστάσιος, Κοινωνιολόγος PhD, Υπεύθυνος Τομέα Επιδημιολογίας

Διοικητικό Προσωπικό

Βλασσοπούλου Έφη, Υπεύθυνη Τομέα Διοικητικής Στήριξης & Διαχείρισης Στοιχείων

Πρασά Πέτρούλα, Υπεύθυνη Διοικητικού Συντονισμού, Τεκμηρίωσης & Εκδόσεων

Λεοντιάδης Συλβέστρος, Υπεύθυνος Τεχνικής Υποστήριξης Η/Υ

Εξωτερικοί Συνεργάτες – Εμπειρογνώμονες

Richardson Clive, Ομότιμος Καθηγητής Εφαρμοσμένης Στατιστικής

Σπηλιοπούλου Χαρά, Καθηγήτρια Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Στεργιάτου Κωνσταντίνα, Αστυνομικός Υποδιευθυντής, Υποδιεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών, Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής ΕΛΑΣ

Εποπτεία

Κοκκέβη Άννα, Ψυχολόγος, Ομότιμη Καθηγήτρια Ψυχιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Το ΕΚΤΕΠΝ

Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ) είναι ο αρμόδιος φορέας για τη συλλογή επίσημων αντιπροσωπευτικών στοιχείων για τις εξαρτήσεις στη χώρα, ως το εθνικό παρατηρητήριο για τα ναρκωτικά, το αλκοόλ και άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές.

Αποτελεί ένα από τα Εθνικά Κέντρα που λειτουργούν στα 27 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τη Νορβηγία και τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, τα οποία λειτουργούν στο πλαίσιο του Οργανισμού της ΕΕ για τα Ναρκωτικά (EUDA, www.euda.europa.eu).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ,
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ
"ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ"
www.epipsi.gr

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
www.ektepn.gr

Είναι μονάδα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγείας, Νευροεπιστημών και Ιατρικής Ακρίβειας 'ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ' (ΕΠΙΨΥ, www.epipsi.gr).

Σκοπός του είναι η συλλογή, η επεξεργασία και η δημοσίευση επιστημονικά έγκυρων στοιχείων για τις εξαρτήσεις στην Ελλάδα. Τα στοιχεία συλλέγονται από ένα πανελλαδικό δίκτυο, που περιλαμβάνει περισσότερους από 800 φορείς και πρόσωπα. Το ΕΚΤΕΠΝ εκδίδει σε ετήσια βάση την *Ετήσια Έκθεση για την Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών και των Οικογενειακών στην Ελλάδα*, ενώ διαθέτει τα ελληνικά στοιχεία στον EUDA και σε άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς.

Περισσότερες πληροφορίες και στοιχεία www.ektepn.gr.

Περιεχόμενα

Κύρια σημεία	23
Μέρος Α ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ	29
1 Χρήση ουσιών στον πληθυσμό	29
ΣΥΝΟΨΗ	29
1.1 Επιπολασμός της χρήσης ουσιών στον γενικό πληθυσμό	29
1.2 Επιπολασμός της χρήσης ουσιών στο μαθητικό πληθυσμό	29
1.3 Χρήση ουσιών στον πληθυσμό των φυλακών	32
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	34
Δείκτης επιπολασμού της χρήσης στον πληθυσμό	34
2 Άτομα που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου στον πληθυσμό	35
ΣΥΝΟΨΗ	35
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	38
Δείκτης προβληματικής χρήσης	38
3 Άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία	39
ΣΥΝΟΨΗ	39
3.1 Είσοδοι στη θεραπεία για χρήση ουσιών	40
3.2 Είσοδοι στη θεραπεία από τη χρήση ουσιών ανά τύπο θεραπείας	40
3.3 Είσοδοι στη θεραπεία ανά ιστορικό προηγούμενης προσπάθειας για θεραπεία	41
3.4 Είσοδοι στη θεραπεία ανά πηγή παραπομπής/παρότρυνσης	41
3.5 Πολλαπλή χρήση	42
3.6 Κύρια ουσία χρήσης	43
3.7 Μέση ηλικία έναρξης χρήσης της κύριας ουσίας	45
3.8 Μέση διάρκεια χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την πρώτη είσοδο σε θεραπεία	45
3.9 Καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας	46
3.10 Συνήθης τρόπος χρήσης της κύριας ουσίας	47
3.11 Επιπολασμός της ενέσιμης χρήσης	50
3.12 Επιπολασμός της κοινής χρήσης σύριγγας	51
3.13 Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά	54
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	58
Δείκτης Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ)	58
4 Λοιμώδη νοσήματα και ψυχιατρική συννοσηρότητα	59
ΣΥΝΟΨΗ	59
4.1 HIV	59
4.1.1 Νέες διαγνώσεις HIV λοίμωξης με ενέσιμη χρήση ουσιών ως πιθανή κατηγορία μετάδοσης	59
4.1.2 Επιπολασμός της HIV λοίμωξης σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση	61
4.1.3 Επιπολασμός της HIV λοίμωξης στην κοινότητα των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών (οροσυμπεριφορικές μελέτες)	61
4.1.4 Επιπολασμός της HIV λοίμωξης στα άτομα που εισέρχονται στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών και έχουν ιστορικό ενέσιμης χρήσης	62
4.2 Ηπατίτιδα C	64
4.2.1 Επιπολασμός της HCV λοίμωξης σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση	64
4.2.2 Επιπολασμός της HCV λοίμωξης στην κοινότητα (οροσυμπεριφορικές μελέτες)	64
4.2.3 Επιπολασμός της HCV λοίμωξης στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών	64
4.3 Anti-HCV και HIV συλλοίμωξη	66
4.4 Ηπατίτιδα B	67
4.5 Φυματίωση	69
4.6 Ψυχιατρική συννοσηρότητα	70
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	72
Δείκτης επιπολασμού μολυσματικών ασθενειών (ΔΕΜΑ)	72

5 Τοξικώσεις και θάνατοι από ναρκωτικά	73
ΣΥΝΟΨΗ	73
5.1 Επείγοντα περιστατικά συνδεόμενα με τη χρήση ουσιών	73
5.2 Θάνατοι από υπερβολική δόση.....	74
5.3 Θνησιμότητα στα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών.....	76
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	77
Επείγοντα περιστατικά σχετιζόμενα με τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών	77
Δείκτης θανάτων από τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών.....	77
 Μέρος Β ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΟΥΣΙΩΝ	79
6 Πολιτική και νομοθεσία για τα ναρκωτικά.....	79
ΣΥΝΟΨΗ	79
6.1 Εθνική Στρατηγική και Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά.....	81
6.2 Λειτουργία Χώρου Εποπτευόμενης Χρήσης στην Αθήνα.....	81
6.3 Δαπάνες φορέων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ουσιοεξαρτήσεων.....	81
6.4 Νομοθεσία	84
7 Πρόληψη των εξαρτήσεων και άλλων επικίνδυνων συμπεριφορών	87
ΣΥΝΟΨΗ	87
7.1 Φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης στην Ελλάδα.....	90
7.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο στον τομέα της πρόληψης.....	90
7.3 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης.....	91
7.3.1 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στη σχολική κοινότητα.....	91
7.3.2 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στην οικογένεια.....	97
7.3.3 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στην κοινότητα	98
7.4 Επικεντρωμένες παρεμβάσεις πρόληψης.....	100
7.5 Ενδεδειγμένες παρεμβάσεις πρόληψης.....	101
7.6 Διασφάλιση της ποιότητας στον τομέα της πρόληψης.....	101
7.6.1 Κατάρτιση στελεχών πρόληψης	101
7.6.2 Αξιολόγηση παρεμβάσεων πρόληψης.....	102
7.6.3 Προδιαγραφές στον τομέα της πρόληψης	102
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	103
Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Πρόληψης	103
8 Συμβουλευτική και θεραπεία για τις ουσιοεξαρτήσεις	105
ΣΥΝΟΨΗ	105
8.1 Το σύστημα συμβουλευτικής και θεραπείας στην Ελλάδα.....	107
8.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο στον τομέα της συμβουλευτικής και θεραπείας	107
8.3 Υπηρεσίες συμβουλευτικής	109
8.3.1 Υπηρεσίες συμβουλευτικής στο πλαίσιο του προγράμματος θεραπείας με αγωνιστές	109
8.3.2 Υπηρεσίες συμβουλευτικής στο πλαίσιο των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων στην κοινότητα	110
8.3.3 Υπηρεσίες συμβουλευτικής και υποστήριξης στα Σωφρονιστικά Καταστήματα.....	112
8.4 Υπηρεσίες θεραπείας.....	113
8.4.1 Θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών στην κοινότητα	117
8.4.2 'Στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα – Θεραπεία ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στην κοινότητα.....	121
8.4.3 Υπηρεσίες θεραπείας σε Σωφρονιστικά Καταστήματα και πρόσφατα αποφυλακισμένους/ες	124
8.4.4 Μονάδες σωματικής αποτοξίνωσης	125
8.4.5 Πρόγραμμα προαγωγής αυτοβοήθειας του ΑΠΘ.....	126
8.5 Αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας των θεραπευόμενων στους φορείς θεραπείας.....	126
8.5.1 Διάγνωση, εμβολιασμός και θεραπεία λοιμωδών νοσημάτων.....	126
8.5.2 Αντιμετώπιση παθολογικών και οδοντιατρικών προβλημάτων	127
8.5.3 Αντιμετώπιση ψυχιατρικής συννοσηρότητας.....	128
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	129

Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Θεραπείας.....	129
9 Επανάταξη στην κοινότητα ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών.....	131
ΣΥΝΟΨΗ	131
9.1 Η κοινωνική επανάταξη στην Ελλάδα	131
9.2 Υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης για ενήλικες και εφήβους-νεαρούς ενήλικες	132
9.2.1 Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.....	133
9.2.2 Εργασιακή απασχόληση.....	134
9.2.3 Άλλες παρεχόμενες υπηρεσίες.....	135
9.3 Υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης για πρόσφατα αποφυλακισμένους/-ες	136
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	138
Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Επανάταξης	138
10 Μείωση της βλάβης.....	139
ΣΥΝΟΨΗ	139
10.1 Η έννοια της ‘μείωσης της βλάβης’ στην Ελλάδα και οι σχετικές παρεχόμενες υπηρεσίες.....	140
10.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο.....	142
10.3 Παροχή συρίγγων, σύνεργων ασφαλούς χρήσης και προφυλακτικών	143
10.4 Χώρος Εποπτευόμενης Χρήσης (XEX)	144
10.5 Πρόγραμμα ναλοζόνης	145
10.6 Διάγνωση, εμβολιασμός και θεραπεία λοιμωδών νοσημάτων.....	145
10.7 Αντιμετώπιση παθολογικών και οδοντιατρικών προβλημάτων	146
10.8 Αντιμετώπιση της ψυχιατρικής συννοσηρότητας	147
10.9 Χώροι φιλοξενίας αστέγων.....	147
10.10 Ενημερωτικό υλικό για ειδικούς πληθυσμούς χρηστών ουσιών και διανομή γευμάτων	148
10.11 Ανάλυση υπολειμμάτων από χρησιμοποιημένες σύριγγες – Ευρωπαϊκό Δίκτυο ESCAPE	148
10.12 Δράσεις σε χώρους ψυχαγωγίας	149
10.13 Στελέχωση των υπηρεσιών άμεσης πρόσβασης / μείωσης της βλάβης.....	149
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	150
Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Μείωσης της Βλάβης.....	150
Μέρος Γ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	151
11 Αδικήματα και αγορά ναρκωτικών.....	151
ΣΥΝΟΨΗ	151
11.1 Αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά	152
11.1.1 Κατηγορίες για αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά	152
11.1.2 Κατηγορίες αδικημάτων του Νόμου Περί ναρκωτικών.....	153
11.1.3 Κρατούμενοι για αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά.....	153
11.1.4 Άλλη παραβατικότητα σχετική με τα ναρκωτικά.....	153
11.2 Η παράνομη αγορά των ναρκωτικών	155
11.2.1 Κατασχέσεις ναρκωτικών ουσιών.....	155
11.2.2 Νέες ψυχοδραστικές ουσίες.....	157
11.2.3 Τιμή και καθαρότητα ναρκωτικών	159
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	161
Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης	161
Μέρος Δ Οιοπνευματώδη	163
12 Έκταση της χρήσης οιοπνευματωδών και ανταπόκριση στα σχετικά προβλήματα	163
ΣΥΝΟΨΗ	163
12.1 Κατανάλωση οιοπνευματωδών στον πληθυσμό	164
12.1.1 Επιπολασμός της κατανάλωσης οιοπνευματωδών στον γενικό πληθυσμό	164
12.1.2 Επιπολασμός της κατανάλωσης οιοπνευματωδών σε εφήβους.....	164
12.2 Δαπάνη και αποκτημένη ποσότητα οιοπνευματωδών	165

12.2.1	Δαπάνη και κατανάλωση δηλωμένου αλκοόλ στον πληθυσμό.....	165
12.2.2	Πρόσκτηση και κατανάλωση αδήλωτου αλκοόλ στον πληθυσμό.....	166
12.3	Προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	166
12.3.1	Άτομα που κάνουν προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	166
12.3.2	Περιστατικά οξείας τοξίκωσης από την κατανάλωση αλκοόλ.....	166
12.3.3	Άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	166
12.3.4	Αλκοτέστ, οδήγηση και θανατηφόρα τροχαία υπό την επήρεια αλκοόλ.....	173
12.4	Νομοθεσία για το Αλκοόλ.....	174
12.5	Εθνικό Σχέδιο Δράσης Αντιμετώπισης του Αλκοόλ.....	175
12.6	Πρόληψη της χρήσης οινοπνευματωδών.....	175
12.7	Συμβουλευτική και θεραπεία για τα προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	176
12.7.1	Υπηρεσίες συμβουλευτικής για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	176
12.7.2	Υπηρεσίες θεραπείας για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	176
12.7.3	Υπηρεσίες θεραπείας για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών.....	177
12.7.4	Αλκοολογικά ιατρεία.....	179
12.7.5	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του ΑΠΘ.....	179
12.7.6	Υπηρεσίες επανένταξης.....	179
	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	181
	Δείκτης Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ) για το Αλκοόλ.....	181
Παράρτημα I.	Τα 75 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας που λειτουργούν στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, και φορείς που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη, ανά Περιφέρεια ¹	183
Παράρτημα II.	Υπηρεσίες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις.....	189
Παράρτημα III.	Υπηρεσίες μείωσης της βλάβης.....	197
Παράρτημα IV.	Υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης.....	199
Παράρτημα V.	Εξειδικευμένες υπηρεσίες για άτομα με προβλήματα από τη χρήση αλκοόλ.....	201

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1:	Τα 75 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας	89
Χάρτης 2:	Υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Θεραπείας για τις Ουσιοεξαρτήσεις	108
Χάρτης 3:	Υπηρεσίες Μείωσης της Βλάβης	141

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1.1:	Επιπολασμός της χρήσης κάνναβης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή στους 16χρονους μαθητές, στο σύνολο και ανά φύλο.	30
Γράφημα 1.2:	Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό της χρήσης κάνναβης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή στους 16χρονους μαθητές.	32
Γράφημα 1.3:	Επιπολασμός της χρήσης παράνομων ουσιών (χρήση έστω και μία φορά) στον πληθυσμό των φυλακών.	33
Γράφημα 2.1:	Διαχρονικές τάσεις στον εκτιμώμενο αριθμό (κεντρική εκτίμηση και 95% διάστημα εμπιστοσύνης) των ατόμων που κάνουν χρήση ηρωίνης ή άλλων οπιοειδών.	36
Γράφημα 2.2:	Διαχρονικές τάσεις στον εκτιμώμενο αριθμό (κεντρική εκτίμηση και 95% διάστημα εμπιστοσύνης) των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση (τις 30 τελευταίες ημέρες).	37
Γράφημα 3.1:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών ετησίως στα προγράμματα θεραπείας, στο σύνολο και ανά τύπο θεραπείας. ...	40
Γράφημα 3.2:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) και το ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανάλογα με το εάν αφορούν περιπτώσεις α) 'με' ή β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία'.	41
Γράφημα 3.3:	'Πολλαπλή χρήση' ουσιών στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία' (στοιχεία 2022).	42
Γράφημα 3.4:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στο ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών και αναφέρουν 'πολλαπλή χρήση' ουσιών, ανεξαρτήτως κύριας ουσίας χρήσης.	43
Γράφημα 3.5:	Κύρια ουσία χρήσης στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης ή ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	44
Γράφημα 3.6:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης.	45
Γράφημα 3.7:	Μέση ηλικία έναρξης της (συστηματικής) χρήσης της κύριας ουσίας στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε πρόγραμμα γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	46
Γράφημα 3.8:	Μέση διάρκεια (σε έτη) χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την είσοδο σε θεραπεία στα άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε πρόγραμμα γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	46
Γράφημα 3.9:	Καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε πρόγραμμα γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	47
Γράφημα 3.10:	Συνήθης τρόπος χρήσης στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για οπιοειδή (n=1.644), στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και στις εισόδους σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	48
Γράφημα 3.11:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στο συνήθη τρόπο χρήσης στα άτομα που εισέρχονται ετησίως στη θεραπεία για οπιοειδή.	48

Γράφημα 3.12:	Συνήθης τρόπος χρήσης στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για κοκαΐνη/ άλλα διεγερτικά (n=772), στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και τις εισόδους σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	49
Γράφημα 3.13:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στο συνήθη τρόπο χρήσης στα άτομα που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για κοκαΐνη / άλλα διεγερτικά.	49
Γράφημα 3.14:	Ενέσιμη χρήση α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για οπιοειδή, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης, και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	50
Γράφημα 3.15:	Ενέσιμη χρήση α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για κοκαΐνη/διεγερτικά, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	51
Γράφημα 3.16:	Κοινή χρήση σύριγγας α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για οπιοειδή και ανέφεραν ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	52
Γράφημα 3.17:	Κοινή χρήση σύριγγας α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για κοκαΐνη/διεγερτικά και ανέφεραν ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία', καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	52
Γράφημα 3.18:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) και το ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία από τη χρήση ουσιών και αναφέρουν πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση (ενέσιμη χρήση κατά τον τελευταίο μήνα).	53
Γράφημα 3.19:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) και το ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία από τη χρήση ουσιών, έχουν ιστορικό ενέσιμης χρήσης και αναφέρουν πολύ πρόσφατη κοινή χρήση σύριγγας (κοινή χρήση σύριγγας κατά τον τελευταίο μήνα).	53
Γράφημα 3.20:	Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία' (στοιχεία 2022).	54
Γράφημα 3.21:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών.	55
Γράφημα 3.22:	Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στη μέση ηλικία κατά την είσοδο σε θεραπεία για χρήση ουσιών, στη μέση ηλικία έναρξης χρήσης οποιασδήποτε παράνομης ουσίας, στη μέση ηλικία έναρξης συστηματικής χρήσης της κύριας ουσίας και στη μέση διάρκεια της συστηματικής χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την είσοδο στη θεραπεία.	55
Γράφημα 4.1:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό και το ποσοστό των νέων διαγνώσεων HIV λοίμωξης με την ενέσιμη χρήση ουσιών ως πιθανή κατηγορία μετάδοσης (2006-2023).	61
Γράφημα 4.2:	Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό της HIV λοίμωξης στα άτομα που εισέρχονται στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών, στο σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για την Περιφέρεια Αττικής, Θεσσαλονίκης και όλες μαζί τις Λοιπές περιοχές.	64
Γράφημα 4.3:	Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό (%) της HCV λοίμωξης (anti-HCV+) στα άτομα που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (ανεξαρτήτως ουσίας) και αναφέρουν ενέσιμη χρήση ≥ 1 φορά (σε όλη τη ζωή), για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και όλες μαζί τις Λοιπές περιοχές.	67
Γράφημα 4.4:	Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό (ποσοστό) του α) anti-HBc και του β) HBsAg στα άτομα που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών	

	(ανεξαρτήτως ουσίας) και αναφέρουν ενέσιμη χρήση ≥ 1 φορά (σε όλη τη ζωή), για το σύνολο της χώρας.	70
Γράφημα 4.5:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό α) των εμβολιασμένων και β) των επίνουσων για τον ιό της Ηπατίτιδας Β στα άτομα που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (ανεξαρτήτως ουσίας) και αναφέρουν ενέσιμη χρήση ≥ 1 φορά (σε όλη τη ζωή), για το σύνολο της χώρας (προγράμματα ΟΚΑΝΑ και ΨΝΘ).	70
Γράφημα 4.6:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό ατόμων στα προγράμματα θεραπειών για χρήση ουσιών με διαγνωσμένο ψυχιατρικό πρόβλημα.	71
Γράφημα 5.1:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των θανάτων από υπερδοσολογία (1999-2021).	75
Γράφημα 5.2:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των θανάτων από υπερδοσολογία σε: α) Αττική, β) Θεσσαλονίκη (περιφερειακή ενότητα) και γ) όλες μαζί τις λοιπές περιοχές (2018-2021).	76
Γράφημα 7.1:	Αριθμός καθολικών παρεμβάσεων σε μαθητές/ριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022.	94
Γράφημα 7.2:	Αριθμός καθολικών παρεμβάσεων σε μαθητές/ριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022.	94
Γράφημα 7.3:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των προγραμμάτων των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας του Υπουργείου Παιδείας σε μαθητές/ριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ποσοστό ανά τύπο προγράμματος (2001-2022).	96
Γράφημα 7.4:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας του Υπουργείου Παιδείας σε μαθητές/ριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ποσοστό ανά τύπο προγράμματος (2000-2022).	96
Γράφημα 8.1:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των δομών συμβουλευτικής για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης, για το σύνολο και ανά τύπο δομής (2010-2023).	109
Γράφημα 8.2:	Διαχρονικές τάσεις του αριθμού των θεραπευομένων στα 'στεγνά' συμβουλευτικά κέντρα (2010-2022).	111
Γράφημα 8.3:	Διαχρονικές τάσεις της πορείας ατόμων στα 'στεγνά' συμβουλευτικά κέντρα (2011-2022). ...	112
Γράφημα 8.4:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των δομών κυρίως θεραπείας για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης, για το σύνολο και ανά τύπο δομής (2000-2023).	113
Γράφημα 8.5:	Συνολικός αριθμός θεραπευομένων, ανά τύπο θεραπείας (στοιχεία 2022).	114
Γράφημα 8.6:	Διαχρονικές τάσεις της δυναμικότητας και του αριθμού των θεραπευομένων (2002-2022). .	114
Γράφημα 8.7:	Στελέχωση ανά τύπο θεραπείας με ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης (στοιχεία 2022).	115
Γράφημα 8.8:	Δυναμικότητα, θεραπευόμενοι-ες που συνεχίζουν τη θεραπεία από το 2021 και εισαγωγές το 2022 στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών (στοιχεία 2022).	119
Γράφημα 8.9:	Αριθμός και ποσοστό θεραπευομένων στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών α) στην Αττική, β) τη Θεσσαλονίκη και γ) τις λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).	119
Γράφημα 8.10:	Διαχρονικές τάσεις της δυναμικότητας και του αριθμού των θεραπευομένων στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών (2002-2022).	121
Γράφημα 8.11:	Διαχρονικές τάσεις του αριθμού των ατόμων με προβλήματα από τη χρήση οπιοειδών που βρίσκονται στη λίστα αναμονής για ένταξη σε θεραπεία με αγωνιστές, για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και τις λοιπές περιοχές (2005-2023). .	121
Γράφημα 8.12:	Δυναμικότητα, θεραπευόμενοι-ες που συνεχίζουν τη θεραπεία από το 2021 και εισαγωγές το 2022 σε 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα (στοιχεία 2022).	122
Γράφημα 8.13:	Διαχρονικές τάσεις του αριθμού των θεραπευομένων σε 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα (2002-2022).	123
Γράφημα 8.14:	Διαχρονικές τάσεις της πορείας ατόμων στο ποσοστό της έκβασης των θεραπευομένων στην κυρίως φάση της θεραπείας των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων, ανά τύπο έκβασης (2011-2022).	123
Γράφημα 8.15:	Διαχρονικές τάσεις της δυναμικότητας και του συνολικού αριθμού των θεραπευομένων που βρίσκονται σε θεραπεία σε Σωφρονιστικά Καταστήματα (2011-2022).	124
Γράφημα 9.1:	Έκβαση στα προγράμματα κοινωνικής επανένταξης (στοιχεία 2022).	133

Γράφημα 9.2:	Διαχρονικές τάσεις α) στη δυναμικότητα και β) στον αριθμό των ατόμων σε προγράμματα επανένταξης (2003-2022).....	133
Γράφημα 9.3:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων στις μονάδες επανένταξης που α) εργάζονταν ήδη από το προηγούμενο έτος και β) εξασφάλισαν εργασία κατά το έτος αναφοράς (2008-2022).	135
Γράφημα 10.1:	Διαχρονικές τάσεις α) στα σημεία διανομής συριγγών, β) στον αριθμό των συριγγών που διανεμήθηκαν/ανταλλάχθηκαν και γ) στην κάλυψη της παροχής συριγγών στην Ελλάδα (2005-2022).	144
Γράφημα 10.2:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που είναι HIV θετικοί λόγω ενέσιμης χρήσης ουσιών και λαμβάνουν αντιρετροϊκή θεραπεία (2012-2022).....	146
Γράφημα 10.3:	Διαχρονικές τάσεις στα α) παθολογικά και β) οδοντιατρικά περιστατικά που αντιμετωπίζονται στις ιατρικές υπηρεσίες των μονάδων/υπηρεσιών άμεσης πρόσβασης* (2017-2022).....	147
Γράφημα 11.1:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό α) κατηγορηθέντων και β) υποθέσεων σχετικά με αδικήματα του νόμου Περί ναρκωτικών (2000-2022).	152
Γράφημα 11.2:	Διαχρονικές τάσεις α) στο συνολικό αριθμό των κρατουμένων ¹ στις φυλακές (ανεξαρτήτως αδικήματος) και β) στον αριθμό και γ) το ποσοστό των κρατουμένων για αδικήματα του Νόμου Περί ναρκωτικών (2004-2022).	153
Γράφημα 11.3:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των διαρρηχθέντων φαρμακείων (2000-2022).....	154
Γράφημα 11.4:	Διαχρονικές τάσεις α) στον συνολικό αριθμό θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων και β) στον αριθμό των θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων λόγω χρήσης ναρκωτικών ουσιών (2007-2022).	154
Γράφημα 11.5:	Διαχρονικές τάσεις στις κατασχεθείσες ποσότητες (σε κιλά) α) ηρωίνης, β) κοκαΐνης και γ) ινδικής κάνναβης (2000-2022).	157
Γράφημα 11.6:	Διαχρονικές τάσεις στο αριθμό των νέων ψυχοδραστικών ουσιών που κοινοποιήθηκαν μέσω του Δικτύου Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) για πρώτη φορά κατά το έτος αναφοράς (2011-2023).	157
Γράφημα 11.7:	Διαχρονικές τάσεις στις κατασχεθείσες ποσότητες (σε γραμμάρια) α) κανναβινοειδών και β) καθινόνων (2012-2023).....	158
Γράφημα 11.8:	Διαχρονικές τάσεις στην ελάχιστη και τη μέγιστη λιανική τιμή α) ηρωίνης, β) κοκαΐνης και γ) κατεργασμένης κάνναβης (2002-2022).....	160
Γράφημα 11.9:	Διαχρονικές τάσεις στην ελάχιστη και τη μέγιστη λιανική τιμή α) δισκίων Έκστασης και β) δόσεων LSD (2002-2022)	160
Γράφημα 12.1:	Διαχρονικές τάσεις στη συχνότητα κατανάλωσης οιοπνευματωδών και μέθης σε 15χρονους μαθητές (2014-2022).	165
Γράφημα 12.2:	Διαχρονικές τάσεις στη μέση μηνιαία δαπάνη (€) του ελληνικού νοικοκυριού σε οιοπνευματώδη ποτά (2018-2022).....	165
Γράφημα 12.3:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών, συνολικός αριθμός και αριθμός και ποσοστό ατόμων χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία για το αλκοόλ (2011-2022).....	167
Γράφημα 12.4:	Διαχρονικές τάσεις στην εργασιακή κατάσταση των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών (2011-2022).	169
Γράφημα 12.5:	Διαχρονικές τάσεις στην κατηγορία κύριου ποτού κατανάλωσης στα άτομα που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών (2011-2022).....	170
Γράφημα 12.6:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών και αναφέρουν χρήση κάποιας παράνομης ουσίας έστω και μία φορά α) στο παρελθόν και β) πολύ πρόσφατα (κατά τις τελευταίες 30 ημέρες) (2011-2022).....	171

Γράφημα 12.7:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οινόπνευματων και αναφέρουν προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας (2011-2022).....	172
Γράφημα 12.8:	Διαχρονικές τάσεις α) στον αριθμό των θανατηφόρων τροχαίων και β) στον αριθμό και γ) το ποσοστό των θανατηφόρων τροχαίων που οφείλονται σε μέθη (2011-2022).....	173
Γράφημα 12.9:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται στη θεραπεία για προβλήματα από το αλκοόλ (2011-2022).....	177
Γράφημα 12.10:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων στο στάδιο της θεραπείας για προβλήματα από το αλκοόλ, ανά κατηγορία έκβασης (2011-2022).....	178
Γράφημα 12.11:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που ήταν στην επανένταξη για προβλήματα από το αλκοόλ, για το σύνολο και ανά φύλο (2011-2022).....	180
Γράφημα 12.12:	Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων στο στάδιο της επανένταξης των προγραμμάτων για προβλήματα από το αλκοόλ, ανά κατηγορία έκβασης (2011-2022).....	180

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1:	Επιπολασμός της χρήσης ουσιών στους μαθητές Λυκείου 16-18 ετών (Στοιχεία ΕΠΙΨΥ από την 'Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση ουσιών, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές και την ψυχοκοινωνική υγεία').	31
Πίνακας 2.1:	Αριθμός ατόμων που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου με ηλικία 15-64 ετών και κύρια ουσία τα οπιοειδή ανά φύλο και ηλικία, έτος 2022.	35
Πίνακας 2.2:	Αριθμός ατόμων ηλικίας 15-64 ετών που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου και έκαναν ενέσιμη χρήση κατά το τελευταίο μήνα ανά φύλο και ηλικία, έτος 2022.	36
Πίνακας 3.1:	Διαχρονικές τάσεις (2010-2022) στα χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται ετησίως στη θεραπεία από τη χρήση ουσιών στην Ελλάδα.	56
Πίνακας 4.1:	Νέες διαγνώσεις HIV λοίμωξης που δηλώθηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1/1/2023-31/12/2023, ανά κατηγορία μετάδοσης, στο σύνολο και ανά φύλο.	60
Πίνακας 4.2:	Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν με HIV (επιβεβαιωμένο) κατά την είσοδό τους σε δομές θεραπείας για τη χρήση ουσιών το 2023, για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.	63
Πίνακας 4.3:	Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν με αντισώματα έναντι του HCV (anti-HCV+) κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023, για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.	66
Πίνακας 4.4:	Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023 με αντισώματα έναντι του πυρηνικού αντιγόνου της ηπατίτιδας Β (anti-HBc), για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.	68
Πίνακας 4.5:	Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023 με αυστραλιανό αντιγόνο (HBsAg), για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.	69
Πίνακας 5.1:	Αριθμός επειγόντων περιστατικών ανά είδος ουσίας (2020-2022).	74
Πίνακας 6.1:	Κατανομή δαπανών OKANA (2015-2017-2018-2020-2021-2022).	82
Πίνακας 6.2:	Κατανομή δαπανών ΚΕΘΕΑ (2015-2017-2018-2020-2021-2022).	83
Πίνακας 6.3:	Δαπάνες Υπηρεσιών Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (2020-2021-2022).	84
Πίνακας 6.4:	Δαπάνες Υπηρεσιών Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης (2015-2018-2020-2021-2022)	84
Πίνακας 7.1:	Εκπαιδευτικά σεμινάρια και υποστηρικτικές συναντήσεις των Κέντρων / φορέων Πρόληψης για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022.	97
Πίνακας 7.2:	Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης σε γονείς κατά το έτος 2022.	98
Πίνακας 7.3:	Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης σε παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας κατά το έτος 2022.	98
Πίνακας 7.4:	Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στην κοινότητα κατά το έτος 2022.	99

Πίνακας 7.5:	Τηλεφωνικές γραμμές για θέματα χρήσης ουσιών.	101
Πίνακας 8.1:	Ποσοστό συμβουλευτικών κέντρων που παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες θεραπευομένων.	111
Πίνακας 8.2:	Ποσοστό δομών θεραπείας που παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες θεραπευομένων.	116
Πίνακας 8.3:	Αριθμός θεραπευομένων με ιδιαίτερες ανάγκες στις δομές θεραπείας το 2022 και ποσοστό συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό θεραπευομένων.	117
Πίνακας 8.4:	Αριθμός θεραπευομένων με αγωνιστές οπιοειδών το 2022, ανά ηλικιακή ομάδα και ποσοστό συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό θεραπευομένων.	120
Πίνακας 8.5:	Αριθμός θεραπευομένων με αγωνιστές οπιοειδών το 2022, ανάλογα με τη διάρκεια σε θεραπεία και ποσοστό συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό θεραπευομένων.	120
Πίνακας 10.1:	Αριθμός αιμοληψιών και rapid tests για Ηπατίτιδες και HIV/AIDS (2019-2022).....	145
Πίνακας 11.1:	Αριθμός κατηγορηθέντων και υποθέσεων ανά κατηγορία αδικήματος και στο σύνολο (2020-2022).	153
Πίνακας 11.2:	Κατασχεθείσες ποσότητες ναρκωτικών ουσιών (2012-2022).	155
Πίνακας 11.3:	Νέες ψυχοδραστικές ουσίες που ταυτοποιήθηκαν για πρώτη φορά το 2023.	158
Πίνακας 11.4:	Διαχρονικές τάσεις στις κατασχεθείσες ποσότητες α) τραμαδόλης και β) κεταμίνης (2018-2023).	159
Πίνακας 12.1:	Διαχρονικές τάσεις στη μέση μηνιαία ποσότητα (λίτρα) οιοπνευματωδών αποκτημένη από τα νοικοκυριά (2018-2022).	166
Πίνακας 12.2:	Διαχρονικές τάσεις των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση οιοπνευματωδών (2011-2022).	168
Πίνακας 12.3:	Κυριότερες κατηγορίες επαγγελματιών των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών (2018-2022).	169
Πίνακας 12.4:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών και αναφέρουν δοκιμή ή χρήση κάποιας παράνομης ουσίας στο παρελθόν, ανά ουσία (2011-2022).	171
Πίνακας 12.5:	Διαχρονικές τάσεις α) στον αριθμό των συνεργειών* της Διεύθυνσης Τροχαίας για αλκοτέστ, β) αριθμός οδηγών που ελέγχθηκαν (εκατομμύρια) και γ) αριθμός (χιλιάδες) και ποσοστό περιστατικών οδήγησης υπό την επήρεια αλκοόλ (2011-2022).	173
Πίνακας 12.6:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων σε θεραπεία για προβλήματα από τα οιοπνευματώδη που εντάσσονται σε ειδικούς πληθυσμούς (2018-2022).	177
Πίνακας 12.7:	Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων σε θεραπεία για οιοπνευματώδη που λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή, ανά κατηγορία φαρμάκου (2018-2022).	178
Πίνακας 12.8:	Στελέχωση των εξειδικευμένων μονάδων θεραπείας για τα οιοπνευματώδη με ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης (2018-2022).	179

Η Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών και των Οινοπνευματωδών στην Ελλάδα

Ετήσια Έκθεση 2024

Κύρια σημεία

Άγνωστη είναι η εικόνα για την έκταση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης ουσιών στον πληθυσμό – Επικείμενη διενέργεια πανελλήνιας έρευνας για την έκταση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης ουσιών στο γενικό πληθυσμό

Μετά τη δέσμευση για χρηματοδότηση και στήριξη από το Υπουργείο Υγείας, το 2025 αναμένεται να υλοποιηθεί πανελλήνια έρευνα στον γενικό πληθυσμό, η οποία θα παράξει πολύτιμα στοιχεία για την έκταση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης ουσιών στον ενήλικο πληθυσμό της χώρας. Πρόκειται για έρευνα συγχρονικού τύπου σε αντιπροσωπευτικό, πιθανοτικό δείγμα του πληθυσμού, με τη χρήση ερωτηματολογίου που περιλαμβάνει πλήθος μέτρων σχετικά με τη χρήση ουσιών και τους συνδεόμενους παράγοντες. Η τελευταία έρευνα στο γενικό πληθυσμό με αυτά τα χαρακτηριστικά είχε διενεργηθεί από το ΕΠΙΨΥ το 2004.

Στον εφηβικό πληθυσμό, διενεργήθηκε στα τέλη του 2022 για 7η συνεχή τετραετία η σχολική έρευνα του ΕΠΙΨΥ με τίτλο 'Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των έφηβων-μαθητών' (ελληνικό σκέλος της διακρατικής έρευνας Health Behaviour in School-aged Children, HBSC) που τελεί υπό την αιγίδα του Π.Ο.Υ. και η οποία -μεταξύ άλλων- συμπεριλαμβάνει ερωτήσεις για τη χρήση κάνναβης στους 16χρονους (μαθητές Α΄ Λυκείου). Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, χρήση κάνναβης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται από έναν στους 13 (8,0%) εφήβους, ποσοστό παρόμοιο εκείνου που είχε παρατηρηθεί πριν από μία 4ετία. Ωστόσο, η γενικότερη τάση στον επιπολασμό της χρήσης κάνναβης στους 16χρονους στην Ελλάδα είναι διαχρονικά αυξητική. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, αυξητική είναι διαχρονικά η τάση και στο ποσοστό των 16χρονων που αναφέρουν ότι 'αρκετοί, οι περισσότεροι ή όλοι' τους οι φίλοι κάνουν χρήση κάνναβης. Σε συνδυασμό, τα παραπάνω ευρήματα είναι ενδεικτικά ότι σταδιακά η χρήση της ουσίας διεισδύει ολοένα και περισσότερο στον εφηβικό πληθυσμό, τάση η οποία, εφόσον συνεχιστεί, αναμένεται να συμβάλει στην αύξηση του αριθμού των νεαρών ενηλίκων που θα απευθύνονται στο άμεσο μέλλον στις εξειδικευμένες δομές για προβλήματα από την χρήση της ίδιας ουσίας ή (μέσω αυτής) και άλλων ουσιών.

Εδραιώνονται οι μεταβολές στη χρήση ουσιών και τα συνδεόμενα προβλήματα

Μπορεί τα οπιοειδή (κυρίως ηρωίνη) να παραμένουν η συχνότερα αναφερόμενη 'κύρια' ουσία χρήσης κατά την είσοδο στη θεραπεία (46,7%), αλλά τόσο ο αριθμός όσο και το ποσοστό τους μειώνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια. Αντίθετα, αυξάνεται σταθερά ο αριθμός των εισόδων για κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, καθώς και για ουσίες όπως οι βενζοδιαζεπίνες, το 'σπίντμπολ', τα νέα συνθετικά ναρκωτικά και τα παραισθησιογόνα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι αναφορές στα αιτήματα θεραπείας στην κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά ως κύρια ουσία ήταν το 2022 αυξημένες κατά 62% συγκριτικά με πριν από μια 5ετία και κατά 186% συγκριτικά με πριν από μια 10ετία. Το δεδομένο αυτό δείχνει προς σημαντικές μεταβολές στα πρότυπα χρήσης στην κοινότητα και, συνεπώς, σε νέους και αχαρτογράφητους -για την υγεία- κινδύνους. Επίσης, έχει πολλές προεκτάσεις, με σημαντικότερη την ανάγκη για προσαρμογή των υπηρεσιών στις ανάγκες των ατόμων που κάνουν χρήση αυτών των ουσιών, καθώς παραδοσιακά οι δομές θεραπείας είχαν συγκροτηθεί για την αντιμετώπιση προβλημάτων από τη χρήση οπιοειδών.

Διαφορετικές ανάγκες μεταξύ περιοχών της χώρας

Σημαντικές επίσης είναι οι διαφοροποιήσεις που εμφανίζουν τα τελευταία χρόνια όλο και πιο έντονα οι διάφορες περιοχές της χώρας στα πρότυπα χρήσης. Ως η κύρια ουσία, τα οπιοειδή αναφέρονται σε υψηλότερο ποσοστό στις εισόδους στη Θεσσαλονίκη και στις λοιπές περιοχές, ενώ η κοκαΐνη και τα

άλλα διεγερτικά αναφέρονται σε υψηλότερο ποσοστό στην Αττική. Διαφορές παρατηρούνται και στον τρόπο χρήσης: στην Αττική η χρήση της κύριας ουσίας γίνεται κυρίως ενδορινικώς (απ' ό,τι ενέσιμα). Αντίθετα, σε Θεσσαλονίκη και λοιπές περιοχές προτιμάται ο ενέσιμος τρόπος χρήσης (συμπεριλαμβανομένης της κοκαΐνης/άλλα διεγερτικά)—με την τάση να είναι επιπλέον τα τελευταία χρόνια αυξητική. Στις δύο παραπάνω περιοχές, αυξητική είναι η τάση και στην πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση, όπως και στην κοινή χρήση συρίγγων (έμμεσος δείκτης κινδύνου για -μεταξύ άλλων- ταχεία μετάδοση λοιμωδών νοσημάτων εντός και εκτός της κοινότητας των χρηστών). Τα παραπάνω καταδεικνύουν την ανάγκη για επέκταση των προγραμμάτων μείωσης της βλάβης στη Θεσσαλονίκη και ιδιαίτερα στις υπόλοιπες πόλεις της χώρας για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις για παρουσία προβληματικής χρήσης ουσιών στον πληθυσμό.

Αυξάνεται η ζήτηση για θεραπεία από τη χρήση ουσιών

Το 2022 τουλάχιστον 3.567 διακριτά άτομα εισήλθαν στις δομές των αναγνωρισμένων φορέων θεραπείας της χώρας για χρήση ουσιών (χωρίς απαραίτητως τα άτομα αυτά να έχουν παραμείνει ή ολοκληρώσει το πρόγραμμα). Μετά το 2020, πρώτη χρονιά της πανδημίας του COVID-19 οπότε και παρατηρήθηκε σημαντική μείωση, ο αριθμός των εισόδων στην θεραπεία επανέκαμψε, αρχικά το 2021 και ακόμα περισσότερο το 2022, καταδεικνύοντας αυξημένη ζήτηση για θεραπεία. Η παραπάνω τάση αφορά τόσο τα άτομα με 'ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία' όσο και στις 'νέες περιπτώσεις θεραπείας'.

Ανησυχητική τάση αύξησης της πολλαπλής χρήσης

Περισσότερα από τα ¾ των εισόδων (77,5%) αναφέρουν 'πολλαπλή χρήση' ουσιών (δεν συμπεριλαμβάνεται σε αυτές το αλκοόλ)—ιδιαίτερα τα άτομα με 'ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία'. Σε εύρος 10ετίας, το παραπάνω ποσοστό εμφανίζεται ετησίως αυξημένο—τάση ανησυχητική, που επίσης προσομοιάζει εκείνης που είχε παρατηρηθεί και την περίοδο πριν την ανίχνευση της επιδημίας της HIV λοίμωξης στην Αθήνα το 2011-2012.

Εγρήγορση για την αυξανόμενη διάθεση συνθετικών ουσιών

Σε σημαντικό ζήτημα φαίνεται να εξελίσσεται η διάθεση συνθετικών ουσιών στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, το 2023 συνεχίστηκε η αύξηση που ξεκίνησε το 2022, στις κατασχεθείσες ποσότητες συνθετικών κανναβινοειδών. Η αύξηση αυτή οφειλόταν κυρίως σε μία υπόθεση κατάσχεσης μεγάλης ποσότητας αυτής της κατηγορίας των ουσιών από την Ελληνική Αστυνομία. Στην υπόθεση αυτή διαπιστώθηκε η εμπλοκή ομάδας εγκληματικής οργάνωσης που διέθετε αυτοσχέδιο εξοπλισμένο εργαστήριο για την παραγωγή συνθετικών ναρκωτικών και διεθνές δίκτυο παραγγελιών για τη διακίνηση τους σε Ευρώπη και Αμερική.

Επιπλέον, μέσα από το Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης που λειτουργεί στη χώρα μας από το ΕΚΤΕΠΝ, το νέο ημισυνθετικό κανναβινοειδές, HHC, εντοπίστηκε στα τέλη του 2022. Το 2023 η διάθεση της ουσίας εξαπλώθηκε, καθώς πραγματοποιήθηκε μεγάλος αριθμός κατασχέσεων, εκ των οποίων οι τέσσερις (4) με μεγάλες κατασχεθείσες ποσότητες. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με αναφορές που έγιναν στο Κέντρο Δηλητηριάσεων, το αρμόδιο Κέντρο Αναφοράς, το 2023 σημειώθηκε μεγάλος αριθμός τοξικώσεων (34 περιστατικά) σχετιζόμενων με τη χρήση HHC. Με τη δημοσίευση της ΚΥΑ (Δ3/οικ.2682, ΦΕΚ 287/Β/12-01-2024), η ουσία HHC τέθηκε υπό έλεγχο και στη χώρα μας (Πίνακας Α', ν. 4139/2013).

Όσον αφορά τη διάθεση συνθετικών οπιοειδών, μέσα από τις κατασχέσεις των ουσιών που πραγματοποιούνται από τις Αρχές Επιβολής του Νόμου, φαίνεται ότι η τραμαδόλη αποτελεί το

συνθετικό οπιοειδές που διακινείται, παρόλη τη μείωση που σημειώθηκε την τριετία 2020-2023 στις κατασχεθείσες ποσότητες. Στη χώρα μας δεν έχουν σημειωθεί αναφορές για νιταζίνες.

Ανάγκη εγρήγορσης για τα υψηλά επίπεδα των HCV και HIV στην κοινότητα των ενεργών χρηστών

84 νέες διαγνώσεις HIV με πιθανή αιτία την ενέσιμη χρήση αναφέρθηκαν στο εθνικό σύστημα επιτήρησης του ΕΟΔΥ το 2023, 12,8% μεταξύ όλων των δηλώσεων ή 19,5% μεταξύ των δηλώσεων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης. Ο αριθμός αυτός ήταν το 2023 αυξημένος συγκριτικά με το 2022 (24%) και συγκριτικά με 8 χρόνια νωρίτερα (2015, 13,1%). Την τελευταία 10ετία (2014-2023) και μετά την επιδημία της HIV λοίμωξης στην κοινότητα των ενεργών χρηστών, ο αριθμός των νέων διαγνώσεων παραμένει υψηλός, αλλά σχετικά σταθερός, παρόλες τις διακυμάνσεις.

Ο επιπολασμός της HIV λοίμωξης στα άτομα που εισήλθαν το 2023 στη θεραπεία για χρήση ουσιών και ανέφεραν ενέσιμη χρήση υπολογίζεται σε εθνικό επίπεδο στο 9%, ποσοστό υψηλό και αυξημένο συγκριτικά με το 2022 (7,4%). Ιδιαίτερα στην περιοχή της Αττικής, το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 13%, ένδειξη, μεταξύ άλλων, συνέχισης (σε υψηλά επίπεδα) της επιδημίας του 2011.

Ιδιαίτερη προσοχή χρήζουν και τα δεδομένα από τη Θεσσαλονίκη, δεδομένου ότι από το 2019 παρατηρείται σημαντική αύξηση του επιπολασμού της HIV λοίμωξης, ο οποίος (αν και με διακυμάνσεις από έτος σε έτος) διατηρείται υψηλός έως και σήμερα, με στοιχεία επιδημίας. Ο υψηλός επιπολασμός και -κυρίως- η υψηλή επίπτωση της HIV λοίμωξης είχαν έγκαιρα αναδειχθεί μέσα από τα ευρήματα οροσυμπεριφορικών μελετών που διενεργούνται τα τελευταία χρόνια στην κοινότητα των ενεργών χρηστών της πόλης και χρήζει άμεσης ανταπόκρισης σε επίπεδο δράσεων μείωσης της μετάδοσης και της βλάβης. Μαζί με την HIV λοίμωξη, και ο επιπολασμός της HCV λοίμωξης παραμένει διαχρονικά στην ίδια περιοχή ιδιαίτερα υψηλός (72% το 2023).

Σε συνδυασμό, τα παραπάνω είναι ενδεικτικά μιας σταθερά επιδεινούμενης επιδημιολογικής κατάστασης στον πληθυσμό των ενεργών χρηστών, η οποία πλέον δεν αποτελεί ίδιον μόνον της Αθήνας, αλλά χαρακτηρίζει εξίσου τη Θεσσαλονίκη και συνολικά τις λοιπές περιοχές της χώρας. Οι παραπάνω τάσεις καταδεικνύουν την ανάγκη για -εκτός από ταχεία ανταπόκριση- συνεχή επαγρύπνηση και συνέχιση των παρεμβάσεων μείωσης της βλάβης αλλά και των οροσυμπεριφορικών μελετών, τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις.

Σημαντικό έργο στη μείωση της βλάβης—Η χώρα μας ξεπέρασε τον συνιστώμενο από τον ΠΟΥ ετήσιο αριθμό συρίγγων ανά άτομο που κάνει ενέσιμη χρήση

Το 2022 τουλάχιστον 785.788 σύριγγες δόθηκαν σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών, αριθμός αυξημένος κατά 38,5% σε σύγκριση με το 2021 κυρίως επειδή τα προγράμματα συρίγγων του OKANA διένειμαν κατά το έτος αναφοράς σχεδόν διπλάσιο αριθμό συρίγγων συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Ο αυξημένος αριθμός συρίγγων κατά τη διετία 2021-2022 είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση στην κάλυψη συρίγγων ανά άτομο που κάνει ενέσιμη χρήση ουσιών στη χώρα μας ξεπερνώντας από το 2021 κατά πολύ τον ελάχιστο αριθμό που έχει θέσει ως στόχο ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (200 σύριγγες ανά ΧΕΝ ετησίως). Το 2023 η αναλογία αυτή αναμένεται να είναι ακόμα μεγαλύτερη δεδομένου ότι οι σύριγγες που δόθηκαν μόνο από τον OKANA αυτό το έτος ανήλθαν στις 1.169.343.

Παράλληλα, κατά την διετία 2021-2022 το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020) έδωσε τη δυνατότητα στους φορείς, κυρίως τον OKANA και το ΚΕΘΕΑ, να διευρύνουν πανελλαδικά την

παροχή υπηρεσιών μείωσης της βλάβης και φροντίδας σε άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών, με δομές όπως Κέντρα Ημέρας, Υπνωτήρια, κ.ά.

Ιδιαίτερης σημασίας αποτέλεσε το 2022 η επαναλειτουργία του Χώρου Εποπτευόμενης Χρήσης (ΧΕΧ) και η λειτουργία ενός επιπλέον χώρου για άστεγους χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών (Ανοικτό Κέντρο Ημέρας-Υπνωτήριο) στο κέντρο της Αθήνας. Όσον αφορά τον ΧΕΧ, λόγω της επέκτασης του ωραρίου λειτουργίας του το 2023, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των επαφών για ενέσιμη, καπνιστή ή εισπνεόμενη χρήση ουσιών.

Η δημιουργία εξειδικευμένων δομών φιλοξενίας για άστεγους χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών κατοχυρώθηκε μέσω της ΚΥΑ (ΦΕΚ 5252/11-10-2022) με την οποία δίνεται η δυνατότητα και στους φορείς θεραπείας για τα ναρκωτικά να υποβάλουν στεγαστικά αιτήματα.

Σε αναμονή της Υπουργικής Απόφασης για τη διάθεση ναλοξόνης σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και τους οικείους τους

Στο πλαίσιο της πρόληψης των θανάτων από υπερδοσολογία και αποτέλεσμα συνηγορίας προσώπων και φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της μείωσης της βλάβης και των εξαρτήσεων στη χώρα, με τον Νόμο 5034/2023 δόθηκε η δυνατότητα σε άλλους φορείς, επαγγελματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα να χορηγούν εισπνεόμενη ναλοξόνη. Ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί η σχετική Υπουργική Απόφαση, η οποία αναμένεται να εκδοθεί κατόπιν γνωμοδότησης του ΟΚΑΝΑ, με την οποία θα εξειδικεύονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι φορείς και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία θα μπορούν να χορηγούν σκευάσματα ναλοξόνης, με στόχο άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, οι ομότιμοι και οι οικείοι τους να έχουν άμεση πρόσβαση και να μπορούν να χορηγούν ναλοξόνη σε περιπτώσεις υπερδοσολογίας από οποιοδή.

Ανάγκη για έγκαιρη ανίχνευση τάσεων και κινδύνων για την άμεση ανταπόκριση στα σύνθετα προβλήματα που προκαλεί η χρήση ουσιών

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία όσον αφορά τους θανάτους από υπερβολική δόση που καταγράφηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ αφορούν το 2021, με τους θανάτους να ανέρχονται στους 249, αριθμός μεγαλύτερος από εκείνον που είχε καταγραφεί το 2020. Παρά τις διακυμάνσεις τα ενδιάμεσα χρόνια, αυξητική τάση παρατηρείται στον αριθμό των θανάτων από υπερδοσολογία την περίοδο 2014-2021. Αν και στους θανάτους από υπερδοσολογία κυριαρχούν τα οπιοειδή, την τελευταία δετία παρατηρείται σταδιακή αύξηση του αριθμού θανάτων από ουσίες εκτός των οπιοειδών. Παρά του σχετικά μικρού αριθμού θανάτων, παρατηρείται αυξητική τάση στον αριθμό των θανάτων από υπερβολική δόση στη Θεσσαλονίκη.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Εθνικού Δικτύου του Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) του ΕΚΤΕΠΝ που αποτελείται από τα τοξικολογικά εργαστήρια, τις Αρχές Επιβολής του Νόμου και τις υπηρεσίες θεραπείας της ουσιοεξάρτησης και μείωσης της βλάβης της χώρας, το 2023, δεκατέσσερις νέες ψυχοδραστικές ουσίες ταυτοποιήθηκαν/αναφέρθηκαν για πρώτη φορά στη χώρα μας, αριθμός μεγαλύτερος σε σχέση με την προηγούμενη 5ετία (2018-2022).

Σημαντική η δουλειά που γίνεται στην πρόληψη των εξαρτήσεων στην Ελλάδα, ανάγκη ωστόσο για συντονισμό και ενίσχυση

Η Ελλάδα ξεχωρίζει για το σύστημα υπηρεσιών που διαθέτει στην πρόληψη των εξαρτήσεων, κυρίως μέσω του πανελλαδικού δικτύου των 75 Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας που λειτουργούν στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με την Τοπική

Αυτοδιοίκηση και τοπικούς φορείς. Πέραν του σταθερού έργου τους, τα Κέντρα Πρόληψης ανταποκρίνονται και σε πολλά αιτήματα για ψυχοκοινωνική υποστήριξη τα οποία έχουν ενταθεί, λόγω των αυξημένων αναγκών των τοπικών κοινωνιών και της εδραίωσης των υποστηρικτικών υπηρεσιών που παρέχουν στα μέλη των τοπικών κοινοτήτων.

Το σχολείο αποτελεί το κατ' εξοχήν πλαίσιο εφαρμογής της πρόληψης. Και ο νέος θεσμός των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας που ξεκίνησε το σχολικό έτος 2021-2022 αναμένεται να δώσει ώθηση στην υλοποίηση παρεμβάσεων πρόληψης. Στα πλεονεκτήματα του θεσμού είναι το ότι οι παρεμβάσεις ψυχικής και συναισθηματικής υγείας και πρόληψης των εξαρτήσεων εντάσσονται πλέον στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, του δημοτικού και του γυμνασίου. Ωστόσο, για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων, χρειάζεται να ενισχυθεί ο συντονισμός και η συνεργασία των σχολείων με τα εξειδικευμένα στελέχη των Κέντρων Πρόληψης και των άλλων αναγνωρισμένων φορέων.

Επίσης, η υλοποίηση και στη χώρα μας του ευρωπαϊκού προγράμματος κατάρτισης στο Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για την Πρόληψη αναμένεται να συμβάλει στην περαιτέρω ενίσχυση της ποιότητας της πρόληψης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα κατάρτισης απευθύνεται σε επαγγελματίες που σχεδιάζουν, παίρνουν αποφάσεις και χαράσσουν πολιτική στον τομέα της πρόληψης, στη βάση του ότι αυτοί οι επαγγελματίες θα πρέπει να γνωρίζουν τα τελευταία επιστημονικά δεδομένα σχετικά με την επιστήμη της πρόληψης. Στόχος αποτελεί η συμμετοχή και άλλων επαγγελματιών που ασχολούνται με την πρόληψη στο συγκεκριμένο πρόγραμμα κατάρτισης, συμβάλλοντας στη λήψη επιστημονικά τεκμηριωμένων αποφάσεων και στον σχεδιασμό και την υλοποίηση αποτελεσματικών στρατηγικών και παρεμβάσεων πρόληψης.

Αναγκαία η έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για τα Ναρκωτικά και Εθνικού Σχεδίου Δράσης

Η εκπόνηση της Εθνικής Στρατηγικής για τα Ναρκωτικά 2021-2026 και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης 2021-2023 εκπονήθηκαν από την Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών (ΕΕΣΣΑΝ), υπό την Προεδρία του Εθνικού Συντονιστή, και έχουν υποβληθεί στον Πρωθυπουργό για να εγκριθούν από τη Διυπουργική Επιτροπή, όπως ορίζει ο Νόμος 4139/2013. Τα δύο αυτά Εθνικά κείμενα είναι βασισμένα στις ανάγκες του χώρου των ναρκωτικών και, όπως έχει διατυπωθεί και σε προηγούμενες Εκθέσεις του ΕΚΤΕΠΝ, η υιοθέτησή τους από την Πολιτεία και η έναρξη της εφαρμογής τους, αποτελεί σημαντικό ζήτημα στο χώρο των εξαρτήσεων στην Ελλάδα όσον αφορά τον συντονισμό και την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Μέρος Α | ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ

1 | Χρήση ουσιών στον πληθυσμό

ΣΥΝΟΨΗ

Δεν υπάρχει πρόσφατη εικόνα για την έκταση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης ουσιών στον γενικό πληθυσμό της χώρας. Η τελευταία έρευνα με τον ενδεδειγμένο σχεδιασμό (συγχρονικού τύπου, με επαρκές πιθανοτικό δείγμα, αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού, προσωπική συνέντευξη και πλήθος μέτρων) είχε διενεργηθεί από το ΕΠΙΨΥ το 2004 και η επόμενη αναμένεται να διενεργηθεί τέλη 2025-αρχές 2026.

Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία είναι του 2022, προέρχονται από το ελληνικό σκέλος της διακρατικής έρευνας Health-Behaviour in School-aged Children (HBSC) που διενεργεί το ΕΠΙΨΥ ανά 4ετία και δείχνουν επιπολασμό της χρήσης κάνναβης στους 16χρονους (μαθητές Α' Λυκείου) της τάξης του 8,0%. Διαχρονικά, αυξητική τάση παρατηρείται σε εύρος δεκαπενταετίας στον επιπολασμό της χρήσης κάνναβης στους 16χρονους στην Ελλάδα—ενδεικτικό του ότι σταδιακά η χρήση της ουσίας διεισδύει ολοένα και περισσότερο στον εφηβικό πληθυσμό με κίνδυνο να συμβάλει στην αύξηση του αριθμού των νεαρών ενηλίκων που θα απευθύνονται στο μέλλον στις εξειδικευμένες δομές για προβλήματα από την χρήση είτε της ίδιας είτε άλλων ουσιών.

Πρόσφατα δεδομένα για τη χρήση ουσιών στον πληθυσμό των κρατουμένων στην Ελλάδα προέρχονται από την πανελλαδική έρευνα του ΕΚΤΕΠΝ/ΕΠΙΨΥ που διεξήχθη το 2022 σε δείγμα 2.131 κρατουμένων από 26 σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας. Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας ≥ 1 φορά κατά τη διάρκεια της πρόσφατης κράτησης αναφέρεται από το 49,0% των κρατουμένων, περίπου το 6,5% έκαναν χρήση για πρώτη φορά ενόσω ήταν στην τρέχουσα κράτηση. Η κάνναβη (35,9%) και η κατάχρηση βενζοδιαζεπινών (31,1%) ήταν οι ουσίες που αναφέρθηκαν συχνότερα ότι χρησιμοποιούνται στη φυλακή.

1.1 Επιπολασμός της χρήσης ουσιών στον γενικό πληθυσμό

Δεν υπάρχουν πρόσφατα δεδομένα για την έκταση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης ουσιών στον γενικό πληθυσμό της χώρας. Τέτοια δεδομένα συλλέγονται μέσω πανελλήνιων ερευνών που έχουν σχεδιασμό συγχρονικού τύπου, εμπλέκουν αντιπροσωπευτικό, πιθανοτικό, δείγμα του πληθυσμού και συλλέγουν τα δεδομένα ιδανικά με τη διενέργεια προσωπικής συνέντευξης και τη χρήση ερωτηματολογίου που περιλαμβάνει πλήθος μέτρων σχετικά με τη χρήση ουσιών και τους συνδεόμενους παράγοντες. Η τελευταία έρευνα με τέτοιο σχεδιασμό είχε διενεργηθεί από το ΕΠΙΨΥ το 2004 και η επόμενη αναμένεται να διενεργηθεί τέλη 2025-αρχές 2026.

1.2 Επιπολασμός της χρήσης ουσιών στο μαθητικό πληθυσμό

Στην Ελλάδα δύο μεγάλης κλίμακας σχολικές έρευνες που διενεργούνται από το ΕΠΙΨΥ, εδώ και περίπου μια 30ετία, σε πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα δίνουν πλήρη εικόνα για τον επιπολασμό και τα χαρακτηριστικά της χρήσης ουσιών στον πληθυσμό των έφηβων-μαθητών στη χώρα.

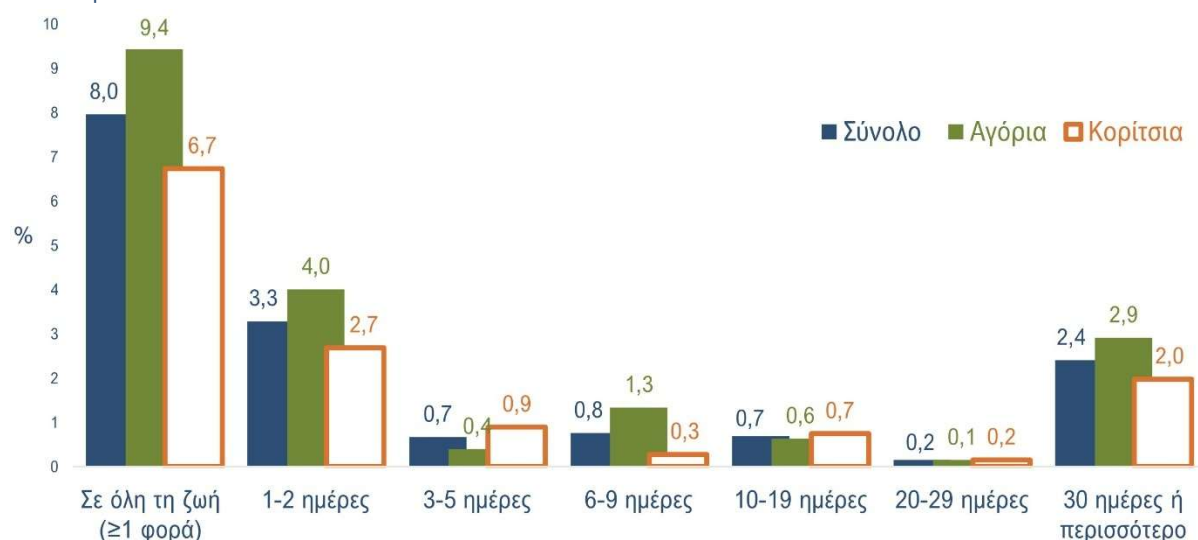
Στοιχεία από το ελληνικό σκέλος της διακρατικής σχολικής έρευνας HBSC/WHO

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία για τη χρήση παράνομων ουσιών αφορούν το 2022, τους 16χρονους μαθητές (Α' Λυκείου) και περιορίζονται στην κάνναβη. Προέρχονται από το ελληνικό σκέλος της διακρατικής έρευνας Health-Behaviour in School-aged Children (HBSC) που διενεργείται ανά τετραετία από το ΕΠΙΨΥ με τον τίτλο 'Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των έφηβων-μαθητών'. Στην έρευνα (χρηματοδοτήθηκε μερικώς από το Υπουργείο Υγείας) συμμετείχε, κατόπιν γονικής συναίνεσης, πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα 6.250 μαθητών της

ΣΤ' Δημοτικού, της Β' Γυμνασίου και της Α' Λυκείου, αλλά ερωτήσεις για την κάνναβη απάντησαν μόνον οι μαθητές της Α' Λυκείου (n=2.391).

Χρήση κάνναβης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται από έναν στους 13 (8,0%) 16χρονους—με παραπάνω από τους μισούς 4,7% να έχουν επαναλάβει τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές (το 2,4% ανέφερε χρήση 30 και περισσότερες φορές, Γράφημα 1.1). Σε ποσοστό 4,4% οι 16χρονοι αναφέρουν πολύ πρόσφατη χρήση κάνναβης (μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες που προηγήθηκαν από την έρευνα και σε ποσοστό 3,3% αναφέρουν πολύ πρόσφατη επαναλαμβανόμενη χρήση της ουσίας (τουλάχιστον 3 φορές κατά την ίδια περίοδο) (δεν φαίνεται σε γράφημα).

Γράφημα 1.1: Επιπολασμός της χρήσης κάνναβης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή στους 16χρονους μαθητές, στο σύνολο και ανά φύλο.

ΕΠΙΨΥ
ΕΚΤΕΠΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΣ 'ΥΠΕΡΑΣΤΕΦΑΝΗΣ'

Πηγή: Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των εφήβων-μαθητών HBSC-WHO | ΕΠΙΨΥ | Στοιχεία: 2022

Η χρήση κάνναβης είναι (ή τείνει να είναι) σημαντικά υψηλότερη στα αγόρια, συγκριτικά με τα κορίτσια (Γράφημα 1.1). Επίσης, η πρόσφατη (τους τελευταίους 12 μήνες) και η πολύ πρόσφατη (τις τελευταίες 30 ημέρες) χρήση κάνναβης τείνει να είναι σημαντικά υψηλότερη στους έφηβους από οικογένειες με αναλογικά χαμηλότερο- και από οικογένειες από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο, συγκριτικά με εφήβους οικογενειών μέσου οικονομικού επιπέδου (**δεν φαίνεται σε γράφημα**). Τέλος, η χρήση κάνναβης (έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και στους τελευταίους 12 μήνες) είναι σημαντικά υψηλότερη στους έφηβους στη Θεσσαλονίκη, συγκριτικά με την Αττική και τις λοιπές περιοχές (**δεν φαίνεται σε γράφημα**).

Στοιχεία από το ελληνικό σκέλος της πανευρωπαϊκής σχολικής έρευνας ESPAD

Το ελληνικό σκέλος της πανευρωπαϊκής έρευνας ESPAD (www.espad.org) με τίτλο 'Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση ουσιών, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές και την ψυχοκοινωνική υγεία', διενεργείται ανά 4ετία από τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της έρευνας ESPAD είναι του 2019¹, αφορούσαν συνολικά 17.733 μαθητές Λυκείου ηλικίας 16-18 ετών και σύμφωνα με αυτά²:

¹ Η πιο πρόσφατη έρευνα ESPAD διενεργήθηκε την άνοιξη του 2024 και τα αποτελέσματά της αναμένεται να ανακοινωθούν στις αρχές του 2025

² Τα πλήρη στοιχεία της έρευνας είναι διαθέσιμα στη σχετική ερευνητική αναφορά στην ιστοσελίδα του ΕΠΙΨΥ, www.epipsi.gr/index.php/research/96-ereuna-espad.

- Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας αναφέρεται από το 15,9% των μαθητών 16-18 ετών
- Μεταξύ των παράνομων ουσιών, κυριαρχεί η κάνναβη, αλλά σε σχεδόν παρόμοια ποσοστά γίνεται χρήση εισπνεόμενων ουσιών (προϊόντων που κυκλοφορούν νόμιμα στο εμπόριο)
- Ένα χαμηλό αλλά σημαντικό (4,3%) ποσοστό έφηβων-μαθητών κάνει συχνή χρήση κάνναβης
- Τα ποσοστά της χρήσης αυξάνονται σημαντικά από τη μία τάξη του Λυκείου στην άλλη—πολύ πρόσφατη χρήση κάνναβης αναφέρει το 5% της Α' Λυκείου, το 8% της Β' και το 11% της Γ'.
- Η χρήση ουσιών είναι σημαντικά υψηλότερη στα αγόρια απ' ό,τι τα κορίτσια
- Η χρήση ουσιών είναι κατά κανόνα υψηλότερη στους μαθητές οικογενειών από τα 'υψηλά' και τα 'χαμηλά' οικονομικά στρώματα, απ' ό,τι στους μαθητές οικογενειών από τα 'μεσαία'
- Στους 16χρονους (η μόνη ηλικία με στοιχεία για διακρατικές συγκρίσεις), τα ποσοστά της χρήσης παράνομων ουσιών είναι στην Ελλάδα σημαντικά χαμηλότερα συγκριτικά με τα ποσοστά για το σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην πανευρωπαϊκή έρευνα ESPAD. Η Ελλάδα εμφανίζει ωστόσο αναλογικά υψηλότερο ποσοστό χρήσης εισπνεόμενων ουσιών.

Πίνακας 1.1: Επιπολασμός της χρήσης ουσιών στους μαθητές Λυκείου 16-18 ετών (Στοιχεία ΕΠΙΨΥ από την 'Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση ουσιών, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές και την ψυχοκοινωνική υγεία').

	Έφηβοι-μαθητές 16-18 ετών (n=17.733)
	%
Έχουν κάνει χρήση κάποιας (οποιασδήποτε) παράνομης ουσίας † (≥1 φορά)	15,9
Έχουν κάνει χρήση κάνναβης (≥1 φορά)	14,7
Έχουν επαναλάβει τη χρήση κάνναβης τουλάχιστον τρεις φορές	9,7
Έκαναν χρήση κάνναβης τους τελ. 12 μήνες (≥1 φορά)	12,6
Επανέλαβαν τη χρήση κάνναβης τουλάχιστον τρεις φορές τους τελ. 12 μήνες	8,1
Έκαναν χρήση κάνναβης τις τελευταίες 30 ημέρες (≥1 φορά)	7,7
Επανέλαβαν τη χρήση κάνναβης τουλάχιστον τρεις φορές τις τελ. 30 ημέρες	4,3
Έκαναν χρήση κάνναβης για πρώτη φορά στα 13 ή και νωρίτερα	1,4
Έφηβοι-χρήστες κάνναβης σε κίνδυνο για προβλήματα από τη χρήση ‡	36,6
Έχουν κάνει χρήση συνθετικών κανναβινοειδών	6,2
Έχουν κάνει χρήση κάποιας άλλης ουσίας, εκτός κάνναβης	4,8
Έχουν κάνει χρήση εισπνεόμενων ουσιών (έστω και μία φορά)	12,9
Έκαναν χρήση εισπνεόμενων ουσιών τις τελευταίες 30 ημέρες	4,8

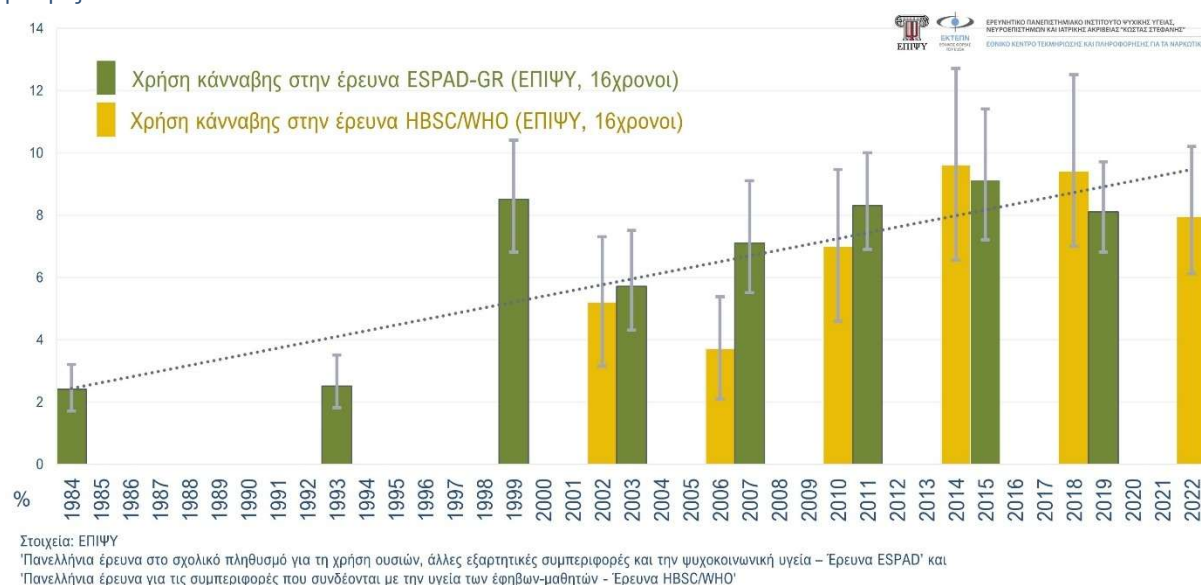
† Η κατηγορία 'οποιαδήποτε παράνομη ουσία' περιλαμβάνει τις ουσίες κάνναβη, κοκαΐνη, κρακ, έκσταση, αμφεταμίνη, μεθαμφεταμίνη, LSD ή κάποιο άλλο παραισθησιογόνο, ηρωίνη, κεταμίνη ή GHB.

‡ Βάσει της Κλίμακας CAST (Legleye, S., Piontek, D., & Kraus, L. (2011). Psychometric properties of the Cannabis Abuse Screening Test (CAST) in a French sample of adolescents. *Drug & Alcohol Dependence*, 113(2-3), 229-235).

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΕΠΙΨΥ 2021 'Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση ουσιών, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές και την ψυχοκοινωνική υγεία – Έρευνα ESPAD').

Διαχρονικές τάσεις στη χρήση κάνναβης στους έφηβους-μαθητές

Ο επιπολασμός της χρήσης κάνναβης στους 16χρονους ήταν το 2022 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) σε παρόμοια ποσοστά με εκείνον που είχε παρατηρηθεί πριν από μία 4ετία, αν και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η μέση ηλικία των εφήβων που συμμετείχαν στην έρευνα του 2022 ήταν σχετικά μικρότερη συγκριτικά με εκείνη των προηγούμενων ερευνών, γεγονός που ενδεχομένως να έχει παίξει ρόλο στο ότι τα ποσοστά εμφανίζονται σταθερά. Η γενικότερη διαχρονική τάση στον επιπολασμό της χρήσης κάνναβης στους 16χρονους στην Ελλάδα είναι ωστόσο αυξητική, ενδεικτικό του ότι η χρήση της ουσίας διεισδύει σταδιακά ολοένα και περισσότερο στον εφηβικό πληθυσμό (Γράφημα 1.2).

Γράφημα 1.2: Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό της χρήσης κάνναβης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή στους 16χρονους μαθητές.

1.3 Χρήση ουσιών στον πληθυσμό των φυλακών

Πρόσφατα δεδομένα για τη χρήση ουσιών στον πληθυσμό των κρατουμένων στην Ελλάδα προέρχονται από πανελλαδική συγχρονική έρευνα που διεξήχθη το 2022 από το ΕΚΤΕΠΝ-ΕΠΙΨΥ στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Address and Reduce Drug Use of Inmates and Ex-inmates through Data Analysis and Intervention Programs-PRS20 (συγχρηματοδότηση από την ΕΕ). Στους κύριους στόχους του προγράμματος περιλαμβανόταν η αξιολόγηση των αναγκών των κρατουμένων και πρώην κρατουμένων με ιστορικό χρήσης ουσιών πριν ή/και κατά τη διάρκεια της κράτησης. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χορήγηση του ανώνυμου αυτοεξηγούμενου πρότυπου ερωτηματολογίου European Questionnaire on Drug Use among People living in prison (EQDP) του EUDA.³ Στην έρευνα προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν οι κρατούμενοι από 30 φυλακές. Τελικά, συμμετείχε δείγμα 2.131 κρατουμένων (97,2% άνδρες, 58,6% άνω των 34 ετών και 49,9% Έλληνες) από 26 φυλακές, περίπου το 24% του συνολικού πληθυσμού των φυλακών τον Ιανουάριο του 2023 (n=10.526).

Χρήση ουσιών πριν την τρέχουσα κράτηση

Περισσότεροι από τα 2/3 (66,9%) των συμμετεχόντων ανέφεραν χρήση παράνομων ουσιών πριν την τρέχουσα κράτηση. Στη συντριπτική τους πλειονότητα ανέφεραν χρήση κάνναβης/κάνναβινοειδών (57,2%), 43,0% ανέφεραν χρήση κοκαΐνης, 32,9% μη-ιατρική χρήση ηρεμιστικών ή υπνωτικών (βενζοδιαζεπινών), 32,0% χρήση ηρωίνης/άλλων οπιοειδών, 26,9% χρήση (μεθ)αμφεταμίνης ή ουσιών τύπου Έκσταση και 21,3% χρήση κεταμίνης, GHB, άλλων παραισθησιογόνων ή άλλων ουσιών (Γράφημα 1.3).

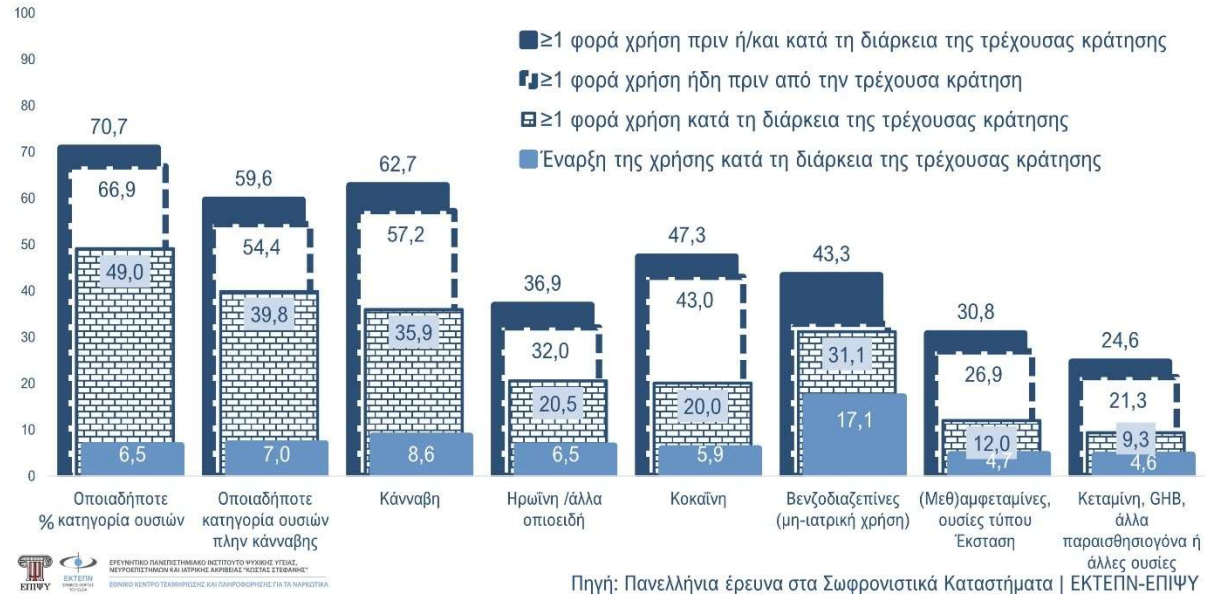
Χρήση ουσιών κατά τη διάρκεια της τρέχουσας κράτησης

Σχεδόν οι μισοί (49,0%) από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν χρήση κάποιας παράνομης ουσίας ≥ 1 φορά κατά τη διάρκεια της πρόσφατης κράτησης. Περίπου το 6,5% ξεκίνησαν τη χρήση ενόσω ήταν στην τρέχουσα κράτηση. Η κάνναβη (35,9%) και η κατάχρηση βενζοδιαζεπινών (31,1%)

³ Pletlinckx, E., Berndt, N., Seixas, R., De Smet, S., Antoine, J., Bruggeman, He., Nina Harth, Papadopoulou A., Bafi I., Fotiou A., Pridotkienė E., Kalinauskaitė, R., Rašimaitė, B., Tsiakkirou, M., Balcaen, M., Fernandez, K., Gremeaux, L., Dirkx, N., De Ridder, K., Yiasemi, I. & Mavrou, J. (2024). A protocol for identifying the needs related to drug use, health and social (re) integration of people living in prison within five European countries. Archives of Public Health, 82(1), 178.

ήταν οι ουσίες που αναφέρθηκαν συχνότερα ότι χρησιμοποιούνται στη φυλακή, ακολουθούμενες από ηρωίνη/άλλα οπιοειδή (20,5%) και την κοκαΐνη (20,0%, Γράφημα 1.3). [Για περισσότερα ευρήματα, βλ. την Έκθεση της έρευνας PRS20-Ελλάδα: Κύρια ευρήματα της πανελλαδικής έρευνας στα Σωφρονιστικά Καταστήματα στην Ελλάδα (διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του ΕΚΤΕΠΝ)].

Γράφημα 1.3: Επιπολασμός της χρήσης παράνομων ουσιών (χρήση έστω και μία φορά) στον πληθυσμό των φυλακών.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ*Δείκτης επιπολασμού της χρήσης στον πληθυσμό*

Ο δείκτης επιπολασμού της χρήσης στον πληθυσμό αφορά τη συγκέντρωση, ανάλυση και αποτίμηση πρωτογενών ή δευτερογενών δεδομένων τα οποία αφορούν τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και προέρχονται από μεγάλης, μέσης ή μικρής κλίμακας επιδημιολογικές έρευνες στο γενικό, το μαθητικό και σε ειδικούς πληθυσμούς της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΚΤΕΠΝ συγκεντρώνει όλα τα διαθέσιμα ερευνητικά στοιχεία σχετικά με τη χρήση ουσιών (παράνομων και νόμιμων) σε πανελλήνια αντιπροσωπευτικά και μη δείγματα του γενικού και του μαθητικού πληθυσμού, και όπου υπάρχουν σε δείγματα από ευάλωτους πληθυσμούς ή πληθυσμού υψηλού κινδύνου για χρήση ουσιών (π.χ., κρατούμενους, ρομά, πρόσφυγες, κτλ.) στην Ελλάδα.

Η έρευνα σε αντιπροσωπευτικά, πιθανοθεωρητικά δείγματα του πληθυσμού βοηθά στην εκτίμηση της έκτασης της χρήσης ουσιών στη χώρα και παρέχει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα πρότυπα χρήσης, τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που κάνουν χρήση, τις αντιλήψεις για τους κινδύνους από τη χρήση και τη διαθεσιμότητα των ουσιών, καθώς και τους ψυχοκοινωνικούς παράγοντες που συνδέονται με τη χρήση.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/epidemiology/gps

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/gps

Τάσος Φωτίου, Ελευθερία Καναβού

2 | Άτομα που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου στον πληθυσμό

ΣΥΝΟΨΗ

Στην Ελλάδα εκτιμάται ότι περίπου από 1,0 έως 1,5 άτομα ανά 1.000 άτομα πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου (χρήση οπιοειδών).

Ειδικότερα, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη εκτίμηση του ΕΚΤΕΠΝ, η οποία βασίζεται στη διεθνώς προτιμώμενη μέθοδο των πολλαπλών εγγραφών (multiple records ή capture-recapture) στα ετήσια δεδομένα του Δείκτη Αίτησης Θεραπείας και αφορά το έτος 2022, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που κάνουν χρήση οπιοειδών υπολογίζεται στα 8.330 άτομα, με 95% διάστημα εμπιστοσύνης 6.925 – 10.212. Υπάρχει ένδειξη μιας φθίνουσας τάσης τα τελευταία χρόνια, από την αντίστοιχη εκτίμηση των 14.753 χρηστών του έτους 2019.

Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση (στη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών) εκτιμάται στα 2.598 (95% δ.ε. 1.856 – 3.890), παρόμοια με την αντίστοιχη εκτίμηση της προηγούμενης χρονιάς, η οποία ήταν 2.462 (95% δ.ε. 1.841 – 3.471).

Στην Ελλάδα εκτιμάται ότι περίπου από 1,0 έως 1,5 άτομα ανά 1.000 άτομα πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου (χρήση οπιοειδών). Η πιο πρόσφατη εκτίμηση αφορά το έτος 2022.

Για το έτος 2022, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου ηλικίας 15-64 ετών με κύρια ουσία τα οπιοειδή υπολογίζεται στα 8.330 άτομα, με 95% διάστημα εμπιστοσύνης 6.925 – 10.212 βάσει της καθιερωμένης ανάλυσης με τρεις πηγές. Σε σχέση με το μέγεθος του γενικού πληθυσμού αυτής της ηλικίας, αντιπροσωπεύει μία αναλογία 1,23 τοις χιλίοις (95% δ.ε. 1,02 – 1,51). Ο Πίνακας 2.1 παρουσιάζει τον αριθμό των ατόμων που υπολογίστηκε για το 2022 ότι κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου κατά φύλο, ηλικία και τόπο κατοικίας. Η αντίστοιχη εκτίμηση για το 2021 ήταν 10.593 με 95% δ.ε. από 7.446 έως 16.271. Αν και τα διαστήματα εμπιστοσύνης είναι σχετικά μεγάλα, οι ετήσιες συνολικές εκτιμήσεις φαίνεται να ακολουθούν μία φθίνουσα τάση τα τελευταία χρόνια (βλ. Γράφημα 2.1).

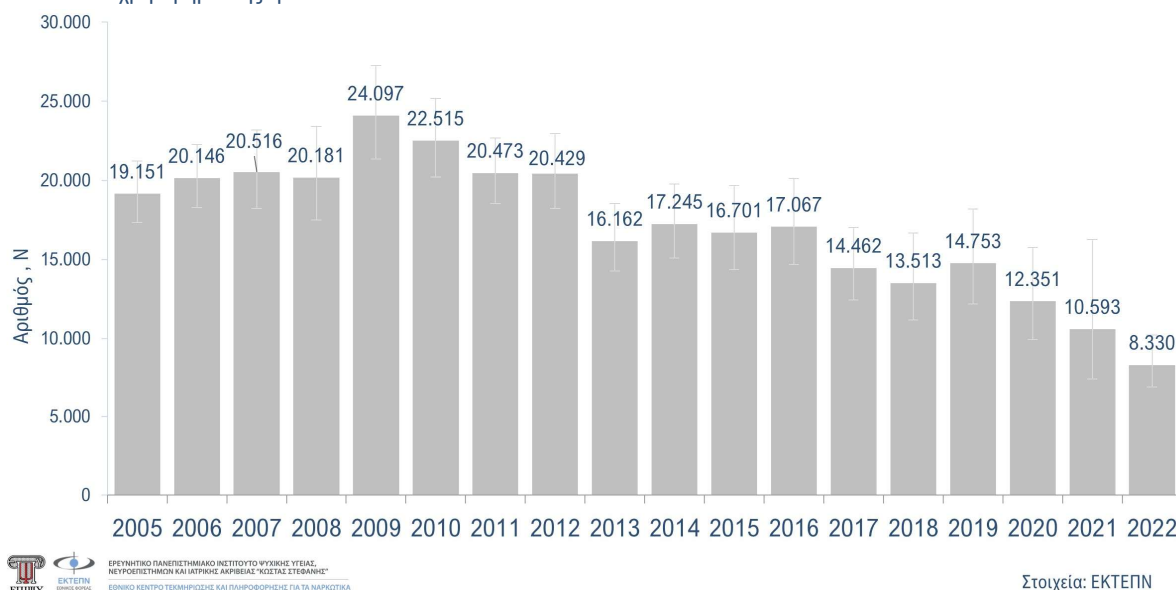
Πίνακας 2.1: Αριθμός ατόμων που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου με ηλικία 15-64 ετών και κύρια ουσία τα οπιοειδή ανά φύλο και ηλικία, έτος 2022.

	Εγγραφές	Κρυμμένος πληθυσμός ¹	Εκτίμηση του συνολικού πληθυσμού Πληθυσμός	95% δ.ε. ²
Σύνολο	1.572	6.758	8.330	6.925 – 10.212
Φύλο				
Άνδρες	1.365	6.073	7.438	6.081 – 9.302
Γυναίκες	207	789	996	666 – 1.656
Ηλικία				
15-24	74	117	191	128 – 341
25-34	258	766	1.024	744 – 1.515
35-64	1.240	6.013	7.253	5.806 – 9.306
Τόπος διαμονής				
Αττική	714	2.424	3.138	2.480 – 4.112
Θεσσαλονίκη	229	639	868	661 – 1195

¹Εκτίμηση του αριθμού των ατόμων που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου και δεν καταγράφηκαν σε καμία θεραπευτική υπηρεσία κατά το έτος 2022.

²Διάστημα εμπιστοσύνης.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Γράφημα 2.1: Διαχρονικές τάσεις στον εκτιμώμενο αριθμό (κεντρική εκτίμηση και 95% διάστημα εμπιστοσύνης) των ατόμων που κάνουν χρήση ηρωίνης ή άλλων οπιοειδών.

Ο Πίνακας 2.2 παρουσιάζει τον αριθμό των ατόμων που υπολογίστηκε ότι κάνουν ενέσιμη χρήση (κατά τον τελευταίο μήνα) για το 2022. Η συνολική εκτίμηση των 2.598 (95% δ.ε. 1.856 – 3.890) ατόμων είναι παρόμοια με την αντίστοιχη εκτίμηση της προηγούμενης χρονιάς, η οποία ήταν 2.462 (95% δ.ε. 1.841 – 3.471).

Πίνακας 2.2: Αριθμός ατόμων ηλικίας 15-64 ετών που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου και έκαναν ενέσιμη χρήση κατά το τελευταίο μήνα ανά φύλο και ηλικία, έτος 2022.

	Εγγραφές	Κρυμμένος πληθυσμός ¹	Εκτίμηση του συνολικού πληθυσμού	95% δ.ε. ²
Σύνολο	468	2.130	2.598	1.856 – 3.890
Φύλο				
Άνδρες	409	1.769	2.178	1.537 – 3.323
Γυναίκες	59	329	388	169 – 1.474
Ηλικία				
15-24	23	57	80	36 – 424
25-34	103	216	319	215 – 548
35-64	342	1.782	2.124	1.403 – 3.557
Τόπος διαμονής				
Αττική	188	637	825	536 – 1.452

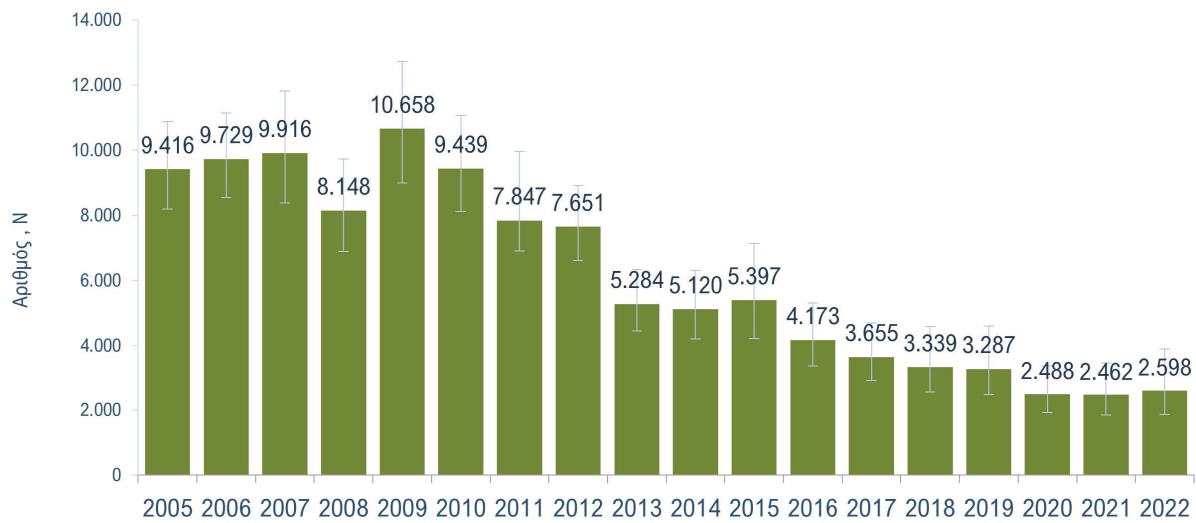
¹Εκτίμηση του αριθμού των ατόμων που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου και δεν καταγράφηκαν σε καμία θεραπευτική υπηρεσία κατά το έτος 2022.

²Διάστημα εμπιστοσύνης.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Γράφημα 2.2: Διαχρονικές τάσεις στον εκτιμώμενο αριθμό (κεντρική εκτίμηση και 95% διάστημα εμπιστοσύνης) των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση (τις 30 τελευταίες ημέρες).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: ΕΚΤΕΠΝ

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Δείκτης προβληματικής χρήσης

Η εκτίμηση της 'προβληματικής' χρήσης ουσιών αποτελεί έναν από τους πέντε βασικούς επιδημιολογικούς δείκτες που εφαρμόζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τον EUDA για την παρακολούθηση της έκτασης και των προβλημάτων από τη χρήση ουσιών. Στην Ελλάδα, ο δείκτης αυτός εφαρμόζεται από το ΕΚΤΕΠΝ από το 2002.

Συγκεκριμένα, ο δείκτης αυτός ('δείκτης προβληματικής χρήσης') αφορά την παραγωγή έγκυρων και αξιόπιστων εκτιμήσεων για τον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των ατόμων τα οποία κάνουν υψηλού κινδύνου χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, π.χ. χρήση οπιοειδών, κοκαΐνης και υπερβολικής χρήσης κάνναβης, και δυνητικά θα απευθυνθούν στις εξειδικευμένες υπηρεσίες για βοήθεια.

Για το έτος 2022, όπως και κάθε χρόνο, ο πιθανός αριθμός των ατόμων που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου στην Ελλάδα έχει υπολογιστεί με την εφαρμογή της διεθνώς προτιμώμενης μεθόδου των πολλαπλών εγγραφών (multiplerecords ή capture-recapture), στα ετήσια δεδομένα του Δείκτη Αίτησης Θεραπείας. Σε αυτή τη μεθοδολογία η προσαρμογή ενός κατάλληλου στατιστικού μοντέλου στις εγγραφές ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών από τρεις πηγές πληροφόρησης (ΚΕΘΕΑ, Μονάδα Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ (ΨΝΑ), λοιπό δίκτυο) επιτρέπει την εκτίμηση του μεγέθους του 'κρυμμένου πληθυσμού' των ατόμων που δεν παρουσιάστηκαν σε καμία θεραπευτική υπηρεσία κατά τη διάρκεια του έτους. Σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία, το 'άτομο που κάνει υψηλού κινδύνου χρήση οπιοειδών' ορίζεται ως μέλος του πληθυσμού των ατόμων που κάνουν χρήση οπιοειδών οι οποίοι ενδέχεται κάποια στιγμή να ζητήσουν τη βοήθεια μιας θεραπευτικής υπηρεσίας για τη χρήση τους. Τα άτομα που λαμβάνουν θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών αποτελούν ξεχωριστό πληθυσμό ο οποίος δεν προσμετράται σε αυτή τη διαδικασία.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/epidemiology/pdu

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/pdu

Clive Richardson, Ελευθερία Καναβού

3 | Άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία

ΣΥΝΟΨΗ

Το 2022 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) τουλάχιστον 3.567 διακριτά άτομα εισήλθαν σε θεραπεία στους αναγνωρισμένους φορείς της χώρας για χρήση ουσιών (χωρίς απαραίτητως τα άτομα αυτά να έχουν παραμείνει ή ολοκληρώσει το πρόγραμμα). Μετά το 2020, πρώτη χρονιά της πανδημίας του COVID-19 οπότε και παρατηρήθηκε σημαντική μείωση, ο αριθμός των εισόδων σε θεραπεία επανέκαμψε, αρχικά το 2021 και ακόμα περισσότερο το 2022, **καταδεικνύοντας αυξημένη ζήτηση για θεραπεία**. Η παραπάνω τάση αφορά τόσο τα άτομα με 'ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία' όσο και στις 'νέες περιπτώσεις θεραπείας'. Σε εύρος 10ετίας και -παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη- ο αριθμός των 'νέων περιπτώσεων θεραπείας' (έμμεσος δείκτης επίπτωσης της προβληματικής χρήσης) διατηρείται σταθερός, **ενδεικτικό συγκράτησης του ρυθμού εισαγωγής στην προβληματική χρήση**. Ωστόσο, στο παραπάνω, είναι ασαφές αφενός το σε ποιον βαθμό οι δομές θεραπείας είναι προσβάσιμες στο σύνολο της κοινότητας των ατόμων που κάνουν προβληματική χρήση ουσιών, αφετέρου το κατά πόσο τα ίδια τα άτομα που κάνουν προβληματική χρήση έχουν την πρόθεση και βιώνουν τις συνθήκες που θα τους επέτρεπαν να ενταχθούν στις διαθέσιμες υπηρεσίες. Περισσότερα από τα ¾ των εισόδων (77,5%) αναφέρουν 'πολλαπλή χρήση' ουσιών (δεν συμπεριλαμβάνεται σε αυτές το αλκοόλ)—ιδιαίτερα τα άτομα με 'ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία'. Σε εύρος 10ετίας, το παραπάνω ποσοστό εμφανίζεται ετησίως αυξημένο—**τάση ανησυχητική, που επίσης προσομοιάζει εκείνης που είχε παρατηρηθεί και την περίοδο πριν την ανίχνευση της επιδημίας της HIV λοίμωξης στην Αθήνα το 2011-2012**.

Τα οπιοειδή (κυρίως ηρωίνη) παραμένουν η συχνότερα αναφερόμενη 'κύρια' ουσία χρήσης κατά την είσοδο στη θεραπεία (46,7%), αλλά τόσο ο αριθμός όσο και το ποσοστό τους μειώνεται ετησίως, **αντίθετα με την κάνναβη και -κυρίως- την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά των οποίων η παρουσία αυξάνεται**. Η μείωση στον αριθμό (και στο ποσοστό) των οπιοειδών ως κύρια ουσία χρήσης την τελευταία 10ετία, μολονότι ενθαρρυντική για τον περιορισμό των βλαβών που προκαλούνται από τη χρήση τους, δεν θα πρέπει να επισκιάζει το γεγονός ότι η παρουσία τους ως (δευτερεύουσα) ουσία χρήσης παραμένει διαχρονικά σημαντική. Το παραπάνω δε, σε συνδυασμό με το ότι παρατηρείται αύξηση του αριθμού των αναφορών (και του ποσοστού) στην κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, αλλά και σε ουσίες όπως οι βενζοδιαζεπίνες, το 'σπίντμπολ', τα νέα συνθετικά ναρκωτικά και τα παραισθησιογόνα, δείχνει προς σημαντικές μεταβολές στα πρότυπα χρήσης στην κοινότητα και, συνεπώς, σε νέους και αχαρτογράφητους -για την υγεία- κινδύνους.

Η 'μύτη' κυριαρχεί ως ο κύριος τρόπος χρήσης στα άτομα που αναφέρουν οπιοειδή ή κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά ως κύρια ουσία. Επιπλέον, ετησίως μειώνεται το ποσοστό (και ο αριθμός) των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία και αναφέρουν ενέσιμη χρήση και κοινή χρήση συρίγγων.

Αττική (Αθήνα), Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές εμφανίζουν αναμεσά τους διαφοροποιήσεις στα παραπάνω πρότυπα χρήσης. Έτσι, ως η κύρια ουσία, τα οπιοειδή αναφέρονται σε υψηλότερο ποσοστό στις εισόδους στη Θεσσαλονίκη και στις Λοιπές περιοχές, ενώ η κοκαΐνη και τα άλλα διεγερτικά αναφέρονται σε υψηλότερο ποσοστό στην Αττική. Επιπλέον, ενώ στην Αττική αναφέρονται υψηλότερα ποσοστά καθημερινής χρήσης της κύριας ουσίας, η χρήση γίνεται κυρίως ενδορινικώς (απ' ό,τι ενέσιμα). Αντίθετα, σε Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές προτιμάται ο ενέσιμος τρόπος χρήσης (**συμπεριλαμβανομένης της κοκαΐνης/άλλων διεγερτικών**)—με την τάση να είναι την τελευταία χρόνια αυξητική. Στις δύο παραπάνω περιοχές, **αυξητική είναι η τάση και στην πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση, όπως και στην κοινή χρήση συρίγγων** (έμμεσος δείκτης κινδύνου για -μεταξύ άλλων- ταχεία μετάδοση λοιμωδών νοσημάτων εντός και εκτός της κοινότητας των χρηστών). **Σε συνδυασμό, τα παραπάνω καταδεικνύουν την ανάγκη για επέκταση των προγραμμάτων πρόληψης και μείωση της βλάβης στη Θεσσαλονίκη και -κυρίως- στις υπόλοιπες πόλεις της χώρας για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις για παρουσία προβληματικής χρήσης ουσιών στον πληθυσμό**.

Στοιχεία για τις εισόδους στη θεραπεία για χρήση ουσιών στην Ελλάδα συλλέγονται μέσω του συστήματος του Δείκτη Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ) του ΕΚΤΕΠΝ και του EUDA (Βλ. *Τεχνικές παρατηρήσεις* στο τέλος του Κεφαλαίου). Για το **2022** (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) τα στοιχεία προήλθαν από συνολικά **95 δομές** των αναγνωρισμένων υπηρεσιών παροχής συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, σωματικής αποτοξίνωσης ή/και θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών (αναφέρονται στο εξής ως 'προγράμματα θεραπείας') που διέθεσαν στο ΕΚΤΕΠΝ σχετικά δεδομένα. Συνοπτικά, τα δεδομένα για τα χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.1 στο τέλος του Κεφαλαίου.

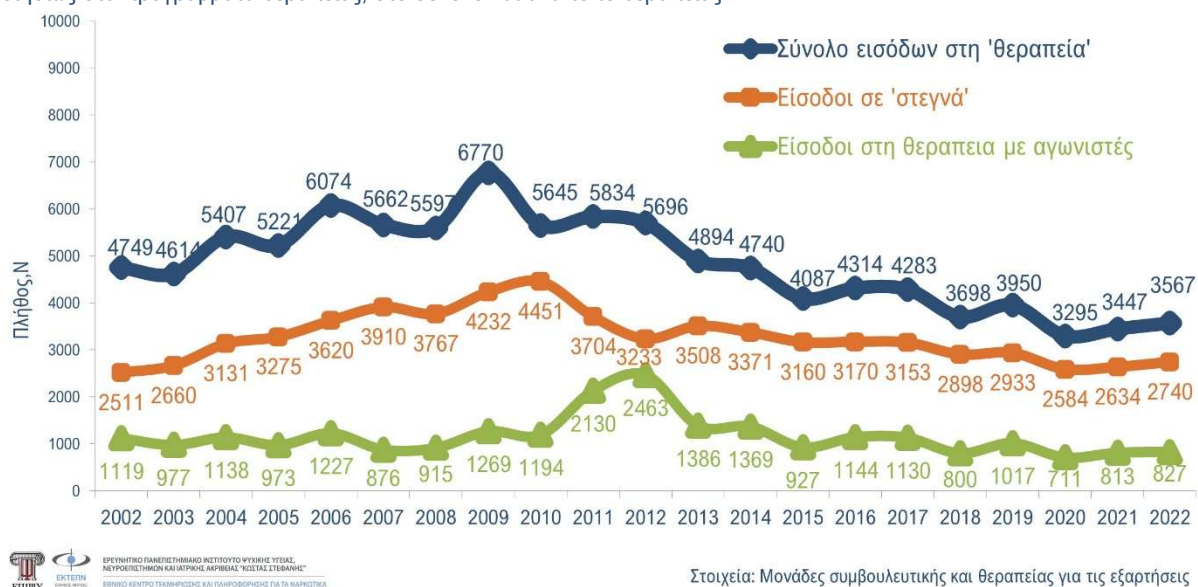
3.1 Είσοδοι στη θεραπεία για χρήση ουσιών

Περίπου **τρεισήμισι χιλιάδες** ($n=3.567$) άτομα εισέρχονται ετησίως στα προγράμματα θεραπείας για τη χρήση ουσιών (στοιχεία **2022**, τελευταία διαθέσιμα).

Διαχρονικά: Το **2022**, ο αριθμός των εισόδων στη θεραπεία για τη χρήση ουσιών ήταν οριακά αυξημένος (**+3%** ποσοστιαία μεταβολή) συγκριτικά με το 2021 και **+8%** συγκριτικά με το **2020** (πρώτη χρονιά της περιόδου του COVID-19), αλλά χαμηλότερος τόσο συγκριτικά με πριν από μία 5ετία (**2018**, **-4%** ποσοστιαία μεταβολή) όσο και με πριν από μία 10ετία (**2012**, **-27%** ποσοστιαία μεταβολή, Γράφημα 3.1).

Σχόλιο | Αν και με διακυμάνσεις, η μειούμενη τάση στον ετήσιο αριθμό των εισόδων την τελευταία δεκαετία μπορεί να είναι ενδεικτική μιας συγκράτησης του ρυθμού εισόδου νέων ατόμων στην προβληματική χρήση ουσιών, αλλά ενδεχομένως να υποκρύπτει και εμπόδια στην πρόσβαση σημαντικού μέρους του πληθυσμού των ατόμων -ιδιαίτερα των πιο ευάλωτων-, στα διαθέσιμα προγράμματα θεραπείας.

Γράφημα 3.1: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών ετησίως στα προγράμματα θεραπείας, στο σύνολο και ανά τύπο θεραπείας.

3.2 Είσοδοι στη θεραπεία από τη χρήση ουσιών ανά τύπο θεραπείας

Όπως συμβαίνει σταθερά όλα τα χρόνια, τα αιτήματα για θεραπεία για χρήση ουσιών στην Ελλάδα γίνονται στην πλειονότητά τους στα 'στεγνά' προγράμματα. Το **2022** (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) τα **τρία τέταρτα (76,8%)** των αιτημάτων έγιναν σε 'στεγνό' πρόγραμμα, με το υπόλοιπο **23,2%** να εισέρχονται σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών.

Διαχρονικά: Το 2022, ο ετήσιος αριθμός των εισόδων στη θεραπεία ήταν στα 'στεγνά' μειωμένος κατά **-5%** συγκριτικά με πριν από μία 5ετία (**2018**) και κατά **-22%** συγκριτικά με πριν από μία 10ετία

(2013). Στην θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών, ήταν μεν αυξημένος κατά **+8%** συγκριτικά με πριν από μία 5ετία (2018), αλλά συγκριτικά με πριν από μία 10ετία (2013) ήταν μειωμένος κατά **-25%** (Γράφημα 3.1).

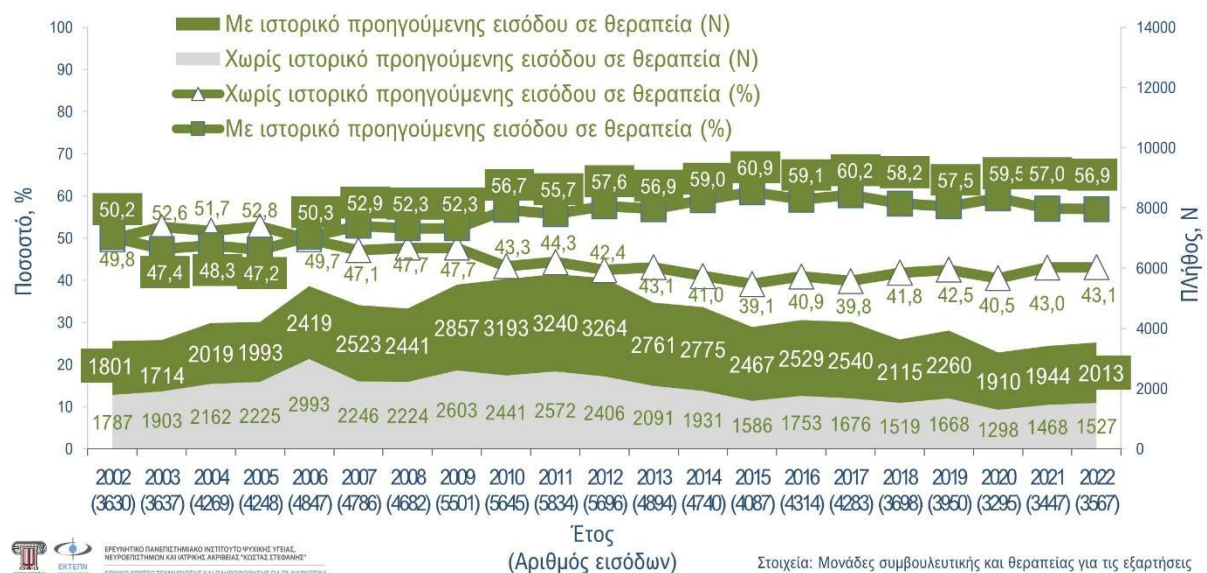
3.3 Είσοδοι στη θεραπεία ανά ιστορικό προηγούμενης προσπάθειας για θεραπεία

Περισσότερες από τις μισές εισόδους στη θεραπεία για χρήση ουσιών (56,9%, n=2.013, στοιχεία 2022) αφορούν άτομα που -κατά δήλωσή τους- είχαν εισέλθει ξανά στο παρελθόν σε κάποιο πρόγραμμα θεραπείας (στο εξής, 'προηγούμενη θεραπεία'). Αντίστοιχα, το **43,1%** (n=1.527) των εισόδων αφορούν άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά στη θεραπεία (στο εξής: 'πρώτη θεραπεία').

Διαχρονικά: Συγκριτικά με πριν από μία 10ετία (2013), το **2022** ο ετήσιος αριθμός των εισόδων είναι μειωμένος τόσο στις περιπτώσεις με ιστορικό 'προηγούμενης θεραπείας', όσο και στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας' (και στις δύο περιπτώσεις ποσοστιαία μεταβολή **-27%**). Μειωμένος είναι το **2022** ο αριθμός των εισόδων με ιστορικό 'προηγούμενης θεραπείας' και συγκριτικά με πριν από μία 5ετία (2018, ποσοστιαία μεταβολής **-5%**), ενώ στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας' η κατάσταση είναι ίδια (ποσοστιαία μεταβολή **+1%**, Γράφημα 3.2).

Σχόλιο | Το ότι ετησίως περίπου 1.500 διαφορετικά άτομα εισέρχονται για πρώτη φορά στη θεραπεία καταδεικνύει την αυξημένη διάδοση της χρήσης ουσιών στο γενικό πληθυσμό. Το ότι -αν και με διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη- ο παραπάνω αριθμός διατηρείται σταθερός τα τελευταία χρόνια είναι ενδεικτικό μιας συγκράτησης του ρυθμού εισαγωγής στην προβληματική χρήση. Ωστόσο, είναι ασαφές αφενός το σε ποιον βαθμό οι δομές θεραπείας είναι προσβάσιμες στο σύνολο της κοινότητας των ατόμων που κάνουν προβληματική χρήση, αφετέρου το κατά πόσο τα άτομα που κάνουν προβληματική χρήση έχουν την πρόθεση και βιώνουν τις συνθήκες που θα τους επιτρέψουν να ενταχθούν και να αξιοποιήσουν αυτές τις υπηρεσίες.

Γράφημα 3.2: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) και το ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανάλογα με το εάν αφορούν περιπτώσεις α) 'με' ή β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία'.

3.4 Είσοδοι στη θεραπεία ανά πηγή παραπομπής/παρότρυνσης

Σχεδόν **ένα στα 2 άτομα (46,4%)** που εισέρχονται σε κάποιο από τα αναγνωρισμένα προγράμματα θεραπείας για τη χρήση ουσιών κινητοποιούνται οι ίδιοι/ιες στο να αναζητήσουν βοήθεια για το πρόβλημά τους (στοιχεία **2022**, Πίνακας 3.1, στο τέλος του Κεφαλαίου). Με μεγάλη διαφορά ακολουθούν σε συχνότητα ως πηγή/αίτια παραπομπής/παρότρυνσης στη θεραπεία η οικογένεια

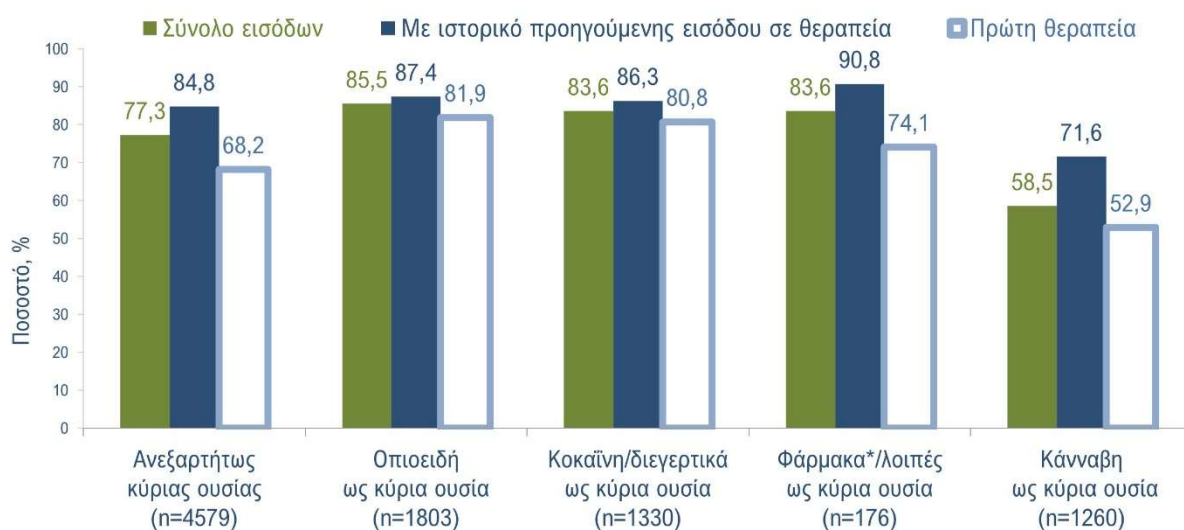

(**17,3%**) και οι φίλοι/ες (**12,4%**). Σε πολύ χαμηλότερα ποσοστά παραπέμπονται/παροτρύνονται τα άτομα σε θεραπεία μέσω ιδιωτών γιατρών (ψυχιάτρων ή άλλων ειδικοτήτων) ή ψυχολόγων (**4,1%**), μέσω νοσοκομείου ή άλλης υπηρεσίας φροντίδας υγείας (**2,7%**), μέσω κάποιας κοινωνικής υπηρεσίας (**1,8%**) ή μέσω υπηρεσιών του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης (δικαστικές αρχές ή αστυνομία, **4,6%**).

3.5 Πολλαπλή χρήση

Ανεξαρτήτως κύριας ουσίας χρήσης, περισσότερα από τα **τρία τέταρτα (77,3%)** των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία (στοιχεία **2022**) αναφέρουν προβληματική χρήση περισσότερων της μιας ουσιών ('πολλαπλή χρήση', δεν περιλαμβάνει το αλκοόλ, Γράφημα 3.3). Η πολλαπλή χρήση αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό από άτομα που αναφέρουν ως κύρια ουσία χρήσης τα οπιοειδή (**85,5%**), την κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά (**83,6%**) και τα φάρμακα ή διάφορες άλλες ουσίες (πλην κάνναβης, **83,6%**). Πολλαπλή χρήση αναφέρεται, επιπλέον, από σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ατόμων με ιστορικό 'προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία' (**84,8%**), απ' ό,τι από άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για 'πρώτη φορά' (**68,2%**, Γράφημα 3.3).

Γράφημα 3.3: 'Πολλαπλή χρήση' ουσιών στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία' (στοιχεία 2022).

ΕΚΤΕΠΝ
ΕΠΙΝΥ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΜΕΤΕΠΙΧΕΙΡΙΣΤΗΡΙΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΚΡΕΒΕΙΑΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

* Ψυχοδραστικά, του κεντρικού νευρικού συστήματος. Μη-ιατρική, (θεωρητικά) μη-συνταγογραφημένη χρήση.
Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις | 2022

Δεν φαίνεται σε γράφημα ή πίνακα, αλλά:

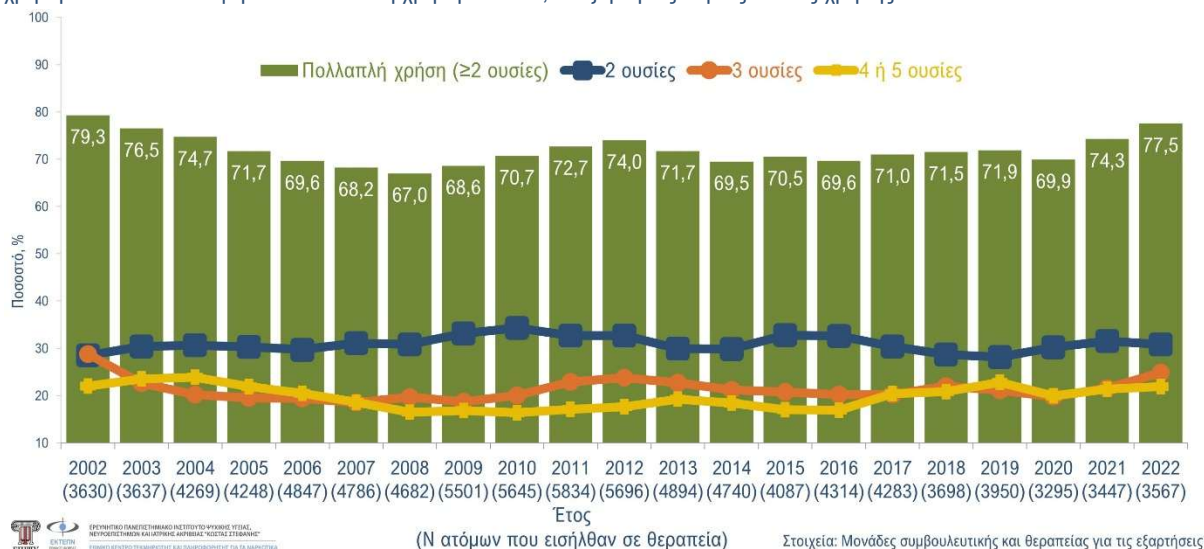
- Τα οπιοειδή αναφέρονται ως μέρος της πολλαπλής χρήσης από το **32,1%** των ατόμων που αναφέρουν κύρια ουσία τα ψυχοδραστικά φάρμακα (μη-ιατρική χρήση)/λοιπές ουσίες, το **18,5%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, και από το **9,1%** των ατόμων που ανέφεραν ως κύρια ουσία την κάνναβη.
- Η κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά αναφέρονται ως μέρος της πολλαπλής χρήσης από το **37,7%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία οπιοειδή, το **35,4%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κάνναβη και από το **23,9%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία τα ψυχοδραστικά φάρμακα (μη-ιατρική χρήση)/λοιπές ουσίες.
- Η κάνναβη αναφέρεται ως μέρος της πολλαπλής χρήσης από το **57,9%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, το **49,2%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία κάποιο οπιοειδές και από το **44,0%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία τα ψυχοδραστικά φάρμακα (μη-ιατρική χρήση)/λοιπές ουσίες.

- Τα ψυχοδραστικά φάρμακα (μη-ιατρική χρήση)/λοιπές ουσίες αναφέρονται ως μέρος της πολλαπλής χρήσης από το **49,2%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία κάποιο οπιοειδές, το **19,9%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά και το **17,2%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κάνναβη.
- Τέλος, κατάχρηση αλκοόλ, αναφέρεται ως μέρος της πολλαπλής χρήσης από το **27,6%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία τα φάρμακα (μη-ιατρική χρήση)/λοιπές ουσίες, το **24,2%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, το **17,4%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία την κάνναβη και το **6,4%** όσων ανέφεραν ως κύρια ουσία τα οπιοειδή.

Διαχρονικά: Ανεξαρτήτως κύριας ουσίας -και παρά τις ενδιάμεσες ήπιες διακυμάνσεις-, το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν πολλαπλή χρήση είναι (**2022**, τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) οριακά αυξημένο τόσο συγκριτικά με πριν από μία 10ετία (**2013**) όσο και με πριν από μία 5ετία (**2018**, και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις παρατηρείται ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του +8%, Γράφημα 3.4), με την αύξηση να είναι εντονότερη στα άτομα που αναφέρουν 3 ουσίες και πάνω.

Σχόλιο | Το πολύ υψηλό ποσοστό και η σταθερή αύξηση της 'πολλαπλής χρήσης' τα τελευταία χρόνια είναι ενδεικτική μιας επιδείνωσης των προτύπων χρήσης στην κοινότητα, κάτι που -σε συνδυασμό με την ταχεία εμφάνιση στην αγορά νέων (και δυνάμει επικίνδυνων για την υγεία) ουσιών- αποτελεί μια ακόμα πρόκληση για τα προγράμματα θεραπείας και μείωσης της βλάβης στη χώρα. Όπως δε, είχε επισημανθεί και στην προηγούμενη Έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ, η αυξητική τάση που παρατηρείται στην 'πολλαπλή χρήση' την τελευταία 5ετία μοιάζει με εκείνη που είχε παρατηρηθεί κατά το ίδιο διάστημα πριν από την επιδημική έκρηξη της HIV λοίμωξης στην κοινότητα των χρηστών στην περιοχή της Αθήνας, το 2011.

Γράφημα 3.4: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στο ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών και αναφέρουν 'πολλαπλή χρήση' ουσιών, ανεξαρτήτως κύριας ουσίας χρήσης.

3.6 Κύρια ουσία χρήσης

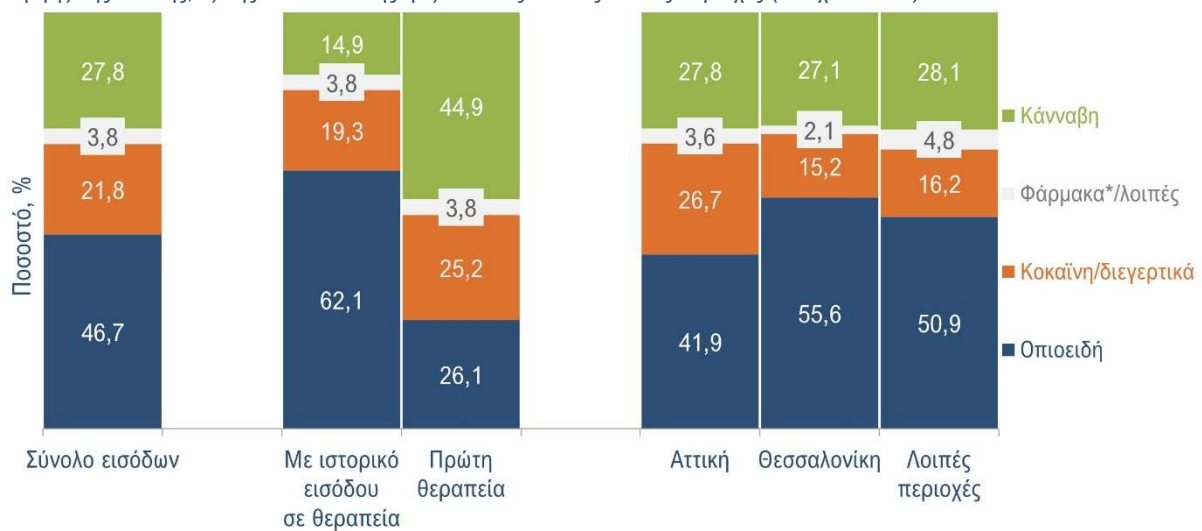
Τα οπιοειδή (κυρίως ηρωίνη) αποτελούν την κύρια ουσία χρήσης και την ουσία που δημιουργεί το μεγαλύτερο πρόβλημα που αναφέρεται συχνότερα από τα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία στη χώρα. Οπιοειδή ως η κύρια ουσία αναφέρονται από λίγο λιγότερα από **ένα στα 2** άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία (**46,7%**, στοιχεία **2022**, Γράφημα 3.5). Η κάνναβη, αναφέρεται, ως κύρια ουσία, από **λίγο περισσότερα από ένα στα 4 άτομα (27,8%)**, η κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά από **λίγο περισσότερα από ένα στα 5 (21,8%)**, ενώ μαζί, η μη-ιατρική χρήση συνταγογραφούμενων ψυχοδραστικών φαρμάκων (κυρίως βενζοδιαζεπινών) κι οι λοιπές ουσίες αναφέρονται από το **3,8%** των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο το 2022, τα οπιοειδή αποτέλεσαν την κύρια ουσία χρήσης για το **25%** των εισόδων στη θεραπεία (περίπου 63.000). Σε ποσοστό **36%** (περίπου 92.000) εισήλθαν σε θεραπεία για χρήση κάνναβης (EUDA 2024).

Τα οπιοειδή αναφέρονται ως η κύρια ουσία σε υπερδιπλάσιο ποσοστό από τα άτομα με ιστορικό προηγούμενης εισόδου/προσπάθειας για θεραπεία (**62,1%**), συγκριτικά με όσους μπαίνουν στη θεραπεία για πρώτη φορά (**26,1%**, Γράφημα 3.5). Αντίθετα, η κοκαΐνη ή τα άλλα διεγερτικά και ιδιαίτερα η κάνναβη αναφέρονται σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό από τα άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά σε θεραπεία (**25,2%** και **19,2%**, αντίστοιχα για την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά), συγκριτικά με όσους έχουν ιστορικό εισόδου σε θεραπεία (**44,9%** και **14,9%**, αντίστοιχα για κάνναβη, Γράφημα 3.5).

Ως η κύρια ουσία, τα οπιοειδή αναφέρονται, επιπλέον, σε υψηλότερο ποσοστό στις εισόδους στη θεραπεία στην περιοχή της Θεσσαλονίκης (**55,6%**, συγκριτικά με την Αττική και τις Λοιπές περιοχές), ενώ αναφέρονται συχνότερα και στις Λοιπές περιοχές (**50,9%**), συγκριτικά με την Αττική (**41,9%**, Γράφημα 3.5). Αντίθετα, η κοκαΐνη ή τα άλλα διεγερτικά αναφέρονται σε υψηλότερο ποσοστό από τα άτομα που εισέρχονται στις μονάδες θεραπείας στην Αττική (**26,7%**), συγκριτικά με όσους εισέρχονται στις μονάδες της Θεσσαλονίκης (**15,2%**) και των Λοιπών περιοχών (**16,2%**, Γράφημα 3.5).

Γράφημα 3.5: Κύρια ουσία χρήσης στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης ή ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

Διαχρονικά: Το **2022** (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία), ο αριθμός των ατόμων που εισήλθαν στη θεραπεία και ανέφεραν τα οπιοειδή ως κύρια ουσία ήταν σημαντικά μειωμένος συγκριτικά με πριν από μια 5ετία (ποσοστιαία μεταβολή **-19%**) αλλά και με πριν από μια 10ετία (ποσοστιαία μεταβολή **-51%**, Γράφημα 3.6). Αντίθετα, ως κύρια ουσία, η κοκαΐνη ή τα άλλα διεγερτικά αναφέρθηκε το 2022 σε σημαντικά μεγαλύτερη συχνότητα, απ' ό,τι πριν από μια 5ετία (ποσοστιαία μεταβολή **+62%**) και κυρίως συγκριτικά με πριν από μια 10ετία (ποσοστιαία μεταβολή **+186%**). Οι αναφορές στα φάρμακα εμφανίζονται οριακά μειωμένες συγκριτικά με πριν από μια 5ετία (ποσοστιαία μεταβολή **-17%**) και με πριν από μια 10ετία (ποσοστιαία μεταβολή **-34%**), αλλά -αν και σε μικρό αριθμό- αυξημένες εμφανίζονται οι αναφορές και σε ουσίες που δεν ανήκουν σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες όπως 'σπίντμπολ' (με διεγερτική και κατασταλτική ουσία), παραισθησιογόνα και φάρμακα εκτός

Σχόλιο | Η μείωση στον αριθμό (και στο ποσοστό) των οπιοειδών ως κύρια ουσία χρήσης την τελευταία 10ετία, μολονότι ενθαρρυντική για τον περιορισμό των βλαβών που προκαλούνται από τη χρήση τους, δεν θα πρέπει να επισκιάζει το γεγονός ότι η παρουσία τους ως (δευτερεύουσα) ουσία χρήσης παραμένει διαχρονικά σημαντική. Το παραπάνω δε, σε συνδυασμό με το ότι παρατηρείται αύξηση του αριθμού των αναφορών (και του ποσοστού) στην κοκαΐνη ή τα άλλα διεγερτικά αλλά και σε ουσίες όπως το 'σπίντμπολ' και τα παραισθησιογόνα, δείχνει προς μεταβολές στα πρότυπα χρήσης στην κοινότητα των χρηστών και συνεπώς σε νέους και αχαρτογράφητους για την υγεία κινδύνους.

βενζοδιαζεπινών (ποσοστιαία μεταβολή **+43%** συγκριτικά με πριν από μια 5ετία και **+10%** συγκριτικά με πριν από μια 10ετία).

Γράφημα 3.6: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης.

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις

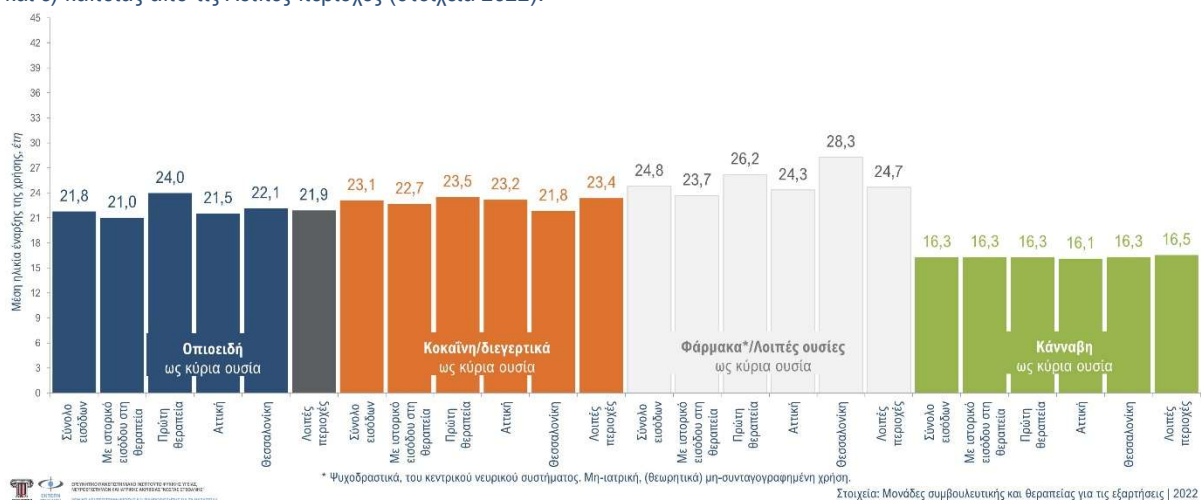
3.7 Μέση ηλικία έναρξης χρήσης της κύριας ουσίας

Ανεξαρτήτως ουσίας, η μέση ηλικία έναρξης της (συστηματικής) χρήσης της κύριας ουσίας είναι τα **20,6 ± 7,5 έτη (2022, δεν φαίνεται σε γράφημα)**. Η μέση ηλικία έναρξης της συστηματικής χρήσης κάνναβης είναι τα **16,3 ± 3,6 έτη** (δηλαδή περίπου η Β' Λυκείου, όπου υπάρχει φοίτηση σε σχολείο), ενώ η ηλικία έναρξης της χρήσης των ουσιών εκτός κάνναβης είναι κατά μέσον όρο γύρω ή αμέσως μετά τα **22 έτη** (Γράφημα 3.7). Πλην κάνναβης (όπου δεν υπάρχει διαφορά), η μέση ηλικία έναρξης της χρήσης της κύριας ουσίας είναι σημαντικά μεγαλύτερη στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για πρώτη φορά, συγκριτικά με εκείνα που έχουν μπει σε θεραπεία και στο παρελθόν. Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές δεν διαφέρουν σημαντικά ως προς τη μέση ηλικία έναρξης της συστηματικής χρήσης της κύριας ουσίας για τις περισσότερες κατηγορίες ουσιών. Εξάιρεση αποτελεί η Θεσσαλονίκη, όπου παρατηρείται οριακά μικρότερη μέση ηλικία έναρξης στην κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά (**21,8 ± 6,4 έτη**, συγκριτικά με **23,2 ± 7,6 έτη** στην Αττική και **23,4 ± 7,0 έτη** στις Λοιπές περιοχές) και υψηλότερη μέση ηλικία έναρξης στη μη-ιατρική χρήση βενζοδιαζεπινών ή άλλων ουσιών (**28,3 ± 12,1 έτη**, συγκριτικά με **24,3 ± 10,1 έτη** στην Αττική και **24,7 ± 10,8 έτη** στις Λοιπές περιοχές, Γράφημα 3.7).

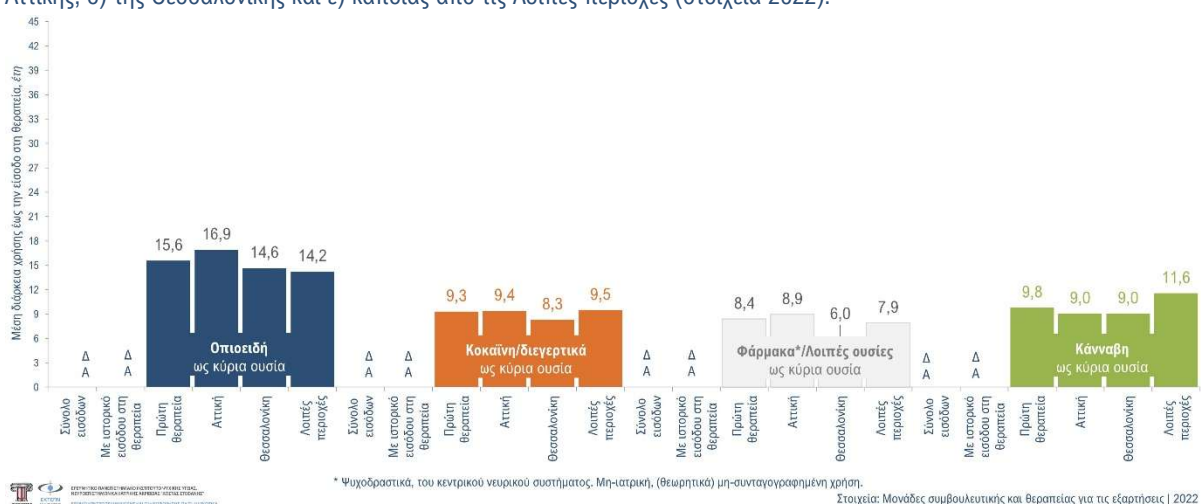
3.8 Μέση διάρκεια χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την πρώτη είσοδο σε θεραπεία

Στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για πρώτη φορά, ανεξαρτήτως ουσίας, η μέση διάρκεια χρήσης της κύριας ουσίας έως την πρώτη είσοδο στη θεραπεία είναι τα **11,1 ± 9,6 έτη** (στοιχεία 2022, δεν φαίνεται σε γράφημα). Το διάστημα που μεσολαβεί μέχρι την πρώτη είσοδο στη θεραπεία είναι στην περίπτωση των οπιοειδών (κύρια ουσία) κατά **περίπου 6-7 έτη** μεγαλύτερο έναντι των άλλων ουσιών (Γράφημα 3.8). Το μέσο διάστημα από την έναρξη της συστηματικής χρήσης μέχρι την είσοδο σε κάποιο πρόγραμμα δεν διαφέρει σημαντικά μεταξύ Αττικής, Θεσσαλονίκης και λοιπών περιοχών, με εξαίρεση την κάνναβη, για την οποία το διάστημα μέχρι την είσοδο στη θεραπεία είναι σημαντικά μεγαλύτερο στις Λοιπές περιοχές (**11,6 έτη**), συγκριτικά με την Αττική και Θεσσαλονίκη (**9,5 έτη**, Γράφημα 3.8).

Γράφημα 3.7: Μέση ηλικία έναρξης της (συστηματικής) χρήσης της κύριας ουσίας στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε πρόγραμμα γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

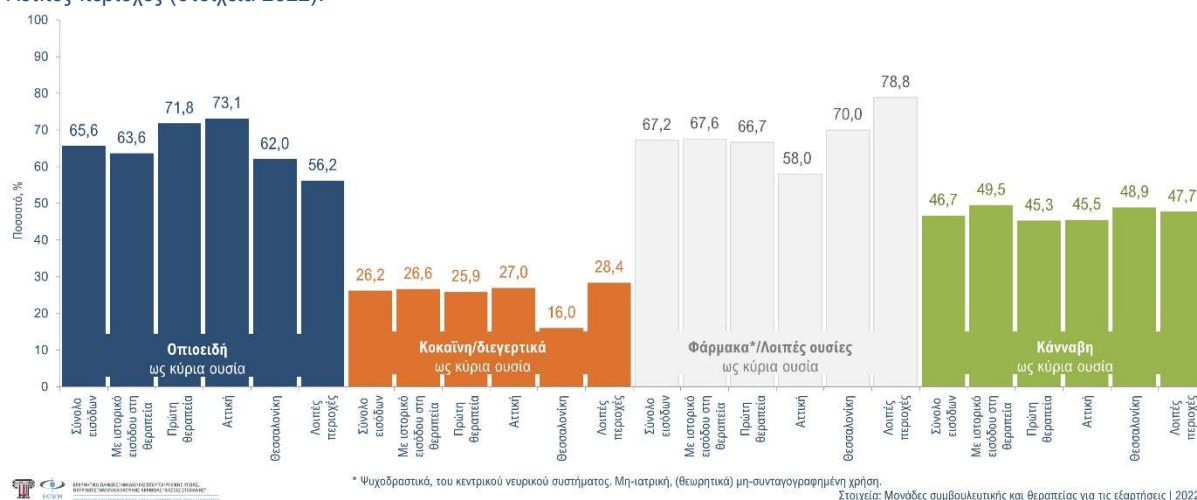
Γράφημα 3.8: Μέση διάρκεια (σε έτη) χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την είσοδο σε θεραπεία στα άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε πρόγραμμα γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

3.9 Καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας

Ανεξαρτήτως κατηγορίας ουσίας, περισσότερα από **ένα στα 2 άτομα (51,8%)** που εισέρχονται στη θεραπεία (στοιχεία 2022) αναφέρουν καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας (δεν φαίνεται σε γράφημα). Καθημερινή χρήση αναφέρεται σε υψηλότερο ποσοστό όταν η κύρια ουσία είναι τα ψυχοδραστικά φάρμακα (μη-ιατρική χρήση)/λοιπές ουσίες (**67,2%**), με το ποσοστό να τείνει στο να είναι σημαντικά υψηλότερο στα άτομα που μπαίνουν στις μονάδες των λοιπών περιοχών (**78,8%**, έναντι της Αττικής, **58,0%**, Γράφημα 3.9). Στα οπιοειδή, καθημερινή χρήση αναφέρεται από το **65,6%**, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (**71,8%**) από τα άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά στη θεραπεία (έναντι όσων έχουν ιστορικό εισαγωγής στη θεραπεία, **63,6%**) και τα άτομα που εισέρχονται σε μονάδες της Αττικής (**73,1%**, έναντι της Θεσσαλονίκης **62,0%** και των λοιπών περιοχών, **56,2%**). Στην κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, η καθημερινή χρήση αναφέρεται από το **26,2%**, με το ποσοστό να τείνει στο να είναι σημαντικά υψηλότερο στα άτομα που εισέρχονται στις μονάδες των λοιπών περιοχών (**28,4%**, έναντι της Θεσσαλονίκης, **16,0%**, Γράφημα 3.9).

Γράφημα 3.9: Καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, ανά κύρια ουσία χρήσης, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) ‘μέ’ και β) ‘χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’, αλλά και τις περιπτώσεις εισόδου σε πρόγραμμα γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

3.10 Συνήθης τρόπος χρήσης της κύριας ουσίας

Συνήθης τρόπος χρήσης, με οπιοειδή ως κύρια ουσία χρήσης (n=1.644):

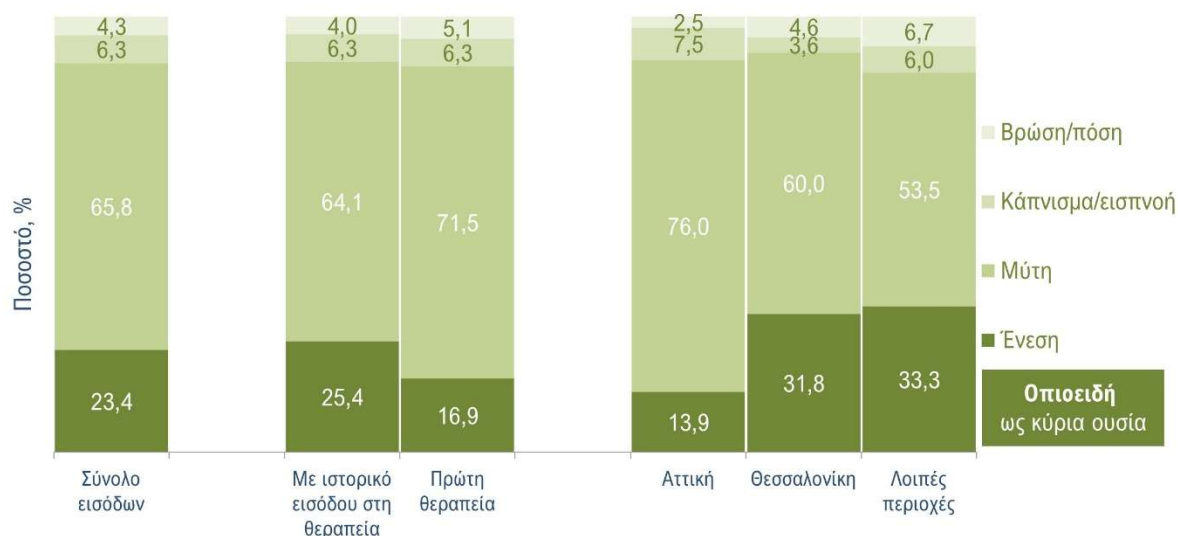
Η ενδορινική χρήση αποτελεί τον συνήθη τρόπο χρήσης για τα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για οπιοειδή (65,8%, στοιχεία 2022), ενώ σε ποσοστό 23,4% αναφέρουν την ενέσιμη χρήση (Γράφημα 3.10). Συγκριτικά με τα άτομα με ‘ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’, οι περιπτώσεις ‘πρώτης θεραπείας’ επιλέγουν την ενέσιμη χρήση σε σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό (25,4% και 16,9%, αντίστοιχα) και την ενδορινική χρήση σε υψηλότερο (64,1% και 71,5%, αντίστοιχα). Η ενέσιμη χρήση -ως ο συνήθης τρόπος λήψης οπιοειδών- αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό στη Θεσσαλονίκη (31,8%) και ιδιαίτερα στις Λοιπές περιοχές της χώρας (33,3%) και μόλις από το 13,9% στην Αττική.

Διαχρονικά: Παρά την ανακοπή της τη 2ετία 2020-2021 η μειούμενη τάση στο ποσοστό των ατόμων που εισέρχονται στη θεραπεία για οπιοειδή και επιλέγουν την ενέσιμη χρήση ως κύριο τρόπο χρήσης συνεχίστηκε το 2022 (Γράφημα 3.11)—με την παραπάνω τάση να αφορά αποκλειστικά τα άτομα με ‘προηγούμενη είσοδο’ στη θεραπεία και αποκλειστικά τα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία σε Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές (δεν φαίνεται σε γράφημα).

Σχόλιο | Μολονότι οι περιπτώσεις ‘πρώτης θεραπείας’ φαίνεται να κάνουν σε υψηλότερο ποσοστό καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας, η χρήση αυτή γίνεται κυρίως ενδορινικώς (σχετικά ασφαλέστερο) παρά ενέσιμα (πιο επικίνδυνο), ενώ -όπως φαίνεται και παρακάτω στο ίδιο κεφάλαιο-, η έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αλλά και η πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση είναι χαμηλότερη σε αυτή την υποομάδα των χρηστών, από ό,τι στους ομοτίμους τους που έχουν ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία).

Σχόλιο | Ενώ η Αττική ξεχωρίζει αρνητικά ως προς την καθημερινή χρήση, στην περιοχή αυτή η χρήση φαίνεται να αφορά κυρίως τον ενδορινικό παρά τον ενέσιμο (πιο επικίνδυνο) τρόπο χρήσης. Αντίθετα, στην Θεσσαλονίκη και στις Λοιπές περιοχές παρατηρείται προτίμηση στον ενέσιμο τρόπο χρήσης, ενώ κι η τάση είναι επιπλέον τα τελευταία χρόνια αυξητική στα γεωγραφικά αυτά στρώματα. Το ίδιο ισχύει και με την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά, καθώς και την πολύ πρόσφατη ενέσιμη, αλλά και κοινή χρήση οπιοειδών αλλά και κοκαΐνης / άλλων διεγερτικών (βλέπε επόμενες ενότητες).

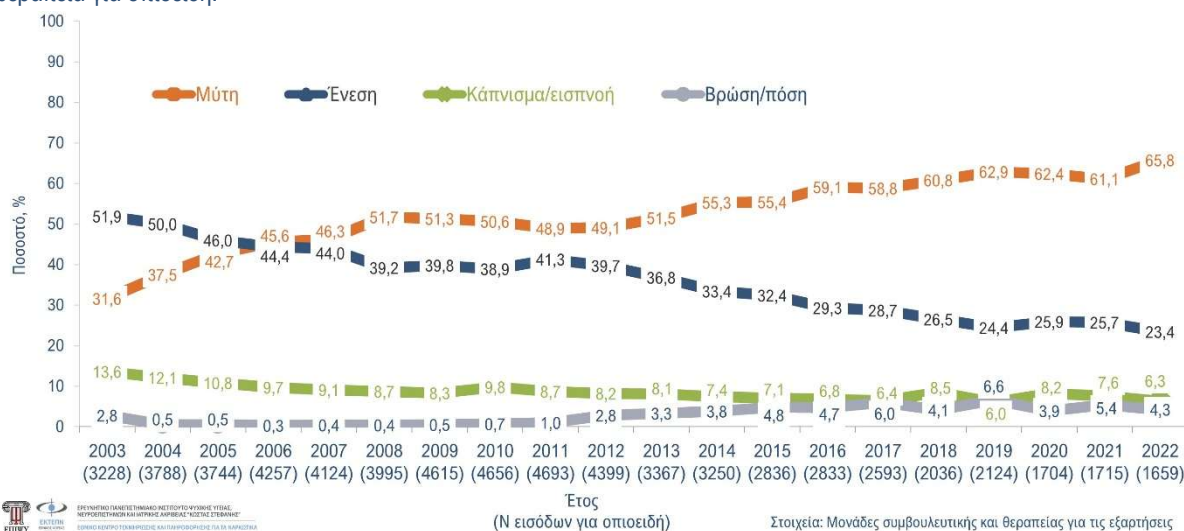
Γράφημα 3.10: Συνήθης τρόπος χρήσης στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για οπιοειδή (n=1.644), στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) ‘με’ και β) ‘χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’, καθώς και στις εισόδους σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις | 2022

Γράφημα 3.11: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στο συνήθη τρόπο χρήσης στα άτομα που εισέρχονται ετησίως στη θεραπεία για οπιοειδή.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Έτος
(N εισόδων για οπιοειδή)

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις

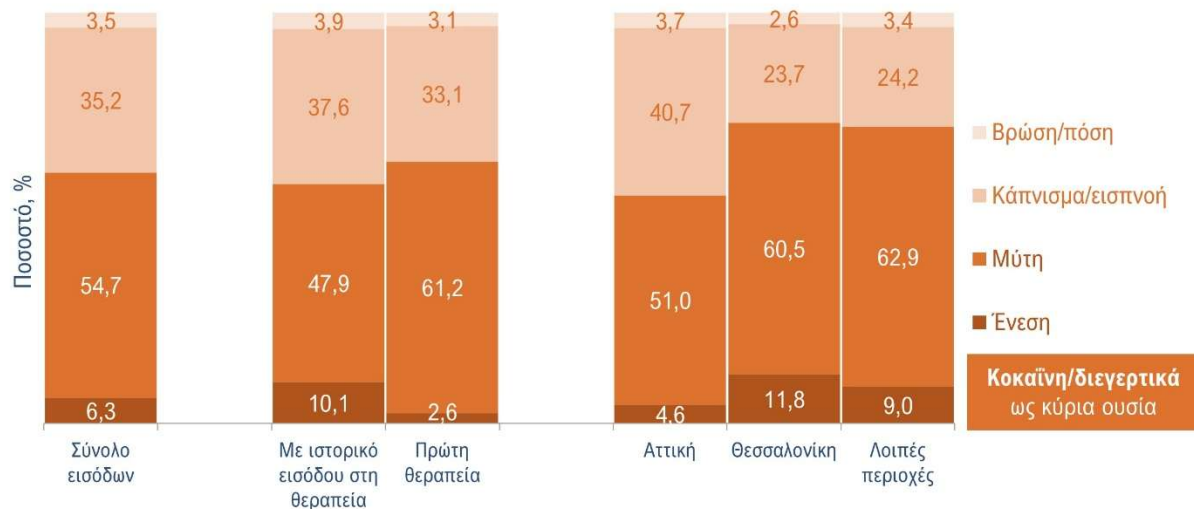
Συνήθης τρόπος χρήσης, με την κοκαΐνη/άλλα διεγερτικά ως κύρια ουσία (n=772): Η μύτη (ενδορινικώς) αποτελεί το συνήθη τρόπο χρήσης για την πλειονότητα (**54,7%**, στοιχεία **2022**) των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά, ενώ το κάπνισμα ή η εισπνοή από το στόμα προτιμάται από το **35,2%**. Η ένεση αναφέρεται από το **6,3%**, αλλά το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά υψηλότερο (**23,1%**) στο υποσύνολο των περιπτώσεων που εισέρχονται σε θεραπεία για κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά και αναφέρουν τα οπιοειδή ως δευτερεύουσα ουσία (χωρίς να υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς το ιστορικό θεραπείας ή ανάμεσα στις τρεις γεωγραφικές περιοχές). Συγκριτικά με τα άτομα με 'ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία', οι περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας' επιλέγουν την ενδορινική χρήση σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (**47,9%** και **61,2%**, αντίστοιχα) και την ενέσιμη χρήση σε σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό (**10,1%** και **2,6%**, αντίστοιχα, Γράφημα 3.12). Ως συνήθης τρόπος χρήσης στα

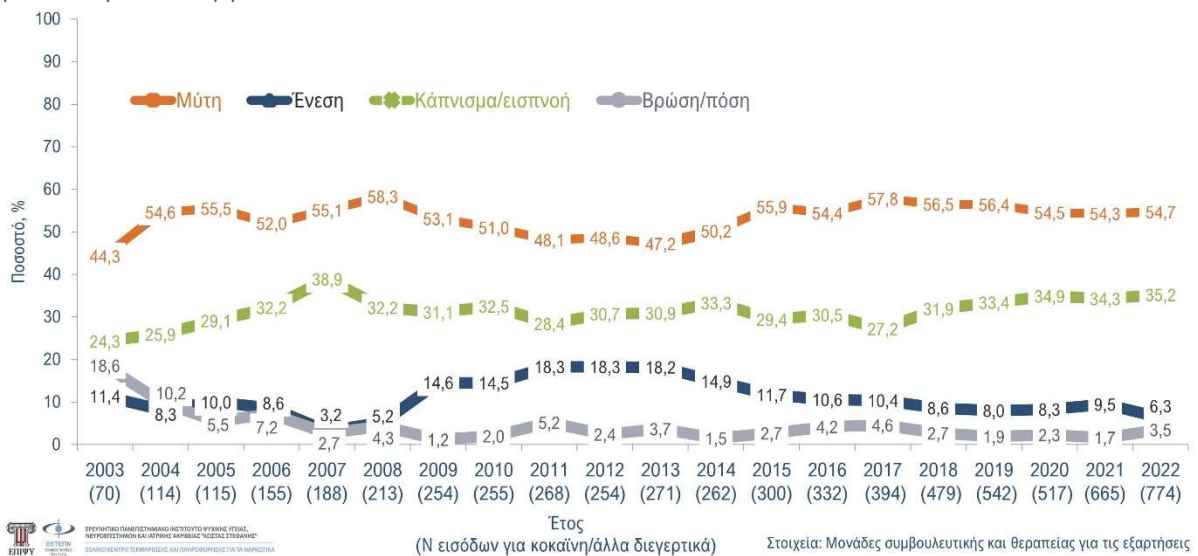
άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά, η ένεση αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό στη Θεσσαλονίκη (**11,8%**), συγκριτικά με την Αττική (**4,6%**, Γράφημα 3.12).

Διαχρονικά: Δεν παρατηρείται κάποια σημαντική μεταβολή στα ποσοστά (Γράφημα 3.13) ή στον αριθμό (δεν φαίνεται σε γράφημα) των αναφορών στους συνήθεις τρόπους χρήσης, αν και το κάπνισμα / εισπνοή από το στόμα επιλέγεται από σταδιακά περισσότερα άτομα με κύρια ουσία την κοκαΐνη ή διεγερτικά τα τελευταία χρόνια.

Γράφημα 3.12: Συνήθης τρόπος χρήσης στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για κοκαΐνη/ άλλα διεγερτικά (n=772), στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και τις εισόδους σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

Γράφημα 3.13: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στο συνήθη τρόπο χρήσης στα άτομα που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για κοκαΐνη / άλλα διεγερτικά.

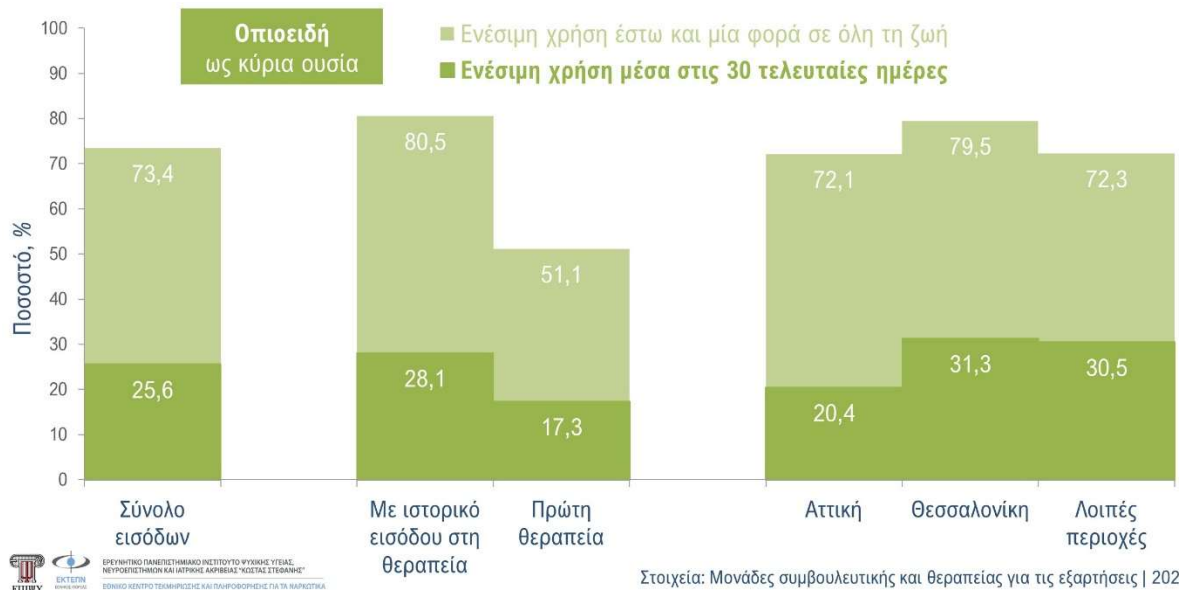

3.11 Επιπολασμός της ενέσιμης χρήσης

Επιπολασμός της ενέσιμης χρήσης, ανεξαρτήτως κύριας ουσίας: Ο επιπολασμός της ενέσιμης χρήσης (έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή) υπολογίζεται στο **42,4%** των ατόμων που εισέρχονται στη θεραπεία για χρήση ουσιών (στοιχεία 2022), με το **1/3** αυτών (**13,9%** του συνόλου των εισόδων) να αναφέρουν πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση (δηλαδή έστω και μία φορά κατά τη διάρκεια των 30 τελευταίων ημερών, Πίνακας 3.1).

Επιπολασμός της ενέσιμης χρήσης στα άτομα που αναφέρουν τα οπιοειδή ως κύρια ουσία: Ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται από τα **τρία στα 4 (73,4%)** άτομα που αναφέρουν τα οπιοειδή ως κύρια ουσία· από αυτά, το **1/3 (25,6%)** των εισόδων με κύρια ουσία οπιοειδή αναφέρουν ενέσιμη χρήση κάποιας ουσίας μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες (Γράφημα 3.14). Σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό, τόσο της ενέσιμης χρήσης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, όσο και της πολύ πρόσφατης ενέσιμης χρήσης (μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες) παρατηρείται στις περιπτώσεις ‘πρώτης θεραπείας’, συγκριτικά με τα άτομα με ‘ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’ (**51,1%** έναντι **80,5%** και **17,3%** έναντι **28,1%**, αντίστοιχα). Είναι αξιοσημείωτο ότι η πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά εισόδων για χρήση οπιοειδών στις Λοιπές περιοχές της χώρας και της Θεσσαλονίκης, συγκριτικά με την Αττική (Γράφημα 3.14).

Γράφημα 3.14: Ενέσιμη χρήση α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για οπιοειδή, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) ‘με’ και β) ‘χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’, καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης, και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

Επιπολασμός της ενέσιμης χρήσης στα άτομα που αναφέρουν την κοκαΐνη/διεγερτικά ως κύρια ουσία: Ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται από το **ένα στα 5 (20,1%)** άτομα που αναφέρουν την κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά ως κύρια ουσία· από αυτά, το **1/3 (7,0%)** των εισόδων με κύρια ουσία κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά αναφέρουν ενέσιμη χρήση κάποιας ουσίας στις 30 τελευταίες ημέρες (Γράφημα 3.15). Όπως και με τα οπιοειδή, έτσι και με την κοκαΐνη/διεγερτικά, σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό ενέσιμης χρήσης (έστω και μία φορά στη ζωή και μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες) παρατηρείται στις περιπτώσεις ‘πρώτης θεραπείας’, συγκριτικά με τα άτομα με ‘ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’ (Γράφημα 3.15). Επίσης, η πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά εισόδων για χρήση κοκαΐνης/διεγερτικών στις Λοιπές περιοχές και κυρίως τη Θεσσαλονίκη, συγκριτικά με την Αττική (Γράφημα 3.15).

Γράφημα 3.15: Ενέσιμη χρήση α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για κοκαΐνη/διεγερτικά, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) ‘με’ και β) ‘χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία’, καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

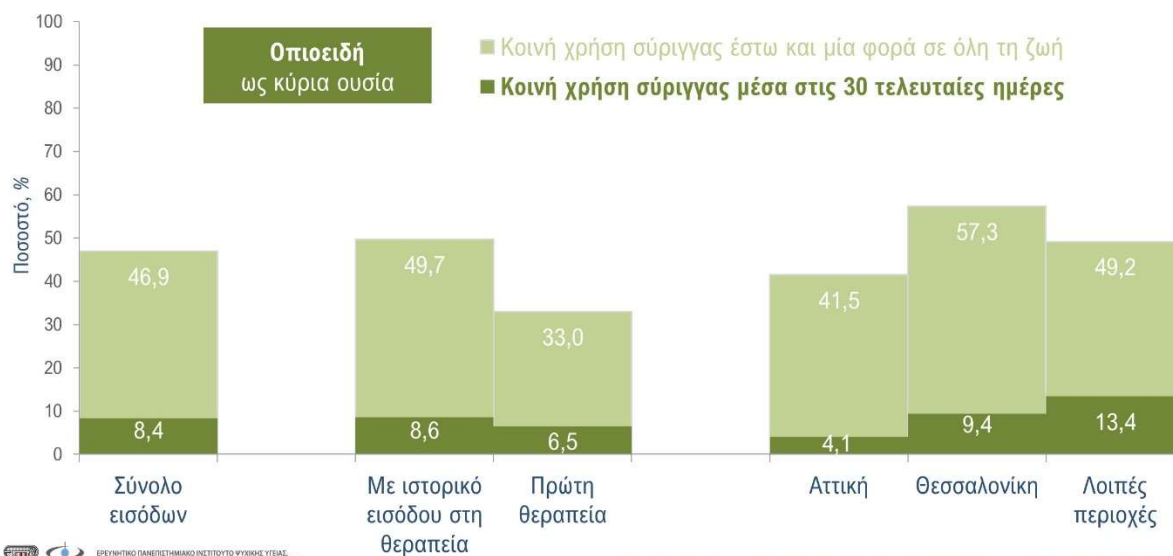
3.12 Επιπολασμός της κοινής χρήσης σύριγγας

Επιπολασμός της κοινής χρήσης σύριγγας, ανεξαρτήτως κύριας ουσίας ($n=1.458$): Κοινή χρήση σύριγγας έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται από το **46,1%** των ατόμων που εισέρχονται στη θεραπεία και αναφέρουν ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή (στοιχεία 2022), με το **1/5** αυτών (**9,2%** του συνόλου των εισόδων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή) να αναφέρουν πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση (δηλαδή κατά τη διάρκεια των 30 τελευταίων ημερών, Πίνακας 3.1).

Επιπολασμός της κοινής χρήσης σύριγγας στα άτομα που αναφέρουν οπιοειδή ως κύρια ουσία και ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή ($n=1.180$): Κοινή χρήση σύριγγας έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή στα άτομα που αναφέρουν οπιοειδή ως κύρια ουσία και ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται σε επίπεδο **46,9%**· εξ αυτών, το **1/6** (**8,4%** του συνόλου των εισόδων για οπιοειδή με ιστορικό ενέσιμης χρήσης) αναφέρουν κοινή χρήση σύριγγας μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες (Γράφημα 3.16). Σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό της κοινής χρήσης σύριγγας έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή (αν και όχι της πολύ πρόσφατης κοινής χρήσης σύριγγας) παρατηρείται στις περιπτώσεις της ‘πρώτης θεραπείας’, συγκριτικά με τις περιπτώσεις με ‘ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία’ (**33,0%** και **49,7%**, αντίστοιχα). Είναι αξιοσημείωτο ότι η πολύ πρόσφατη κοινή χρήση σύριγγας αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά εισόδων για χρήση οπιοειδών στις Λοιπές περιοχές της χώρας, συγκριτικά με την Αττική (Γράφημα 3.16).

Γράφημα 3.16: Κοινή χρήση σύριγγας α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για οπιοειδή και ανέφεραν ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία', καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις | 2022

Επιπολασμός της κοινής χρήσης σύριγγας στα άτομα που αναφέρουν την κοκαΐνη/διεγερτικά ως κύρια ουσία και ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή (n=149): Έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή κοινή χρήση σύριγγας στα άτομα που αναφέρουν την κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά ως κύρια ουσία και ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρεται σε επίπεδο **39,6%**· από τα άτομα αυτά, περισσότεροι από τους **μισούς (18,1%** του συνόλου των εισόδων για κοκαΐνη ή άλλα διεγερτικά με ιστορικό ενέσιμης χρήσης) αναφέρουν κοινή χρήση σύριγγας στις 30 τελευταίες ημέρες (Γράφημα 3.17). Σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό κοινής χρήσης σύριγγας έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή (αν και όχι της πολύ πρόσφατης) παρατηρείται στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας' (**12,5%**), συγκριτικά με τα άτομα με 'ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία' (**19,6%**, Γράφημα 3.17).

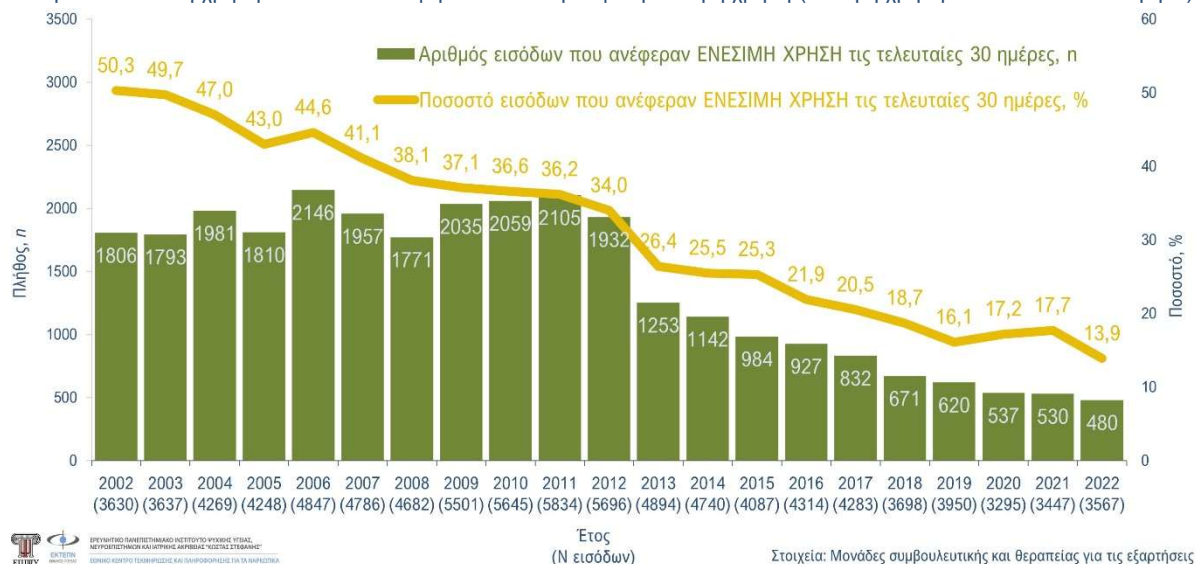
Γράφημα 3.17: Κοινή χρήση σύριγγας α) έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και β) τις τελευταίες 30 ημέρες στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για κοκαΐνη/διεγερτικά και ανέφεραν ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε θεραπεία', καθώς και τις περιπτώσεις εισόδου σε δομή γ) της Αττικής, δ) της Θεσσαλονίκης και ε) κάποιας από τις Λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις | 2022

Διαχρονικά, αν και με μικρές διακυμάνσεις, την τελευταία 10ετία μειώνεται το ποσοστό (αλλά και ο αριθμός) των ατόμων που ετησίως εισέρχονται σε θεραπεία και (ανεξαρτήτως ουσίας) αναφέρουν πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση (ενέσιμη χρήση κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών πριν από την είσοδο σε θεραπεία, Γράφημα 3.18).

Γράφημα 3.18: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) και το ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία από τη χρήση ουσιών και αναφέρουν πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση (ενέσιμη χρήση κατά τον τελευταίο μήνα).

Αν και με μικρές διακυμάνσεις, διαχρονικά μειώνεται και το ποσοστό (και ο αριθμός) των ατόμων που ετησίως εισέρχονται σε θεραπεία με ιστορικό ενέσιμης χρήσης και αναφέρουν πολύ πρόσφατη κοινή χρήση συρίγγων (κοινή χρήση συρίγγων κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών πριν από την είσοδο σε θεραπεία, Γράφημα 3.19).

Γράφημα 3.19: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στον αριθμό (n) και το ποσοστό (%) των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία από τη χρήση ουσιών, έχουν ιστορικό ενέσιμης χρήσης και αναφέρουν πολύ πρόσφατη κοινή χρήση σύριγγας (κοινή χρήση σύριγγας κατά τον τελευταίο μήνα).

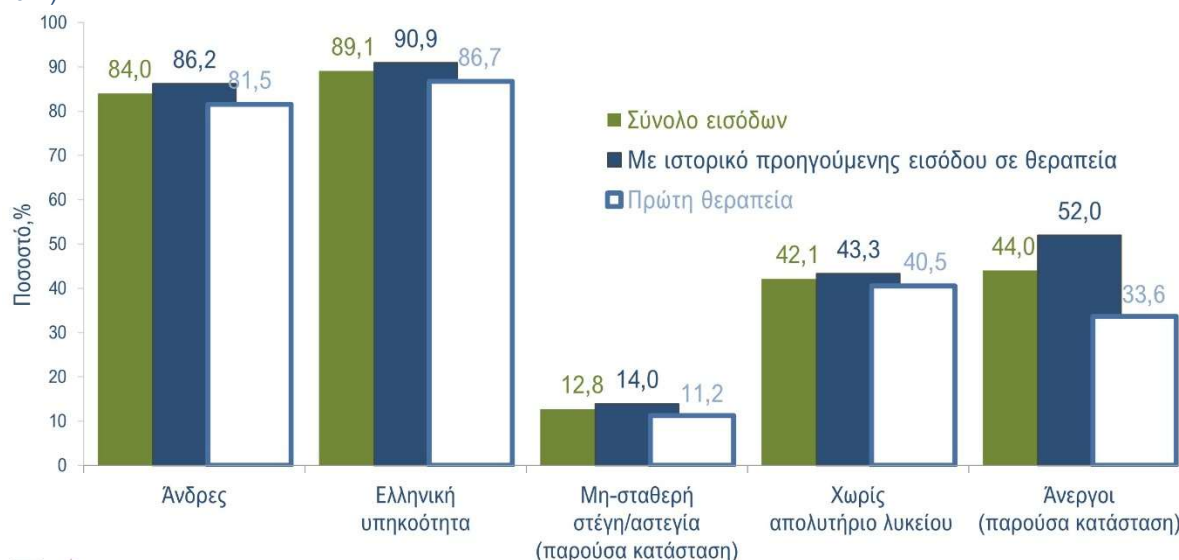

3.13 Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά

Ανεξαρτήτως κύριας ουσίας χρήσης, τα άτομα που εισήλθαν σε θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών το **2022** (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) ήταν (Γράφημα 3.20 και Γράφημα 3.21):

- Άνδρες σε ποσοστό **84%** (σχετικά χαμηλότερα στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας').
- Με μέση ηλικία τα **35,5 ± 11,1 έτη, 4 χρόνια χαμηλότερη** στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας' (**31,6 έτη**) και **4 χρόνια** υψηλότερη στους άνδρες (**36,3 έτη**), συγκριτικά με τις γυναίκες (**31,4 έτη**)
- Ελληνικής ιθαγένειας σε ποσοστό **89,1%** (χαμηλότερα στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας')
- Με σταθερή στέγη (**87,2%**, ή **86,9%** αν εξαιρεθούν τα άτομα με προβλήματα από τη χρήση κάνναβης) (δεν φαίνεται σε γράφημα). Μη-σταθερή ή απουσία στέγης ανέφερε ένα στα 8 άτομα (**12,8%**, χαμηλότερα στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας'). Σχεδόν τα μισά άτομα (**45,1%**) ανέφεραν ότι ζουν με τους γονείς τους, ένα στα 5 (**20,7%**) μόνα και σχεδόν ένα στα 5 (**18,3%**) με σύντροφο (με ή χωρίς παιδιά). Σχεδόν ένα στα 7 άτομα (**13,9%**) ανέφερε ότι ζει με παιδιά.
- Με μη-ολοκληρωμένη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ποσοστό **42,1%** (χωρίς σημαντική διαφοροποίηση ανάλογα με το ιστορικό θεραπείας και **44,1%** αν εξαιρεθούν τα άτομα με προβλήματα από τη χρήση κάνναβης).
- Άνεργοι σε ποσοστό **44,0%** (σημαντικά λιγότεροι στις περιπτώσεις 'πρώτης θεραπείας'), αλλά **50,8%** αν εξαιρεθούν τα άτομα με προβλήματα από τη χρήση κάνναβης (δεν φαίνεται σε γράφημα). Περισσότερα από ένα στα 4 άτομα ανέφεραν σταθερή (**29,8%**) και σε παρόμοια αναλογία ανέφεραν (26,2%) περιστασιακή απασχόληση.

Γράφημα 3.20: Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών, στο σύνολο και ξεχωριστά για τις περιπτώσεις α) 'με' και β) 'χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία' (στοιχεία 2022).

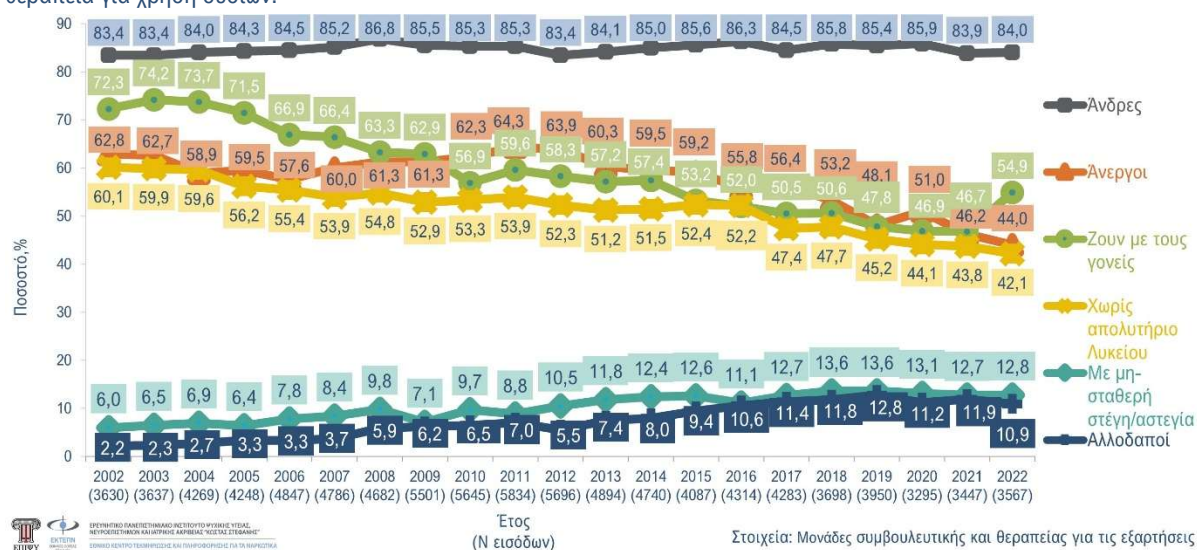
Διαχρονικά (Γράφημα 3.21 και Γράφημα 3.22):

- Αυξάνεται η μέση ηλικία των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία για χρήση ουσιών.
- Αν και παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση το 2022 συγκριτικά με το 2021, μειώνεται σταδιακά το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν ότι ζουν με τους γονείς τους.
- Το ποσοστό των ανδρών παραμένει γενικά σταθερό, γύρω στο **85%**.
- Αν και με διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, το ποσοστό της μη-σταθερής στέγης/αστεγίας παραμένει την τελευταία 10ετία (2012-2022) γενικά σταθερό, γύρω στο **12-13%**.

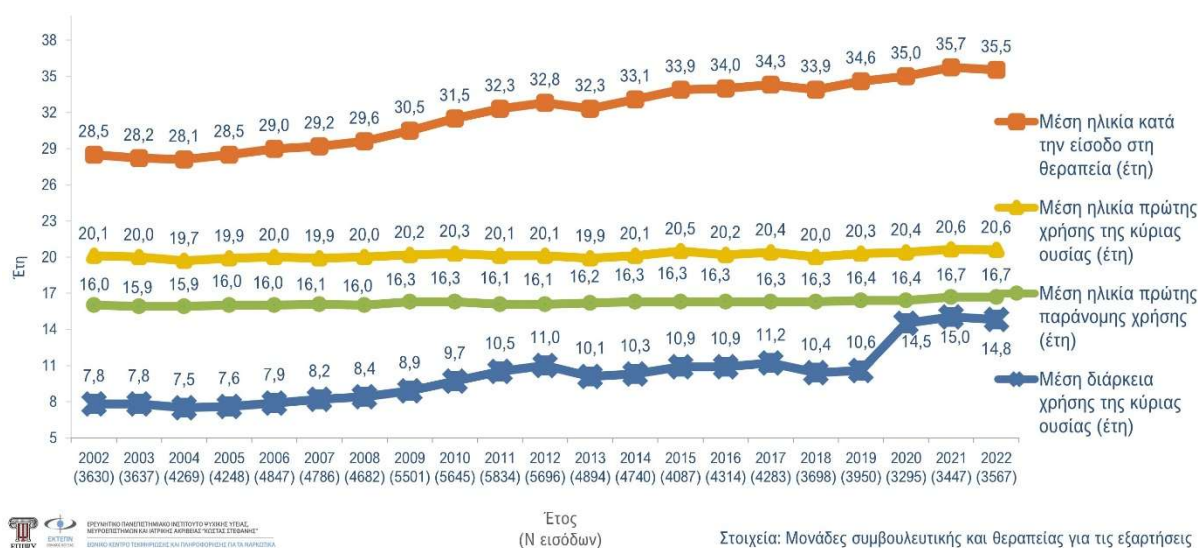

- Αν και σχετικά χαμηλό, το ποσοστό των ατόμων που εισέρχονται ετησίως σε θεραπεία και έχουν αλλοδαπή ιθαγένεια αυξάνεται σταδιακά τα τελευταία χρόνια και είναι (2022, **10,9%**) διπλάσιο συγκριτικά με πριν από μια 10ετία (2012, **5,5%**).
- Αν και παραμένουν υψηλά, την τελευταία 10ετία μειώνονται σταδιακά τα ποσοστά των ατόμων που αναφέρουν κατά την είσοδο ότι δεν έχουν απολυτήριο λυκείου και ότι είναι άνεργα.
- Πολύ πιθανόν με αφορμή τις συνθήκες που προκάλεσαν τα μέτρα για τον περιορισμό της πανδημίας COVID-19, την τελευταία τριετία (2020-2021) παρουσιάζεται σημαντικά αυξημένο το διάστημα (σε έτη) που μεσολαβεί από την έναρξη της συστηματικής χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την είσοδο στη θεραπεία.

Γράφημα 3.21: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για χρήση ουσιών.

Γράφημα 3.22: Διαχρονικές τάσεις (2002-2022) στη μέση ηλικία κατά την είσοδο σε θεραπεία για χρήση ουσιών, στη μέση ηλικία έναρξης χρήσης οποιασδήποτε παράνομης ουσίας, στη μέση ηλικία έναρξης συστηματικής χρήσης της κύριας ουσίας και στη μέση διάρκεια της συστηματικής χρήσης της κύριας ουσίας μέχρι την είσοδο στη θεραπεία.

Πίνακας 3.1: Διαχρονικές τάσεις (2010-2022) στα χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται ετησίως στη θεραπεία από τη χρήση ουσιών στην Ελλάδα.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
<i>n</i>	5.645	5.834	5.696	4.894	4.740	4.087	4.314	4.283	3.698	3.950	3.295	3.447	3.567
Τύπος Θεραπείας													
‘Στεγνό’	78,8	63,5	56,8	71,7	71,1	77,3	73,5	73,6	78,4	74,3	78,4	76,4	76,8
Θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών	16,7	30,2	37,5	22,4	23,7	18,9	24,3	23,7	20,8	23,8	20,6	23,6	23,2
Άμεσης πρόσβασης	4,5	6,3	5,7	5,9	5,2	3,8	2,2	2,6	0,9	2,0	0,9		
Ιστορικό Θεραπείας													
Πρώτη θεραπεία	43,3	44,3	42,4	43,1	41,0	39,1	40,9	39,8	41,8	42,5	40,5	42,6	43,1
Με ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	56,7	55,7	57,6	56,9	59,0	60,9	59,1	60,2	58,2	57,5	59,5	56,4	56,9
Φύλο													
Άνδρες	85,3	85,3	83,4	84,1	85,0	85,6	86,3	84,5	85,8	85,4	85,9	83,9	84,0
Γυναίκες	14,7	14,7	16,6	15,9	15,0	14,4	13,7	15,5	14,2	14,6	14,1	16,1	16,0
Ηλικία													
Μέση ηλικία	31,5	32,3	32,8	32,7	33,1	33,9	34,0	34,3	33,9	34,6	35,0	35,7	35,5
Μέση ηλικία (άνδρες)	31,8	32,7	33,1	32,9	33,4	34,3	34,3	34,7	34,3	35,0	35,4	36,3	36,3
Μέση ηλικία (γυναίκες)	30,0	29,7	30,9	31,1	31,2	32,1	32,1	32,2	31,7	32,8	32,2	32,8	31,4
Ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών	17,4	16,6	16,7	18,1	17,6	15,1	18,5	18,2	21,2	19,7	17,4	16,5	19,4
Ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών	54,1	50,6	47,5	44,5	41,6	38,7	34,1	29,8	28,3	26,0	27,0	27,8	24,8
Ηλικιακή ομάδα 35-64+ ετών	28,6	32,8	35,7	37,3	40,7	46,2	49,4	52,0	50,6	54,3	51,2	55,7	55,8
Πηγή παραπομπής													
Οικογένεια ή φίλοι	40,4	39,7	38,1	39,9	40,0	36,6	36,9	34,3	33,7	31,6	30,8	29,2	29,7
Ίδιος /-ια	37,9	35,4	35,1	33,2	35,8	36,1	38,7	38,7	41,1	42,5	46,1	47,4	46,3
Θεραπευτικό πρόγραμμα (άλλο)	6,7	6,5	6,2	7,6	7,9	7,6	5,9	7,1	5,2	5,4	4,8	6,2	5,6
Άλλες υπηρεσίες υγείας	4,0	3,1	4,5	5,8	4,3	5,0	4,5	5,2	6,4	6,8	5,9	6,6	6,8
Άλλο (κοιν, υπηρεσία, αστυνομία)	11,0	15,3	16,1	13,5	12,0	14,7	14,0	14,7	13,6	13,7	12,4	10,6	11,8
Συνθήκες διαμονής													
Με γονείς	56,9	59,6	58,3	57,2	57,4	53,2	52,0	50,5	50,6	47,8	46,9	47,4	45,9
Μόνος /-η	14,2	15,3	14,9	15,3	14,8	16,7	16,8	18,2	17,7	19,7	19,3	22,5	20,7
Με σύντροφο	5,8	7,3	8,8	8,7	9,1	10,3	10,0	9,1	9,5	9,1	10,5	12,3	9,8
Με σύντροφο και παιδί	7,3	6,2	6,3	6,2	6,4	5,4	6,1	6,2	3,0	7,2	2,5	3,4	8,5
Με φίλους	2,6	2,3	2,1	2,9	3,2	3,9	3,6	3,9	3,1	2,9	3,2	3,3	4,0
Άλλο (μόνος /-η με παιδί κτλ.)	13,2	9,3	9,7	9,7	9,0	10,5	11,5	12,1	16,1	13,3	17,6	11,2	11,1
Διαμονή													
Σταθερή ή άλλη κατάσταση	90,3	91,2	89,6	88,2	87,5	87,4	88,9	87,3	86,4	86,4	86,9	87,3	87,2
Μη-σταθερή στέγη / αστεγία	9,7	8,8	10,5	11,8	12,4	12,6	11,1	12,7	13,6	13,6	13,1	12,7	12,8
Εθνικότητα													
Ελληνική	93,5	93,0	94,5	92,6	92,0	90,6	89,4	88,6	88,2	87,2	88,8	88,1	89,1
Αλλοδαπή	6,5	7,0	5,5	7,4	8,0	9,4	10,6	11,4	11,8	12,8	11,2	11,9	10,9
Εργασιακή κατάσταση													
Σταθερή εργασία	20,7	17,7	16,3	16,9	17,0	16,9	19,7	19,9	21,4	23,8	24,8	28,8	29,8
Άνεργος /-η	62,3	64,3	63,9	60,3	59,5	59,2	55,8	56,4	53,2	48,1	51,0	46,2	44,0
Περιστασιακή εργασία, άεργος, κτλ.	17,0	18,0	19,8	22,8	23,5	23,9	24,5	23,7	25,4	28,1	24,3	24,9	26,2
Εκπαιδευτικό επίπεδο													
Ποτέ σχολείο/κάποιες τάξεις Δημοτικού	2,0	2,4	2,3	2,5	2,4	2,7	2,7	2,9	3,1	3,8	2,9	2,9	2,8
Δημοτικό	22,5	22,2	20,4	18,7	19,4	20,8	20,4	18,0	18,3	15,7	14,7	14,5	14,2
Γυμνάσιο ή σχολή αντίστοιχου επιπέδου	28,8	29,3	29,6	30,0	29,7	28,9	29,1	26,5	26,3	25,7	26,4	26,4	25,2
Λύκειο ή σχολή αντίστοιχου επιπέδου	37,6	38,2	39,5	37,6	38,1	38,5	37,5	42,7	42,3	42,5	44,0	42,2	44,3
Ανώτερη ή ανώτατη σχολή	9,1	8,0	8,2	11,2	10,5	9,1	10,3	9,9	10,0	12,4	11,9	14,0	13,5
Κύρια ουσία χρήσης													
Οπιοειδή	82,7	80,6	77,5	69,3	69,2	69,8	66,4	60,9	55,1	54,2	53,3	50,1	46,7
Κάναβη	11,2	12,8	15,7	21,5	22,3	19,4	23,0	26,9	28,1	28,2	26,7	26,2	27,8
Κοκαΐνη / κρακ	4,4	4,3	4,1	5,1	5,1	6,6	6,8	8,1	11,6	12,5	16,1	19,4	21,8
Συνταγογραφούμενα φάρμακα ¹	1,2	1,6	2,0	3,1	2,7	3,2	2,5	2,5	3,3	2,8	2,7	3,2	2,8
Άλλες ουσίες	0,5	0,7	0,8	1,0	0,7	1,0	1,3	1,6	1,9	2,3	1,2	1,2	0,9
Τρόπος χρήσης (κύριας ουσίας)													
Ενέσιμη	32,9	34,2	31,8	26,7	24,1	23,6	20,4	18,5	15,8	14,5	15,6	15,0	12,6
Κάπνισμα / εισπνοή	20,7	21,1	23,2	29,1	29,3	26,7	30,0	33,5	37,4	36,4	36,8	37,0	38,7
Βρώση / πόση	2,1	2,7	4,5	5,7	5,4	6,8	5,9	6,8	6,0	7,2	5,6	6,5	5,9
Μύτη	44,2	41,8	40,4	38,4	41,1	42,8	43,5	41,1	40,7	41,9	41,9	41,4	42,6

(συνέχεια)

(συνέχεια)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
n	5.645	5.834	5.696	4.894	4.740	4.087	4.314	4.283	3.698	3.950	3.295	3.447	3.567
Συχνότητα χρήσης (κύριας ουσίας)													
Καθόλου χρήση τις 30 τελευταίες ημέρες	12,5	14,5	14,8	19,7	16,7	17,7	15,4	17,8	17,3	16,7	18,3	15,9	12,6
0-1 φορές την εβδομάδα	10,0	12,0	11,4	14,6	10,8	12,2	11,7	13,2	14,6	13,2	12,6	13,1	38,7
2-6 φορές την εβδομάδα	16,5	17,0	16,9	20,9	19,2	17,6	19,7	18,4	20,8	18,9	18,7	20,3	5,9
Καθημερινά	61,0	56,5	56,9	44,8	53,3	52,5	53,2	50,5	47,3	51,3	50,4	50,8	42,6
Πολλαπλή χρήση													
Μία ουσία	29,3	27,4	26,0	28,3	30,5	29,5	30,4	29,0	28,5	28,1	30,1	25,6	22,5
2 ουσίες	34,3	32,7	32,7	29,9	29,8	32,8	32,6	30,4	28,7	28,1	30,2	31,5	30,8
3 ουσίες	20,0	22,9	23,8	22,7	21,2	20,7	20,2	20,2	22,0	21,1	19,8	21,5	24,8
4 ή 5 ουσίες	16,4	17,1	17,6	19,2	18,4	17,0	16,9	20,4	20,8	22,8	19,9	21,3	21,9
Πολλαπλή χρήση (≥ 2 ουσίες)	70,7	72,7	74,0	71,7	69,4	70,5	69,6	71,0	71,5	71,9	69,9	74,3	77,5
Ενέσιμη χρήση και κοινή χρήση συρίγγων													
Ενέσιμη χρήση, ≥1 φορά σε όλη τη ζωή	70,2	71,2	69,5	62,2	63,2	62,9	58,5	55,7	49,4	47,7	48,2	45,7	42,4
Ενέσιμη χρήση, ≥1 φορά τις 30 τελευταίες ημέρες	36,6	36,2	34,0	26,4	25,5	25,3	21,9	20,5	18,7	16,1	17,2	17,7	13,9
Κοινή χρήση σύριγγας, ≥1 φορά σε όλη τη ζωή ²	54,3	57,3	57,2	56,2	53,9	55,2	53,4	53,7	50,0	48,5	49,0	48,9	45,8
Κοινή χρήση σύριγγας, ≥1 φορά τις 30 τελευταίες ημέρες	8,6	8,7	7,4	5,2	4,6	4,8	3,5	3,9	3,7	3,1	2,9	3,0	2,3
Κοινή χρήση σύριγγας, ≥1 φορά τις 30 τελευταίες ημέρες ²	24,0	24,5	22,0	19,9	20,3	17,2	16,9	22,1	14,7	11,7	10,8	8,1	9,1
Έναρξη χρήσης ουσιών και μέση διάρκεια χρήσης													
Μέση ηλικία έναρξης της χρήσης ουσιών (έτη)	16,3	16,1	16,1	16,2	16,3	16,3	16,3	16,3	16,3	16,4	16,4	16,7	16,7
Μέση ηλικία έναρξης της χρήσης της κύριας ουσίας (έτη)	20,3	20,1	20,1	19,9	20,1	20,5	20,2	20,4	20,0	20,3	20,4	20,6	20,6
Μέση διάρκεια χρήσης της κύριας ουσίας (έτη)	9,7	10,5	11,0	10,1	10,3	10,9	10,9	11,2	10,4	10,6	14,5	15,0	14,8

¹Μη-ιατρική χρήση²Μεταξύ των χρηστών που ανέφεραν ενέσιμη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις).

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Δείκτης Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ)

Ο Δείκτης Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ) καταγράφει τον αριθμό, τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης των ατόμων που απευθύνονται στις δομές θεραπείας για βοήθεια σε σχέση με προβλήματα από τη χρήση ουσιών. Αποτελεί έναν από τους πέντε επιδημιολογικούς δείκτες που εφαρμόζει το ΕΚΤΕΠΝ από το 1994 προκειμένου να αποτυπώσει την κατάσταση του φαινομένου της χρήσης ουσιών και της συνδεόμενης βλάβης στην Ελλάδα. Η εφαρμογή του βασίζεται στο Ευρωπαϊκό Πρωτόκολλο (Standard Protocol v.3.0) του EUDA.

Ο ΔΑΘ προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την πορεία του φαινομένου της χρήσης ουσιών στη χώρα, το προφίλ των ατόμων που απευθύνονται στα εξειδικευμένα προγράμματα για θεραπεία, τις μεταβολές στα πρότυπα χρήσης των ουσιών (π.χ. ενέσιμης χρήσης) και τους κινδύνους που συνδέονται με αυτά (π.χ. λοιμώδη νοσήματα, θάνατοι). Επιπλέον, προσφέρει έμμεση πληροφόρηση για τον ρυθμό εμφάνισης νέων περιπτώσεων ατόμων που κάνουν προβληματική χρήση ουσιών (επίπτωση).

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του ΔΑΘ ως 'θεραπεία' ορίζεται κάθε υπηρεσία η οποία έχει στόχο να βελτιώσει την ψυχολογική, τη σωματική ή την κοινωνική κατάσταση των ατόμων που ζητούν βοήθεια για προβλήματα από τη χρήση ουσιών. Η θεραπεία παρέχεται συνήθως από εξειδικευμένες υπηρεσίες, αλλά μπορεί επίσης να προέρχεται κι από υπηρεσίες που προσφέρουν γενική ιατρική και ψυχολογική βοήθεια σε άτομα που αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τις ουσίες. Ως 'θεραπευτικό πρόγραμμα' ορίζεται η υπηρεσία η οποία παρέχει θεραπεία, όπως αυτή ορίζεται παραπάνω, σε άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών. Τα θεραπευτικά προγράμματα μπορεί να βασίζονται σε δομές που είναι ιατρικές ή μη-ιατρικές, δημόσιες ή ιδιωτικές, ειδικευμένες ή μη. Με την ευρεία του έννοια ο παραπάνω ορισμός μπορεί να περιλαμβάνει παρεμβάσεις οι οποίες αποσκοπούν στη μείωση της βλάβης, παρεμβάσεις των οποίων ο κύριος σκοπός είναι η αποτοξίνωση και η αποχή, μη-ιατρικές αλλά και ιατρικές παρεμβάσεις, βραχείες παρεμβάσεις σε κρίση ή συμβουλευτική παρέμβαση ή υποστήριξη, καθώς επίσης και περισσότερο δομημένα μακροχρόνια προγράμματα.

Τα στοιχεία του ΔΑΘ αφορούν για τα μεν 'στεγνά' προγράμματα τα άτομα που απευθύνονται στα συμβουλευτικά κέντρα, για το δε πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές τα άτομα που εντάσσονται στο πρόγραμμα μέσω της ΜΥΑΠ στην περίπτωση της Αττικής, και των ΜΟΘΕ στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Ελλείπει συστηματικών δεδομένων τα οποία να συλλέγονται από δείγματα του πληθυσμού (του γενικού πληθυσμού και ιδιαίτερα του πληθυσμού εκτός θεραπευτικών δομών), τα χαρακτηριστικά, οι μεταβολές και οι γενικότερες τάσεις στον αριθμό των ατόμων που καταγράφονται ετησίως μέσω του ΔΑΘ περιγράφουν σε ένα μόνο βαθμό την 'πραγματική' κατάσταση του φαινομένου της προβληματικής χρήσης ναρκωτικών στη χώρα. Σημειώνεται επιπλέον ότι τα στοιχεία του ΔΑΘ είναι ευαίσθητα τόσο σε μεθοδολογικούς παράγοντες όσο και σε παράγοντες που συνδέονται με τη λειτουργία των μονάδων που συλλέγουν και διαχειρίζονται τα στοιχεία πρωτογενώς. Έτσι, για παράδειγμα, οι διαχρονικές μεταβολές στον ετήσιο αριθμό των καταγραφών στον ΔΑΘ μπορεί να απηχούν συγκυριακές μεταβολές στην επιδημιολογία, τις αντιλήψεις και στα κίνητρα που οδηγούν τα άτομα με προβλήματα από τη χρήση ουσιών στη θεραπεία. Ενδέχεται, ωστόσο, να συνδέονται και με μεταβολές, όπως στην ευκολία ή δυσκολία πρόσβασης στα προγράμματα, στη διαθεσιμότητα σε θέσεις θεραπείας και στον βαθμό διείσδυσης των προγραμμάτων στην κοινότητα των χρηστών και στις ομάδες του πληθυσμού υψηλότερου κινδύνου. Μεταβολές στον ετήσιο αριθμό των καταγραφών του ΔΑΘ ενδέχεται να συνδέονται και με άλλους παράγοντες, όπως τις δυνατότητες που έχουν οι μονάδες σε ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για τη συνεχή και πλήρη συμπλήρωση και αποστολή των εντύπων του ΔΑΘ στο ΕΚΤΕΠΝ, καθώς και τη δυνατότητα που έχει το ΕΚΤΕΠΝ για διαρκή εκπαίδευση και υποστήριξη των επαγγελματιών στις μονάδες/προγράμματα σε θέματα συμπλήρωσης του εντύπου του ΔΑΘ.

Για το 2022 τα στοιχεία προήλθαν από συνολικά 95 δομές των αναγνωρισμένων υπηρεσιών παροχής συμβουλευτικής, θεραπείας ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (ψυχοκοινωνικά ή 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα), σωματικής αποτοξίνωσης και θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών που απέστειλαν στο ΕΚΤΕΠΝ σχετικά δεδομένα. Συνοπτικά, τα δεδομένα για τα χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται ετησίως στη θεραπεία για χρήση ουσιών παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.1.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/epidemiology/t di

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/t di

Τάσος Φωτίου, Ελευθερία Καναβού, Νίκος Γκάβρα

4 | Λοιμώδη νοσήματα και ψυχιατρική συννοσηρότητα

ΣΥΝΟΨΗ

Το 2023, το εθνικό σύστημα επιτήρησης του ΕΟΔΥ είχε λάβει 84 νέες δηλώσεις για HIV με πιθανή αιτία την ενέσιμη χρήση (12,8% μεταξύ όλων των δηλώσεων ή 19,5% μεταξύ εκείνων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης). Ο παραπάνω αριθμός -αν και με διακυμάνσεις από έτος σε έτος, παραμένει υψηλός διαχρονικά. Το δε ποσοστό των νέων δηλώσεων HIV με πιθανή αιτία την ενέσιμη χρήση (μεταξύ εκείνων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης) εμφανίζεται το 2023 (19,5%), αυξημένο συγκριτικά με πριν από μια δετία (13,1%, το 2015).

Ο επιπολασμός της HIV λοίμωξης στα άτομα με ιστορικό ενέσιμης χρήσης ουσιών που εξετάζονται είτε στην κοινότητα είτε κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών παραμένει υψηλός (9% σε εθνικά δείγματα και 13% στην Αττική), ενδεικτικό της ενδημικής κατάστασης της λοίμωξης στον πληθυσμό αυτόν. Ειδικά στη Θεσσαλονίκη, έρευνα της περιόδου 2019-2021 ανέδειξε πρώτη ασυνήθιστα υψηλό (7,0%) επιπολασμό της HIV λοίμωξης στον πληθυσμό των ενεργών χρηστών και σημαντική αυξητική τάση της επίπτωσης—με την πλειονότητα των περιπτώσεων να έχουν δηλωθεί στο σύστημα επιτήρησης για πρώτη φορά. Η αύξηση αυτή επιβεβαιώθηκε ακολούθως κι από τα στοιχεία των εξετάσεων που διενεργούνται κατά την είσοδο στα προγράμματα θεραπείας της πόλης—από 0,7% το 2018 στο 7% το 2023.

Στοιχεία οροσυμπεριφορικών μελετών στην κοινότητα των ενεργών χρηστών σε Αθήνα (2018-2020) και Θεσσαλονίκη (2019-2021) δείχνουν επιπολασμούς της anti-HCV λοίμωξης μεταξύ 63% και 80%, με υψηλή αναλογία (από τα 2/3 έως τα 3/4) μεταξύ αυτών να έχουν χρόνια ηπατίτιδα C. Ο επιπολασμός της anti-HCV λοίμωξης στα άτομα που εξετάζονται κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας της χώρας είναι επίσης υψηλός, στο 72%. Εκτός από ανησυχητικά υψηλό, το ποσοστό της anti-HCV λοίμωξης στα άτομα που εισέρχονται στα προγράμματα θεραπείας παρουσιάζει σταθερή αύξηση την τελευταία δετία, με την αύξηση αυτή να χαρακτηρίζει με παρόμοιο τρόπο την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και όλες μαζί τις λοιπές περιοχές.

Σε συνδυασμό, οι τάσεις στις νέες διαγνώσεις HIV αλλά και στον επιπολασμό των HIV και HCV λοιμώξεων δείχνουν εξελισσόμενες επιδημίες στην κοινότητα των ενεργών χρηστών σε Αττική και Θεσσαλονίκη (HIV και HCV) καθώς και στις λοιπές περιοχές (HCV). Εκτός από ταχεία ανταπόκριση, τα παραπάνω απαιτούν συνεχή επαγρύπνηση, καθώς και τη συνέχιση των οροσυμπεριφορικών ερευνών και τη διεύθυνση των προγραμμάτων μείωσης της βλάβης σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού-στόχος στις περιοχές αυτές.

Σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2022, το 32,9% (n=3.689) των ατόμων υπό θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (n=11.285) είχαν ψυχιατρική συννοσηρότητα—με το ποσοστό αυτό να παρουσιάζει αυξητική τάση διαχρονικά.

4.1 HIV

4.1.1 Νέες διαγνώσεις HIV λοίμωξης με ενέσιμη χρήση ουσιών ως πιθανή κατηγορία μετάδοσης

Σύμφωνα με τον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ)⁴, **μέχρι και το 2023** είχαν δηλωθεί συνολικά **2.469** νέες περιπτώσεις HIV με την ενέσιμη χρήση ουσιών ως πιθανή κατηγορία μετάδοσης (**12,0%** μεταξύ όλων των δηλώσεων ή **14,3%** μεταξύ εκείνων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης, δεν φαίνεται σε πίνακα, ΕΟΔΥ 2024).

⁴ Δεδομένα για τις νέες διαγνώσεις HIV λοίμωξης ανά κατηγορία μετάδοσης—συμπεριλαμβανομένης της ενέσιμης χρήσης ουσιών—συλλέγονται μέσω του εθνικού συστήματος υποχρεωτικής δήλωσης περιστατικών HIV/AIDS και παρουσιάζονται ετησίως στην Έκθεση του ΕΟΔΥ. Τα πιο πρόσφατα στοιχεία περιλαμβάνονται στην ακόλουθη αναφορά: Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (2024). Δελτίο Επιδημιολογικής Επιτήρησης HIV/AIDS στην Ελλάδα, 31-12-2023. ΕΟΔΥ: Αθήνα.

Μόνο το **2023** δηλώθηκαν συνολικά **657** νέες περιπτώσεις HIV (συμπεριλαμβανομένων των **63** με ήδη ανεπτυγμένο AIDS, Πίνακας 4.1, ΕΟΔΥ 2024). Για το **34,4%** των νέων HIV διαγνώσεων ($n=226$), η κατηγορία μετάδοσης δεν ήταν γνωστή. Μεταξύ των διαγνώσεων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης ($n=431$), περισσότερες από τις μισές (**55,7%**) αφορούσαν τη χωρίς-προφυλάξεις σεξουαλική επαφή μεταξύ ανδρών. Η ενέσιμη χρήση ουσιών αναφέρθηκε το 2023 ως πιθανή κατηγορία μετάδοσης σε 84 περιπτώσεις (**12,8%** μεταξύ όλων των δηλώσεων ή **19,5%** μεταξύ των δηλώσεων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης, Πίνακας 4.1), κυρίως άνδρες (**75,0%**) και κυρίως άτομα ηλικίας 30-49 ετών (**72,6%**, δεν φαίνονται σε πίνακα, ΕΟΔΥ 2024).

Στοιχεία για τα CD4+ T-λεμφοκυττάρων κατά τη διάγνωση ήταν το 2023 διαθέσιμα για τις 29 από τις συνολικά 84 (34,5%) περιπτώσεις στην κατηγορία μετάδοσης «ενέσιμη χρήση», με το 69% ($n=20$) αυτών να έχουν <350 και το 59% ($n=17$) <200 κύτταρα/mm³ —και τα δύο ποσοστά υψηλότερα από το μέσο όρο συνολικά των περιπτώσεων με διαθέσιμα στοιχεία για τα CD4+ T-λεμφοκύτταρα (64% και 43% αντίστοιχα, δεν φαίνεται σε πίνακα, ΕΟΔΥ 2024).

Πίνακας 4.1: Νέες διαγνώσεις HIV λοίμωξης που δηλώθηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1/1/2023-31/12/2023, ανά κατηγορία μετάδοσης, στο σύνολο και ανά φύλο.

Κατηγορία μετάδοσης	Σύνολο			Άνδρες			Γυναίκες		
	n	%†	%‡	n	%†	%‡	n	%†	%‡
Σεξουαλική επαφή μεταξύ ανδρών	240	36,5	55,7	240	47,4	70,6	ΔΑ	ΔΑ	ΔΑ
Ετεροφυλοφυλική σεξουαλική επαφή	106	16,1	24,6	37	7,3	10,9	69	45,7	75,8
Ενέσιμη χρήση ουσιών	84	12,8	19,5	63	12,5	18,5	21	13,9	23,1
Κάθετη μετάδοση	1	0,2	0,2	0	0,0	0,0	1	0,7	1,1
Άγνωστη κατηγορία μετάδοσης	226	34,4		166	32,8		60	39,7	
Σύνολο	657			506			151		

† Ποσοστό επί του συνόλου των περιπτώσεων.

‡ Ποσοστό επί των περιπτώσεων με γνωστή την κατηγορία μετάδοσης.

Πηγή: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΕΟΔΥ 2024).

Διαχρονικά: Στα στοιχεία του ΕΟΔΥ, ο αριθμός των 84 νέων διαγνώσεων HIV λοίμωξης με πιθανή αιτία την ενέσιμη χρήση ουσιών του 2023 ήταν +24% αυξημένος συγκριτικά με το 2022 ($n=68$), αλλά

Σχόλιο | Σε ένα βαθμό, οι παραπάνω διακυμάνσεις αντανακλούν μεταβολές στην παρουσία της λοίμωξης στην κοινότητα των ατόμων που κάνουν χρήση ουσιών. Ωστόσο, για την ερμηνεία τους δεν θα πρέπει να αγνοηθούν παράγοντες όπως το ότι α) ετησίως υπάρχει ένας επίσης μεταβαλλόμενος αριθμός νέων διαγνώσεων HIV λοίμωξης των οποίων η κατηγορία μετάδοσης είναι «άγνωστη», β) προγράμματα —όπως ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ HIV/HCV και ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, αντίστοιχα—, που έχουν μεταξύ άλλων ως στόχο την επέκταση των ορολογικών ελέγχων στην κοινότητα των ατόμων που κάνουν χρήση ουσιών υψηλού κινδύνου— (επανα)λειτουργούν και (επανα)διακόπτονται και γ) η περίοδος των περιοριστικών μέτρων λόγω της επιδημίας του COVID-19 ενδεχομένως έχει επιδράσει στη μετάδοση και κυρίως την καταγραφή της λοίμωξης στον πληθυσμό αυτόν.

κατά -3% μειωμένος συγκριτικά με πριν από μια δετία ($n=87$ το 2019). Σε εύρος 10ετίας (2014-2023, και μετά την επιδημική έκρηξη της περιόδου 2011-2013 στην Αθήνα), ο ετήσιος αριθμός των νέων διαγνώσεων HIV λοίμωξης με πιθανή αιτία την ενέσιμη χρήση ουσιών διατηρείται ιδιαίτερα υψηλός σε σταθερά λίγο-πολύ επίπεδα (αν και με ενδιάμεσες διακυμάνσεις, Γράφημα 4.1), με μέση τιμή 10ετίας τις 96 δηλώσεις (± 16 , ελάχιστο αριθμό τις 68 και μέγιστο τις 121) και κυλιόμενους μέσους όρους τριετίας τις 107, 99, 106, 101, 98, 90, 84, και 82 δηλώσεις (δεν φαίνεται σε γράφημα). Αν και με διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, ως ποσοστό (έναντι των άλλων αιτιών μετάδοσης), η κατηγορία «ενέσιμη χρήση ουσιών», παρουσιάζει τάση αύξησης κατά την τελευταία 10ετία (Γράφημα 4.1).

Γράφημα 4.1: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό και το ποσοστό των νέων διαγνώσεων HIV λοίμωξης με την ενέσιμη χρήση ουσιών ως πιθανή κατηγορία μετάδοσης (2006-2023).

4.1.2 Επιπολασμός της HIV λοίμωξης σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση

Στοιχεία σχετικά με τον επιπολασμό της HIV λοίμωξης (επιβεβαιωμένο antiHIV+) σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση στην Ελλάδα προέρχονται από α) οροσυμπεριφορικές μελέτες που διεξάγονται στην κοινότητα των χρηστών σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας και β) τις διαγνωστικές εξετάσεις που διενεργούνται κατά την είσοδο στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών.

4.1.3 Επιπολασμός της HIV λοίμωξης στην κοινότητα των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών (οροσυμπεριφορικές μελέτες)

Θεσσαλονίκη— Τα δεδομένα από το ερευνητικό πρόγραμμα-παρέμβαση ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ που διενεργήθηκε στη Θεσσαλονίκη την περίοδο 2019–2021 με στόχο τον περιορισμό της μετάδοσης των HIV και HCV λοιμώξεων στην κοινότητα των ατόμων που κάνουν χρήση ουσιών, έδειξαν υψηλό επιπολασμό της HIV λοίμωξης—σημαντικά υψηλότερο εκείνων που είχαν έως τότε προλάβει να καταγραφούν στις μονάδες θεραπείας για χρήση ουσιών, ενδεικτικό παρουσίας επιδημικής έκρηξης στην περιοχή (Sypsa et al, 2023)^{5,6}. Συγκεκριμένα, μεταξύ των 1.101 ατόμων που συμμετείχαν και εξετάστηκαν στο πρόγραμμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ (53,7% με πολύ πρόσφατη ενέσιμη χρήση, 20,1% άστεγοι, 20,3% στην θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών), ο επιπολασμός της HIV λοίμωξης ήταν 7,0% (95% διάστημα εμπιστοσύνης [ΔΑ]: 5,6–8,7%). Τα 2/3 των περιπτώσεων (67,5%) ήταν νέες διαγνώσεις, με

⁵ Το πρόγραμμα-παρέμβαση ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ στην Θεσσαλονίκη (όπως και το ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, στην Αθήνα) απευθύνεται στα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών (πρόσφατη χρήση) και δεν έχουν ελεγχθεί για ενδεχόμενη HIV και HCV λοίμωξη. Εφαρμόζοντας κατευθυνόμενη από τους συμμετέχοντες μέθοδο στρατολόγησης (δειγματοληψίας), το πρόγραμμα διενεργεί ορολογικούς ελέγχους και συνδέει τα οροθετικά άτομα σε εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων για τη χρήση ουσιών.

⁶ Sypsa, V., Roussos, S., Tsirogiani, E., et al. (2023). A new outbreak of HIV infection among people who inject drugs during the COVID-19 pandemic in Greece. *International Journal of Drug Policy*, 117, 104073.

την επίπτωση να υπολογίζεται στις 7,0 νέες λοιμώξεις ανά 100 ανθρωποέτη (95% ΔΑ:4,8–10,2), με σημαντική ($p=0,002$) αυξητική τάση την περίοδο 2019–2021.

Αθήνα— Τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα για τον επιπολασμό της HIV λοίμωξης στην κοινότητα των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών στην περιοχή της Αθήνας προέρχονται από το ερευνητικό πρόγραμμα-παρέμβαση ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ II, το οποίο έτρεξε την περίοδο 2018–20. Σύμφωνα με αυτό, ο

Σχόλιο | Οι αυξήσεις στον επιπολασμό της HIV λοίμωξης που παρατηρήθηκαν στο πρόγραμμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ επιβεβαιώθηκαν στη συνέχεια και από τα στοιχεία των διαγνωστικών εξετάσεων που πραγματοποιούνται κατά την είσοδο στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών της πόλης. Όπως παρουσιάζεται και παρακάτω, ο επιπολασμός στις εισόδους αυξήθηκε, από κάτω του 1% (0,7%) το 2018, σε σχεδόν 3% το 2019–2020 και σε 6% το 2021. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω ποσοστά προκύπτουν από χαμηλό αριθμό εξετασθέντων (μεταξύ 100 και 150, ετησίως), ενώ και η αύξησή τους αποτελεί -σε κάποιο βαθμό- «κατασκευή», δεδομένου ότι ένας μεγάλος αριθμός των ατόμων που θα διαγνωσθούν θετικοί στις οροσυμπεριφορικές έρευνες-παρέμβαση στην κοινότητα αναμένεται να εμφανιστούν ακολούθως και στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ξαφνικά και η αναλογία τους έναντι των ατόμων που κατά την είσοδό τους είναι HIV-αρνητικοί. Σε κάθε περίπτωση, σε συνδυασμό, τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν σημαντική αύξηση της HIV λοίμωξης στη Θεσσαλονίκη, η οποία -εκτός από την ταχεία ανταπόκριση-, απαιτεί συνεχή επαγρύπνηση και σίγουρα τη συνέχιση των οροσυμπεριφορικών ερευνών-παρέμβαση στην πόλη.

επιπολασμός της HIV λοίμωξης κυμαινόταν ανά κύκλο μεταξύ 10,7% και 11,3% (μη-στατιστικά σημαντικά διαφορετικός σε σύγκριση με εκείνον που είχε παρατηρηθεί στον ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ I της περιόδου 2012–13, ο οποίος κυμαινόταν ανά κύκλο μεταξύ 12,0% και 16,2%, Roussos et al, 2022)⁷. Ωστόσο, μεταξύ των ατόμων που συμμετείχαν και στα δύο προγράμματα, ο επιπολασμός του HIV (95% CI) αυξήθηκε σημαντικά ($p<0,001$) από 14,2% (11,7–17,1%) το 2012–13 σε 22,0% (19,0–25,3%) το 2018–2020. Επιπλέον, με βάση μια ομάδα PWID που είχε συμμετάσχει στο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ I και II, η ίδια μελέτη βρήκε συχνότητα HIV 1,94 (95% CI: 1,50–2,52) νέα κρούσματα/100 ανθρωποέτη την περίοδο 2014–20.

4.1.4 Επιπολασμός της HIV λοίμωξης στα άτομα που εισέρχονται στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών και έχουν ιστορικό ενέσιμης χρήσης

Ο επιπολασμός της HIV λοίμωξης στα άτομα που κατά τη διάρκεια του 2023 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) εισήλθαν στη θεραπεία για χρήση ουσιών, ανέφεραν ενέσιμη χρήση και είχαν αποτελέσματα εξετάσεων που διατέθηκαν στο ΕΚΤΕΠΝ ($n=723$), ανήλθε σε εθνικό επίπεδο στο 9,0%, αλλά κυμάνθηκε από 2,7% στις περιοχές εκτός της Περιφέρειας της Αττικής και της Θεσσαλονίκης (στο εξής αναφέρονται ως Λοιπές περιοχές), σε 7,2% στη Θεσσαλονίκη και 13,3% στην Αττική (Πίνακας 4.2).

Σύμφωνα με τα στοιχεία στον Πίνακα 4.2 υψηλότερα (αν και όχι ελεγμένα για στατιστική σημαντικότητα) ποσοστά διαγνώσεων παρατηρούνται στα άτομα με: φύλο ‘γυναίκα’ — ηλικία άνω των 34 ετών — ιστορικό ενέσιμης χρήσης >2 ετών — κύρια ουσία χρήσης την ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή — ιστορικό φυλάκισης.

Ανάμεσα στην Περιφέρειας της Αττικής, της Θεσσαλονίκης και τις Λοιπές περιοχές παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Φύλο: Ενώ στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη δεν παρατηρούνται διαφορές στα φύλα, στις Λοιπές περιοχές το ποσοστό διάγνωσης είναι υψηλότερο στις γυναίκες (απ’ ό,τι στους άνδρες).

Κύρια ουσία χρήσης: Ενώ στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη δεν παρατηρούνται διαφορές ανάλογα με τον εάν αναφέρεται η χρήση οπιοειδών, στις Λοιπές περιοχές το ποσοστό διάγνωσης είναι

⁷ Roussos, S., Paraskevis, D., Psychogiou, M., Kostaki, E. G., Flountzi, E., Angelopoulos, T., ... & Sympsa, V. (2022). Ongoing HIV transmission following a large outbreak among people who inject drugs in Athens, Greece (2014–20). *Addiction*, 117(6), 1670–1682.

υψηλότερο στα άτομα που αναφέρουν ως κύρια ουσία χρήσης κάποια ουσία εκτός ηρωίνης/άλλων οπιοειδών (απ' ό,τι στα άτομα που ανέφεραν ηρωίνη/άλλα οπιοειδή).

Ιστορικό Θεραπείας: Ενώ στις Λοιπές περιοχές δεν παρατηρούνται διαφορές ανάλογα με το ιστορικό θεραπείας, στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη το ποσοστό διάγνωσης είναι υψηλότερο στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για πρώτη φορά (απ' ό,τι στα άτομα που ανέφεραν προηγούμενο ιστορικό προσπάθειας για θεραπεία, Πίνακας 4.2).

Πίνακας 4.2: Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν με HIV (επιβεβαιωμένο) κατά την είσοδό τους σε δομές θεραπείας για τη χρήση ουσιών το 2023, για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.

	Σύνολο χώρας (n [†] =723)		Αττικής (n=399)		Θεσσαλονίκη (n=69)		Λοιπές περιοχές [‡] (n=255)	
	%	N*	%	N*	%	N*	%	N*
Σύνολο	9,0	65	13,3	53	7,2	5	2,7	7
Φύλο								
Ανδρες	8,7	54	13,5	46	7,1	4	1,8	4
Γυναίκες	10,7	11	12,5	7	7,7	1	8,8	3
Ηλικιακή ομάδα								
< 25 ετών	6,7	1	25,0	1	0,0	0	0,0	0
25-34 ετών	7,0	8	11,3	6	0,0	0	3,7	2
>34 ετών	9,4	56	13,5	46	8,6	5	2,6	5
Ιστορικό ενέσιμης χρήσης								
≤2 έτη	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
>2 έτη	9,2	63	13,4	51	7,7	5	2,9	7
Κύρια ουσία χρήσης								
Ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή	9,1	57	13,5	47	8,6	5	2,3	5
Άλλο	8,6	8	11,8	6	0,0	0	6,1	2
Ιστορικό θεραπείας για χρήση ουσιών								
Χωρίς ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	10,5	11	20,9	9	9,1	1	2,0	1
Με ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	8,6	53	12,1	43	6,9	4	2,9	6
Ιστορικό φυλάκισης								
Φυλάκιση ≥1 φορά	10,2	35	17,5	31	6,3	2	1,5	2
Ποτέ φυλάκιση	7,0	25	8,7	18	8,1	3	3,6	4

† .Εξετάσθηκαν.

* Επιβεβαιωμένες θετικές περιπτώσεις.

‡ Στοιχεία από όλες τις περιοχές εκτός της Περιφέρειας Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Πηγή: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Δι α χ ρ ο ν ι κ ά, παρά τις μεγάλες διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, την τελευταία 5ετία (2019-2023) παρατηρείται συνολικά αύξηση στον επιπολασμό της HIV λοίμωξης στα άτομα με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που εξετάζονται κατά την είσοδό τους στη θεραπεία, η αύξηση αυτή εντοπίζεται κυρίως στα δείγματα της Θεσσαλονίκης, αν και σημαντική αύξηση παρατηρήθηκε και στην περιοχή της Αττικής το 2023 συγκριτικά με κάθε ένα από τα προηγούμενα έτη της περιόδου (Γράφημα 4.2)—ενδεικτική σταδιακής επιδείνωσης της επιδημικής κατάστασης στον πληθυσμό των ατόμων που κάνουν ενέσιμη χρήση των περιοχών αυτών.

Γράφημα 4.2: Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό της HIV λοίμωξης στα άτομα που εισέρχονται στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών, στο σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για την Περιφέρεια Αττικής, Θεσσαλονίκης και όλες μαζί τις Λοιπές περιοχές.

4.2 Ηπατίτιδα C

4.2.1 Επιπολασμός της HCV λοίμωξης σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση

Στοιχεία σχετικά με τον επιπολασμό της Ηπατίτιδας C (anti-HCV θετικό και χρόνια ηπατίτιδα) σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση στην Ελλάδα προέρχονται από α) οροσυμπεριφορικές μελέτες που διεξάγονται σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας και εμπλέκουν την κοινότητα των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης και β) τα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών μέσω των διαγνωστικών εξετάσεων που διενεργούνται κατά την είσοδο στο πρόγραμμα.

4.2.2 Επιπολασμός της HCV λοίμωξης στην κοινότητα (οροσυμπεριφορικές μελέτες)

Αθήνα— Τα δεδομένα από το ερευνητικό πρόγραμμα-παρέμβαση ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ II που διενεργήθηκε στο κέντρο της Αθήνας την περίοδο Απριλίου 2018-Μαρτίου 2022 (n=1.386) έδειξαν επιπολασμό της HCV λοίμωξης (anti-HCV+) της τάξης του 79,9%⁸. Περισσότερα από τα 4/5 των ατόμων με θετικό αντίσωμα στην HCV (63,3% του συνόλου των συμμετεχόντων) είχαν χρόνια Ηπατίτιδα C.

Θεσσαλονίκη— Στα δεδομένα του ερευνητικού προγράμματος-παρέμβαση ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ που διενεργήθηκε στη Θεσσαλονίκη την περίοδο 2019–2021 (n=1.047; ~54% με πολύ πρόσφατο ιστορικό ενέσιμης χρήσης, 20% άστεγοι και 20% σε πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών) θετικά αντισώματα στην HCV (anti-HCV+) ανιχνεύθηκαν στο 63,4% των δειγμάτων⁹. Σχεδόν τα 2/3 των ατόμων με θετικό αντίσωμα στην HCV (41,2% του συνόλου των συμμετεχόντων) διαγνώστηκαν με χρόνια Ηπατίτιδα C.

4.2.3 Επιπολασμός της HCV λοίμωξης στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών

HCV λοίμωξη στα άτομα που βρίσκονται σε θεραπεία

Στο πλαίσιο του συστήματος καταγραφής των δεικτών που αφορούν στον καταρράκτη φροντίδας για την HCV λοίμωξη, το ΕΚΤΕΠΝ συλλέγει ετησίως συγκεντρωτικά δεδομένα για την Ηπατίτιδα C στα

⁸ Roussos, S., Angelopoulos, T., Cholongitas, E., Savvanis, S., Papadopoulos, N., Kapatais, A., ... & Sypsa, V. (2024). High levels of all-cause mortality among people who inject drugs from 2018 to 2022. *International Journal of Drug Policy*, 126, 104356.

⁹ Sypsa, V., Roussos, S., Tsirogianni, E., et al. (2023). A new outbreak of HIV infection among people who inject drugs during the COVID-19 pandemic in Greece. *International Journal of Drug Policy*, 117, 104073.

άτομα που βρίσκονται στα προγράμματα θεραπείας και έχουν ιστορικό ενέσιμης χρήσης. Το 2023, τουλάχιστον 6.964 άτομα με ιστορικό ενέσιμης χρήσης είχαν εξεταστεί κάποια στιγμή στο πρόγραμμα για anti-HCV. Εξ' αυτών, το 98,0% (n=6.822) είχαν διαθέσιμο αποτέλεσμα. Μεταξύ αυτών, το 65,5% (n=4.469) ήταν -βάσει της πιο πρόσφατης εξέτασης- anti-HCV(+). Από τις συνολικά 2.843 περιπτώσεις στις οποίες διενεργήθηκε μοριακός έλεγχος με διαθέσιμο αποτέλεσμα, το 79,2% (n=2 251, ή 51,9% του συνόλου των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης) ήταν HCV-RNA(+)¹⁰.

HCV λοίμωξη στα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία

Ο επιπολασμός των θετικών αντισωμάτων έναντι του HCV (anti-HCV+) στα άτομα που κατά τη διάρκεια του 2023 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) εισήλθαν στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών και ανέφεραν ενέσιμη χρήση υπολογίζεται σε εθνικό επίπεδο στο 71,9%, ενώ κυμάνθηκε - ανάλογα με την περιοχή- μεταξύ 71,2% (Λοιπές περιοχές) και 72,4% (Αττική, Πίνακας 4.3). Δεν φαίνεται σε πίνακα, αλλά το ποσοστό της HCV λοίμωξης ήταν σημαντικά υψηλότερο (78,1%) στα άτομα που εισήλθαν σε μονάδες θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών συγκριτικά με εκείνο που καταγράφηκε στα «στεγνά» προγράμματα (64,4%).

Τα δεδομένα στον Πίνακα 4.3 δείχνουν υψηλότερο (αν και όχι ελεγμένο για στατιστική σημαντικότητα) επιπολασμό της HCV λοίμωξης στα άτομα που ανέφεραν:

- άρρεν φύλο στη Θεσσαλονίκη, αλλά θήλυ φύλο στις Λοιπές περιοχές
- ηλικία >34 ετών (σε όλες τις περιοχές)
- ιστορικό ενέσιμης χρήσης άνω των 2 ετών (σε όλες τις περιοχές)
- 'ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή' ως την κύρια ουσία χρήσης, συνολικά και στην Αττική ή 'ουσίες εκτός ηρωίνης ή άλλων οπιοειδών' στη Θεσσαλονίκη
- ιστορικό προηγούμενης εισόδου σε πρόγραμμα θεραπείας (παντού, εκτός της Θεσσαλονίκης όπου τα ποσοστά ήταν παρόμοια)
- ιστορικό φυλάκισης στο παρελθόν (σε όλες τις περιοχές).

Δ ι α χ ρ ο ν ι κ ά : Αυξητική τάση παρατηρείται την τελευταία 5ετία στα (ήδη πολύ υψηλά) ποσοστά των ατόμων που διαγιγνώσκονται κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας με αντισώματα κατά του HCV (anti-HCV+)—με την τάση αυτή να χαρακτηρίζει εξίσου τις περιοχές της Αττικής, της Θεσσαλονίκης και όλες μαζί τις λοιπές περιοχές (Γράφημα 4.3).

¹⁰ Σιάμου, Ι., Καναβού, Ε., Γκάβρα, Ν., & Μπάφη, Ι. (2025) Καταρράκτης φροντίδας της Ηπατίτιδας C στα άτομα με ιστορικό ενέσιμης χρήσης ουσιών που βρίσκονται στα προγράμματα θεραπείας. Προφορική ανακοίνωση στη 12η Πανελλήνια Συνάντηση «AIDS, Ηπατίτιδες, Αναδυόμενα Νοσήματα & Εξαρτήσεις». Αθήνα, 27 Σεπτεμβρίου 2024.

Πίνακας 4.3: Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν με αντισώματα έναντι του HCV (anti-HCV+) κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023, για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.

	Σύνολο χώρας (n=716)		Αττικής (n=399)		Θεσσαλονίκη (n=67)		Λοιπές περιοχές‡ (n=250)	
	%	N*	%	N*	%	N*	%	N*
Σύνολο	71,9	515	72,4	289	71,6	48	71,2	178
Φύλο								
Άνδρες	72,1	444	72,8	249	75,0	42	70,2	153
Γυναίκες	71,4	70	70,9	39	54,5	6	78,1	25
Ηλικιακή ομάδα								
< 25 ετών	57,1	8	50,0	2	66,7	2	57,1	4
25-34 ετών	65,8	73	62,3	33	60,0	3	69,8	37
>34 ετών	73,4	434	74,3	254	72,9	43	72,1	137
Ιστορικό ενέσιμης χρήσης								
≤2 έτη	31,3	5	28,6	2	0,0	0	42,9	3
>2 έτη	72,6	494	72,8	278	74,2	46	72,0	170
Κύρια ουσία χρήσης								
Ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή	72,7	457	74,1	257	69,5	41	71,3	159
Άλλο	65,9	56	61,5	32	83,3	5	70,4	19
Ιστορικό θεραπείας για χρήση ουσιών								
Χωρίς ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	66,7	70	66,7	28	72,7	8	65,4	34
Με ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	72,8	444	73,0	260	71,4	40	72,7	144
Ιστορικό φυλάκισης								
Φυλάκιση ≥1 φορά	81,6	275	84,3	150	90,3	28	75,8	97
Ποτέ φυλάκιση	63,7	226	63,9	131	55,6	20	65,8	75

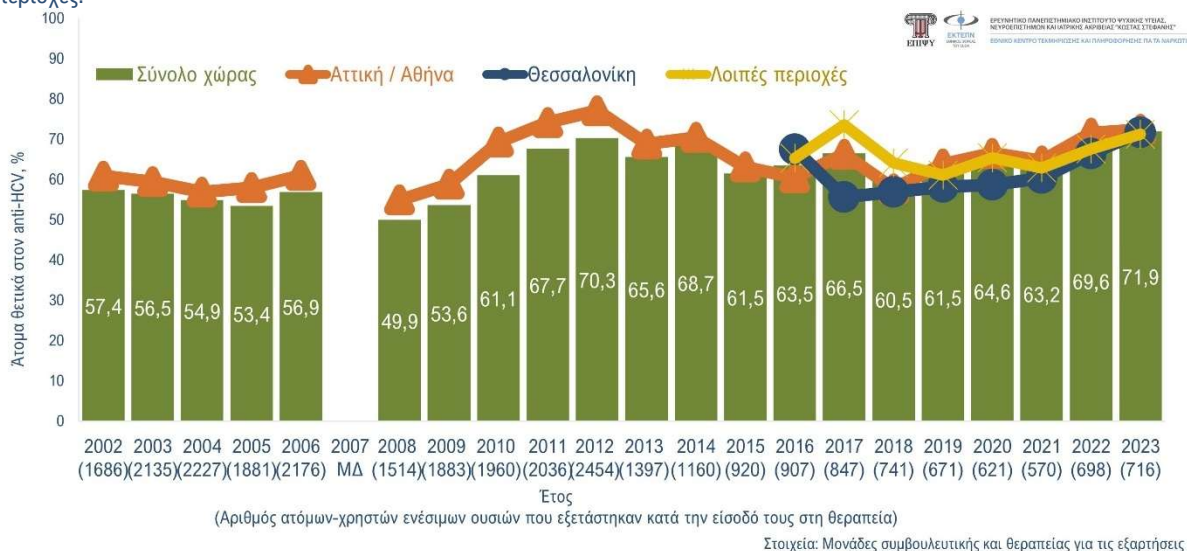
† Εξετάσθηκαν.
* Anti-HCV+.
‡ Στοιχεία από όλες τις περιοχές εκτός της Περιφέρειας Αττικής και Θεσσαλονίκης.
Πηγή: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

4.3 Anti-HCV και HIV συλλοίμωξη

Anti-HCV/HIV συλλοίμωξη είχε το 16,7% των συμμετεχόντων στο ερευνητικό πρόγραμμα-παρέμβαση ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ II στην Αθήνα (2018-2022, n=1.386) και το 5,3% των συμμετεχόντων στο αντίστοιχο πρόγραμμα ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ στη Θεσσαλονίκη (2019–2021, n=1.047).

Σύμφωνα με στοιχεία για 688 άτομα που εισήλθαν στα προγράμματα θεραπείας και εξετάστηκαν για anti-HCV και για HIV, το 62,8% είχαν anti-HCV μονολοίμωξη και 9,2% είχαν anti-HCV/HIV-συλλοίμωξη (δεν φαίνεται σε πίνακα). Η αναλογία των HIV+ διαγνώσεων προς τις anti-HCV+ (δηλαδή, ο σχετικός επιπολασμός του HIV σε σχέση με το anti-HCV+) ήταν περίπου 1:8 (12,9%). Ο επιπολασμός του HIV ήταν 12,7% στα anti-HCV+ και 0,5% στα anti-HCV- άτομα.

Γράφημα 4.3: Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό (%) της HCV λοίμωξης (anti-HCV+) στα άτομα που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (ανεξαρτήτως ουσίας) και αναφέρουν ενέσιμη χρήση ≥ 1 φορά (σε όλη τη ζωή), για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και όλες μαζί τις Λοιπές περιοχές.

4.4 Ηπατίτιδα Β

Δεδομένα για την Ηπατίτιδα Β είναι διαθέσιμα από τις εργαστηριακές εξετάσεις που πραγματοποιούνται κατά την είσοδο των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών.

Anti-HBc: Αντισώματα έναντι του πυρηνικού αντιγόνου της ηπατίτιδας Β (anti-HBc, δείκτης έκθεσης στον ιό) ανιχνεύθηκαν στο 24,2% των ατόμων που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023 (Πίνακας 4.4)—με το ποσοστό αυτό να κυμαίνεται ανά τύπο προγράμματος μεταξύ 18,1% (‘στεγνά’) και 28,3% (πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών, δεν φαίνεται σε γράφημα). Υψηλότερα ποσοστά anti-HBc+ διαγνώσεων παρατηρήθηκαν στην Αττική (29,4%) από ό,τι στη Θεσσαλονίκη (22,8%) και τις Λοιπές Περιοχές (16,8%, Πίνακας 4.4). Επιπλέον, αναλογικά υψηλότερα ποσοστά anti-HBc+ παρατηρούνται στις γυναίκες, καθώς και στα άτομα με ηλικία άνω των 34 ετών, με ιστορικό προηγούμενης προσπάθειας για θεραπεία, με ιστορικό ενέσιμης χρήσης άνω των 2 ετών και στα άτομα με ιστορικό φυλάκισης (Πίνακας 4.4).

HBsAg: Για τον ίδιο πληθυσμό, ο επιπολασμός του αυστραλιανού αντιγόνου (HBsAg, δείκτης παρούσας μόλυνσης) ανήλθε το 2023 στο 2,3% (Πίνακας 4.5), χωρίς αυτός να διαφέρει μεταξύ των «στεγνών» και του προγράμματος θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών. Ωστόσο, αναλογικά υψηλότερα ποσοστά HBsAg+ παρατηρούνται στα άτομα που αναφέρουν ως κύρια ουσία χρήσης την ηρωίνη/άλλα οπιοειδή, καθώς και στα άτομα με ιστορικό ενέσιμης χρήσης άνω των 2 ετών και με ιστορικό φυλάκισης (Πίνακας 4.5).

Πίνακας 4.4: Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023 με αντισώματα έναντι του πυρηνικού αντιγόνου της ηπατίτιδας Β (anti-HBc), για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.

	Σύνολο χώρας (n=594)		Αττικής (n=327)		Θεσσαλονίκη (n=53)		Λοιπές περιοχές‡ (n=214)	
	%	N*	%	N*	%	N*	%	N*
Σύνολο	24,2	144	29,4	96	22,6	12	16,8	36
Φύλο								
Άνδρες	23,6	119	28,4	78	23,8	10	16,6	31
Γυναίκες	26,1	23	32,0	16	18,2	2	18,5	5
Ηλικιακή ομάδα								
< 25 ετών	9,1	1	0,0	0	0,0	0	16,7	1
25-34 ετών	4,3	4	4,8	2	16,7	1	2,2	1
>34 ετών	28,4	139	33,3	94	24,4	11	20,9	34
Ιστορικό ενέσιμης χρήσης								
≤2 έτη	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
>2 έτη	24,3	137	29,6	92	24,5	12	16,3	33
Κύρια ουσία χρήσης								
Ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή	25,0	131	30,8	88	23,4	11	16,8	32
Άλλο	18,3	13	19,5	8	16,7	1	16,7	4
Ιστορικό θεραπείας για χρήση ουσιών								
Χωρίς ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	14,3	12	11,8	4	57,1	4	9,3	4
Με ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	25,9	132	31,5	92	17,4	8	18,7	32
Ιστορικό φυλάκισης								
Φυλάκιση ≥1 φορά	35,4	101	45,9	72	34,8	8	20,0	21
Ποτέ φυλάκιση	14,0	40	15,6	24	13,3	4	11,9	12

† Εξετάσθηκαν.
* Anti-HBc+.
‡ Στοιχεία από όλες τις περιοχές εκτός της Περιφέρειας Αττικής και Θεσσαλονίκης.
Πηγή: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Δι α χ ρ ο ν ι κ ά : Αν και με σημαντική διακύμανση στα ενδιάμεσα έτη, αυξητική παρατηρείται συνολικά η τάση στο ποσοστό των ατόμων που κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας διαγιγνώσκονται με αντισώματα έναντι του πυρηνικού αντιγόνου της ηπατίτιδας Β (anti-HBc, δείκτης έκθεσης στον ιό), ενώ δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές στο αυστραλιανό αντιγόνο (HBsAg, δείκτης παρούσας μόλυνσης, Γράφημα 4.4).

Πίνακας 4.5: Ποσοστό (%) και αριθμός (n) των ατόμων με ιστορικό ενέσιμης χρήσης που διαγνώστηκαν κατά την είσοδό τους στα προγράμματα θεραπείας το 2023 με αυστραλιανό αντιγόνο (HBsAg), για το σύνολο και ξεχωριστά για τα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά της χρήσης.. Στοιχεία για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές.

	Σύνολο χώρας (n=727)		Αττικής (n=400)		Θεσσαλονίκη (n=72)		Λοιπές περιοχές† (n=255)	
	%	N*	%	N*	%	N*	%	N*
Σύνολο	2,3	17	1,8	7	2,8	2	3,1	8
Φύλο								
Άνδρες	2,4	15	1,7	6	3,4	2	3,2	7
Γυναίκες	2,0	2	1,8	1	0,0	0	3,0	1
Ηλικιακή ομάδα								
< 25 ετών	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
25-34 ετών	2,6	3	1,9	1	0,0	0	3,7	2
>34 ετών	2,3	14	1,7	6	3,2	2	3,1	6
Ιστορικό ενέσιμης χρήσης								
≤2 έτη	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
>2 έτη	2,5	17	1,8	7	2,9	2	3,3	8
Κύρια ουσία χρήσης								
Ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή	2,7	17	2,0	7	3,3	2	3,6	8
Άλλο	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
Ιστορικό θεραπείας για χρήση ουσιών								
Χωρίς ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	2,8	3	2,3	1	0,0	0	3,8	2
Με ιστορικό προηγούμενης θεραπείας	2,3	14	1,7	6	3,3	2	3,0	6
Ιστορικό φυλάκισης								
Φυλάκιση ≥1 φορά	3,3	11	2,3	4	6,1	2	3,9	5
Ποτέ φυλάκιση	1,4	5	1,4	3	0,0	0	1,7	2

† Εξετάσθηκαν.
* HBsAg+.
‡ Στοιχεία από όλες τις περιοχές εκτός της Περιφέρειας Αττικής και Θεσσαλονίκης.
Πηγή: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

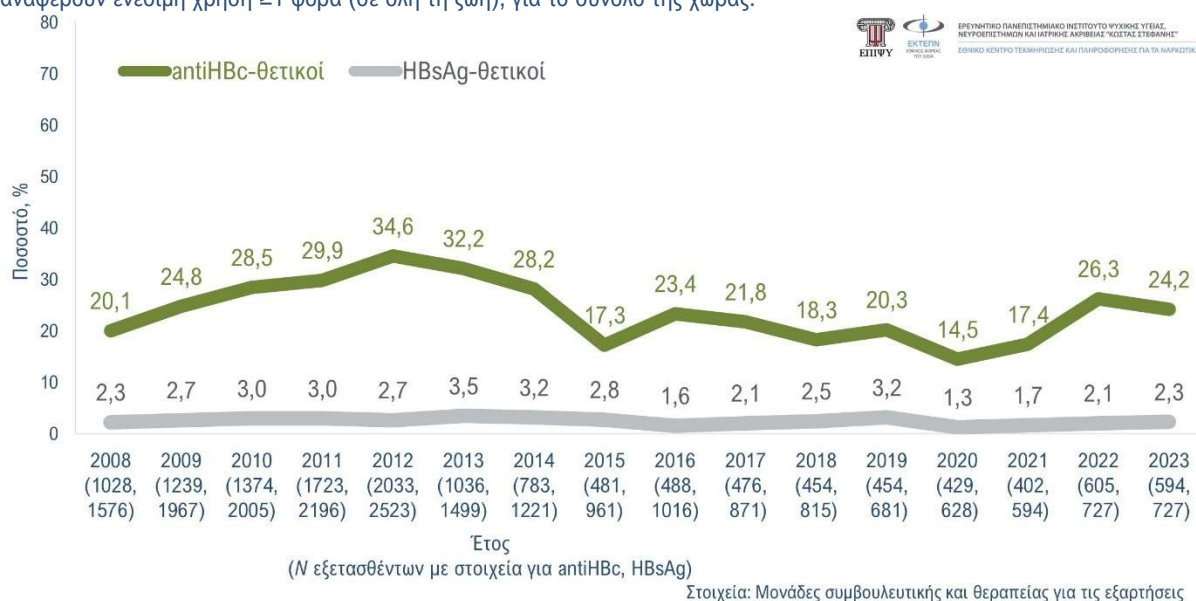
Αν και σε αναλογικά χαμηλά επίπεδα, το ποσοστό των ατόμων που εισέρχονται στα προγράμματα θεραπείας και έχουν εμβολιαστεί έναντι του ιού της ηπατίτιδας Β (στοιχεία μόνον από το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών του ΟΚΑΝΑ) παρουσιάζει διαχρονικά αυξητική τάση (μεταξύ άλλων και λόγω της ένταξης του εμβολιασμού κατά της ηπατίτιδας Β στο εθνικό πρόγραμμα εμβολιασμών από το 1998, Γράφημα 4.5).

4.5 Φυματίωση

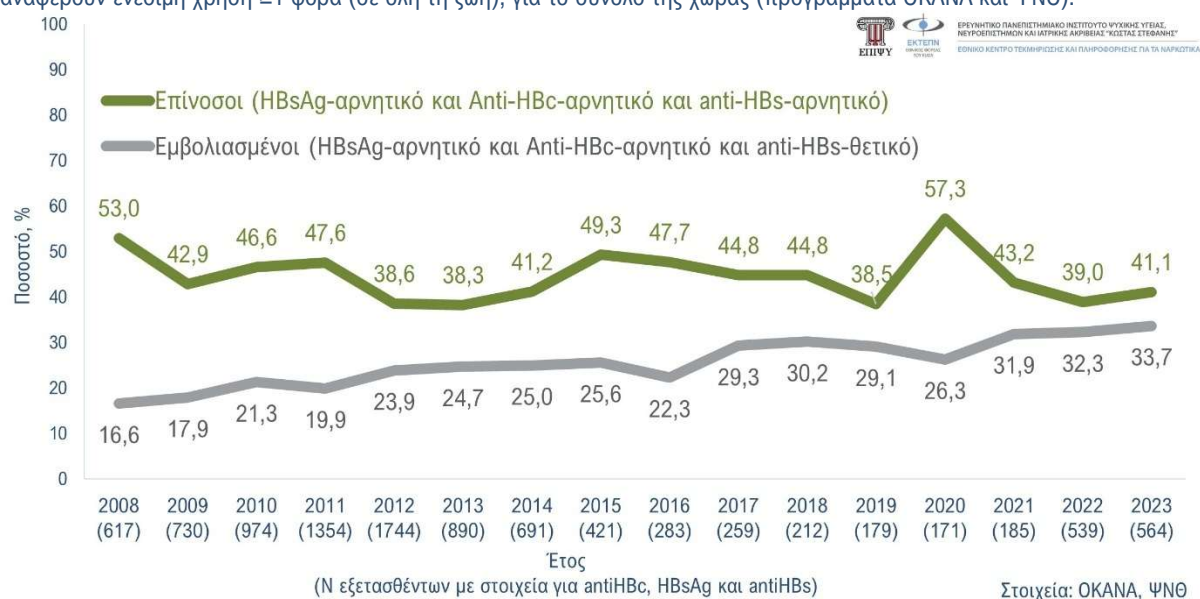
Από συνολικά 166 εξετάσεις που διενεργήθηκαν σε άτομα που εισήλθαν στα προγράμματα απεξάρτησης/ θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών της χώρας το 2023, θετικοί στον έλεγχο δερμοαντίδρασης (Mantoux) ήταν το 11,4%, με το ποσοστό να κυμαίνεται μεταξύ 10,0% στο δείγμα από το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών και 12,5% στα «στεγνά» (δεν φαίνεται σε γράφημα ή πίνακα). Σε οκτώ (1,1%) από τα άτομα στα οποία έγινε τέτοια εξέταση το 2023 (n=448), ακτινογραφία θώρακος περιείχε ευρήματα που παρέπεμπαν σε φυματίωση.

Γράφημα 4.4: Διαχρονικές τάσεις στον επιπολασμό (ποσοστό) του α) anti-HBc και του β) HBsAg στα άτομα που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (ανεξαρτήτως ουσίας) και αναφέρουν ενέσιμη χρήση ≥ 1 φορά (σε όλη τη ζωή), για το σύνολο της χώρας.

Γράφημα 4.5: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό α) των εμβολιασμένων και β) των επίνουσων για τον ιό της Ηπατίτιδας Β στα άτομα που εξετάστηκαν κατά την είσοδό τους στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (ανεξαρτήτως ουσίας) και αναφέρουν ενέσιμη χρήση ≥ 1 φορά (σε όλη τη ζωή), για το σύνολο της χώρας (προγράμματα ΟΚΑΝΑ και ΨΝΘ).

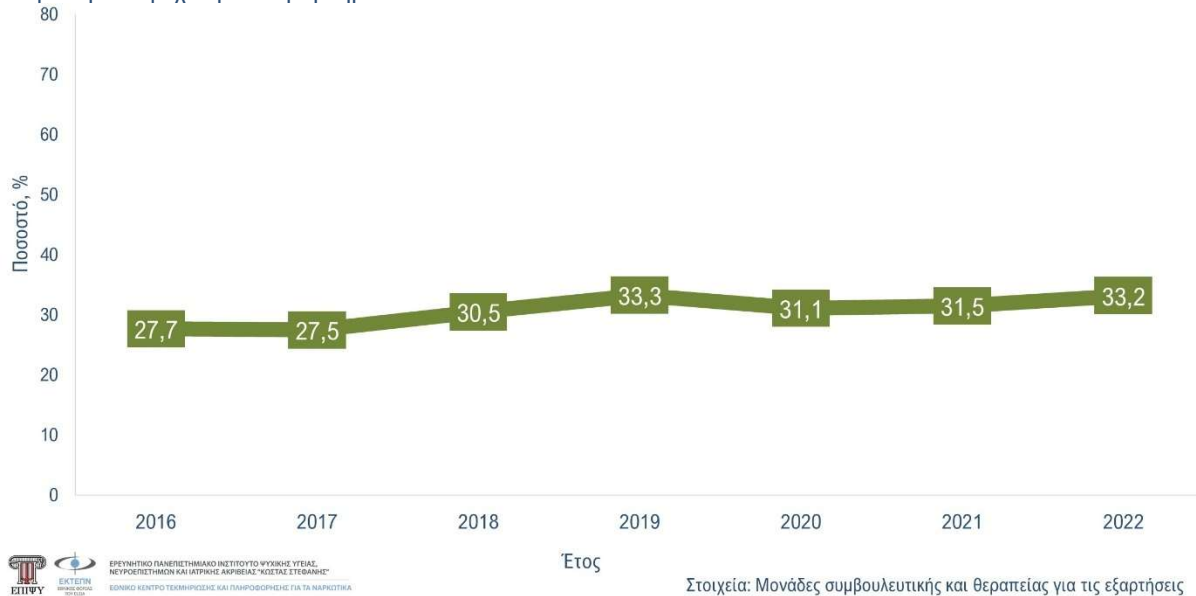
4.6 Ψυχιατρική συννοσηρότητα

Σύμφωνα με στοιχεία από τις τέσσερις (4) εξειδικευμένες μονάδες διπλής διάγνωσης των προγραμμάτων θεραπείας του ΨΝΘ και του ΚΕΘΕΑ, το 2022 210 άτομα βρίσκονταν σε θεραπεία με προβλήματα από τη χρήση ουσιών και ψυχιατρική συννοσηρότητα—μικρότερος αριθμός (κατά 21,6%) συγκριτικά με το 2021 (n=268).

Εκτός από τις παραπάνω δομές, άτομα με ψυχιατρική συννοσηρότητα γίνονται δεκτά από όλες τις δομές θεραπείας, συμπεριλαμβανομένων των μονάδων σωματικής αποτοξίνωσης και των προγραμμάτων θεραπείας στα σωφρονιστικά καταστήματα. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2022, το

32,9% (n=3.689) των ατόμων υπό θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση ουσιών (n=11.285) είχαν ψυχιατρική συνοσσηρότητα—με το ποσοστό αυτό να έχει διαχρονικά αυξητική τάση (Γράφημα 4.6). Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες, βλ. Κεφάλαιο 8: Συμβουλευτική και θεραπεία για τις ουσιοεξαρτήσεις.

Γράφημα 4.6: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό ατόμων στα προγράμματα θεραπείας για χρήση ουσιών με διαγνωσμένο ψυχιατρικό πρόβλημα.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ*Δείκτης επιπολασμού μολυσματικών ασθενειών (ΔΕΜΑ)*

Ο Δείκτης Επιπολασμού Μολυσματικών Ασθενειών (ΔΕΜΑ) συλλέγει στοιχεία σχετικά με τον επιπολασμό των λοιμωδών νοσημάτων (κυρίως HIV, Ηπατίτιδα C και Ηπατίτιδα B και φυματίωση) στα άτομα που κάνουν χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ).

Το σύστημα αναφοράς του ΕΚΤΕΠΝ αποτελείται από ένα πανελλαδικό δίκτυο φορέων, το οποίο αποτελείται από δομές συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις ('στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα, μονάδες θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών), κέντρα άμεσης πρόσβασης, εργαστήρια, νοσοκομεία και εθνικά κέντρα αναφοράς λοιμωδών νοσημάτων.

Σε ετήσια βάση, με τη χρήση ειδικού ατομικού και ανώνυμου εντύπου συλλέγονται στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα αιματολογικών εξετάσεων για τους ιολογικούς δείκτες anti-HCV (Ηπατίτιδα C), HBsAg, Anti-HBc και Anti-HBs (Ηπατίτιδα B) και anti-HIV-1/2, καθώς και εξετάσεων δερματικής φυματινοαντίδρασης (τεστ Mantoux) και ακτινογραφίας θώρακος ή οιασδήποτε άλλης εξέτασης (σε ανοιχτού τύπου ερώτηση).

Μέσω αυτοαναφορών, ο ΔΕΜΑ συλλέγει επιπλέον στοιχεία για συμπεριφορές υψηλού κινδύνου για την υγεία, όπως τη συχνότητα ενέσιμης χρήσης, την κοινή χρήση συρίγγων και λοιπού ενέσιμου ή μη ενέσιμου υλικού, τη χρήση προφυλακτικού και την ενέσιμη χρήση διεγερτικών ουσιών.

Τα ατομικά στοιχεία παρέχονται στο ΕΚΤΕΠΝ με ανώνυμο κωδικό ώστε να είναι δυνατή η καταμέτρηση των περιπτώσεων μία μόνο φορά ανά έτος. Η παραπάνω διαδικασία διενεργείται στο πλαίσιο απόφασης της Αρχής Προστασίας Ατομικών Δεδομένων και σύμφωνα με τον νέο Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR).

Η συστηματική, σε ετήσια βάση, συλλογή στοιχείων ΔΕΜΑ δίνει τη δυνατότητα μελέτης του επιπολασμού των λοιμωδών νοσημάτων στους ΧΕΝ τόσο διαχρονικά όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/epidemiology/drid

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/drid

Τάσος Φωτίου, Ελευθερία Καναβού, Νίκος Γκάβρα

5 | Τοξικώσεις και θάνατοι από ναρκωτικά

ΣΥΝΟΨΗ

Το 2022, οι εξειδικευμένες δημόσιες υπηρεσίες υγείας της χώρας αντιμετώπισαν συνολικά 722 επείγοντα περιστατικά συνδεόμενα με τη χρήση ουσιών, αριθμός σημαντικά αυξημένος συγκριτικά με τα δύο προηγούμενα έτη. Σχεδόν οι μισές περιπτώσεις αφορούσαν σε πολλαπλή χρήση ουσιών (συμπεριλαμβανομένου του αλκοόλ). Οι ουσίες που κυρίως εμπλέκονταν με αυτά τα περιστατικά ήταν οι βενζοδιαζεπίνες, η κάνναβη, η κοκαΐνη, τα οπιοειδή και η πρεγκαμπαλίνη. Συνολικά 249 θάνατοι από υπερβολική δόση καταγράφηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ το 2021 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία), αριθμός αυξημένος συγκριτικά με εκείνον που είχε καταγραφεί το 2020. Η συντριπτική πλειονότητα (84,7%) των θανάτων συνδεόταν με τη χρήση οπιοειδών (συμπεριλαμβάνεται σε αυτά η κατηγορία 'άλλα μη-καθορισμένα ναρκωτικά'). Μετά από τη μείωση που είχε παρατηρηθεί την περίοδο 2005-2014, αυξητική τάση καταγράφεται στον αριθμό των θανάτων από υπερδοσολογία την περίοδο 2015-2021, κυρίως στην περιφερειακή ενότητα της Θεσσαλονίκης. Μελέτες καταδεικνύουν ότι υψηλά είναι τα επίπεδα και της θνησιμότητας (από οποιαδήποτε αιτία) στα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.

5.1 Επείγοντα περιστατικά συνδεόμενα με τη χρήση ουσιών

Το 2022, οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας της χώρας αντιμετώπισαν συνολικά **722** επείγοντα περιστατικά τοξίκωσης συνδεόμενης με τη χρήση ουσιών¹¹, αριθμός σημαντικά μεγαλύτερος σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα έτη (**461** και **491** για το **2021** και το **2020**, αντίστοιχα). Το **44,5%** (n=321) των περιστατικών αφορούσαν σε πολλαπλή χρήση ουσιών, συμπεριλαμβανομένου του αλκοόλ. Ειδικότερα, το 2022, το ιατρικό προσωπικό των δημόσιων νοσοκομείων και των κέντρων υγείας της χώρας ανέφερε στο Κέντρο Δηλητηριάσεων **391** επείγοντα περιστατικά συνδεόμενα με τη χρήση ουσιών, αριθμός αυξημένος κατά **141%** σε σχέση με το **2021** (n=252) και κατά **55%** σε σχέση με το **2020** (n=162). Στις υπηρεσίες μείωσης της βλάβης του ΟΚΑΝΑ, του ΚΕΘΕΑ και της ΜΚΟ STEPS το 2022 αντιμετωπίστηκαν **102** επείγοντα περιστατικά, σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός σε σύγκριση με την προηγούμενη 2ετία (**7** περιστατικά το **2021** και **52** το **2020**), κυρίως λόγω της εφαρμογής της χορήγησης εισπνεόμενης ναλοξόνης από εκπαιδευμένα (από τον ΟΚΑΝΑ) στελέχη των υπηρεσιών μείωσης της βλάβης. Σύμφωνα με τα στοιχεία τοξικολογικών εργαστηρίων, το 2022 επιβεβαιώθηκαν 229 επείγοντα περιστατικά που σχετίζονταν με τη χρήση ουσιών, μεγαλύτερος αριθμός σε σύγκριση με το 2021 (n=202).

Στον Πίνακα 5.1 παρουσιάζονται τα στοιχεία για τον αριθμό των επειγόντων περιστατικών ανά είδος ουσίας για την τριετία 2020-2022. Οι ουσίες που εμπλέκονται είναι κυρίως οι βενζοδιαζεπίνες, η κάνναβη, η κοκαΐνη, τα οπιοειδή και η πρεγκαμπαλίνη. Συνολικά από όλες τις πηγές πληροφόρησης, συγκριτικά με το 2021, το 2022 παρατηρήθηκε αύξηση στον αριθμό των περιστατικών που σχετίζονταν με τη χρήση βενζοδιαζεπινών, κοκαΐνης, κάνναβης, συνθετικών κανναβινοειδών και πρεγκαμπαλίνης.

¹¹ Εξαιρούνται περιπτώσεις (τροχαίων) ατυχημάτων στα οποία έχουν ανιχνευθεί ουσίες.

Πίνακας 5.1: Αριθμός επειγόντων περιστατικών ανά είδος ουσίας (2020-2022).

	Αυτοαναφορές Κέντρο Δηλητηριάσεων ¹² και ιατρικές υπηρεσίες ¹³ ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ και ΜΚΟ STEPS			Επιβεβαιωμένα Τοξικολογικά Εργαστήρια		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Κάνναβη	32	48	69	127	115	111
Οπιοειδή (ηρωίνη, τραμαδόλη, κωδεΐνη, μορφίνη, φαιντανύλη)	95	78	52	65	26	40
Κοκαΐνη	43	38	63	31	44	37
MDMA/MDA	1	1	3	0	1	1
Αμφεταμίνες και μεθαμφεταμίνες	17	9	47	0	1	0
Παραισθησιογόνα, salvia divinorum, παραισθησιογ. μανιτάρια	7	8	8	0	0	0
Βενζοδιαζεπίνες	51	78	165	109	70	86
Μεθαδόνη / Βουπρενορφίνη	3	7	7	7	6	7
GHB, GBL	1	4	16	0	0	0
Κεταμίνη	0	0	2	1	0	1
Μανδραγόρας	0	0	2	0	0	0
Καθιόνες	1	0	2	0	0	0
Φυτά και εκχυλίσματα (LSA)	1	0	1	0	0	0
Συνθετικά κανναβινοειδή	1	0	5	0	0	0
Πρεγκαμπαλίνη	38	69	76	0	2	0
Κουετιαπίνη	8	44	30	0	1	3
Βενλαφαξίνη	0	2	0	0	0	2
Άλλες φαρμακευτικές ουσίες	4	44	30	1	0	5
Αλκοόλ	39	33	106	0	0	8

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Κέντρο Δηλητηριάσεων, Εργαστήρια Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας της Ιατρικής Σχολής του ΑΠΘ, Παν/μίου Ιωαννίνων, Παν/μίου Κρήτης και ΕΚΠΑ, Εργαστήριο Αναλυτικής Χημείας του Τμήματος Χημείας του ΕΚΠΑ)

5.2 Θάνατοι από υπερβολική δόση

Στην Ελλάδα, το 2021 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) καταγράφηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) συνολικά **249** θάνατοι από υπερδοσολογία. Μεταξύ αυτών:

- 86,3% ήταν άνδρες
- 25,3% ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 40-44 (υψηλότερο στους άνδρες), 17,3% ήταν 35-39 (υψηλότερο στις γυναίκες), 15,7% ήταν 45-49 και 12,0% ήταν 50-54 ετών· αν και αναφέρεται σε χαμηλό αριθμό περιπτώσεων (n=10), στις γυναίκες, η ηλικιακή ομάδα 65+ είχε δυσανάλογα περισσότερες περιπτώσεις απ' ό,τι οι άλλες ηλικιακές ομάδες
- 34,9% ήταν κάτοικοι Αττικής (υψηλότερο στις γυναίκες), ενώ σε ποσοστό 45,0% ήταν κάτοικοι εκτός των περιοχών Αθήνας/Αττικής και Θεσσαλονίκης
- 89,9% ήταν ελληνικής ιθαγένειας
- 68,5% ήταν άγαμοι (υψηλότερο στους άνδρες), ενώ 13,2% ήταν 'διαζευγμένοι' (υψηλότερο στις γυναίκες)
- 35,7% είχαν ολοκληρώσει το λύκειο (υψηλότερο στους άνδρες), 33,9% είχαν ολοκληρώσει το δημοτικό (υψηλότερο στους άνδρες), 23,2% είχαν ολοκληρώσει το γυμνάσιο (υψηλότερο στις γυναίκες), 7,1% είχαν πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης σχολής (υψηλότερο στις γυναίκες)

¹² Αυτοαναφορές αρχικά των ατόμων που έκαναν χρήση της ουσίας προς τους γιατρούς των Επειγόντων και -κατά την επικοινωνία τους με το Κέντρο Δηλητηριάσεων- από τους γιατρούς προς το προσωπικό του Κέντρου Δηλητηριάσεων. Δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί εάν όλες οι περιπτώσεις τοξίκωσης δηλώνονται (όπως έχει ζητηθεί από το Υπουργείο Υγείας, μέσω των ΥΠΕ) από τους γιατρούς των Επειγόντων.

¹³ Αυτοαναφορές ατόμων που έκαναν χρήση της ουσίας που προκάλεσε το περιστατικό.

- 76,4% δεν είχαν απασχόληση (η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει: άνεργους, συνταξιούχους, άτομα με επίδομα, άεργους, φοιτητές/σπουδαστές (υψηλότερο στις γυναίκες)).

Ουσίες που εμπλέκονται στο θάνατο

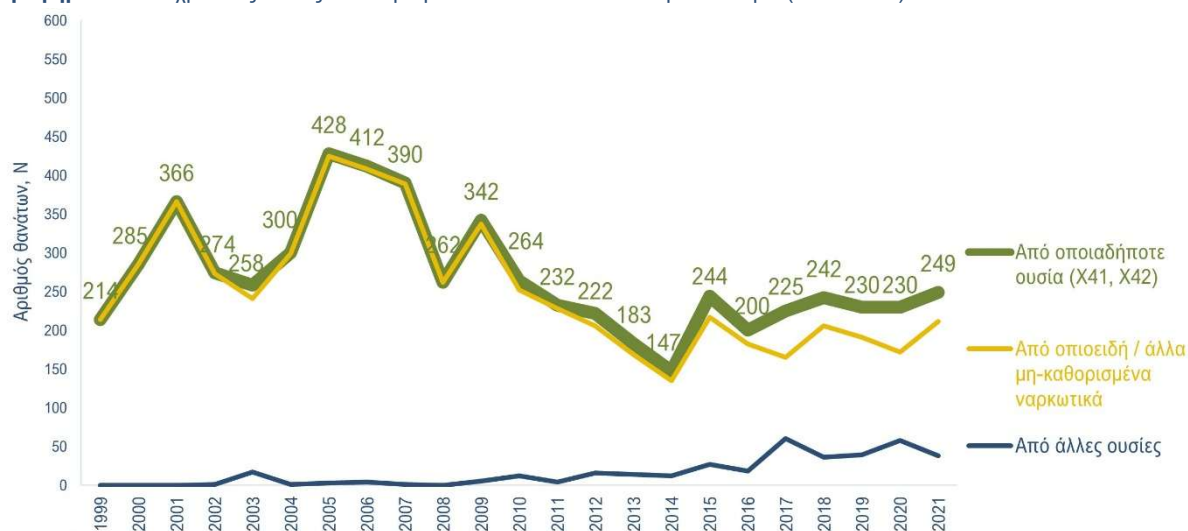
Η συντριπτική πλειονότητα (84,7%) των θανάτων από υπερδοσολογία το 2021 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) συνδέονταν με τη χρήση οπιοειδών [περιλαμβάνει τις κατηγορίες: 'όπιο' (1,2%), 'ηρωίνη' (10,4%), 'μεθαδόνη' (2,8%), 'άλλα οπιοειδή' (28,5%) και 'άλλα μη-καθορισμένα ναρκωτικά' (41,8%), χωρίς να υπάρχει πληροφορία για το ακριβές είδος της ουσίας ή για το εάν πρόκειται για κλασική ή 'νέα ψυχοδραστική ουσία']. Κοκαΐνη ανιχνεύθηκε σε 13 περιπτώσεις (5,2%), μεταβολίτης βενζοδιαζεπίνης σε 9 (3,6%) και κάνναβη σε 3 περιπτώσεις (1,2%) θανάτων.

Διαχρονικές τάσεις στους θανάτους από υπερδοσολογία

Μετά από τη μείωση (αν και με διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη) που είχε παρατηρηθεί την περίοδο 2005-2014, αυξητική τάση καταγράφεται στον αριθμό των θανάτων από υπερδοσολογία την περίοδο 2015-2021 (Γράφημα 5.1)—τάση που χαρακτηρίζει κυρίως τα οπιοειδή (η οποία περιλαμβάνει την κατηγορία 'άλλα μη-καθορισμένα ναρκωτικά', δεν φαίνεται σε γράφημα). Μέτρια αλλά σταδιακή αύξηση είχε παρατηρηθεί την περίοδο 2010-2017 και στον (κατά τα άλλα μικρό) αριθμό των θανάτων που σχετίζονται με ουσίες εκτός των οπιοειδών, ακολουθούμενη από μεγαλύτερη αύξηση κατά την περίοδο 2018-2021 (δεν φαίνεται σε γράφημα). Συνολικά, οι παραπάνω τάσεις καταδεικνύουν αυξήσεις στους θανάτους μετά το 2014, αν και οι αλλαγές στο σύστημα καταγραφής σε επίπεδο ΕΛΣΤΑΤ περίπου σε εκείνη την περίοδο (π.χ., η μετάβαση από το ICD9 στο ICD10) θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη.

Παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, τα στοιχεία για την τελευταία τετραετία (2018-2021) δείχνουν: α) πτωτική τάση στην Αττική (περιοχή με το 2ο υψηλότερο ποσοστό θανάτων μεταξύ των τριών στρωμάτων), β) σταθερότητα στις περιοχές εκτός Αττικής και Θεσσαλονίκης (στρώμα με το μεγαλύτερο ποσοστό θανάτων), και γ) αυξητική τάση στην περιφερειακή ενότητα της Θεσσαλονίκης (στρώμα με το χαμηλότερο ποσοστό θανάτων μεταξύ των τριών στρωμάτων, Γράφημα 5.2). Από το 2020 έως το 2021 υπήρξε: α) αύξηση κατά 23% στον αριθμό των θανάτων που σχετίζονται με 'οπιοειδή' (αν και μείωση 12% στις γυναίκες), β) μείωση 31% στον αριθμό των θανάτων που σχετίζονται με συνταγογραφούμενα ψυχοδραστικά φάρμακα (αν και μείωση 22% στις γυναίκες), και γ) μείωση 43% στον αριθμό των θανάτων που σχετίζονται με την κοκαΐνη (μηδέν περιπτώσεις στις γυναίκες).

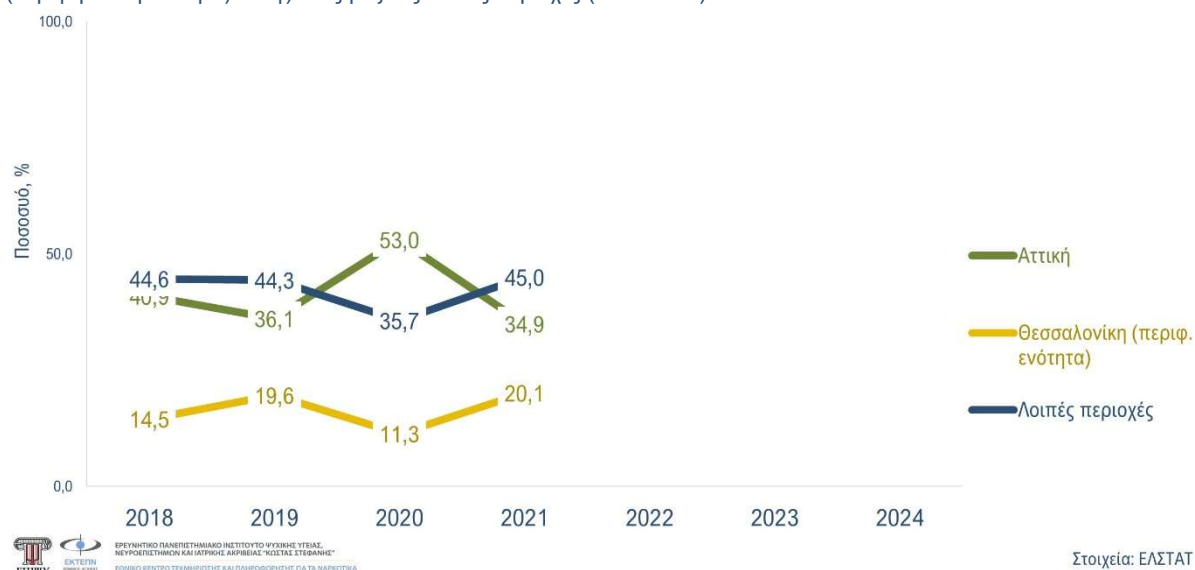
Γράφημα 5.1: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των θανάτων από υπερδοσολογία (1999-2021).

Στοιχεία: ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 5.2: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των θανάτων από υπερδοσολογία σε: α) Αττική, β) Θεσσαλονίκη (περιφερειακή ενότητα) και γ) όλες μαζί τις λοιπές περιοχές (2018-2021).

5.3 Θνησιμότητα στα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών

Υψηλά επίπεδα θνησιμότητας από οποιαδήποτε αιτία παρατηρούνται στα άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών στην Αθήνα και (ιδιαίτερα) στη Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα, μελέτη εκτίμησε το συνολικό αδρό δείκτη θνησιμότητας και το προτυπωμένο πηλίκο θνησιμότητας στα άτομα που έκαναν ενέσιμη χρήση ουσιών και συμμετείχαν στα προγράμματα ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ και ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ για τη μέτρηση και τον περιορισμό των HIV και HCV λοιμώξεων στην κοινότητα σε αυτές τις δύο πόλεις κατά την περίοδο 2018-2021¹⁴. Τα δεδομένα για την επιβίωση και την ημερομηνία θανάτου ελήφθησαν από το Εθνικό Μητρώο Θεραπείας Ηπατίτιδας C με χρήση των διαθέσιμων ΑΜΚΑ. Από τα 2.530 άτομα, τα 301 απεβίωσαν σε 8.543 ανθρωποέτη παρακολούθησης. Ο συνολικός αδρός δείκτης θνησιμότητας ήταν 3,5 (95%CI: 3,2-3,9) θάνατοι ανά 100 ανθρωποέτη—3,1 (2,7-3,6) στην Αθήνα και 4,5 (3,7-5,4) στη Θεσσαλονίκη. Στην Αθήνα εντοπίστηκε αυξανόμενη τάση στην ετήσια θνησιμότητα την περίοδο 2018-2022—από 2,9 σε 4,1 ανά 100 ανθρωποέτη (αύξηση κατά 42%, $p=0,018$). Το προτυπωμένο πηλίκο θνησιμότητας ήταν 15,9 (95% CI 14,2-17,8) για τις δύο πόλεις, αλλά ήταν σημαντικά υψηλότερο στα νεαρότερα άτομα, στις γυναίκες, στα άτομα που έκαναν ενέσιμη χρήση καθημερινά, στα άτομα που δεν ήταν στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών και σε εκείνα που ήταν θετικά στην HIV λοίμωξη. Εφαρμόζοντας το μοντέλο κινδύνου Cox η μελέτη κατέδειξε τη μεγαλύτερη ηλικία, τη διαμονή στη Θεσσαλονίκη, την ελληνική ιθαγένεια, την αστεγία, το πρόσφατο ιστορικό ενέσιμης χρήσης και την HIV λοίμωξη ως ανεξάρτητους παράγοντες που συνδέονται με αυξημένο κίνδυνο θανάτου.

¹⁴ Roussos, S., Angelopoulos, T., Cholongitas, E., Savvanis, S., Papadopoulos, N., Kapatais, A., ... & Sypsa, V. (2024). High levels of all-cause mortality among people who inject drugs from 2018 to 2022. *International Journal of Drug Policy*, 126, 104356.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Οι τοξικώσεις και οι θάνατοι από υπερδοσολογία αφορούν στον επιδημιολογικό δείκτη του ΕΚΤΕΠΝ 'Τοξικώσεις και θάνατοι συνδεδεμένοι με τη χρήση ουσιών'. Ως μέρος του ευρύτερου συστήματος συλλογής δεδομένων για το πρόβλημα των ναρκωτικών στη χώρα, εστιάζουν στον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των περιστατικών που δηλώνονται ως τοξικώσεις από τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών και των ατόμων που πεθαίνουν από υπερδοσολογία, αντίστοιχα.

Επείγοντα περιστατικά σχετιζόμενα με τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών

Οι σχετικές πληροφορίες προέρχονται από α) το Κέντρο Δηλητηριάσεων το οποίο ενημερώνεται από το ιατρικό προσωπικό των δημόσιων νοσοκομείων και κέντρων υγείας της χώρας για τα περιστατικά που σχετίζονται με τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, β) τα τοξικολογικά εργαστήρια αναφοράς, στα οποία γίνονται οι αναλύσεις των δειγμάτων των περιστατικών που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών κατόπιν αιτήματος του ιατρικού προσωπικού των δημόσιων φορέων υγείας και γ) από τους φορείς θεραπείας για τα ναρκωτικά και από ΜΚΟ που υλοποιούν παρεμβάσεις μείωσης της βλάβης σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και των οποίων τα στελέχη είναι εκπαιδευμένα στο να χρησιμοποιούν συσκευές εισπνεόμενης ναλοξόνης σε περιστατικά υπερδοσολογίας. Το ΕΚΤΕΠΝ συντονίζει τη συγκέντρωση των στοιχείων από το 2014. Τα στοιχεία λαμβάνονται ξεχωριστά για κάθε περιστατικό.

Δείκτης θανάτων από τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών

Συγκεντρωτικά δεδομένα για επιβεβαιωμένους θανάτους που έχουν προκληθεί ως άμεση συνέπεια της χρήσης ουσιών (τοξίκωση, υπερδοσολογία) διατίθενται στο ΕΚΤΕΠΝ σε συγκεντρωτική μορφή από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ, Τμήμα Στατιστικών Πληθυσμού και Μετανάστευσης) και βασίζονται σε αποτελέσματα ιατροδικαστικής νεκροψίας ή/και νεκροτομής και τοξικολογικών ελέγχων που πραγματοποιούνται από τα Πανεπιστημιακά Εργαστήρια Ιατροδικαστικής & Τοξικολογίας και τις Ιατροδικαστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Οι πηγές των στοιχείων είναι τα διοικητικά αρχεία (πιστοποιητικά θανάτων) από τα Ληξιαρχεία της χώρας. Τα ληξιαρχεία καταχωρούν τα πιστοποιητικά θανάτων στο Πληροφοριακό Σύστημα Ληξιαρχικών Πράξεων του Υπουργείου Εσωτερικών, απ' όπου και η ΕΛΣΤΑΤ αντλεί ακολούθως -για αποκλειστικά στατιστικούς σκοπούς- τα στοιχεία. Εδώ, αναφέρονται μόνον οι οξείς θάνατοι από υπερδοσολογία ή με τη συνεργική δράση διαφορετικών φαρμάκων, όχι οι θάνατοι που συνδέονται έμμεσα με τη χρήση ουσιών (π.χ., θάνατοι από μολυσματικές ασθένειες που σχετίζονται με ενέσιμη χρήση, θανατηφόρα ατυχήματα υπό την επήρεια ουσιών, αυτοκτονίες, κ.λπ.). Στοιχεία για θανάτους από υπερδοσολογία είναι διαθέσιμα σε ετήσια βάση από το 1999 για το σύνολο και ανά ηλικιακή ομάδα, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, εθνικότητα, τόπο διαμονής, εκπαιδευτικό επίπεδο, εργασιακή κατάσταση και συνδεδεμένη ουσία. Στοιχεία για το συνολικό αριθμό των θανάτων που συνδέονται με τη χρήση ουσιών διατίθενται στο ΕΚΤΕΠΝ και από το Τμήμα Ναρκωτικών της Δ/σης Δημόσιας Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, αλλά δεν παρουσιάζονται εδώ καθώς αποτελούν σημαντικό υποσύνολο του πραγματικού αριθμού των θανάτων αυτού του είδους στη χώρα.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/epidemiology/drug-related-deaths

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/deaths-er

Ιωάννα Σιάμου, Τάσος Φωτίου

Μέρος Β | ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΟΥΣΙΩΝ

6 | Πολιτική και νομοθεσία για τα ναρκωτικά

ΣΥΝΟΨΗ

Ο συντονισμός για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα των ναρκωτικών προβλέπεται στον Ν. 4139/2013. Ανώτερο συντονιστικό όργανο αποτελεί η Διυπουργική Επιτροπή για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά, στην οποία προεδρεύει ο Πρωθυπουργός. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά εκπονεί η Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών (ΕΕΣΣΑΝ), υπό την προεδρία του/της Εθνικού/ής Συντονιστή/ριας για τα Ναρκωτικά. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης εγκρίνεται από τη Διυπουργική Επιτροπή. Εκτός από την εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, αρμοδιότητα της ΕΕΣΣΑΝ είναι η προώθηση των αναγκαίων μέτρων για την εφαρμογή και την παρακολούθησή του, καθώς και η ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών. Στη βάση των παραπάνω, η εκπόνηση της Εθνικής Στρατηγικής 2021-2026 και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης 2021-2023 έχει ολοκληρωθεί από τις αρχές του 2021, χωρίς ωστόσο να έχει δορομολογηθεί η έγκρισή τους. Η ΕΕΣΣΑΝ τα έχει υποβάλλει στον Πρωθυπουργό, η υιοθέτησή τους από την Πολιτεία και η έναρξη της εφαρμογής τους, αποτελεί σημαντικό ζήτημα στο χώρο των εξαρτήσεων στην Ελλάδα.

Κατά την τελευταία 5ετία (2019-2024), ιδιαίτερη έμφαση δίνεται από τους δύο φορείς παροχής υπηρεσιών μείωσης της βλάβης και θεραπείας για τα ναρκωτικά σε εθνικό επίπεδο, ΟΚΑΝΑ και ΚΕΘΕΑ, στη δημιουργία υπηρεσιών και παρεμβάσεων άμεσης πρόσβασης (Κέντρα Ημέρας, Κινητές Μονάδες, Χώροι Εποπτευόμενης Χρήσης, προγράμματα 'δουλειά-στο-δρόμο', κτλ.), καθώς επίσης και υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υποστήριξης και βραχείας παρέμβασης (Πολυδύναμα Κέντρα) για την αντιμετώπιση προβλημάτων (σωματικής και ψυχικής υγείας) που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών, καθώς επίσης και για τη θεραπεία της εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες και άλλες συμπεριφορικές εξαρτήσεις (π.χ. τυχερά παιχνίδια, κτλ.) Ιδιαίτερα, από το 2021 και μετά σημειώνεται σημαντική αύξηση στην ίδρυση αυτών των υπηρεσιών, η οποία αντανακλάται και στις δαπάνες αυτών των φορέων που κατά τη διετία 2021-2022 παρουσιάζονται αυξημένες σε σχέση με την προηγούμενη χρονική περίοδο 2015-2020. Η πλειονότητα αυτών των δομών δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020. Οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης, αλλά και συμβουλευτικής και θεραπείας εξαρτήσεων σε πολλές περιοχές της χώρας αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω δεδομένου ότι στον σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας στο πλαίσιο του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) περιλαμβάνεται η ίδρυση περισσότερων δομών.

Σε συνέχεια της Υπουργικής Απόφασης του 2021 (ΦΕΚ 5969/Β' /17.12.2021) σχετικά με το πλαίσιο χορήγησης ναλοξόνης, τον Μάρτιο του 2023 με τροποποίησή της (ΦΕΚ 69/Α' /18.03.2023), δίνεται η δυνατότητα σε άλλους φορείς, επαγγελματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα να χορηγούν εισπνεόμενη ναλοξόνη. Ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί η έκδοση σχετικής Υπουργικής Απόφασης, κατόπιν γνωμοδότησης του ΟΚΑΝΑ, με την οποία θα εξειδικεύονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι φορείς και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία θα μπορούν να χορηγούν σκευάσματα ναλοξόνης, με στόχο άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, οι ομότιμοι και οι οικείοι τους να έχουν άμεση πρόσβαση και να μπορούν να χορηγούν ναλοξόνη σε περιπτώσεις υπερδοσολογίας από οπιοειδή.

Επιπλέον, σε συνέχεια της Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ Β 1607/27-4-2020), στην οποία καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη λειτουργία Χώρων Εποπτευόμενης Χρήσης (ΧΕΧ), στις αρχές του 2024 έγινε τροποποίησή της (ΦΕΚ Β 1491/06-03-2024) με σκοπό την επέκταση αυτών των υπηρεσιών εκτός δομών εξειδικεύοντας περαιτέρω τους όρους και τις προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας των ΧΕΧ και κυρίως των κινητών μονάδων ΧΕΧ.

Η δημιουργία εξειδικευμένων δομών φιλοξενίας για άστεγους χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών κατοχυρώθηκε μέσω της ΚΥΑ (ΦΕΚ Β 5252/11-10-2022) με την οποία δίνεται η δυνατότητα και στους φορείς θεραπείας για τα ναρκωτικά να υποβάλουν στεγαστικά αιτήματα. Επιπλέον, με το άρθρο 84

του Ν. 4985/2022 οι ανασφάλιστοι κρατούμενοι με προβλήματα χρήσης ουσιών έχουν τη δυνατότητα λήψης δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσηλευτικής περίθαλψης για όσο χρονικό διάστημα βρίσκονται σε κάποιο Κατάστημα Κράτησης.

Στο πλαίσιο της απλοποίησης της διαδικασίας παραγωγής και εξαγωγής φαρμακευτικής κάνναβης, το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο εμπλουτίστηκε περαιτέρω με τον Ν. 4801/2021, ο οποίος τροποποιεί τον αντίστοιχο του 2014 (4523/2014) για την εξαγωγή προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης, και με την ΚΥΑ (ΦΕΚ 1151/Β/15-3-2022), η οποία επανακαθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την καλλιέργεια και την επεξεργασία φαρμακευτικής κάνναβης, αντικαθιστώντας πλήρως παλαιότερη σχετική ΚΥΑ του 2018. Παράλληλα, με ένα νέο Άρθρο (71) στον Ν. 4864/2021 απαγορεύθηκε η εισαγωγή τελικών προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης.

Με τη δημοσίευση ΚΥΑ (ΦΕΚ Β 287/Β/12-01-2024), η νέα ψυχοδραστική ουσία HHC (εξαυδροκανναβινόλη) τέθηκε υπό έλεγχο (Πίνακας Α', ν. 4139/2013) στη χώρα μας στις αρχές του 2024 λόγω του μεγάλου αριθμού κατασχέσεων (18 κατασχέσεις) που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο 2023 και αντίστοιχα της μεγάλης κατασχεθείσας ποσότητας της ουσίας (4.576, 5 γρ., 12.920 συσκευές ατμίματος/ηλεκτρονικά τσιγάρα & 290 ζελατινώδη τεμάχια), καθώς επίσης και λόγω των περιστατικών τοξικώνσεων (34 περιστατικά τοξικώνσεων) σχετιζόμενων με τη χρήση HHC που αναφέρθηκαν στο Κέντρο Δηλητηριάσεων, το αρμόδιο Κέντρο Αναφοράς, κατά το έτος αναφοράς. Πέρα από αυτό το ημι-συνθετικό κανναβινοειδές, στον αντίστοιχο Πίνακα υπάχθηκαν επιπλέον επτά (7) ουσίες με δύο ΚΥΑ που δημοσιεύθηκαν το 2023 και το 2024 (ΦΕΚ Β 2412/12-04-2023 και ΦΕΚ Β 852/05-02-2024).

Τέλη του 2023 ανακοινώθηκε¹⁵ ο σχεδιασμός για τη σύσταση του 'Εθνικού Οργανισμού Πρόληψης και Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων (ΕΟΠΑΕ)', στον οποίο πρόκειται να ενταχθούν όλοι οι εγκεκριμένοι οργανισμοί και φορείς αντιμετώπισης των εξαρτήσεων.

Ο συντονισμός στη χάραξη πολιτικής στον τομέα των ναρκωτικών προβλέπεται στον Νόμο 4139/13 ΦΕΚ Α 74/20/3/2013, σύμφωνα με τον οποίο ανώτερο συντονιστικό όργανο αποτελεί η Διυπουργική Επιτροπή για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά, η οποία αποτελείται από 10 Υπουργούς και τον Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής. Στην Επιτροπή προεδρεύει ο Πρωθυπουργός. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι η έγκριση, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ναρκωτικά.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά εκπονεί η Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών (ΕΕΣΣΑΝ), μέλη της οποίας είναι εκπρόσωποι των Υπουργείων που συμμετέχουν στη Διυπουργική Επιτροπή, καθώς και εκπρόσωποι του ΟΚΑΝΑ, του ΚΕΘΕΑ, του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής, του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης και του ΕΚΤΕΠΝ. Εκτός από την εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ναρκωτικά, αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι η προώθηση των αναγκαίων μέτρων για την εφαρμογή και την παρακολούθησή του, καθώς και η ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών. Πρόεδρος της Επιτροπής είναι ο/η Εθνικός/ή Συντονιστής/στρια για τα Ναρκωτικά.

Ο/Η Εθνικός/ή Συντονιστής/στρια για τα Ναρκωτικά ορίζεται από τον Πρωθυπουργό με πενταετή θητεία. Οι αρμοδιότητές του είναι η σύγκληση και ο συντονισμός του έργου της Εθνικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών και η εκπροσώπηση της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς για τα ναρκωτικά. Ο/Η Εθνικός/ή Συντονιστής/στρια είναι μέλος της Διυπουργικής Επιτροπής, στην οποία παρουσιάζει το Σχέδιο Δράσης προς έγκριση και τις ετήσιες αναφορές παρακολούθησής του.

¹⁵ www.moh.gov.gr/articles/ministry/grafeio-typoy/press-releases/11901-o-yfypoyrqos-ygeias-dhm-bartzopoylos-paroysiase-thn-oloklhrwsh-ths-psyxiatrikhs-metarrythmishs-sto-yppoyrgiko-symbolio

6.1 Εθνική Στρατηγική και Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά

Παρά τις διάφορες δυσκολίες μετά τον διορισμό του Εθνικού Συντονιστή το 2019 και τη σύσταση της Εθνικής Επιτροπής (καθυστερήσεις στον διορισμό των μελών της Επιτροπής, μέτρα για τον περιορισμό της πανδημίας, κτλ.), η Εθνική Στρατηγική για τα Ναρκωτικά και τις Ψυχότροπες Ουσίες 2021-26, καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά και τις Ψυχότροπες Ουσίες 2021-23, ολοκληρώθηκαν και υποβλήθηκαν στις αρχές του 2021 στον Υπουργό Υγείας και τελικά στον Πρωθυπουργό.

Δεδομένου ότι για τα δύο αυτά κείμενα αναμένεται η έγκρισή τους, η υιοθέτησή τους από την Πολιτεία και η έναρξη της εφαρμογής τους, αποτελεί σημαντικό ζήτημα στο χώρο των εξαρτήσεων στην Ελλάδα. Όπως έχει διατυπωθεί και σε προηγούμενες Εκθέσεις του ΕΚΤΕΠΝ (βλ. Ετήσια Έκθεση 2020, 2021), “τα κείμενα αυτά είναι σχεδιασμένα με στόχο την ανταπόκριση της κοινωνίας, των Υπουργείων και των φορέων στα τεκμηριωμένα προβλήματα και τις πραγματικές ανάγκες. Κάθε καθυστέρηση στην έγκρισή τους και την επακόλουθη εφαρμογή των δράσεων, συσσωρεύει ελλείψεις, αυξάνει το κόστος επίλυσης των προβλημάτων και δυσχεραίνει την έγκαιρη πρόληψη και θεραπεία της ουσιοεξάρτησης.”

Σημαντικό ρόλο στη χάραξη πολιτικής από την Εθνική Επιτροπή αποτελεί η διοργάνωση της Πανελλήνιας Συνδιάσκεψης για τα Ναρκωτικά και τις Εξαρτήσεις που πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 2022 και συνεχίστηκε με τη δεύτερη Συνδιάσκεψη τον Δεκέμβρη του 2023. Η Συνδιάσκεψη διοργανώνεται από την ΕΕΣΣΑΝ με τον Εθνικό Συντονιστή για τα Ναρκωτικά, σε συνεργασία με το ΕΚΤΕΠΝ και τον ΟΚΑΝΑ. Με βάση τα στοιχεία για την κατάσταση του προβλήματος των εξαρτήσεων στη χώρα, όπως αποτυπώνεται από το ΕΚΤΕΠΝ, επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες μοιράζονται την εμπειρία τους, συζητούν για καλές πρακτικές και θέτουν προβληματισμούς. Στόχος είναι η ανάπτυξη διαλόγου σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση, προκλήσεις, ανάγκες και προτάσεις, καθώς και η ανάδειξη προτεραιοτήτων και προεκτάσεων για τη χάραξη πολιτικής και την ανάπτυξη Εθνικής Στρατηγικής και Εθνικού Σχεδίου Δράσης από την ΕΕΣΣΑΝ.

6.2 Λειτουργία Χώρου Εποπτευόμενης Χρήσης στην Αθήνα

Τον Απρίλιο του 2022 ξεκίνησε η λειτουργία Χώρου Εποπτευόμενης Χρήσης (ΧΕΧ) στην Αθήνα, μετά την έκδοση της άδειας άδεια λειτουργίας της (ΦΕΚ Β 1607/27-4-2020). Η λειτουργία του ΧΕΧ με την ονομασία ΣΤΕΚΙ 46 στον Σταθμό Φροντίδας Εξαρτημένων Ατόμων (ΣΦΕΑ) του ΟΚΑΝΑ ξεκίνησε εννέα χρόνια μετά την πιλοτική λειτουργία του ΧΕΧ ΟΔΥΣΣΕΑ στον ίδιο φορέα. Παρουσία εξειδικευμένου προσωπικού, στον ΧΕΧ προσέρχονται άτομα προκειμένου να κάνουν χρήση της ουσίας (που τα ίδια φέρνουν) σε ελεγχόμενο περιβάλλον, με καθαρή σύριγγα και άλλα σύνεργα ασφαλούς χρήσης μειώνοντας τους κινδύνους για την προσωπική τους υγεία, αλλά και τη μετάδοση λοιμωδών νοσημάτων στα δίκτυά τους.

6.3 Δαπάνες φορέων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των ουσιοεξαρτήσεων

Το 2022 συνεχίστηκε η αύξηση στις δαπάνες του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ που ξεκίνησε από το προηγούμενο έτος (2021) η οποία οφείλεται κυρίως στη χρηματοδότηση νέων δομών θεραπείας και μείωσης της βλάβης αυτών των φορέων από τα προγράμματα ΕΣΠΑ (Πίνακες 6.1 και 6.2).

Πίνακας 6.1: Κατανομή δαπανών ΟΚΑΝΑ (2015-2017-2018-2020-2021-2022).

€	2015	2017	2018	2020	2021	2022
Συγχρηματοδότηση Κέντρων Πρόληψης	6.505.174	6.500.000	6.500.000	6.500.000	6.093.665	5.990.340
Πρόγραμμα Θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών (ΜΥΑΠ, ΜΟΘΕ, ΜΕΨΥ, ΕΙΣ, ΜΚΕ)¹⁶						
Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού	11.627.027	12.738.110	11.759.987	6.015.944	6.358.852	7.544.455
Έξοδα στέγασης και λειτουργίας	6.785.161	5.301.350	8.137.174	2.929.302	3.096.272	3.233.338
Σύνολο	18.412.188	18.039.460	19.897.161	8.945.246	9.455.124	10.777.793
‘Στεγνά’ Θεραπευτικά Προγράμματα						
Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού	250.465	279.714	870.134	3.781.450	3.996.993	4.881.706
Έξοδα στέγασης και λειτουργίας	58.837	114.244	424.931	1.841.276	1.946.229	2.092.160
Σύνολο	309.302	393.958	1.295.065	5.622.726	5.943.222	6.973.866
ΕΚΚΕ (Εξειδικευμένα Κέντρα Κοινωνικής -Επαγγελματικής Κατάρτισης) / Υπηρεσίες στήριξης σε μέλη Θερ. Προγραμμ.						
Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού	163.238	181.758	342.780	1.375.073	1.453.452	1.331.374
Έξοδα στέγασης και λειτουργίας	128.180	55.475	167.397	669.555	707.720	570.589
Σύνολο	291.418	237.233	510.177	2.044.628	2.161.172	1.901.963
Προγράμματα Άμεσης Πρόσβασης – Μείωση της βλάβης						
Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού	926.441	875.397	1.001.972	3.437.682	3.633.630	5.103.597
Έξοδα στέγασης και λειτουργίας	188.068	535.988	489.315	1.673.887	2.613.341	2.187.256
Σύνολο	1.114.509	1.411.385	1.491.286	5.111.569	6.246.971	7.290.853
Κεντρική Διοίκηση – Άλλες δομές υποστήριξης προγραμμάτων						
Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού	1.952.288	1.537.486	1.977.577	2.578.262	2.725.223	3.328.443
Έξοδα στέγασης και λειτουργίας	3.227.627	2.369.402	965.752	1.255.415	1.326.974	1.426.472
Σύνολο	5.179.915	3.906.888	2.943.329	3.833.677	4.052.197	4.754.915
Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας (ΑΠΘ) και τις επιχορηγήσεις	-	-	651.350	637.350	637.350	637.750
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	33.291.303	31.736.340	33.288.368	32.695.196	34.589.701	38.327.480

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΟΚΑΝΑ).

¹⁶ **ΜΥΑΠ:** Μονάδα Υποκατάστασης Άμεσης Πρόσβασης, **ΜΟΘΕ:** Μονάδες Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης, **ΜΕΨΥ:** Μονάδα Εντατικής Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης, **ΕΙΣ:** Εξωτερικό Ιατρείο Συνταγογράφησης, **ΜΚΕ:** Μονάδα Κοινωνικής Επανάταξης.

Πίνακας 6.2: Κατανομή δαπανών ΚΕΘΕΑ (2015-2017-2018-2020-2021-2022).

€	2015	2017	2018	2020	2021	2022
Πρόληψη						
Στη Σχολική κοινότητα	181.042	194.292	122.630	102.296	167.623	185.597
Στην Κοινότητα	307.049	460.202	361.865	340.124	58.458	77.673
Εποπτεία –Υποστήριξη – Ενημέρωση	338.150	142.805	139.792	94.088	134.379	120.349
Σύνολο	826.241	797.299	624.287	536.508	360.460	383.619
Μείωση της βλάβης – κινητοποίηση						
Συμβουλευτικά Κέντρα	1.286.792	1.306.022	1.381.674	1.285.194	1.174.969	1.275.477
Προγράμματα Άμεσης Πρόσβασης και Προσέγγισης Χρηστών στο Δρόμο	648.431	500.773	529.642	625.079	588.055	591.979
Ψυχοδιαγνωστικό Κέντρο / Ιατρικές Υπηρεσίες	186.824	235.917	241.431	231.117	222.943	235.082
Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1145	64.625	64.353	69.029	53.889	52.800	53.771
Σύνολο	2.186.672	2.107.065	2.221.777	2.195.280	2.038.767	2.156.309
Παρεμβάσεις στο Σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης						
Προγράμματα Συμβουλευτικής Κρατουμένων	615.696	299.286	330.940	289.084	172.449	193.249
Προγράμματα Απεξάρτησης Κρατουμένων	597.193	597.193	576.090	607.617	799.386	856.072
Κέντρα Υποδοχής και Επανένταξης Αποφυλακισμένων	1.029.853	512.176	231.966	403.819	422.981	573.154
Σύνολο	2.242.742	1.347.252	1.138.997	1.300.520	1.394.816	1.622.475
Θεραπεία						
Προγράμματα Απεξάρτησης Διαμονής Ενηλίκων	1.759.749	1.803.757	1.707.583	1.593.200	1.587.084	1.712.438
Προγράμματα Ημερήσιας Φροντίδας Ενηλίκων και Εφήβων – Νεαρών Ενηλίκων	1.611.327	1.332.590	1.370.367	1.453.863	1.479.101	1.638.303
Πολυφασικά προγράμματα ενηλίκων	-	904.050	1.383.940	815.610	930.697	970.284
Πολυφασικά προγράμματα εφήβων	497.763	238.129	302.832	475.392	510.841	542.841
Σύνολο	3.868.839	4.278.526	4.764.721	4.338.066	4.507.727	4.863.866
Υπηρεσίες για Ειδικούς Πληθυσμούς						
Κέντρο για Μετανάστες και Πρόσφυγες (MOSAIC)	233.046	144.449	129.801	240.168	244.976	21.617
Μονάδα Απεξάρτησης από το Αλκοόλ και τα Τυχρά Παιχνίδια	278.375	429.665	381.302	307.969	295.056	320.720
Σύνολο	511.421	574.114	511.102	548.137	540.032	537.337
Κέντρα Κοινωνικής Επανένταξης	666.324	916.699	880.009	961.107	913.239	932.343
Επαγγελματική κατάρτιση / Εκπαίδευση						
Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης / Εκπαίδευσης μελών	248.796	984.029	960.637	585.590	806.191	216.617
Παραγωγικές Μονάδες (Λιθογραφείο, Ξυλουργείο, Κεραμική, Αγρόκτημα)	1.028.844	1.159.435	1.054.283	757.815 ¹⁷	772.118	320.720
Μεταβατικά Σχολεία	811.426	238.963	439.030	436.072	190.252	537.337
Σύνολο	2.089.066	2.382.427	2.453.950	1.779.477	1.768.561	1.794.019
Κέντρα Οικογενειακής Συμβουλευτικής και Θεραπείας	476.881	605.865	636.390	761.831	729.345	796.943
Εκπαίδευση Επαγγελματιών Υγείας / Στελεχών	107.434	448.955	393.512	366.512	394.254	721.078
Έρευνα / Αξιολόγηση	218.266	321.727	231.337	160.129	199.727	189.228
Διοικητική Υποστήριξη	1.185.817	1.304.964	1.347.691	1.142.066	1.293.280	1.181.713
Δαπάνες προγραμμάτων ΕΣΠΑ	988.631	-	-	358.309	2.263.077	2.783.988
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	15.368.331	15.084.893	15.203.774	14.447.942	16.403.278	17.962.918

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΚΕΘΕΑ).

¹⁷ Δεν συμπεριλαμβάνονται οι αγορές πρώτων και βοηθητικών υλών για τις παραγωγικές μονάδες, οι αγορές παγίων και ο φόρος εισοδήματος.

Από την άλλη πλευρά, οι δαπάνες των μονάδων θεραπείας των Ψυχιατρικών Νοσοκομείων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης παρουσίασαν μείωση συγκριτικά με τα προηγούμενη έτη (Πίνακες 6.3 και 6.4).

Πίνακας 6.3: Δαπάνες Υπηρεσιών Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (2020-2021-2022).

€	2020	2021	2022
Μονάδα Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ			
Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού	5.865.814	5.278.180	1.187.874
Έξοδα λειτουργίας μονάδας	1.415.120	1.318.624	5.245.172
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	7.280.934	6.596.804	6.433.046

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΨΝΑ).

Πίνακας 6.4: Δαπάνες Υπηρεσιών Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης (2015-2018-2020-2021-2022)

€	2015	2018	2020	2021	2022
Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	2.597.188	2.589.176	2.900.245	2.078.047	870.462,37
Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	777.571	860.568	933.831	649.298	330.563,41
Μονάδα Απεξάρτησης από το Αλκοόλ, τα Φάρμακα και τα Τυχερά Παιχνίδια	628.636	809.405	847.825	712.024	188.965,24
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4.003.395	4 178 149	4 681 901	3.439.369	1.389.991

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΨΝΘ).

6.4 Νομοθεσία

Παρακάτω παρουσιάζεται η πιο πρόσφατη νομοθεσία (από το 2021 έως τα μέσα του 2024, όποτε δημοσιεύθηκε η παρούσα Έκθεση).

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 6384/31-12-2021) ‘Απόδοση εσόδων από χρηματικές ποινές, μετατροπές ποινών και δημεύσεις του άρθρου 45 του ν. 4139/2013’ των Υπουργείων Οικονομικών, Υγείας, Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.

Στην ΚΥΑ ορίζεται ότι όλα τα έσοδα από πρόστιμα και μετατροπές ποινών που επιβάλλονται για παραβάσεις της νομοθεσίας για τα ναρκωτικά (βλέπε Άρθρα: 20, 21, 22, 23, 24, 25 και 30 του Ν. 4139/2013) αποδίδονται μέσω του Κρατικού Προϋπολογισμού στα Υπουργεία Οικονομικών, Υγείας, Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής με ποσοστό διανομής 8%, 40%, 40% και 12% αντίστοιχα με σκοπό τη χρηματοδότηση δράσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών.

Το 2022, η Απόφαση με μία νέα ΚΥΑ (ΦΕΚ 1378/23-3-2022) τροποποιήθηκε, με την αντικατάσταση του Άρθρου 1 για την απλούστευση της διαδικασίας χρηματοδότησης των προαναφερόμενων υπουργείων για παρεμβάσεις/δράσεις σχετικά με το φαινόμενο των ναρκωτικών.

Νόμος 4950 (ΦΕΚ 128/02-07-2022) ‘Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις’.

Στο Άρθρο 44 που αντιστοιχεί στον Άρθρο 10 του ν. 4139/2013 σχετικά με την προμήθεια ναρκωτικών του κρατικού μονοπωλίου, προστέθηκε το εξής. Ο Υπουργός Υγείας δύναται να αναθέτει στην ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία ‘Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας Α.Ε.’. (Ι.Φ.Ε.Τ. Α.Ε.) την προμήθεια ναρκωτικών φαρμάκων σε ποσότητα που δεν μπορεί να υπερβαίνει το 40% της ετήσιας απαιτούμενης ποσότητας, χωρίς να ζητηθεί η γνώμη της Επιτροπής Ναρκωτικών.

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 5252/11-10-2022) ‘Καθορισμός πλαισίου διαδικασιών για την καταγραφή και διαχείριση στεγαστικών αιτημάτων και τη διασύνδεση των φορέων παροχής υπηρεσιών σε αστέγους’ των Υπουργείων Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Υγείας και Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

Σκοπός της Απόφασης είναι ο καθορισμός ενός ενιαίου πλαισίου διαδικασιών για α) την υποβολή και διαχείριση αιτημάτων φιλοξενίας σε δομές αστέγων (στεγαστικά αιτήματα) και β) τη λειτουργική διασύνδεση των δομών παροχής υπηρεσιών σε αστέγους με τη δημιουργία ηλεκτρονικού Μητρώου Φορέων και Δομών και Μητρώου στεγαστικών αιτημάτων. Ειδικότερα, στο άρθρο 3 της ΚΥΑ, οι φορείς θεραπείας για τα ναρκωτικά του ν. 4139/2013 περιλαμβάνονται στους αρμόδιους φορείς υποβολής στεγαστικών αιτημάτων.

Νόμος 4985 (ΦΕΚ 203/27-10-2022) ‘Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα - Τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999 και άλλες διατάξεις’.

Στο Άρθρο 84 σχετικά με τη χορήγηση Προσωρινού Αριθμού Υγειονομικής Περίθαλψης Κρατούμενου (Π.Α.Υ.ΠΕ.Κ), δίνεται η δυνατότητα σε ανασφάλιστους κρατούμενους να αιτηθούν την χορήγηση Π.Α.Υ.ΠΕ.Κ με σκοπό τη λήψη δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσηλευτικής περίθαλψης για όσο χρονικό διάστημα παραμένουν σε κάποιο κατάστημα κράτησης.

Νόμος 5034/2023 (ΦΕΚ Α 69/18.03.2023) ‘Σύσταση νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία Ογκολογικό Κέντρο Παιδών “Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη - ΕΛΠΙΔΑ”, εκσυγχρονισμός του δικαίου για τη δωρεά και μεταμόσχευση οργάνων, ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημοσίας υγείας και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις’.

Σύμφωνα με το Άρθρο 113 ‘Χορήγηση, συνταγογράφηση και διάθεση ανταγωνιστικών ουσιών αδρανοποίησης της λειτουργίας των υποδοχέων των οπιούχων - Τροποποίηση παρ. 6 άρθρου 22 ν. 4139/2013’, η Υπουργική Απόφαση του 2021 (ΦΕΚ 5969/17-12-2021) **τροποποιήθηκε** δίνοντας τη δυνατότητα σε άλλους φορείς, επαγγελματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα να χορηγούν εισπνεόμενη ναλοξόνη. Αναμένεται η έκδοση σχετικής Υπουργικής Απόφασης, κατόπιν γνωμοδότησης του ΟΚΑΝΑ, με την οποία θα εξειδικεύονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι φορείς και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία θα μπορούν να χορηγούν σκευάσματα ναλοξόνης, με στόχο άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, οι ομότιμοι και οι οικείοι τους να έχουν άμεση πρόσβαση και να μπορούν να χορηγούν ναλοξόνη σε περιπτώσεις υπερβολικής δόσης οπιοειδών.

Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1491/Β/06-03-2024) Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων ίδρυσης και λειτουργίας των Χώρων Εποπτευόμενης Χρήσης (ΧΕΧ), των θεμάτων στελέχωσης και στέγασης, της δημιουργίας, τήρησης και λειτουργίας του Μητρώου Καταγραφής Ληπτών Υπηρεσιών τους, του είδους, του τύπου και των προϋποθέσεων ίδρυσης και λειτουργίας των κινητών μονάδων και κάθε άλλου σχετικού θέματος.

Με αυτή την ΥΑ τροποποιήθηκε η προηγούμενη σχετική Απόφαση (ΦΕΚ Β’ 1607/27-04-2020) του Υπουργού Υγείας με σκοπό την επέκταση λειτουργίας των ΧΕΧ εκτός δομών, εξειδικεύοντας περαιτέρω τους όρους και τις προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των υπηρεσιών και κυρίως των κινητών μονάδων ΧΕΧ.

Φαρμακευτική κάνναβη

Νόμος 4801 (ΦΕΚ 83/24-5-2021) ‘Παραγωγή, εξαγωγή και διάθεση τελικών προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L περιεκτικότητας σε τετραϋδροκανναβινόλη (THC) άνω του 0,2% και άλλες διατάξεις’.

Ο Νόμος αποτελεί τροποποίηση του Ν. 4523/18, του οποίου αντικαθιστά το Άρθρο 2Α. Στόχος του Νόμου είναι η απλοποίηση της διαδικασίας εξαγωγής προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης, μέσω της ρύθμισης ειδικότερων όρων για την παραγωγή, διάθεση, κυκλοφορία και εξαγωγή των τελικών προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L περιεκτικότητας σε τετραϋδροκανναβινόλη (THC) άνω του 0,2%. Προϊόντα, ανεξαρτήτως μορφής, όπως ο αποξηραμένος ανθός κάνναβης μπορούν να πάρουν έγκριση αποκλειστικά για εξαγωγή.

Νόμος 4864 (ΦΕΚ 237/Α/02-12-2021) ‘Στρατηγικές επενδύσεις και βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος μέσω της επιτάχυνσης διαδικασιών στις ιδιωτικές και στρατηγικές επενδύσεις, δημιουργία πλαισίου για τις εταιρείες τεχνολογικούς και άλλες επείγουσες διατάξεις για την ανάπτυξη’, Άρθρο 71 ‘Απαγόρευση εισαγωγής τελικών προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης’.

Το Άρθρο 71 του Ν. 4864/2021 προστέθηκε στον Ν. 4139/2013 (Α’ 74) ‘Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις’, ως άρθρο 21Z σύμφωνα με το οποίο δεν επιτρέπεται η εισαγωγή τελικών προϊόντων φαρμακευτικής κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L περιεκτικότητας σε τετραϋδροκανναβινόλη (THC) >0,2% που προορίζονται για εγχώρια κατανάλωση.

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1151/Β/15-3-2022) ‘Όροι και προϋποθέσεις για την καλλιέργεια και επεξεργασία της φαρμακευτικής κάνναβης, βάσει του άρθρου 18 του Ν. 4801/2021’ των Υπουργείων Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υγείας, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Προστασίας του Πολίτη, Δικαιοσύνης, Εσωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Η ΚΥΑ περιλαμβάνει 10 άρθρα στα οποία προσδιορίζονται ενδελεχώς οι όροι και οι προϋποθέσεις για την καλλιέργεια και την επεξεργασία της φαρμακευτικής κάνναβης, καθώς επίσης και για την εξαγωγή τελικών προϊόντων με τη μορφή ξηρού ανθού. Η συγκεκριμένη ΚΥΑ αντικατέστησε την αντίστοιχη του 2018 (ΦΕΚ 1692/Β/15-5-2018), η οποία έπαψε να ισχύει.

Νέες Ψυχοδραστικές Ουσίες

Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΦΕΚ 2412/Β’/12-04-2023, ΦΕΚ 287/Β/12-01-2024 και ΦΕΚ 852/Β’/05-02-2024) των Υπουργείων Υγείας, Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Σύμφωνα με τις τρεις αυτές Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις που εκδόθηκαν το 2023 και το 2024, οκτώ (8) νέες ψυχοδραστικές ουσίες κατατάχθηκαν στον Πίνακα Α’ του Ν. 4139/2013. Οι νέες ουσίες που τέθηκαν υπό έλεγχο στις προαναφερθείσες ΚΥΑ είναι οι Eutylone, HHC, 2-methyl-AP-237, etazene, etonitazepyrine, protonitazene, ADB-BUTINACA και alpha-PiHP.

Ειδικότερα, η νέα ψυχοδραστική ουσία HHC (ημι-συνθετικό κανναβινοειδές) είναι ελεγχόμενη στη χώρα μας λόγω του μεγάλου αριθμού κατασχέσεων (18 κατασχέσεις) που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο 2023 και αντίστοιχα της μεγάλης κατασχεθείσας ποσότητας της ουσίας (4.576, 5 γρ., 12.920 συσκευές ατμίσματος/ηλεκτρονικά τσιγάρα & 290 ζελατινώδη τεμάχια), καθώς επίσης και λόγω των περιστατικών τοξικώνσεων (n=34) σχετιζόμενων με τη χρήση HHC που αναφέρθηκαν στο Κέντρο Δηλητηριάσεων, το αρμόδιο Κέντρο Αναφοράς, κατά το έτος αναφοράς. Οι υπόλοιπες επτά νέες ψυχοδραστικές ουσίες ελέγχονται σε εθνικό επίπεδο βάσει της εφαρμογής των αποφάσεων του Συμβουλίου της ΕΕ για μέτρα ελέγχου σχετικά με αυτές τις ουσίες.

Ιωάννα Σιάμου, Ιουλία Μπάφη

7 | Πρόληψη των εξαρτήσεων και άλλων επικίνδυνων συμπεριφορών

ΣΥΝΟΨΗ

Η πρόληψη των εξαρτήσεων στην Ελλάδα υλοποιείται κατά βάση από το πανελλαδικό δίκτυο των 75 Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας (εφεξής Κέντρα Πρόληψης) που λειτουργούν στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τοπικούς φορείς. Σημαντικό ρόλο στην πρόληψη έχει και το Υπουργείο Παιδείας μέσω των δύο θεσμών που έχουν θεσπιστεί για την υλοποίηση παρεμβάσεων πρόληψης στα σχολεία της χώρας, τα Προγράμματα Αγωγής Υγείας και τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων. Παράλληλα, παρεμβάσεις πρόληψης υλοποιούνται και από άλλους κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς.

Όσον αφορά τη σχολική κοινότητα, σημαντική εξέλιξη αποτελεί η θέσπιση των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων και η ένταξή τους στο ωρολόγιο πρόγραμμα σε Νηπιαγωγείο, Δημοτικό και Γυμνάσιο. Τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων θεσπίστηκαν το 2020 με τον Ν. 4692/2020 και εφαρμόστηκαν πιλοτικά σε κάποια σχολεία της χώρας το σχολικό έτος 2020-2021. Το θεσμικό πλαίσιο και οι προδιαγραφές τους καθορίστηκαν με Υπουργικές Αποφάσεις που δημοσιεύθηκαν το 2021 και η ευρεία εφαρμογή τους ξεκίνησε το σχολικό έτος 2021-2022. Δεδομένου ότι η πρόληψη των εξαρτήσεων αποτελεί μία από τις ενότητες των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων, δίνεται δυνατότητα διεύρυνσης της εφαρμογής παρεμβάσεων σε έναν μεγάλο αριθμό μαθητών και μαθητριών. Η αναγκαιότητα για την ενσωμάτωση στο ωρολόγιο σχολικό πρόγραμμα παρεμβάσεων για τις εξαρτήσεις και, ευρύτερα, παρεμβάσεων για την ψυχοκοινωνική υγεία παιδιών και εφήβων που ενισχύουν τις δεξιότητές τους, είχε διαπιστωθεί εδώ και πολλά χρόνια από τους επαγγελματίες πρόληψης των Κέντρων Πρόληψης και των άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη και είχε αποτυπωθεί σε προηγούμενες Ετήσιες Εκθέσεις του ΕΚΤΕΠΝ. Με την θέσπισή τους διευκολύνεται η ευρεία συμμετοχή παιδιών και εφήβων σε παρεμβάσεις πρόληψης. Ωστόσο, προκειμένου να ενισχυθεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μακροχρόνιων και πιο αποτελεσματικών παρεμβάσεων πρόληψης στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων, χρειάζεται ενίσχυση όσον αφορά τον συντονισμό και τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας με τους εξειδικευμένους και αναγνωρισμένους φορείς της χώρας για την πρόληψη των εξαρτήσεων. Υπουργική Απόφαση (του Υπουργείου Υγείας) του 2011 έθετε ένα πλαίσιο για το συντονισμό σε επίπεδο παρεμβάσεων πρόληψης στα σχολεία και τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας με τα Κέντρα Πρόληψης, το οποίο χρειάζεται, ωστόσο, να ενισχυθεί περαιτέρω, ιδιαίτερα με τη θέσπιση των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΕΚΤΕΠΝ με τον ΟΚΑΝΑ, το 2022 ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος επιμόρφωσης στο *Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για την Πρόληψη* για Επιστημονικά Υπευθύνους των Κέντρων Πρόληψης της χώρας. Συγκεκριμένα, τα έτη 2022 και 2023 εκπαιδεύτηκαν 46 Επιστημονικά Υπεύθυνοι/-ες. Από το 2021 που πραγματοποιήθηκαν τα πρώτα προγράμματα επιμόρφωσης στο Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για την Πρόληψη, έχουν εκπαιδευτεί συνολικά 60 Επιστημονικά Υπεύθυνοι/ες των Κέντρων Πρόληψης και 10 στελέχη του ΟΚΑΝΑ που ασχολούνται με την πρόληψη στον Οργανισμό. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης δημιουργήθηκε από πανεπιστήμια και φορείς της Ευρώπης (με τη συμμετοχή του ΕΚΤΕΠΝ-ΕΠΙΨΥ) και τη συνεργασία του EUDA και υλοποιείται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με τον συντονισμό του EUDA. Απευθύνεται σε επαγγελματίες που σχεδιάζουν, παίρνουν αποφάσεις και χαράσσουν πολιτική στον τομέα της πρόληψης, στη βάση του ότι αυτοί οι επαγγελματίες θα πρέπει να γνωρίζουν τα τελευταία επιστημονικά δεδομένα σχετικά με την επιστήμη της πρόληψης. Στην Ελλάδα, η συγκεκριμένη επιμόρφωση προστίθεται στις ενέργειες που ξεκίνησαν από το 2020 για τη διασφάλιση της ποιότητας στην πρόληψη, με την ενσωμάτωση των Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών Ποιότητας στον Τομέα της Πρόληψης (EuΠρο) στο έργο των Κέντρων Πρόληψης (βλ. Ετήσια Έκθεση ΕΚΤΕΠΝ 2022).

Το 2023 ολοκληρώθηκαν τα έργα και τα υποέργα στον τομέα της πρόληψης για την ενίσχυση της δράσης των Κέντρων Πρόληψης που χρηματοδοτήθηκαν μέσω Περιφερειακών Επιχειρησιακών

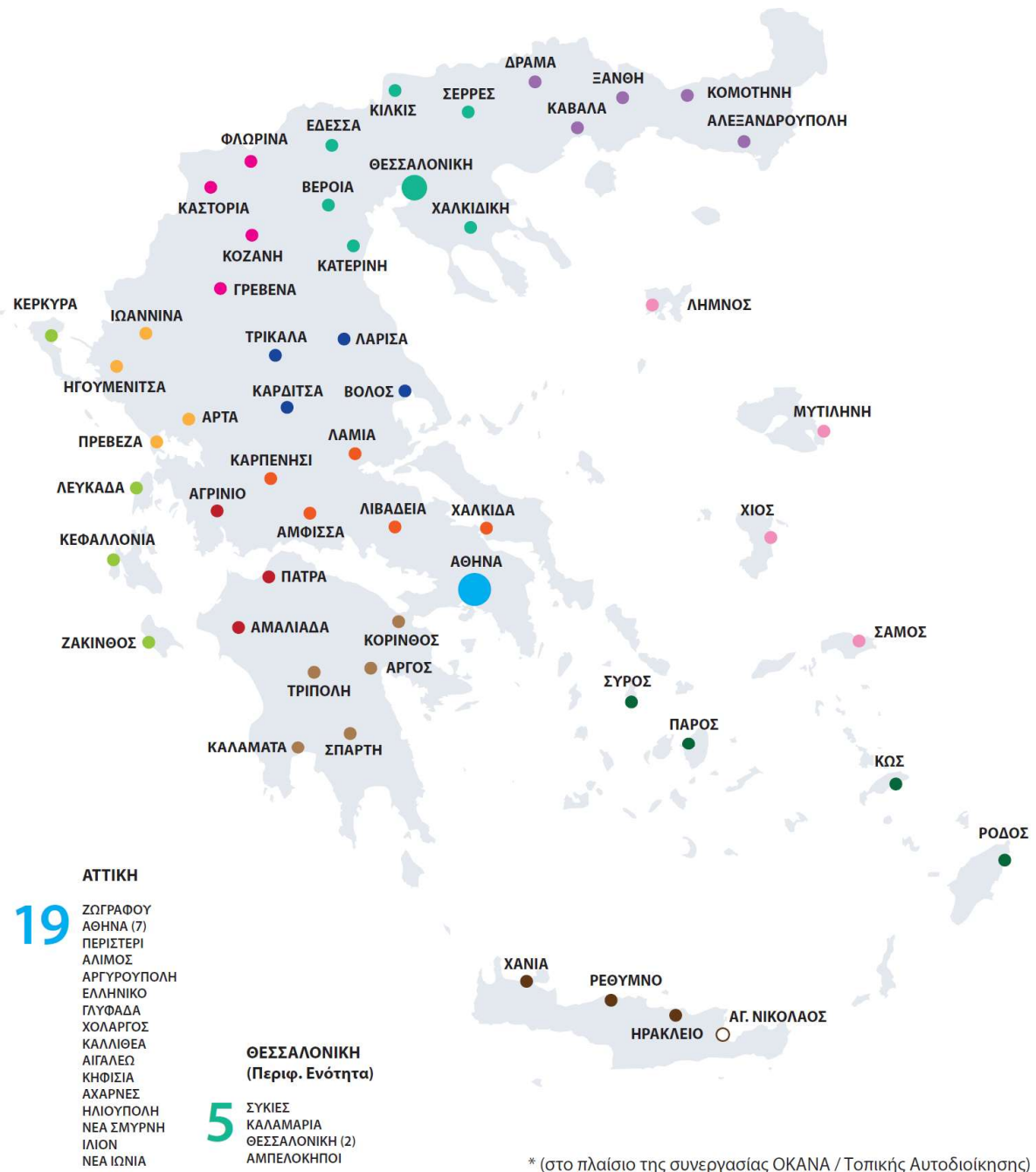
Προγραμμάτων στο πλαίσιο του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 σε 12 από τις 13 περιφέρειες της χώρας με δικαιούχο τον ΟΚΑΝΑ.

Όσον αφορά τις παρεμβάσεις πρόληψης που υλοποιήθηκαν, το σχολικό έτος 2021-2022 η εφαρμογή του θεσμού των Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας συνεχίστηκε και αντίστοιχα Προγράμματα υλοποιήθηκαν, ενώ αυξήθηκαν σημαντικά οι παρεμβάσεις που υλοποίησαν τα στελέχη πρόληψης των Κέντρων / φορέων Πρόληψης σε μαθητές. Συγκεκριμένα, το σχολικό έτος 2021-2022 σε παρεμβάσεις πρόληψης για τις εξαρτήσεις, για προβληματικές συμπεριφορές, όπως επιθετικότητα και σχολικός εκφοβισμός (συμπερ. του διαδικτυακού), και αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας συμμετείχαν συνολικά 26.513 μαθητές από 811 σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και 40.114 μαθητές από 879 σχολεία Δευτεροβάθμιας. Τα τελευταία χρόνια οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται σε μαθητές περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο ευρύτερα θέματα διαπροσωπικών σχέσεων και ενίσχυσης της ψυχικής τους υγείας, παρά θέματα εξαρτήσεων. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικοί παράγοντες για τη χρήση ουσιών και ευρύτερα τις εξαρτητικές συμπεριφορές —παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες— καλύπτονται σε παρεμβάσεις με άλλη θεματολογία (π.χ. ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, σχολικός εκφοβισμός, διαδίκτυο, διαφορετικότητα και ρατσισμός).

Παράλληλα, ιδιαίτερη αύξηση παρουσίασε το σχολικό έτος 2021-2022 η υποστήριξη που παρέχουν τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης σε εκπαιδευτικούς με την υλοποίηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων και υποστηρικτικών συναντήσεων για πάνω από 13.500 εκπαιδευτικούς.

Εκτός από τη σχολική κοινότητα, στην πρόληψη των ουσιοεξαρτήσεων στην Ελλάδα, έμφαση επίσης δίνεται διαχρονικά και στο ρόλο της οικογένειας, όπως φαίνεται και από τον μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων στις παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται από τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης για γονείς, όπως αποτυπώνεται μέσα από τα στοιχεία που συλλέγει το ΕΚΤΕΠΝ. Το 2022 σε παρεμβάσεις των Κέντρων / φορέων Πρόληψης για γονείς συμμετείχαν πάνω από 16.000 συμμετέχοντες. Επιπρόσθετα, τα τελευταία χρόνια σημαντική είναι η δουλειά που γίνεται από τα Κέντρα Πρόληψης και τους άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη για την προσέγγιση και την υποστήριξη ευάλωτων ομάδων, όπως μετανάστες, πρόσφυγες, κ.ά.

Τα 75 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας

7.1 Φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης στην Ελλάδα

Η πρόληψη των εξαρτήσεων στην Ελλάδα υλοποιείται κατά βάση από το πανελλαδικό δίκτυο (βλ. Χάρτη 1) των 75 Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας (εφεξής Κέντρα Πρόληψης). Τα Κέντρα Πρόληψης έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ο ΟΚΑΝΑ διασφαλίζει την υλοποίηση μιας ενιαίας πολιτικής στον τομέα της πρόληψης σε εθνικό επίπεδο, ενώ ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων είναι σημαντικός στην εκτίμηση των αναγκών της τοπικής κοινότητας αναγνωρίζοντας τη σημασία της ανάληψης κοινωνικής δράσης από τις τοπικές κοινωνίες. Τα Κέντρα Πρόληψης συγχρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Υγείας και το Υπουργείο Εσωτερικών, στο πλαίσιο της επταετούς Προγραμματικής Σύμβασης (2021-2027) μεταξύ του Υπουργείου Υγείας, του ΟΚΑΝΑ, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) και της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ). Με το συγκεκριμένο πλαίσιο διασφαλίζεται η λειτουργία των Κέντρων Πρόληψης από το 2004. Την επιστημονική εποπτεία έχει ο ΟΚΑΝΑ, εφαρμόζοντας τον Στρατηγικό Σχεδιασμό για την Πρόληψη των Εξαρτήσεων που έχει εκπονήσει για το διάστημα 2021-2025.

Σημαντικό ρόλο στην πρόληψη έχει και το Υπουργείο Παιδείας μέσω των δύο θεσμών που έχουν θεσπιστεί για την υλοποίηση παρεμβάσεων πρόληψης στα σχολεία της χώρας, τα Προγράμματα Αγωγής Υγείας (ΑΥ) και τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων (βλ. Ενότητα 7.3.1 *Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στη σχολική κοινότητα*).

Επιπλέον, παρεμβάσεις πρόληψης πραγματοποιούν και άλλοι κυβερνητικοί ή μη κυβερνητικοί φορείς από το χώρο των εξαρτήσεων, της υγείας κτλ. Στους φορείς αυτούς συμπεριλαμβάνονται το ΚΕΘΕΑ (Δίκτυο Υπηρεσιών Πρόληψης και Έγκαιρης Παρέμβασης) ως εποπτευόμενος φορέας του Υπουργείου Υγείας, δύο κρατικοί φορείς (Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ / ΨΝΑ και Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων / ΨΝΘ), μια εθελοντική οργάνωση (Κίνηση ΠΡΟΤΑΣΗ για έναν άλλο τρόπο ζωής) και το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας, το οποίο αποτελεί πρόγραμμα του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του ΟΚΑΝΑ.

Τα 75 Κέντρα Πρόληψης, όπως όλοι οι παραπάνω φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης, παρουσιάζονται ανά περιφέρεια στο Παράρτημα Ι.

7.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο στον τομέα της πρόληψης

Ο ΟΚΑΝΑ συνέχισε να υποστηρίζει το έργο των Κέντρων Πρόληψης μέσω συνεργασιών με Υπουργεία, θεσμούς και φορείς.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΕΚΤΕΠΝ με τον ΟΚΑΝΑ, το 2023 συνεχίστηκε το πρόγραμμα κατάρτισης στο Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για την Πρόληψη με την υλοποίηση σεμιναρίων για τους Επιστημονικά Υπευθύνους και τα στελέχη των Κέντρων Πρόληψης της χώρας (βλ. επίσης Ενότητα 7.6.1 *Κατάρτιση στελεχών πρόληψης*). Η συγκεκριμένη κατάρτιση προστίθεται στις ενέργειες που ξεκίνησαν από το 2020 για τη διασφάλιση της ποιότητας στην πρόληψη, με την ενσωμάτωση των Ευρωπαϊκών Προδιαγραφών Ποιότητας στον Τομέα της Πρόληψης (EuΠρο) στο έργο των Κέντρων Πρόληψης (βλ. Ετήσια Έκθεση ΕΚΤΕΠΝ 2022). Επιπλέον, στόχος αποτελεί η συμμετοχή και άλλων επαγγελματιών που ασχολούνται με την πρόληψη στο συγκεκριμένο πρόγραμμα κατάρτισης, συμβάλλοντας στη λήψη επιστημονικά τεκμηριωμένων αποφάσεων και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αποτελεσματικών στρατηγικών και παρεμβάσεων πρόληψης.

7.3 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης

Η πλειονότητα των παρεμβάσεων πρόληψης που υλοποιούνται στην Ελλάδα, εντάσσεται στην καθολική πρόληψη.¹⁸ Οι παρεμβάσεις δεν επικεντρώνονται αποκλειστικά στη χρήση ουσιών, αλλά εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της πρόληψης των επικίνδυνων συμπεριφορών και της προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας.

Οι **καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης**¹⁸ στοχεύουν στο νεανικό πληθυσμό. Υλοποιούνται είτε άμεσα σε παιδιά και νέους /-ες (π.χ. μαθητές, στρατευμένους) είτε σε άλλες ομάδες (π.χ. εκπαιδευτικούς, γονείς) που έρχονται σε επαφή με νέους. Στόχος είναι η αποφυγή ή η αναβολή της έναρξης της χρήσης ουσιών με την παροχή των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων. Πρόκειται για παρεμβάσεις ευρείας κλίμακας, οι οποίες πραγματοποιούνται χωρίς να έχει προηγουμένως γίνει έλεγχος για τη συμπεριφορά και το βαθμό επικινδυνότητας των συμμετεχόντων όσον αφορά τη χρήση ουσιών.

7.3.1 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στη σχολική κοινότητα

Η υλοποίηση παρεμβάσεων πρόληψης στη σχολική κοινότητα αποτελεί πάγια προτεραιότητα της πρόληψης στην Ελλάδα, τόσο σε επίπεδο χάραξης πολιτικής όσο και σε επίπεδο παρεμβάσεων που υλοποιούνται.

Παρεμβάσεις πρόληψης σε μαθητές

Οι παρεμβάσεις πρόληψης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης:

- υλοποιούνται στο πλαίσιο των Εργασιερών Δεξιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας, ένας θεσμός που ανακοινώθηκε το σχολικό έτος 2019-2020, με την πιλοτική εφαρμογή τους να υλοποιείται το επόμενο σχολικό έτος (2020-2021) (βλ. Ενότητα 'Ο νέος θεσμός των Εργασιερών Δεξιοτήτων'),
- υλοποιούνται στο πλαίσιο των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας (ΑΥ)¹⁹ του Υπουργείου Παιδείας, ένας θεσμός που ξεκίνησε και υλοποιείται σταθερά από το σχολικό έτος 2000-2001,
- σχεδιάζονται²⁰ και υλοποιούνται από τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης σε συνεργασία με σχολεία της περιοχής τους, όχι μόνο για την πρόληψη των εξαρτησιογόνων ουσιών αλλά και ευρύτερα, για την πρόληψη των εξαρτήσεων, την πρόληψη της επιθετικότητας, το διαδίκτυο κτλ., καθώς και ευρύτερες παρεμβάσεις προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας.

Παρεμβάσεις πρόληψης στη σχολική κοινότητα κατά το σχολικό έτος 2021-2022

Οι παρεμβάσεις πρόληψης που υλοποιούνται στη σχολική κοινότητα δεν περιορίζονται σε θέματα εξαρτήσεων, αλλά καλύπτουν και ευρύτερα θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας.

Το σχολικό έτος 2021-2022 η πλειονότητα των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αφορούσε θέματα αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας (ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, κ.ά.). Παράλληλα, συνεχίστηκε η μείωση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στον αριθμό των παρεμβάσεων πρόληψης που υλοποιούνται (κυρίως μέσω των Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας) σε μαθητές και εστιάζουν ειδικά σε θέματα εξαρτήσεων. Ωστόσο, σημαντικοί —για τη χρήση ουσιών και ευρύτερα τις εξαρτητικές συμπεριφορές— παράγοντες κινδύνου και προστατευτικοί παράγοντες καλύπτονται σε παρεμβάσεις με άλλη θεματολογία (π.χ., ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, σχολικός εκφοβισμός, διαδίκτυο, διαφορετικότητα και ρατσισμός). Από το σχολικό έτος 2021-2022 ο νέος θεσμός των Εργασιερών Δεξιοτήτων αναμένεται να υποστηρίξει σε ένα πρώτο επίπεδο την ευρεία συμμετοχή παιδιών και εφήβων σε παρεμβάσεις πρόληψης των εξαρτήσεων και, ευρύτερα, σε παρεμβάσεις που ενισχύουν την ψυχική και τη συναισθηματική τους υγεία.

¹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με βασικές έννοιες στον τομέα της πρόληψης της ουσιοεξάρτησης, βλ. *Εγχειρίδιο για την πρόληψη της ουσιοεξάρτησης: Κατευθυντήριες γραμμές και σχεδιασμός παρεμβάσεων* (ΕΚΤΕΠΝ 2011). Εδώ www.ektepn.gr/publications/prolipsi/handbook-prevention

¹⁹ Για μια σύντομη περιγραφή του πλαισίου υλοποίησης των προγραμμάτων ΑΥ, καθώς και των παρεμβάσεων στη σχολική κοινότητα από τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης στα σχολεία της χώρας, βλ. www.ektepn.gr/activities/prevention-in-greece.

²⁰ Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων πρόληψης στη σχολική κοινότητα χρησιμοποιούνται εξειδικευμένα εκπαιδευτικά υλικά / προγράμματα (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2010, 2011, καθώς και την παρουσίαση των εκπαιδευτικών υλικών / προγραμμάτων από το Πανελλήνιο Δίκτυο Φορέων Πρόληψης, βλ. diktyoorg.wordpress.com/ekpaideutiko-yliko-gia-omades/).

Το σχολικό έτος 2021-2022 συνολικά σε παρεμβάσεις πρόληψης για τις εξαρτήσεις, για προβληματικές συμπεριφορές, όπως επιθετικότητα και σχολικός εκφοβισμός (συμπερ. του διαδικτυακού), και αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας συμμετείχαν 26.513 μαθητές από 811 σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και 40.114 μαθητές από 879 σχολεία Δευτεροβάθμιας.

Όσον αφορά τα προγράμματα ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, το σχολικό έτος 2021-2022, το 38,7% των προγραμμάτων ΑΥ στην Πρωτοβάθμια και το 33,3% στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση επικεντρώθηκε σε θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας (εξαρτήσεις, ψυχική υγεία/διαπροσωπικές σχέσεις, σχολικός εκφοβισμός/διαδίκτυο, διαφυλικές σχέσεις). Ωστόσο, σε θέματα εξαρτήσεων (ναρκωτικών, οινόπνευματων και καπνού), τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί αξιοσημείωτα η εφαρμογή των προγραμμάτων ΑΥ, όπου το σχολικό έτος 2021-2022 αποτελέσαν μόνο το 0,2% και το 3,3% των προγραμμάτων ΑΥ που υλοποιήθηκαν σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αντίστοιχα.

Ιδιαίτερη αύξηση παρουσίασε το σχολικό έτος 2021-2022 η δράση των Κέντρων / φορέων Πρόληψης στη σχολική κοινότητα με την υλοποίηση παρεμβάσεων σε συνολικά πάνω από 42.500 μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ διοργάνωσαν εκπαιδευτικά σεμινάρια και συναντήσεις για πάνω από 13.500 εκπαιδευτικούς.

Ο Θεσμός των Εργαστηρίων Δεξιότητων

Το 2020 σημαντική εξέλιξη ήταν η θέσπιση των Εργαστηρίων Δεξιότητων και η ένταξή τους στο ωρολόγιο πρόγραμμα σε Νηπιαγωγείο, Δημοτικό και Γυμνάσιο. Τα Εργαστήρια Δεξιότητων θεσπίστηκαν με τον Ν. 4692/2020 και εφαρμόστηκαν πιλοτικά σε κάποια σχολεία της χώρας το σχολικό έτος 2020-2021. Το θεσμικό πλαίσιο και οι προδιαγραφές τους καθορίστηκαν με Υπουργικές Αποφάσεις που δημοσιεύθηκαν το 2021 και η ευρεία εφαρμογή τους ξεκίνησε το σχολικό έτος 2021-2022. Δεδομένου ότι η πρόληψη των εξαρτήσεων αποτελεί μία από τις ενότητες των Εργαστηρίων Δεξιότητων, δίνεται δυνατότητα διεύρυνσης της εφαρμογής παρεμβάσεων σε έναν μεγάλο αριθμό μαθητών και μαθητριών.

Η αναγκαιότητα για την ενσωμάτωση στο ωρολόγιο σχολικό πρόγραμμα παρεμβάσεων για τις εξαρτήσεις και, ευρύτερα, παρεμβάσεων για την ψυχοκοινωνική υγεία παιδιών και εφήβων που ενισχύουν τις δεξιότητές τους, είχε διαπιστωθεί για πολλά χρόνια από τους επαγγελματίες πρόληψης των Κέντρων Πρόληψης και των άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη και είχε αποτυπωθεί σε προηγούμενες Ετήσιες Εκθέσεις του ΕΚΤΕΠΝ. Με την θέσπισή τους διευκολύνεται η ευρεία συμμετοχή παιδιών και εφήβων σε παρεμβάσεις πρόληψης.

Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΚΤΕΠΝ, τουλάχιστον για τις παρεμβάσεις πρόληψης των εξαρτήσεων που υλοποιούνται μέσα από τα Εργαστήρια Δεξιότητων χρειάζεται ενίσχυση όσον αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή τους σύμφωνα με την τρέχουσα επιστημονική γνώση της πρόληψης. Για παράδειγμα, σημαντικά ζητήματα για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας της πρόληψης των εξαρτήσεων αποτελούν η απαραίτητη κατάρτιση των εκπαιδευτικών που υλοποιούν τέτοιες παρεμβάσεις στην επιστήμη της πρόληψης, η επιλογή προγραμμάτων σύμφωνα με προδιαγραφές ποιότητας, η ορθή αξιοποίησή τους, και η απαραίτητη κατάρτιση των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή τους κ.ά.

Στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου να ενισχυθεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μακροχρόνιων και πιο αποτελεσματικών παρεμβάσεων πρόληψης στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιότητων χρειάζεται ενίσχυση όσον αφορά τον συντονισμό και τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας με τους εξειδικευμένους και αναγνωρισμένους φορείς της χώρας μας για την πρόληψη των εξαρτήσεων. Υπουργική Απόφαση (του Υπουργείου Υγείας) του 2011 έθετε ένα πλαίσιο για το συντονισμό σε επίπεδο παρεμβάσεων πρόληψης στα σχολεία και τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας με τα Κέντρα Πρόληψης, το οποίο χρειάζεται να ενισχυθεί περαιτέρω, ιδιαίτερα με τη θέσπιση των Εργαστηρίων Δεξιότητων.

Όσον αφορά τις καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης σε **μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης** κατά το σχολικό έτος 2021-2022:

- Συνολικά σε παρεμβάσεις πρόληψης για τις εξαρτήσεις, για προβληματικές συμπεριφορές, όπως επιθετικότητα και σχολικός εκφοβισμός (συμπερ. του διαδικτυακού), και αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας συμμετείχαν 26.513 μαθητές από 811 σχολεία (Γράφημα 7.1).
- Η πλειονότητα των παρεμβάσεων αφορούσε θέματα αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας (ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, κ.ά.) (Γράφημα 7.1).
- Μετά την επίδραση που είχαν τα περιοριστικά μέτρα για την πανδημία covid19 στην υλοποίηση παρεμβάσεων πρόληψης σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τον μειωμένο αριθμό τους, φαίνεται ότι το 2021-2022 η εφαρμογή τους παρουσιάζει αυξητική τάση με μεγαλύτερο αριθμό μαθητών να συμμετέχουν (26.513). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το σχολικό έτος 2020-2021 συμμετείχαν σε παρεμβάσεις συνολικά 4.200 μαθητές, ενώ το 2018-2019 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 11.300.
- Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μειωμένος αριθμός σχολείων και μαθητών που συμμετέχουν σε παρεμβάσεις πρόληψης για τις εξαρτήσεις, κυρίως εξαιτίας της μειωμένης εφαρμογής αντίστοιχων προγραμμάτων ΑΥ, τα οποία αποτελούν βασικό πλαίσιο υλοποίησης παρεμβάσεων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το σχολικό έτος 2014-2015 σε αυτή τη βαθμίδα σε παρεμβάσεις πρόληψης για εξαρτήσεις συμμετείχαν 40.525 μαθητές. Με την εφαρμογή των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων αναμένεται η δυνατότητα διεύρυνσης της εφαρμογής παρεμβάσεων σε έναν μεγάλο αριθμό μαθητών, δεδομένου ότι η πρόληψη των εξαρτήσεων αποτελεί μία από τις ενότητες των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων.
- Όσον αφορά τα προγράμματα ΑΥ, το 2021-2022 η εφαρμογή τους σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας ήταν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια (Γράφημα 7.3). Για την πρόληψη των εξαρτήσεων, από το 2010-2011 και μετά παρατηρείται μειωμένη εφαρμογή σχετικών προγραμμάτων ΑΥ. Σε αυτή τη βαθμίδα φαίνεται ότι η δράση των σχολείων στην ΑΥ επικεντρώνεται σε άλλα θέματα, και όχι στην πρόληψη των εξαρτήσεων, αφού μόνο το 0,2% του συνόλου των προγραμμάτων ΑΥ το 2021-2022 αφορούσε την πρόληψη της χρήσης ουσιών (Γράφημα 7.3).
- Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, συνολικά, σε θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας (εξαρτήσεις, ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, σχολικός εκφοβισμός/διαδίκτυο, διαφυλικές σχέσεις, αξίες ζωής, αγωγή υγείας στο αειφόρο σχολείο) επικεντρώθηκε το 38,7% των προγραμμάτων ΑΥ που υλοποιήθηκαν σε σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, παρόμοιο ποσοστό σε σχέση με προηγούμενα χρόνια (ενδεικτικά, το ποσοστό το σχολικό έτος 2020-2021 ήταν 32,8%).
- Τα πιο διαδεδομένα θέματα των προγραμμάτων ΑΥ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ήταν η διατροφή (18,1% των προγραμμάτων ΑΥ), η ενίσχυση της ψυχικής υγείας και των διαπροσωπικών σχέσεων (15% των προγραμμάτων ΑΥ) και η οδική ασφάλεια (11,1% των προγραμμάτων ΑΥ).
- Ένας μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων που υλοποιούνται σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης υλοποιούνται από στελέχη πρόληψης των Κέντρων / φορέων Πρόληψης. Συγκεκριμένα, σε παρεμβάσεις που υλοποίησαν στελέχη πρόληψης και εντάχθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας συμμετείχαν 12.158 μαθητές από 328 σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι παρεμβάσεις αυτές αφορούν είτε βραχείες ενημερωτικές συναντήσεις είτε συναντήσεις βιωματικού χαρακτήρα με τους μαθητές που συμμετέχουν σε πρόγραμμα ΑΥ των εκπαιδευτικών του σχολείου. Επιπλέον, σε παρεμβάσεις των Κέντρων / φορέων Πρόληψης που υλοποιούνται εκτός ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, συμμετείχαν συνολικά 9.202 μαθητές από 291 σχολεία. Έτσι, από το σύνολο των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν αυτό το σχολικό έτος σε 26.513 μαθητές (από 811 σχολεία), οι παρεμβάσεις στο 34,7% των μαθητών υλοποιήθηκαν από στελέχη των Κέντρων / φορέων Πρόληψης εκτός πλαισίου ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, στο πλαίσιο της συνεργασίας τους με τα σχολεία. Ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο υλοποιούν τις δράσεις τους (π.χ. ενταγμένες ως προγράμματα ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, σε μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος), το συγκεκριμένο σχολικό έτος αυξήθηκε ιδιαίτερα η συμμετοχή των στελεχών πρόληψης των Κέντρων / φορέων Πρόληψης στην υλοποίηση παρεμβάσεων σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Φαίνεται ότι η συνεργασία των σχολείων με τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης επανήλθε στα επίπεδα που ήταν πριν την πανδημία covid19, κατά την οποία οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν είχαν σημαντική επίδραση και στην εφαρμογή παρεμβάσεων σε μαθητές, ενώ προτεραιότητα είχε δοθεί στην στήριξη των εκπαιδευτικών στον παιδαγωγικό τους ρόλο κάτω από αυτές τις ιδιαίτερες συνθήκες (βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2023).

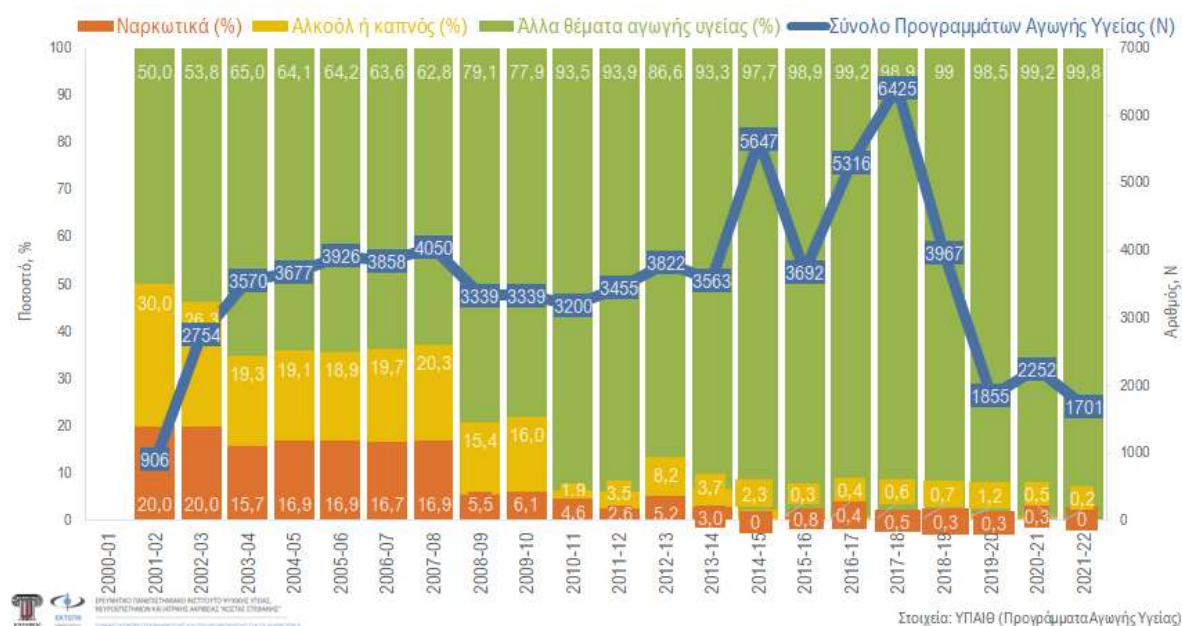
Γράφημα 7.1: Αριθμός καθολικών παρεμβάσεων σε μαθητές/ριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022.**Γράφημα 7.2:** Αριθμός καθολικών παρεμβάσεων σε μαθητές/ριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022.

Όσον αφορά τις καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης σε **μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης** κατά το σχολικό έτος 2021-2022:

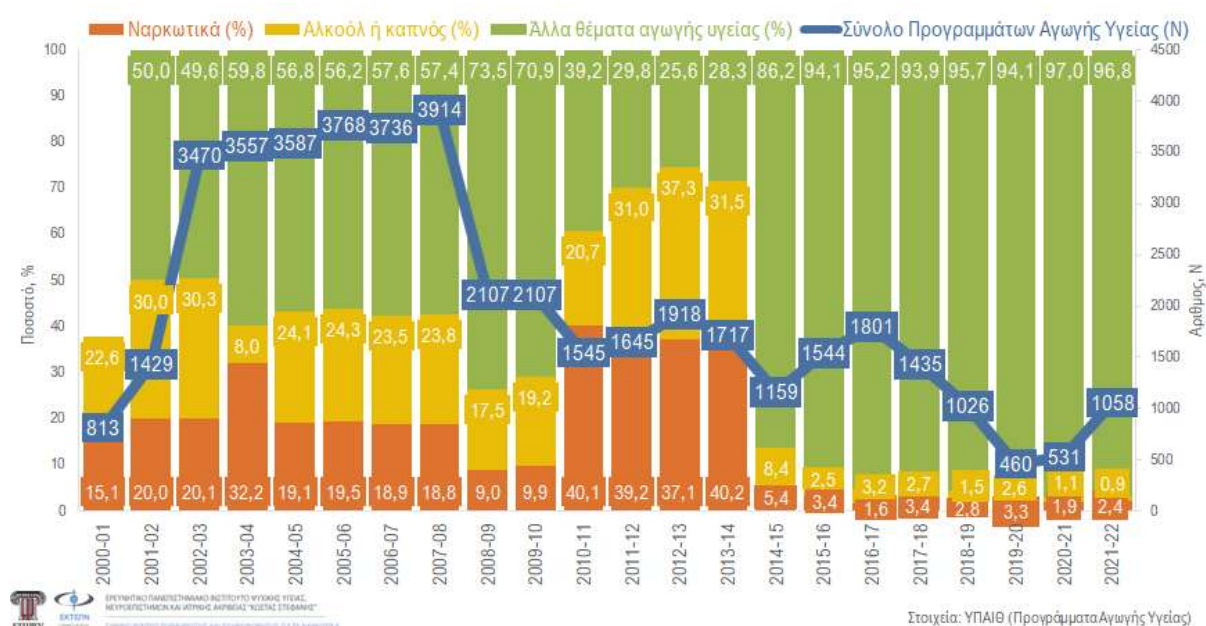
- Συνολικά σε παρεμβάσεις πρόληψης για τις εξαρτήσεις, για προβληματικές συμπεριφορές, όπως επιθετικότητα και σχολικός εκφοβισμός (συμπερ. του διαδικτυακού) και αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας συμμετείχαν 40.114 μαθητές από 879 σχολεία (Γράφημα 7.2).
- Η πλειονότητα των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν και απευθύνθηκαν σε μαθητές, αφορούσαν θέματα αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας (ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, κ.ά.) (Γράφημα 7.2).
- Όπως και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, το σχολικό έτος 2021-2022 η εφαρμογή των παρεμβάσεων πρόληψης σε μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης παρουσίασε αυξητική τάση σε σχέση με την περίοδο της πανδημίας covid19 με μεγαλύτερο αριθμό μαθητών να συμμετέχουν (40.114 μαθητές). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το σχολικό έτος 2020-2021 ο αριθμός των μαθητών που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις ήταν πολύ περιορισμένος (4.500 μαθητές), ενώ το 2018-2019 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 52.300.
- Αντίθετα από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στη Δευτεροβάθμια, ένας μεγάλος αριθμός μαθητών συμμετείχαν τα προηγούμενα σχολικά έτη (από το σχολικό έτος 2016-2017 και μετά) σε παρεμβάσεις για την πρόληψη της χρήσης ουσιών, καθώς και ευρύτερα για την πρόληψη των εξαρτητικών συμπεριφορών (ενδεικτικά αναφέρεται η συμμετοχή 31.000 μαθητών το σχολικό έτος 2018-2019). Ωστόσο, το σχολικό έτος 2021-2022, παρά την αύξηση συνολικά στον αριθμό των παρεμβάσεων και τον αριθμό των μαθητών που συμμετείχαν, όπως φαίνεται στο Γράφημα 7.2, η εφαρμογή των παρεμβάσεων για τις εξαρτήσεις ήταν περιορισμένη (συνολικά συμμετείχαν 8.069 μαθητές), καθώς φαίνεται ότι δόθηκε προτεραιότητα σε παρεμβάσεις για την επιθετικότητα και τον σχολικό εκφοβισμό (συμπερ. του διαδικτυακού) και σε ευρύτερα θέματα αγωγής (ψυχοκοινωνικής) υγείας με τη συμμετοχή 9.654 και 22.391 μαθητών, αντίστοιχα. Με την εφαρμογή των Εργασιών Δεξιοτήτων αναμένεται η δυνατότητα διεύρυνσης της εφαρμογής παρεμβάσεων σε έναν μεγάλο αριθμό μαθητών και μαθητριών, δεδομένου ότι η πρόληψη των εξαρτήσεων αποτελεί μία από τις ενότητες των Εργασιών Δεξιοτήτων.
- Όσον αφορά τα προγράμματα ΑΥ, το σχολικό έτος 2021-2022 διπλασιάστηκαν σε σχέση με το προηγούμενο (2020-2021). Ωστόσο, παρά την αύξησή τους, η εφαρμογή προγραμμάτων ΑΥ που επικεντρώνονται στην πρόληψη της χρήσης ουσιών παρέμεινε σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Η περιορισμένη εφαρμογή προγραμμάτων ΑΥ για τις εξαρτήσεις παρατηρείται από το σχολικό έτος 2014-2015. Το σχολικό έτος 2021-2022 το 3,3% του συνόλου των προγραμμάτων ΑΥ αφορούσε την πρόληψη της χρήσης ουσιών (Γράφημα 7.4).
- Ωστόσο, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, συνολικά, σε θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας (εξαρτήσεις, ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις, σχολικός εκφοβισμός/διαδίκτυο, διαφυλικές σχέσεις, αξίες ζωής, αγωγή υγείας στο αειφόρο σχολείο) επικεντρώθηκε το 45,2% των προγραμμάτων ΑΥ που υλοποιήθηκαν σε σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αυξημένο ποσοστό σε σχέση με προηγούμενα χρόνια (ενδεικτικά, το αντίστοιχο ποσοστό το σχολικό έτος 2020-2021 ήταν 33,3% και το 2018-2019 ήταν 39,1%).
- Σε κάθε περίπτωση, το θέμα των διαπροσωπικών σχέσεων και της διαχείρισης των συγκρούσεων αποτέλεσε το 2021-2022 το πιο διαδεδομένο θέμα των προγραμμάτων ΑΥ στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με το 12,8% των προγραμμάτων ΑΥ να καλύπτουν τέτοια θέματα. Ακολουθούν η διατροφή, με το 9,64% των προγραμμάτων ΑΥ να είναι για τέτοια θέματα, και με το ίδιο ποσοστό (9,64%) των προγραμμάτων ΑΥ να καλύπτουν θέματα ψυχικής υγείας.
- Όπως στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ένας μεγάλος αριθμός παρεμβάσεων που υλοποιούνται σε μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης υλοποιούνται από στελέχη πρόληψης των Κέντρων / φορέων Πρόληψης. Συγκεκριμένα, το 2021-2022 σε παρεμβάσεις που υλοποίησαν στελέχη πρόληψης και εντάχθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας συμμετείχαν 11.962 μαθητές από 161 σχολεία. Επιπλέον, σε παρεμβάσεις των Κέντρων / φορέων Πρόληψης που υλοποιήθηκαν εκτός ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, συμμετείχαν συνολικά 32.498 μαθητές από 506 σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Έτσι, από το σύνολο των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν αυτό το σχολικό έτος σε 40.114 μαθητές (από 879 σχολεία), οι παρεμβάσεις στο 81% των μαθητών

υλοποιήθηκαν από στελέχη των Κέντρων / φορέων Πρόληψης εκτός πλαισίου ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, στο πλαίσιο της συνεργασίας τους με τα σχολεία. Φαίνεται ότι στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ο ρόλος των στελεχών πρόληψης των Κέντρων / φορέων Πρόληψης είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην υλοποίηση παρεμβάσεων σε μαθητές αυτής της βαθμίδας, δεδομένου του μεγάλου αριθμού των μαθητών που συμμετέχουν σε παρεμβάσεις που υλοποιούνται από τα στελέχη πρόληψης. Ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο υλοποιούν τις δράσεις τους (π.χ. ενταγμένες ως προγράμματα ΑΥ του Υπουργείου Παιδείας, σε μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος παλιότερα στη Θεματική Εβδομάδα), οι παρεμβάσεις των Κέντρων / φορέων Πρόληψης σε μαθητές παρουσιάζουν σταθερή αύξηση τα τελευταία χρόνια (βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2013-2020).

Γράφημα 7.3: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των προγραμμάτων των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας του Υπουργείου Παιδείας σε μαθητές/ριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ποσοστό ανά τύπο προγράμματος (2001-2022).

Γράφημα 7.4: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας του Υπουργείου Παιδείας σε μαθητές/ριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ποσοστό ανά τύπο προγράμματος (2000-2022).

Εκπαιδευτικά σεμινάρια και υποστήριξη εκπαιδευτικών

Τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης διοργανώνουν εκπαιδευτικά σεμινάρια και υποστηρικτικές συναντήσεις για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με σκοπό την ενσωμάτωση των αρχών της πρόληψης στη σχολική ζωή, αλλά και την κατάρτισή τους σε προγράμματα πρόληψης προκειμένου στη συνέχεια να προχωρήσουν στην υλοποίησή τους. Αρκετά από τα σεμινάρια υλοποιούνται στο πλαίσιο της υποστήριξης των εκπαιδευτικών στην υλοποίηση Προγραμμάτων ΑΥ.

Το σχολικό έτος 2021-2022 αυξήθηκαν ιδιαίτερα τα εκπαιδευτικά σεμινάρια και οι υποστηρικτικές συναντήσεις για εκπαιδευτικούς που διοργάνωσαν τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης με τη συμμετοχή πάνω από 13.500 εκπαιδευτικών από 2.100 σχολεία.

Πίνακας 7.1: Εκπαιδευτικά σεμινάρια και υποστηρικτικές συναντήσεις των Κέντρων / φορέων Πρόληψης για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2021-2022.

	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση		Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	
	Αριθμός σχολείων	Αριθμός εκπαιδευτικών	Αριθμός σχολείων	Αριθμός εκπαιδευτικών
Εκπαιδευτικά σεμινάρια	1.015	4.526	531	3.840
Σεμινάρια ευαισθητοποίησης	112	1.196	280	3.447
Συναντήσεις εποπτικού χαρακτήρα	194	321	54	97
ΣΥΝΟΛΟ	1.321	6.043	865	7.384

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Κέντρα / φορείς Πρόληψης).

7.3.2 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στην οικογένεια

Εκτός από τη σχολική κοινότητα, οι γονείς αποτελούν τη βασικότερη ομάδα-στόχος για τις παρεμβάσεις πρόληψης στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης σχεδιάζουν και υλοποιούν δύο τύπου παρεμβάσεις.

- Παρεμβάσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης: Βραχείες, ανοιχτές μεμονωμένες συναντήσεις ή κύκλοι συναντήσεων για γονείς σε θέματα πρόληψης, ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης και διαπαιδαγώγησης των παιδιών.
- Παρεμβάσεις εκπαίδευσης (ομάδες / σχολές γονέων): Ομάδες (με μέγιστο αριθμό συμμετεχόντων τα 15 άτομα) βιωματικού συνήθως χαρακτήρα με κυριότερους στόχους τη βελτίωση της επικοινωνίας στην οικογένεια και την υποστήριξη των γονέων στον ρόλο τους. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν προκαθορισμένο αριθμό συναντήσεων, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις προβλέπεται η σύνθεση των ομάδων ανάλογα με τις ηλικιακές ανάγκες των παιδιών (γονείς παιδιών προσχολικής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας) και αντίστοιχα η επεξεργασία εξειδικευμένων θεμάτων. Επίσης, αρκετές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν την εφαρμογή εκπαιδευτικών υλικών / προγραμμάτων που έχουν δημιουργηθεί για παρεμβάσεις σε γονείς (βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2010), ενώ μετά την ολοκλήρωση ενός πρώτου κύκλου συναντήσεων δίνεται η δυνατότητα σε όσους γονείς ενδιαφέρονται να συνεχίσουν σε επαναληπτικό κύκλο εκπαίδευσης (εμβάθυνσης).

Κατά το 2021, δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών λόγω της πανδημίας covid19, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης επεδίωξαν να στηρίξουν τις οικογένειες των κοινοτήτων τους μέσα από τη στήριξη των γονιών και την υλοποίηση αντίστοιχων παρεμβάσεων.

Στοιχεία για τις καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης για γονείς, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2022, παρουσιάζονται στον Πίνακα 7.2.

Πίνακας 7.2: Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης σε γονείς κατά το έτος 2022.

	Αριθμός παρεμβάσεων	Αριθμός συμμετεχόντων	Μέση διάρκεια (σε μήνες)	Μέσος όρος συναντήσεων
Παρεμβάσεις ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης (ανοιχτές συναντήσεις)	117	10.311 (314 ομάδες)	1,3	1,3
Παρεμβάσεις εκπαίδευσης (ομάδες / σχολές γονέων)	111	5.456 (314 ομάδες)	2,9	6.6

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Κέντρα / φορείς Πρόληψης).

Τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης αύξησαν τη δράση τους για γονείς, καθώς το 2022 ο αριθμός των παρεμβάσεων και ο αριθμός των συμμετεχόντων παρουσίασαν ιδιαίτερη αύξηση, επιβεβαιώνοντας τόσο την έμφαση που δίνεται διαχρονικά στο ρόλο της οικογένειας στην πρόληψη (βλ. ενδεικτικά ΕΚΤΕΠΝ 2008) όσο την ανάγκη των γονιών να λάβουν την υποστήριξη των Κέντρων / φορέων Πρόληψης σε θέματα που τους απασχολούν.

7.3.3 Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στην κοινότητα

Παρεμβάσεις εκτός σχολικού πλαισίου σε νέους

Στο πλαίσιο της συμμετοχής των νέων σε παρεμβάσεις πρόληψης, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης δεν περιορίζουν τη δράση τους μόνο στον χώρο του σχολείου, απευθύνονται επίσης σε παιδιά ηλικίας 4-12 ετών και σε εφήβους με παρεμβάσεις που πραγματοποιούν εκτός σχολικού πλαισίου (στον χώρο των Κέντρων / φορέων ή σε άλλα πλαίσια όπου βρίσκονται νέοι, π.χ. κατασκηνώσεις), ενώ για την υλοποίηση τέτοιων παρεμβάσεων έχουν δημιουργηθεί και χρησιμοποιούνται εκπαιδευτικά υλικά / προγράμματα (βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2010). Επίσης, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης προσεγγίζουν και νέους άνω των 17 ετών, ενώ συνεργάζονται και με τις τοπικές μονάδες Ενόπλων Δυνάμεων (βλ. επόμενη Ενότητα: Παρεμβάσεις σε τοπικούς φορείς και ομάδες της κοινότητας).

Στοιχεία για τις καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης για παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας που πραγματοποιήθηκαν κατά το έτος 2022 παρουσιάζονται στον Πίνακα 7.3.

Πίνακας 7.3: Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης σε παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας κατά το έτος 2022.

	Αριθμός παρεμβάσεων	Αριθμός συμμετεχόντων	Μέση διάρκεια (σε μήνες)	Μέσος όρος συναντήσεων
Παρεμβάσεις σε παιδιά ηλικίας 4-12 ετών	26	1.597 (84 ομάδες)	8,0	16
Παρεμβάσεις σε εφήβους 10-18 ετών	17	822 (49 ομάδες)	4	7

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Κέντρα / φορείς Πρόληψης).

Μετά την περίοδο της πανδημίας όπου η δράση των Κέντρων / φορέων Πρόληψης είχε περιοριστεί λόγω των περιοριστικών μέτρων, το 2022 οι παρεμβάσεις σε παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας που οργάνωσαν τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης ήταν ιδιαίτερα αυξημένος με την συμμετοχή παιδιών και εφήβων να επανέρχεται στα επίπεδα πριν την πανδημία.

Ιδιαίτερη μνεία για την πολλή και σημαντική δουλειά με παιδιά και εφήβους περιλαμβάνει το Εργαστήρι Ζωής του Κέντρου Πρόληψης της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας ΟΡΦΕΑΣ και το Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΔΑ) της Κίνησης ΠΡΟΤΑΣΗ για έναν άλλο τρόπο ζωής.

Συγκεκριμένα, το Εργαστήρι Ζωής του Κέντρου Πρόληψης Λάρισας ΟΡΦΕΑΣ απέσπασε δυο βραβεία, Impact Award και People's Choice Price 2022 για το βίντεο που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Συνεδρίου για τις εξαρτήσεις Lisbon Addictions 2022 που πραγματοποιήθηκε στη Λισαβόνα 23-25 Νοεμβρίου 2022.

Πρωτοπόρος της δουλειάς με τα παιδιά και τους εφήβους στην κοινότητα αποτελεί το ΚΔΑ της Κίνησης ΠΡΟΤΑΣΗ. Λειτουργεί από το 1993 και δίνει τη 'δυνατότητα σε παιδιά και εφήβους (4-18 ετών) να συμμετέχουν σε ομάδες και εργαστήρια, όπου, με μέσον το παιχνίδι, το θέατρο, τη μουσική, τις κατασκευές, αναδεικνύονται και ενισχύονται οι προσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών και ενδυναμώνεται η προσωπικότητά τους' (www.protasi.org.gr).

Παρεμβάσεις σε τοπικούς φορείς και ομάδες της κοινότητας

Στο πλαίσιο της σημασίας της συμμετοχής όλων των μελών μιας κοινότητας στην πρόληψη και την προαγωγή της υγείας των μελών της, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης επεκτείνουν τις δράσεις τους σε τοπικούς φορείς και ομάδες της τοπικής κοινότητας. Βασικοί στόχοι προσέγγισης της κοινότητας είναι η ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών, η συμμετοχή τους στην πρόληψη, καθώς και η συνεργασία των φορέων της τοπικής κοινότητας.

Για μια σύντομη περιγραφή των παρεμβάσεων που υλοποιούνται στην κοινότητα, βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2013, ενώ στον Πίνακα 7.4 παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία για το 2022.

Πίνακας 7.4: Καθολικές παρεμβάσεις πρόληψης στην κοινότητα κατά το έτος 2022.

Ομάδα-στόχος	Στοιχεία για το 2021	
	Αριθμός παρεμβάσεων	Αριθμός συμμετεχόντων
Εθελοντές	3	152
Ένοπλες Δυνάμεις	1	192
Επαγγελματίες Υγείας	17	398
Επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με νέους	15	339

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Κέντρα / φορείς Πρόληψης).

Επιπλέον, το 2022 παρεμβάσεις υλοποιήθηκαν σε ενήλικα μέλη της ευρύτερης κοινότητας με τη συμμετοχή 2.820 ατόμων.

Όσον αφορά τη δικτύωση με 'φορείς και ανθρώπους-κλειδί' των τοπικών κοινωνιών, τα Κέντρα Πρόληψης πραγματοποιούν ενημερωτικές συναντήσεις με μέλη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τοπικούς φορείς και συλλόγους, προκειμένου να αναπτύξουν ένα πλαίσιο συνεργασίας και να διευκολύνουν το έργο τους στην τοπική κοινότητα. Επίσης, η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση φορέων και ομάδων της κοινότητας στην πρόληψη επιδιώκονται μέσα από τη διοργάνωση ανοικτών συναντήσεων, ημερίδων και ομιλιών, καθώς και τη δημιουργία και τη διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη, αλλά και φορέων από τον χώρο αντιμετώπισης των ουσιοεξαρτήσεων.

Όσον αφορά τη συμμετοχή εθελοντών στην πρόληψη, με βάση το μοντέλο ανάπτυξης του εθελοντισμού σε τοπικό επίπεδο στην Κίνηση ΠΡΟΤΑΣΗ για έναν άλλο τρόπο ζωής συμμετέχει ένας σημαντικός αριθμός ενεργών πολιτών της Πάτρας με πλούσιο και σημαντικό έργο στην τοπική κοινωνία (για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε την ιστοσελίδα της, www.protasi.org.gr).

7.4 Επικεντρωμένες παρεμβάσεις πρόληψης

Στο πλαίσιο της προσέγγισης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης συνεργάζονται με σχολεία της περιοχής τους προκειμένου να υλοποιήσουν στοχευμένες παρεμβάσεις για μαθητές που έχουν επαφή με τις ουσίες σε πειραματική βάση, μαθητές με παραβατική συμπεριφορά και μαθητές με διάφορα ψυχοκοινωνικά προβλήματα, ενώ υλοποιούν συναντήσεις και σεμινάρια για εκπαιδευτικούς προκειμένου να τους υποστηρίξουν στη διαχείριση των παραπάνω περιστατικών. Κατά το σχολικό έτος 2021-2022 πραγματοποιήθηκαν επικεντρωμένες παρεμβάσεις για μαθητές με τη συμμετοχή 169 μαθητών από 8 σχολεία, ενώ επίσης υποστηρίχθηκαν μαθητές σε περιπτώσεις κρίσης μέσω της υλοποίησης δράσεων ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης.

Οι παρεμβάσεις **επικεντρωμένης πρόληψης**¹⁸ απευθύνονται σε συγκεκριμένες υποομάδες του νεανικού πληθυσμού, για τις οποίες θεωρείται ότι συντρέχουν παράγοντες κινδύνου όσον αφορά την εκδήλωση προβλημάτων που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών (π.χ. μαθητές με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, μαθητές με προβλήματα χαμηλής σχολικής επίδοσης, νέοι που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο, παιδιά των οποίων οι γονείς έχουν προβλήματα χρήσης ουσιών, μετανάστες, άνεργοι κ.ά.). Οι παρεμβάσεις υλοποιούνται σε επίπεδο ομάδας, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη ατομικοί παράγοντες κινδύνου. Πρόκειται για εστιασμένες παρεμβάσεις σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Επίσης, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης συνεργάζονται με κέντρα φιλοξενίας, ξενώνες και ΜΚΟ προκειμένου να διερευνήσουν και να ανταποκριθούν σε ανάγκες των προσφύγων και των επαγγελματιών που εμπλέκονται με την φροντίδα τους σε επίπεδο πρόληψης των εξαρτητικών συμπεριφορών και ψυχοκοινωνικής υγείας. Για αναλυτική περιγραφή των παρεμβάσεων που υλοποιούνται, βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2018. Το 2022 υλοποιήθηκαν σεμινάρια για 79 επαγγελματίες που εμπλέκονται με πρόσφυγες και 107 επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με άλλες ευάλωτες ομάδες.

Το Στέκι Νέων του ΚΕΘΕΑ είναι ένας χώρος για νέους, στον οποίο πραγματοποιούνται σε καθημερινή βάση ψυχοεκπαιδευτικές, υποστηρικτικές, καθώς και δημιουργικής απασχόλησης δραστηριότητες, ενώ παρέχεται και ατομική συμβουλευτική. Στόχος αποτελεί η ανταπόκριση στις ανάγκες των νέων έως 21 ετών που ζουν στο Κέντρο της Αθήνας και αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού, παραβατικότητας και χρήσης ουσιών. Παράλληλα, το 2022 το ΚΕΘΕΑ συνεργάστηκε με το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Στοιχειώδους Εκπαίδευσης Βόλου πραγματοποιώντας 2 μακροχρόνιες παρεμβάσεις, ενώ σε διάφορες περιοχές της χώρας έγιναν επίσης συναντήσεις ευαισθητοποίησης και αναπτύχθηκαν δίκτυα συνεργασίας με επιμελητές/τριες ανηλίκων, καθώς και με στελέχη δομών για πρόσφυγες (ΚΕΘΕΑ 2023).

Ο ΟΚΑΝΑ έχει ιδρύσει την Υπηρεσία Έγκαιρης Παρέμβασης για ανήλικους και νεαρούς παραβάτες στην Αθήνα. Η λειτουργία της συγκεκριμένης Υπηρεσίας τέθηκε σε πλήρη λειτουργία μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2017, παρέχοντας τις εξής υπηρεσίες: α) ενημέρωση και υποστήριξη σε ανήλικους και σε νεαρά άτομα που έρχονται σε επαφή με το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης στο στάδιο της σύλληψης και της αστυνομικής προανάκρισης για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών, β) ενημέρωση και υποστήριξη στα μέλη της οικογένειας των συλληφθέντων ατόμων, γ) συνεργασία με αστυνομικά στελέχη των συνεργαζόμενων τμημάτων ασφαλείας και άλλων υπηρεσιών της ΕΛ.ΑΣ. σε θέματα εξαρτήσεων, διαχείρισης κρίσιμων περιστατικών εντός των τμημάτων, κ.ά., δ) κινητοποίηση, διασύνδεση και παραπομπή σε αρμόδιους φορείς, σε θεραπευτικά προγράμματα. Τον Μάιο του 2021 ξεκίνησε η λειτουργία αντίστοιχης υπηρεσίας στη Θεσσαλονίκη.

Στο πλαίσιο της έμφασης που δίνεται στη σημασία του ρόλου της οικογένειας στην πρόληψη, τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης προσεγγίζουν και οικογένειες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες με παιδιά με ΔΕΠΥ-Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με/χωρίς υπερκινητικότητα κτλ.). Κατά τη διάρκεια του 2022 πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις με τη συμμετοχή περίπου 274 γονέων.

7.5 Ενδεδειγμένες παρεμβάσεις πρόληψης

Όσον αφορά την υλοποίηση ενδεδειγμένων παρεμβάσεων πρόληψης στο σχολικό πλαίσιο, τα Κέντρα Πρόληψης σε συνεργασία με σχολεία της περιοχής τους παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής σε μαθητές κατόπιν αιτήματος των σχολείων. Επίσης, τα Κέντρα Πρόληψης ανταποκρίνονται σε αιτήματα ατόμων με προβλήματα από τη χρήση ουσιών και των οικογενειών τους, καθώς και σε αιτήματα ατόμων με ποικίλα ψυχοκοινωνικά προβλήματα (π.χ. γονείς και παιδιά / έφηβοι που ζητούν υποστήριξη σε θέματα επικοινωνίας και σχέσεων). Στο πλαίσιο αυτό παρέχουν συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, καθώς και παραπομπή σε αντίστοιχη δομή, εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο.

Οι παρεμβάσεις **ενδεδειγμένης πρόληψης**¹⁸ εστιάζουν στο άτομο και απευθύνονται μόνο σε άτομα τα οποία έχουν εκδηλώσει πρώιμα σημάδια χρήσης ουσιών (χωρίς να πληρούνται τα κριτήρια για την εξάρτηση σύμφωνα με διαγνωστικά κριτήρια), ψυχολογικά προβλήματα ή προβλήματα συμπεριφοράς που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών (π.χ. άτομα με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα ADHD κ.ά.). Στόχος είναι η έγκαιρη διάγνωση και η παρέμβαση σε ατομικό επίπεδο.

Όσον αφορά την προσέγγιση και την έγκαιρη παρέμβαση σε εφήβους που κάνουν περιστασιακή χρήση ουσιών, οι αρμόδιες υπηρεσίες για εφήβους του ΟΚΑΝΑ, του ΚΕΘΕΑ και της Μονάδας Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ του ΨΝΑ υλοποιούν ανάλογες δράσεις με στόχο την παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους ίδιους και στις οικογένειές τους.

Τηλεφωνικές γραμμές

Στην Ελλάδα λειτουργούν τρεις τηλεφωνικές γραμμές (Πίνακας 7.5), οι οποίες παρέχουν ενημέρωση για τις υπάρχουσες δομές μείωσης της ζήτησης που λειτουργούν στη χώρα, πληροφορίες σχετικά με τις εξαρτησιογόνες ουσίες, εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη βραχείας διάρκειας, κινητοποίηση για αναζήτηση βοήθειας, άμεση υποστήριξη σε περιπτώσεις κρίσης που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών (π.χ. αυτοκτονική συμπεριφορά, πρόληψη υποτροπής), καθώς και παραπομπή.

Πίνακας 7.5: Τηλεφωνικές γραμμές για θέματα χρήσης ουσιών*.

	Αριθμός	Ώρες λειτουργίας	Στοιχεία 2022
Ανοιχτή Γραμμή Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ του ΨΝΑ	210 3617089	Δευτέρα-Παρασκευή 10.00-16.00	454 κλήσεις
Τηλεφωνική Γραμμή Ψυχολογικής Υποστήριξης ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ	1145	Δευτέρα-Παρασκευή 09.00-21.00	1.900 κλήσεις
Ανοιχτή Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1031 ΟΚΑΝΑ	1031	Δευτέρα-Παρασκευή 08.00-14.00	692 κλήσεις

*Οι τηλεφωνικές γραμμές παρουσιάζονται με τη χρονολογία ίδρυσής τους.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ-ΨΝΑ, ΚΕΘΕΑ, ΟΚΑΝΑ).

7.6 Διασφάλιση της ποιότητας στον τομέα της πρόληψης

7.6.1 Κατάρτιση στελεχών πρόληψης

Στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΕΚΤΕΠΝ με τον ΟΚΑΝΑ, το 2022 ξεκίνησε η υλοποίηση του προγράμματος επιμόρφωσης στο Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για την Πρόληψη για Επιστημονικά Υπευθύνους των Κέντρων Πρόληψης της χώρας. Συγκεκριμένα, τα έτη 2022 και 2023 εκπαιδεύτηκαν 46 Επιστημονικά Υπεύθυνοι/-ες. Συνολικά από το 2021 που πραγματοποιήθηκαν τα πρώτα προγράμματα επιμόρφωσης στο Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για την Πρόληψη, έχουν εκπαιδευτεί 60 Επιστημονικά Υπεύθυνοι/-ες των Κέντρων Πρόληψης και 10 στελέχη του ΟΚΑΝΑ που ασχολούνται με την πρόληψη στον Οργανισμό. Η συγκεκριμένη επιμόρφωση προστίθεται στις ενέργειες που ξεκίνησαν από το 2020 για τη διασφάλιση της ποιότητας στην πρόληψη, με την ενσωμάτωση των Ευρωπαϊκών

Προδιαγραφών Ποιότητας στον Τομέα της Πρόληψης (ΕυΠρο) στο έργο των Κέντρων Πρόληψης (βλ. Ετήσια Έκθεση ΕΚΤΕΠΝ 2022).

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα επιμόρφωσης δημιουργήθηκε από πανεπιστήμια και φορείς της Ευρώπης (με τη συμμετοχή του ΕΚΤΕΠΝ-ΕΠΙΨΥ) και τη συνεργασία του EUDA και υλοποιείται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με τον συντονισμό του EUDA. Απευθύνεται σε επαγγελματίες που σχεδιάζουν, παίρνουν αποφάσεις και χαράσσουν πολιτική στον τομέα της πρόληψης, στη βάση του ότι αυτοί οι επαγγελματίες θα πρέπει να γνωρίζουν τα τελευταία επιστημονικά δεδομένα σχετικά με την επιστήμη της πρόληψης (για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.ektepn.gr/activities/TrainingInPrevention-EUPC-Greece). Στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος είναι να συμβάλει στην ενίσχυση της ποιότητας στην πρόληψη, τη λήψη επιστημονικά τεκμηριωμένων αποφάσεων και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αποτελεσματικών στρατηγικών και παρεμβάσεων πρόληψης

Το 2022 ο ΟΚΑΝΑ διοργάνωσε σεμινάριο για την κατάρτιση στελεχών πρόληψης των Κέντρων Πρόληψης για τη δικτύωση και την ευαισθητοποίηση των Κέντρων με τις τοπικές υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας, όπου συμμετείχαν 28 άτομα. Επιπλέον, στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) διοργανώθηκαν σεμινάρια, όπου συμμετείχαν 30 στελέχη των Κέντρων Πρόληψης.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της συνεχούς επιμόρφωσης των στελεχών των Κέντρων Πρόληψης, ο ΟΚΑΝΑ εγκρίνει τη συμμετοχή τους σε συνέδρια, ημερίδες, σεμινάρια, βιωματικά εργαστήρια, επιστημονικά συμπόσια και συναντήσεις που σχετίζονται άμεσα με την πρόληψη και την προαγωγή της ψυχικής υγείας. Επίσης, το 2022 συνεχίστηκε η συνεργασία Κέντρων Πρόληψης με το Αθηνάϊκό Κέντρο Μελέτης του Ανθρώπου (ΑΚΜΑ) για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των στελεχών τους.

Το ΚΕΘΕΑ συνεχίζει τη διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων για την πρόληψη, καθώς και ευρύτερα για θέματα σχετικά με την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών, όπου συμμετέχουν στελέχη πρόληψης, ενώ τα Κέντρα Πρόληψης που έχουν εκδώσει δικά τους εκπαιδευτικά υλικά πραγματοποιούν εκπαιδευτικά σεμινάρια πάνω στα υλικά αυτά.

7.6.2 Αξιολόγηση παρεμβάσεων πρόληψης

Με βάση τα στοιχεία του 2022, στην πλειονότητα των παρεμβάσεων η αξιολόγηση βασίζεται σε ερωτηματολόγια για τους συμμετέχοντες, καθώς και σε παρατηρήσεις των στελεχών πρόληψης, όμως αυτά είναι στοιχεία που αφορούν κυρίως την έκταση και την αποδοχή της παρέμβασης και όχι την επίτευξη των στόχων της. Στο πλαίσιο αυτό, όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενες Ετήσιες Εκθέσεις του ΕΚΤΕΠΝ, η αξιολόγηση των παρεμβάσεων πρόληψης στην Ελλάδα χρειάζεται περαιτέρω ενίσχυση.

7.6.3 Προδιαγραφές στον τομέα της πρόληψης

Το 2019, στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με το ΕΚΤΕΠΝ, ενσωματώθηκαν οι Ευρωπαϊκές Προδιαγραφές Ποιότητας στην Πρόληψη (ΕυΠρο) στο έργο των Κέντρων Πρόληψης. Οι ΕυΠρο περιλαμβάνουν ένα σύνολο αρχών στον τομέα της πρόληψης και αποτελούν το πρώτο κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για θέματα ποιότητας, ενσωματώνοντας επιστημονικά δεδομένα και εμπειρία. Οι ΕυΠρο δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο μιας διακρατικής προσπάθειας με τη συμμετοχή επιστημόνων και επαγγελματιών από τον χώρο της πρόληψης (από την Ελλάδα συμμετείχε το ΕΠΙΨΥ/ΕΚΤΕΠΝ), ενώ η δημιουργία τους και η εφαρμογή τους υποστηρίζεται από τον EUDA. Για περισσότερες πληροφορίες για τις ΕυΠρο, βλ. www.ektepn.gr/prevention-quality-standards.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ*Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Πρόληψης*

Μια από τις βασικές δραστηριότητες του ΕΚΤΕΠΝ είναι η συλλογή και η προώθηση συγκρίσιμων στοιχείων σχετικά με τις παρεμβάσεις και τις στρατηγικές πρόληψης που υλοποιούνται στην Ελλάδα.

Για τον σκοπό αυτό το ΕΚΤΕΠΝ χρησιμοποιεί από το 2002 ερωτηματολόγια που αποστέλλονται σε ετήσια βάση στα Κέντρα / φορείς Πρόληψης. Τα ερωτηματολόγια αυτά έχουν σχεδιαστεί από το ΕΚΤΕΠΝ με βάση δείκτες που έχουν καθοριστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τον EUDA και από ομάδες εμπειρογνομόνων (με τη συμμετοχή του ΕΚΤΕΠΝ).

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο παρόν Κεφάλαιο προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ανάλυση και την επεξεργασία των στοιχείων που απέστειλαν στο ΕΚΤΕΠΝ 68 από τα 75 Κέντρα Πρόληψης, καθώς και τρεις φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης.

Εκτός από τα ερωτηματολόγια πρόληψης, το ΕΚΤΕΠΝ συλλέγει πληροφορίες από τον ΟΚΑΝΑ (σχετικά με τις νέες εξελίξεις στον χώρο της πρόληψης σε εθνικό επίπεδο), το Υπουργείο Παιδείας (σχετικά με την πρόληψη στη σχολική κοινότητα), καθώς και από φορείς που λειτουργούν τηλεφωνικές γραμμές (Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ του ΨΝΑ, ΟΚΑΝΑ και ΚΕΘΕΑ).

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/interventions/prevention

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/prevention

Ιουλία Μπάφη, Ελευθερία Καναβού, Αλεξάνδρα Πριμέτη

8 | Συμβουλευτική και θεραπεία για τις ουσιοεξαρτήσεις

ΣΥΝΟΨΗ

Το σύστημα συμβουλευτικής και θεραπείας στην Ελλάδα – Κάλυψη

Οι βασικοί τύποι θεραπείας για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης που παρέχονται στην Ελλάδα είναι η θεραπεία ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (ψυχοκοινωνικά ή ‘στεγνά’ θεραπευτικά προγράμματα), η θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών (θεραπεία με αγωνιστές), η σωματική αποτοξίνωση και η θεραπεία που βασίζεται στην προσέγγιση της αυτοβοήθειας.

Παράλληλα με την παροχή θεραπείας στις αντίστοιχες δομές, σημαντικές είναι επίσης και οι υπηρεσίες συμβουλευτικής που παρέχονται μέσα από τα συμβουλευτικά κέντρα / σταθμούς / κέντρα υποδοχής, ενημέρωσης και εισαγωγής (εφεξής: συμβουλευτικά κέντρα), στα οποία γίνεται η πρώτη επαφή όσων αναζητούν βοήθεια για θέματα χρήσης ουσιών. Τα συμβουλευτικά κέντρα, κυρίως στην περίπτωση των ‘στεγνών’ θεραπευτικών προγραμμάτων, λειτουργούν ως στάδιο προετοιμασίας και ένταξης στη θεραπευτική διαδικασία των ατόμων που αναζητούν υποστήριξη σε θέματα χρήσης ουσιών, όπου παρέχεται ενημέρωση, αξιολόγηση της κατάστασης, ατομική και ομαδική συμβουλευτική / υποστήριξη, υπηρεσίες φροντίδας της υγείας και υποστήριξη οικογένειας.

Οι αναγνωρισμένοι φορείς που παρέχουν τις παραπάνω υπηρεσίες στη χώρα μας με βάση τον Ν. 4139/2013 είναι ο ΟΚΑΝΑ, το ΚΕΘΕΑ, η Μονάδα Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΨΝΑ), το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (ΨΝΘ), το Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων, το Γενικό Νοσοκομείο Κέρκυρας, η Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών, γενικά δημόσια νοσοκομεία (σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ), και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών).

Στην Ελλάδα συνολικά λειτουργούν (στοιχεία: τέλη 2023) 129 δομές θεραπείας και 61 συμβουλευτικά κέντρα για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης. Κυρίως θεραπεία έλαβαν το 2022 συνολικά 11.499 άτομα²¹. Εξ’ αυτών 8.724 (76%) έλαβαν θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών, 1.873 (16%) σε ‘στεγνά’ θεραπευτικά προγράμματα, 542 άτομα (5%) δέχτηκαν θεραπευτικές υπηρεσίες στα Σωφρονιστικά Καταστήματα (‘στεγνά’ θεραπευτικά προγράμματα και θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών), 146 άτομα (1%) παρακολούθησαν πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης και 214 (2%) πρόγραμμα προαγωγής αυτοβοήθειας.

Στα συμβουλευτικά κέντρα των ‘στεγνών’ θεραπευτικών προγραμμάτων, το 2022 έλαβαν υπηρεσίες συμβουλευτικής συνολικά 4.707 άτομα²¹, εκ των οποίων πάνω από τα μισά απευθύνθηκαν για πρώτη φορά. Στην Μονάδα Άμεσης Πρόσβασης του ΟΚΑΝΑ στην Αθήνα θεραπεία με αγωνιστές ξεκίνησαν το 2022 συνολικά 442 άτομα, εκ των οποίων η πλειονότητα (315 άτομα) εντάχθηκε στην κυρίως φάση θεραπείας σε Μονάδα της Αττικής.

Το 2022 παρατηρείται μία αυξητική τάση στον αριθμό τόσο των ατόμων που δέχονται τις υπηρεσίες των συμβουλευτικών κέντρων που λειτουργούν στο πλαίσιο των ‘στεγνών’ θεραπευτικών προγραμμάτων, όσο και των ατόμων που προχωρούν στο στάδιο της κυρίως φάσης θεραπείας στα εν λόγω προγράμματα συγκριτικά με την προηγούμενη διετία. Ο αριθμός των θεραπευόμενων σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών παρουσιάζεται σταθερός μετά το 2020.

Τον Ιούλιο του 2022, ξεκίνησε με τη σύμπραξη του ΨΝΑ και της Μονάδας Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ, του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ η λειτουργία της Μονάδας Σωματικής Αποτοξίνωσης Αττικής και του Κέντρου Υποδοχής της μέσω του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος ΕΣΠΑ 2014-2020 και τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου.

Τον Μάρτιο του 2023, ο ΟΚΑΝΑ προχώρησε στην έναρξη της λειτουργίας Μονάδας Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης (ΜΟΘΕ) στο πλαίσιο του Γ.Ν. Ιωαννίνων, ενώ τον Αύγουστο του 2023

²¹ Στοιχεία για το 2022 από τις δομές που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ.

ξεκίνησε τη λειτουργία του πρώτου προγράμματος χορήγησης μεθαδόνης στο πλαίσιο Εξωτερικού Ιατρείου Συνταγογράφησης (ΕΙΣ), συγκεκριμένα στο ΕΙΣ στην Πάτρα για την κάλυψη αναγκών ατόμων στη Δυτική Ελλάδα. Η λειτουργία του προγράμματος χορήγησης μεθαδόνης πραγματοποιείται εκ παραλλήλου με το πρόγραμμα χορήγησης βουπρενορφίνης του ΕΙΣ στην Πάτρα. Έως τότε, τα ΕΙΣ που λειτουργούσαν στη χώρα παρείχαν χορήγηση μόνο βουπρενορφίνης.

Κατά το έτος 2023, ο ΟΚΑΝΑ προέβη σε μετασχηματισμό και αναδιάρθρωση των υπηρεσιών μονάδων που χορηγούν αγωνιστές οπιοειδών (ΜΟΘΕ και ΕΙΣ) σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε: α) μεταστέγαση του ΕΙΣ Αθήνας από το ΠΝΑ Σπηλιοπούλειο στο χώρο της ΜΟΘΕ ΑΟΝΑ Αγ. Σάββας με μεταφορά των ασθενών της εν λόγω ΜΟΘΕ σε άλλες μονάδες βουπρενορφίνης της Αθήνας, β) μετατροπή της ΜΟΘΕ του ΓΝ Νίκαιας Αγ. Παντελεήμων από μονάδα χορήγησης βουπρενορφίνης σε μονάδα χορήγησης μεθαδόνης, και μετατροπή της ΜΟΘΕ ΓΝ Θεσσαλονίκης Παπανικολάου σε μονάδα χορήγησης μεθαδόνης με μεταφορά των ασθενών του προγράμματος βουπρενορφίνης σε άλλες μονάδες βουπρενορφίνης της Θεσσαλονίκης, καθώς και γ) αναστολή της λειτουργίας έξι ΜΟΘΕ (τεσσάρων στην Αθήνα, ΓΝ Αθηνών Ευαγγελισμός, Στρ. Βαρύτη-Γουδί, ΓΝ Μελισσίων Αμαλία Φλέμινγκ, ΑΟΝΑ Αγ. Σάββας, καθώς και δύο στη Θεσσαλονίκη, Νοσοκ. Ειδικών Παθήσεων και ΓΣΝΕ 424) και μεταφορά των θεραπευομένων τους σε άλλες μονάδες του ΟΚΑΝΑ, σύμφωνα με τις θεραπευτικές τους ανάγκες και την εγγύτητα του τόπου διαμονής ή και της εργασίας τους.

Οι υπηρεσίες για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων σε πολλές περιοχές της χώρας αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω δεδομένου ότι στον σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας στο πλαίσιο του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) προβλέπεται η ίδρυση περισσότερων δομών συμβουλευτικής και θεραπείας για προβλήματα εξάρτησης από ουσίες, οιοπνευματώδη και τυχερά παιχνίδια, καθώς και δομών για την κάλυψη αναγκών ομάδων, όπως πρόσφυγες (π.χ. δομές στα ΠΡΟΚΕΚΑ), γυναίκες/μητέρες, εφήβους/νεαρούς ενήλικες. Παράλληλα, ο ΟΚΑΝΑ σχεδιάζει την ίδρυση και τη λειτουργία ΜΟΘΕ στην Κόρινθο, τη Μυτιλήνη και τη Δυτική Μακεδονία, καθώς και τριών κινητών μονάδων μεθαδόνης, δύο στην Αθήνα και μία στη Θεσσαλονίκη.

Παρεμβάσεις για κρατούμενους και αποφυλακισμένους με προβλήματα χρήσης ουσιών

Το 2022 συνολικά 425 κρατούμενοι έλαβαν θεραπευτικές υπηρεσίες από τα 7 θεραπευτικά προγράμματα που λειτουργούν μέσα σε 5 Σωφρονιστικά Καταστήματα. Επιπλέον, συμβουλευτικές υπηρεσίες και υποστήριξη παρασχέθηκαν από τους φορείς θεραπείας σε σύνολο 879 κρατουμένων, εκ των οποίων οι 56 ολοκλήρωσαν την παρακολούθηση και εντάχθηκαν σε πρόγραμμα θεραπείας εκτός σωφρονιστικού πλαισίου διακόπτοντας την κράτησή τους υπό όρους ή με αναστολή.

Εκτός περιβάλλοντος φυλακής, στα δύο εξειδικευμένα συμβουλευτικά κέντρα για άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών που έχουν πρόσφατα αποφυλακιστεί, συνολικά 161 άτομα δέχτηκαν υπηρεσίες συμβουλευτικής, ενώ στα 3 εξειδικευμένα προγράμματα θεραπείας που λειτουργούν στη χώρα για άτομα με αυτά τα χαρακτηριστικά, ο αριθμός των ωφελούμενων ανήλθε στα 117 άτομα. Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που δέχτηκαν τις υπηρεσίες των -επίσης εξειδικευμένων- κέντρων κοινωνικής επανένταξης ήταν 60.

Ωστόσο, χρειάζεται να επισημανθεί ότι άτομα που αποφυλακίζονται και έχουν προβλήματα χρήσης ουσιών έχουν τη δυνατότητα εισαγωγής και σε άλλα (που δεν απευθύνονται αποκλειστικά σε αυτόν τον πληθυσμό) συμβουλευτικά κέντρα και δομές θεραπείας. Το 2022, επιπλέον 416 πρόσφατα αποφυλακισμένοι με προβλήματα χρήσης ουσιών έγιναν δεκτοί σε δομές θεραπείας.

8.1 Το σύστημα συμβουλευτικής και θεραπείας στην Ελλάδα

Οι βασικοί τύποι **θεραπείας** για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης που παρέχονται στην Ελλάδα (βλ. Χάρτης 2 και Παράρτημα II) είναι η θεραπεία ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (ψυχοκοινωνικά ή 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα), η θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών (θεραπεία με αγωνιστές), η σωματική αποτοξίνωση και η θεραπεία που βασίζεται στην προσέγγιση της αυτοβοήθειας.

Παράλληλα με την παροχή θεραπείας στις αντίστοιχες δομές, σημαντικές είναι επίσης και οι υπηρεσίες συμβουλευτικής που παρέχονται από τους προαναφερθέντες φορείς μέσα από τα **συμβουλευτικά κέντρα / σταθμούς / κέντρα υποδοχής, ενημέρωσης και εισαγωγής** (εφεξής: συμβουλευτικά κέντρα, βλ. Χάρτης 2 και Παράρτημα II), στα οποία γίνεται η πρώτη επαφή όσων αναζητούν βοήθεια για θέματα χρήσης ουσιών. Τα συμβουλευτικά κέντρα, κυρίως στην περίπτωση των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων λειτουργούν ως στάδιο προετοιμασίας και ένταξης στη θεραπευτική διαδικασία των ατόμων που αναζητούν υποστήριξη σε θέματα χρήσης ουσιών, όπου παρέχεται ενημέρωση, αξιολόγηση της κατάστασης, ατομική και ομαδική συμβουλευτική / υποστήριξη, υπηρεσίες φροντίδας της υγείας και υποστήριξη οικογένειας.

Οι αναγνωρισμένοι φορείς που παρέχουν τις παραπάνω υπηρεσίες στη χώρα μας είναι ο ΟΚΑΝΑ, το ΚΕΘΕΑ, η Μονάδα Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΨΝΑ), το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (ΨΝΘ), το Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων, το Γενικό Νοσοκομείο Κέρκυρας, η Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών, γενικά δημόσια νοσοκομεία (σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ), και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών).

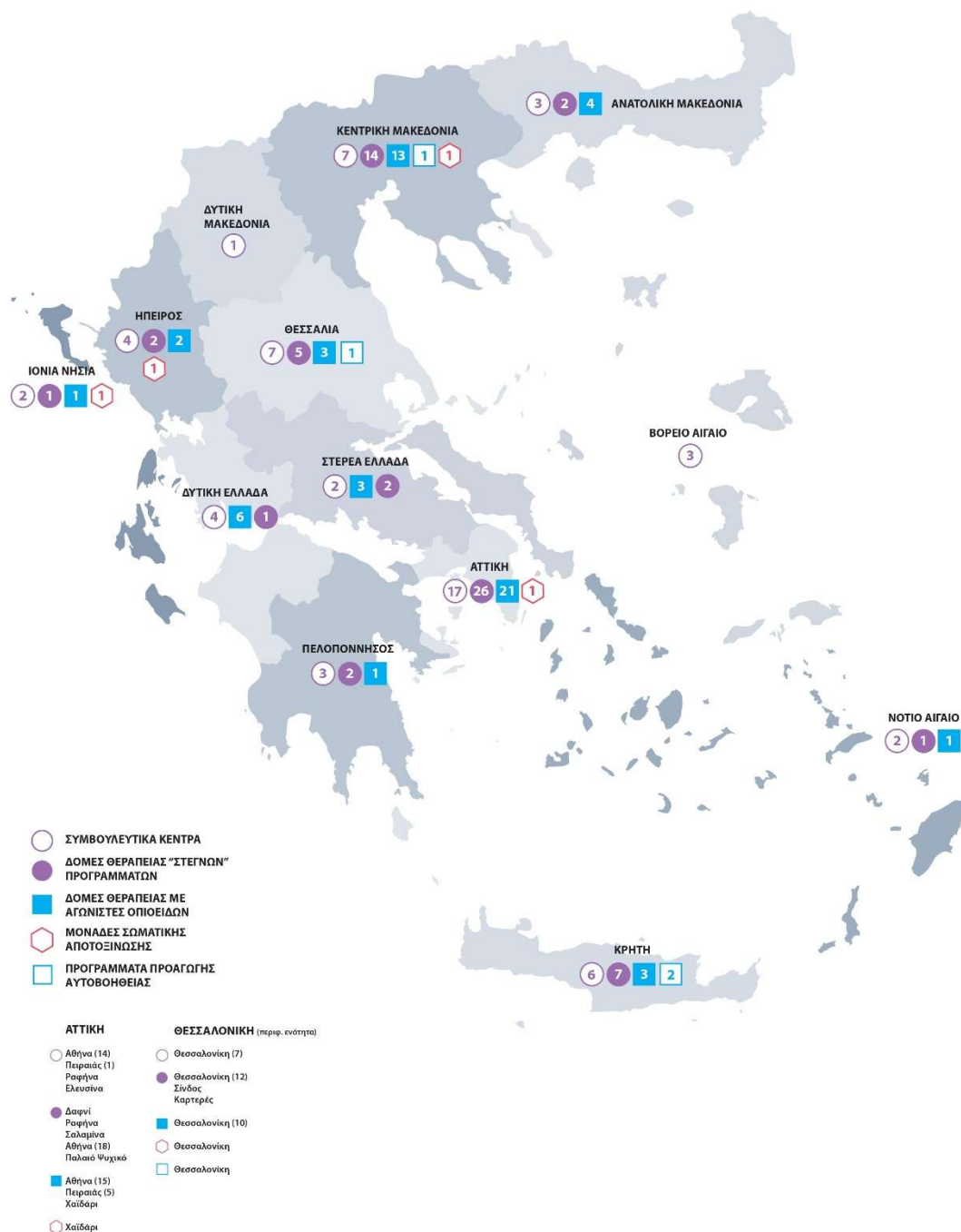
8.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο στον τομέα της συμβουλευτικής και θεραπείας

Τον Ιούλιο του 2022, ξεκίνησε με τη σύμπραξη του ΨΝΑ και της Μονάδας Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ, του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ η λειτουργία της Μονάδας Σωματικής Αποτοξίνωσης Αττικής και του Κέντρου Υποδοχής της, μέσω του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος ΕΣΠΑ 2014-2020 και τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου.

Τον Μάρτιο του 2023, ο ΟΚΑΝΑ προχώρησε στην έναρξη της λειτουργίας Μονάδας Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης (ΜΟΘΕ) στο πλαίσιο του Γ.Ν. Ιωαννίνων, ενώ τον Αύγουστο του 2023 ξεκίνησε τη λειτουργία του πρώτου προγράμματος χορήγησης μεθαδόνης στο πλαίσιο Εξωτερικού Ιατρείου Συνταγογράφησης (ΕΙΣ), συγκεκριμένα στο ΕΙΣ στην Πάτρα για την κάλυψη αναγκών ατόμων στη Δυτική Ελλάδα. Η λειτουργία του προγράμματος χορήγησης μεθαδόνης πραγματοποιείται εκ παραλλήλου με το πρόγραμμα χορήγησης βουπρενορφίνης του ΕΙΣ στην Πάτρα. Έως τότε, τα ΕΙΣ που λειτουργούσαν στη χώρα παρείχαν χορήγηση μόνο βουπρενορφίνης.

Κατά το έτος 2023, ο ΟΚΑΝΑ προέβη σε μετασχηματισμό και αναδιάρθρωση των υπηρεσιών μονάδων που χορηγούν αγωνιστές οπιοειδών (ΜΟΘΕ και ΕΙΣ) σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε: α) μεταστέγαση του ΕΙΣ Αθήνας από το ΠΝΑ Σπηλιοπούλειο στο χώρο της ΜΟΘΕ ΑΟΝΑ Αγ. Σάββας με μεταφορά των ασθενών της εν λόγω ΜΟΘΕ σε άλλες μονάδες βουπρενορφίνης της Αθήνας, β) μετατροπή της ΜΟΘΕ του ΓΝ Νίκαιας Αγ. Παντελεήμων από μονάδα χορήγησης βουπρενορφίνης σε μονάδα χορήγησης μεθαδόνης, και μετατροπή της ΜΟΘΕ ΓΝ Θεσσαλονίκης Παπανικολάου σε μονάδα χορήγησης μεθαδόνης με μεταφορά των ασθενών του προγράμματος βουπρενορφίνης σε άλλες μονάδες βουπρενορφίνης της Θεσσαλονίκης, καθώς και γ) αναστολή της λειτουργίας έξι ΜΟΘΕ (τεσσάρων στην Αθήνα, ΓΝ Αθηνών Ευαγγελισμός, Στρ. Βαρύτη-Γουδί, ΓΝ Μελισσίων Αμαλία Φλέμινγκ, ΑΟΝΑ Αγ. Σάββας, καθώς και δύο στη Θεσσαλονίκη, Νοσοκ. Ειδικών Παθήσεων και ΓΣΝΕ 424) και μεταφορά των θεραπευομένων τους σε άλλες μονάδες του ΟΚΑΝΑ, σύμφωνα με τις θεραπευτικές τους ανάγκες και την εγγύτητα του τόπου διαμονής ή και της εργασίας τους.

Υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Θεραπείας για τις Ουσιοεξαρτήσεις

*Αναγνωρισμένοι φορείς θεραπειών ΟΚΑΝΑ | ΚΕΘΕΑ | ΨΝΑ | ΨΝΘ | Γ.Ν. Ιωαννίνων | Γ.Ν. Κέρκυρας | Αιγινητείο | ΚΑΤΚ

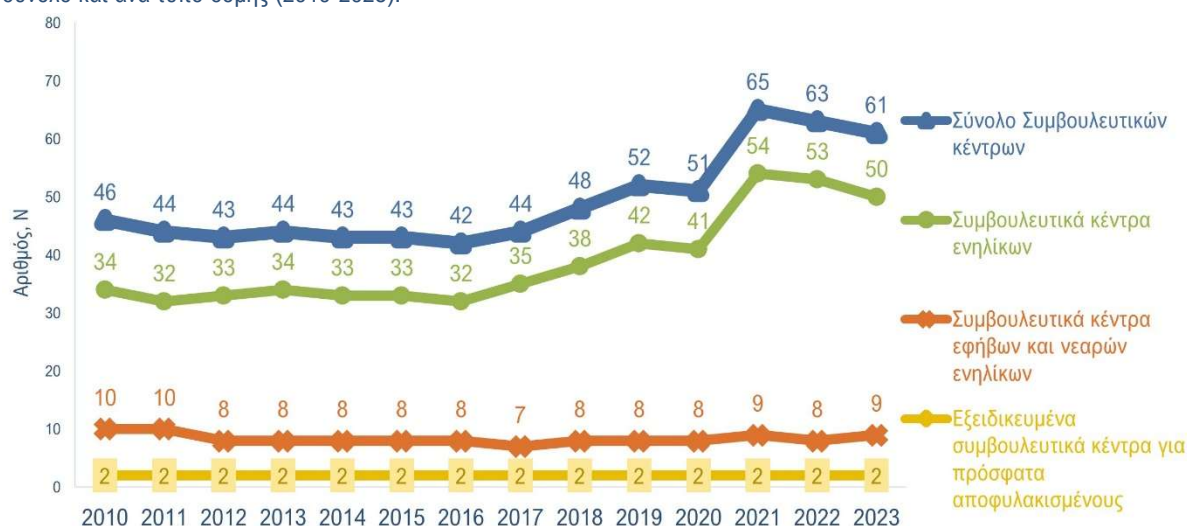
Οι υπηρεσίες για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων σε πολλές περιοχές της χώρας αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω δεδομένου ότι στον σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας στο πλαίσιο του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) προβλέπεται η ίδρυση περισσότερων δομών συμβουλευτικής και θεραπείας για προβλήματα εξάρτησης από ουσίες, οινοπνευματώδη και τυχερά παιχνίδια, καθώς και δομών για την κάλυψη αναγκών ομάδων, όπως πρόσφυγες (π.χ. δομές στα ΠΡΟΚΕΚΑ), γυναίκες/μητέρες, εφήβους/νεαρούς ενήλικες. Παράλληλα, ο ΟΚΑΝΑ σχεδιάζει την ίδρυση και τη λειτουργία ΜΟΘΕ στην Κόρινθο, τη Μυτιλήνη και τη Δυτική Μακεδονία.

8.3 Υπηρεσίες συμβουλευτικής

Στα τέλη του 2023 λειτουργούσαν στην Ελλάδα συνολικά 61 συμβουλευτικά κέντρα, εκ των οποίων 50 απευθύνονταν σε ενήλικες, 9 απευθύνονταν σε εφήβους και νεαρούς ενήλικες και 2 σε πρόσφατα αποφυλακισμένα άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών (Γράφημα 8.1 και αναλυτικά στο Παράρτημα II). Επιπλέον, από τα 61 συμβουλευτικά κέντρα τα 60 λειτουργούν στο πλαίσιο των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων, ενώ για το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές λειτουργεί η Μονάδα Υποκατάστασης Άμεσης Πρόσβασης (ΜΥΑΠ) στην Αθήνα.

Στα συμβουλευτικά κέντρα, κυρίως στην περίπτωση των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων, πραγματοποιείται η πρώτη επαφή όσων αναζητούν θεραπεία για θέματα χρήσης ουσιών, παρέχεται υποστήριξη και πραγματοποιείται η προετοιμασία για τη θεραπευτική διαδικασία. Αντίστοιχα, για το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές του ΟΚΑΝΑ, όσον αφορά την Αθήνα, στη ΜΥΑΠ γίνεται η υποδοχή των θεραπευόμενων, ενώ ξεκινάει και η χορήγηση βουπρενορφίνης. Για την υπόλοιπη Ελλάδα, το στάδιο προετοιμασίας των ατόμων πραγματοποιείται κυρίως στις κατά τόπους Μονάδες Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης (ΜΟΘΕ)³⁴.

Γράφημα 8.1: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των δομών συμβουλευτικής για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης, για το σύνολο και ανά τύπο δομής (2010-2023).

8.3.1 Υπηρεσίες συμβουλευτικής στο πλαίσιο του προγράμματος θεραπείας με αγωνιστές

Μονάδα Υποκατάστασης Άμεσης Πρόσβασης στην Αθήνα

Η ΜΥΑΠ του ΟΚΑΝΑ λειτουργεί από τον Ιούνιο του 2016 ενσωματώνοντας λειτουργίες του Κέντρου Υποδοχής, Ενημέρωσης και Προσανατολισμού και επιτρέποντας την ταχύτερη εισαγωγή χρηστών σε θεραπεία, με αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της λίστας αναμονής.

Κατά τη διάρκεια του 2022 στη ΜΥΑΠ έλαβαν θεραπεία με αγωνιστές συνολικά **442 άτομα**, εκ των οποίων 315 παραπέμφθηκαν σε ΜΟΘΕ για να συνεχίσουν τη θεραπεία, 27 παρέμειναν στη ΜΥΑΠ και μετά το πέρας του 2022, 96 απομακρύνθηκαν προσωρινά από το πρόγραμμα και 4 διέκοψαν οριστικά την παρακολούθησή του.

Κέντρα Υποδοχής, Ενημέρωσης και Προσανατολισμού (ΚΥΕΠ)

Μέχρι τον Ιούνιο του 2016 στο Κέντρο Υποδοχής, Ενημέρωσης και Προσανατολισμού (ΚΥΕΠ) του ΟΚΑΝΑ της Αθήνας γινόταν η υποβολή αιτήσεων για ένταξη και θεραπεία με αγωνιστές στις μονάδες του ΟΚΑΝΑ της Αττικής, η υποδοχή και ο προσανατολισμός των ενδιαφερομένων. Έκτοτε, οι υπηρεσίες υποδοχής, ενημέρωσης και προσανατολισμού για εξαρτημένα άτομα παρέχονται από τη ΜΥΑΠ. Στο ΚΥΕΠ Αθήνας εξακολουθούν να παρέχονται υπηρεσίες συμβουλευτικής και υποστήριξης στις οικογένειες εξαρτημένων ατόμων και υπηρεσίες ενημέρωσης του ευρύτερου κοινού.

Όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται σε γονείς και συγγενείς εξαρτημένων, από το 2008 λειτουργεί στο ΚΥΕΠ το Πρόγραμμα Υποστήριξης Οικογένειας. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, παρέχονται στους γονείς, στους συγγενείς και σε άλλα σημαντικά πρόσωπα των εξαρτημένων ενημέρωση, συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη, μέσα από τη συμμετοχή τους σε συμβουλευτικές συναντήσεις γονέων, ζεύγους ή και ολόκληρης της οικογένειας, σε ομάδες συμβουλευτικής και υποστήριξης γονέων καθώς και μέσα από βιωματικά σεμινάρια γονέων.

Για το ευρύτερο κοινό και για επαγγελματίες ψυχικής υγείας παρέχεται πληροφόρηση για θέματα σχετικά με την εξάρτηση, τις δυνατότητες θεραπείας και επανένταξης των εξαρτημένων ατόμων στην Ελλάδα, καθώς και ενημέρωση για ανάληψη δράσεων στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης του προβλήματος της εξάρτησης.

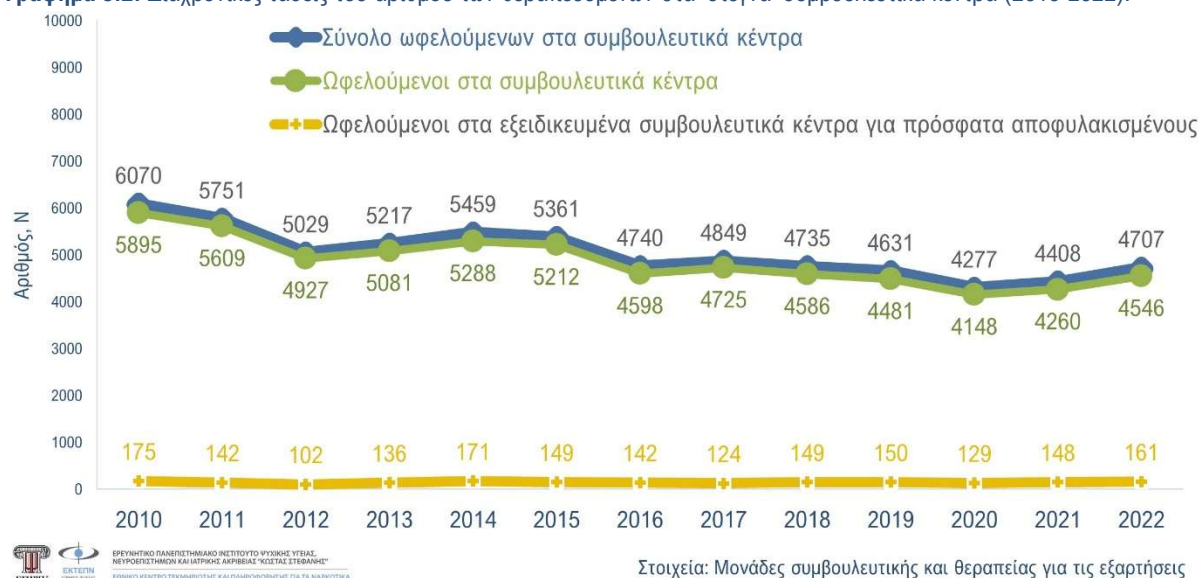
Το ΚΥΕΠ Θεσσαλονίκης (ΚΥΕΠΘ) του ΟΚΑΝΑ λειτουργεί από το 2011 με στόχο την αναβάθμιση του τρόπου λειτουργίας του προγράμματος θεραπείας με αγωνιστές και τη βελτίωση των παρεχόμενων προς τα εξαρτημένα άτομα υπηρεσιών.

Η συγκεκριμένη υπηρεσία έχει, μεταξύ άλλων, υπ' ευθύνη της την παραλαβή των αιτήσεων των ενδιαφερομένων για ένταξη στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές, τη λήψη σύντομου ιστορικού, την ενημέρωση σχετικά με το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές στη Θεσσαλονίκη και γενικότερα τη Βόρεια Ελλάδα, τη διαχείριση της λίστας αναμονής των μονάδων της Θεσσαλονίκης, την παραπομπή του ενδιαφερομένου σε άλλα θεραπευτικά προγράμματα ανάλογα με την ηλικία, τις ανάγκες και τον τόπο διαμονής του, την παραπομπή του σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, καθώς επίσης την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του οικογενειακού και ευρύτερου υποστηρικτικού περιβάλλοντος του ενδιαφερομένου. Τέλος, στους στόχους του Κέντρου περιλαμβάνονται η δικτύωση και η συνεργασία με θεραπευτικά προγράμματα, κοινωνικούς φορείς, υπηρεσίες υγείας και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Θεσσαλονίκης που ασχολούνται με ευπαθείς ομάδες πληθυσμού.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας (εκτός Αθήνας και Θεσσαλονίκης) όπου λειτουργούν ΜΟΘΕ, την ευθύνη για όλα τα παραπάνω έχουν οι ίδιες οι μονάδες.

8.3.2 Υπηρεσίες συμβουλευτικής στο πλαίσιο των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων στην κοινότητα

Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσαν στο ΕΚΤΕΠΝ 56 συμβουλευτικά κέντρα 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων (αναλυτικά βλ. Παράρτημα II) από τα 62 που λειτουργούσαν το 2022, το 2022 απευθύνθηκαν για υπηρεσίες συμβουλευτικής συνολικά **4.707 άτομα**²¹ που αντιμετώπιζαν προβλήματα χρήσης ουσιών (βλ. Γράφημα 8.2).

Γράφημα 8.2: Διαχρονικές τάσεις του αριθμού των θεραπευομένων στα 'στεγνά' συμβουλευτικά κέντρα (2010-2022).

Ο αριθμός των ατόμων που απευθύνθηκαν **για πρώτη φορά** στα συμβουλευτικά κέντρα ανήλθε σε **2.488**. Το 83,6% του πληθυσμού των συμβουλευτικών κέντρων αποτελείται από **άνδρες**, ενώ το 94% του συνόλου των ατόμων ήταν **κάτω των 50 ετών**.

Ως **κύρια ουσία χρήσης**, το 38,1% των θεραπευομένων αναφέρει τα οπιοειδή (1.700 άτομα), τουλάχιστον 3 στους 10 αναφέρουν την κάνναβη (1.294 άτομα), ενώ ένα μικρότερο ποσοστό αναφέρει την κοκαΐνη και άλλα διεγερτικά (1.051 άτομα, 23,6%) (αναλυτικά για τις τάσεις ως προς την κύρια ουσία χρήσης των ατόμων που απευθύνονται σε υπηρεσίες συμβουλευτικής και θεραπείας της χώρας, βλ. Κεφάλαιο 3: *Άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία*).

Η **μέση διάρκεια προβλεπόμενης παραμονής** στη φάση του συμβουλευτικού κέντρου είναι 1,5 μήνας. Ωστόσο, όλα τα κέντρα παρέχουν τη δυνατότητα παραμονής πέραν του προκαθορισμένου χρονικού διαστήματος.

Σχεδόν όλα τα κέντρα παρέχουν στους θεραπευομένους τους ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα χρήσης και εξάρτησης, ενημέρωση και καθοδήγηση σε θέματα προσωπικής υγιεινής και μολυσματικών ασθενειών, ατομική και ομαδική ψυχοθεραπεία, καθώς και συμβουλές και υποστήριξη σε νομικά θέματα. Όταν κρίνεται αναγκαίο, στο στάδιο του συμβουλευτικού κέντρου γίνεται θεραπευτικό έργο, όμοιο με αυτό της κυρίως θεραπευτικής φάσης. Επιπλέον, τα συμβουλευτικά κέντρα παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες των πληθυσμών, οι οποίες ορίζονται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 8.1.

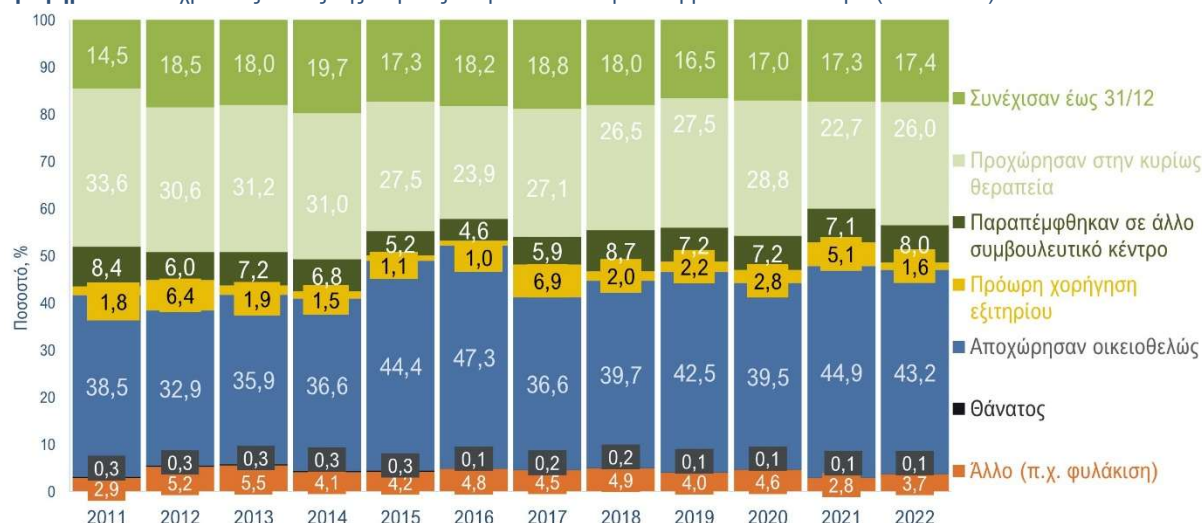
Πίνακας 8.1: Ποσοστό συμβουλευτικών κέντρων που παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες θεραπευομένων.

% των συμβουλευτικών κέντρων	Ειδικές ομάδες / Ιδιαίτερες ανάγκες ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών
80% - 100%	Με ψυχιατρική συννοσηρότητα
	Με εμπλοκή με το ποινικό σύστημα (με αναστολή/ εκκρεμότητα δίκης)
	Πρόσφατα αποφυλακισμένοι
	Μετανάστες/πρόσφυγες
	> από την ηλικία των 50
50% - 80%	Με χρόνια Ηπατίτιδα C
	Οροθετικοί
	Μητέρες (ανήλικου τέκνου μονογονεϊκής οικογένειας)
	Έφηβοι
	Άστεγοι
	Άτομα που εργάζονται στο σεξ
	Έγκυοι/λεχώνες

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών για τις εξαρτήσεις).

Όσον αφορά την πορεία των ατόμων που δέχτηκαν τις υπηρεσίες των συμβουλευτικών κέντρων που λειτουργούν στο πλαίσιο των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων, το 2022 πάνω από τους μισούς συνέχισαν την επαφή τους με υπηρεσίες για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, ενώ τέσσερα στα 10 άτομα αποχώρησαν οικειοθελώς. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στο Γράφημα 8.3, το **17,4%** (821 άτομα) **συνέχισε την παρακολούθηση** του προγράμματος μέχρι το τέλος του έτους, το **26%** (1.224 άτομα) **προχώρησε στη φάση της κυρίως θεραπείας** και το 8% (376 άτομα) παραπέμφθηκε σε άλλο συμβουλευτικό κέντρο. Αντίθετα, το **43,2%** (2.035 άτομα) **αποχώρησε οικειοθελώς** και το υπόλοιπο 5,4% (251 άτομα) διέκοψε λόγω πρόωρης χορήγησης εξιτηρίου, θανάτου ή φυλάκισης, κ.ά.

Γράφημα 8.3: Διαχρονικές τάσεις της πορείας ατόμων στα 'στεγνά' συμβουλευτικά κέντρα (2011-2022).

Διαχρονικές τάσεις στα συμβουλευτικά κέντρα στο πλαίσιο 'στεγνών' προγραμμάτων

Τα τελευταία δεκαετία έτη (2010-2022), παρατηρείται σταθερή τάση μείωσης του αριθμού των ατόμων που δέχονται τις υπηρεσίες των συμβουλευτικών κέντρων 'στεγνών' προγραμμάτων (Γράφημα 8.2). Τη διετία 2021-2022, ωστόσο, το σύνολο των ωφελούμενων στα συμβουλευτικά κέντρα παρουσιάζει μία τάση αύξησης, συγκριτικά με την πενταετία 2016-2020.

8.3.3 Υπηρεσίες συμβουλευτικής και υποστήριξης στα Σωφρονιστικά Καταστήματα

Οι υποστηρικτικές παρεμβάσεις που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στα Σωφρονιστικά Καταστήματα βασίζονται στους σκοπούς λειτουργίας των συμβουλευτικών κέντρων και ανταποκρίνονται στις εξειδικευμένες ανάγκες των κρατούμενων με προβλήματα χρήσης ουσιών.

Οι παρεμβάσεις αυτές αφορούν ατομική και ομαδική συμβουλευτική, ενημέρωση, κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση, καθώς και ομάδες αυτοβοήθειας. Στο πλαίσιο αυτών των παρεμβάσεων παρέχεται επίσης ενημέρωση για θέματα υγείας (π.χ. πρόληψη μολυσματικών ασθενειών, ασφαλής χρήση κτλ.) και για νομικά θέματα. Οι παραπάνω υπηρεσίες απευθύνονται σε κρατούμενους/ες που δεν είναι ενταγμένοι σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα εντός του Σωφρονιστικού Καταστήματος, με απώτερο στόχο την ένταξή τους σε θεραπεία.

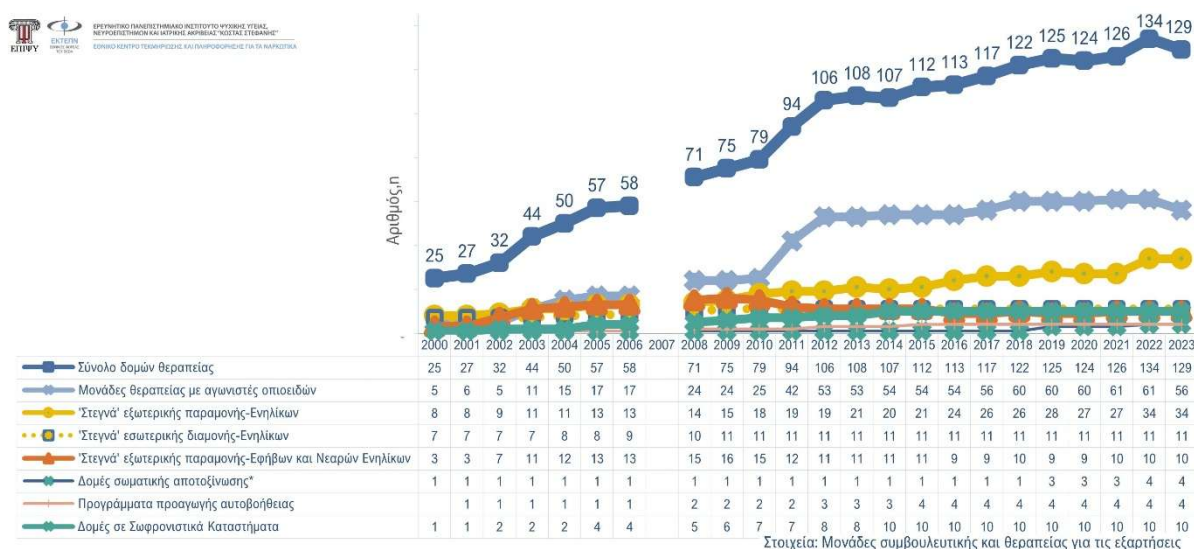
Το 2022 συμβουλευτικές υπηρεσίες και υποστήριξη για προβλήματα χρήσης ουσιών παρασχέθηκαν σε 18 Σωφρονιστικά Καταστήματα από τους φορείς (από το ΚΕΘΕΑ και τη Μονάδα Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ του ΨΝΑ) σε σύνολο 879 κρατούμενων. Από το σύνολο των κρατούμενων που επωφελήθηκαν από τις υποστηρικτικές αυτές υπηρεσίες, οι 56 ολοκλήρωσαν την παρακολούθηση και εντάχθηκαν σε πρόγραμμα θεραπείας εκτός σωφρονιστικού πλαισίου διακόπτοντας την κράτησή τους υπό όρους ή με αναστολή.

8.4 Υπηρεσίες Θεραπείας

Στα τέλη του 2023 στην Ελλάδα λειτουργούσαν συνολικά **129** θεραπευτικά προγράμματα / μονάδες (εφεξής: **δομές θεραπείας**) που παρείχαν θεραπεία (Γράφημα 8.4 και αναλυτικά Παράρτημα II), στις οποίες περιλαμβάνονται:

- **56 μονάδες που χορηγούν θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών**²² (50 ΜΟΘΕ³⁴ – Μονάδες Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης, 3 ΜΕΨΥ – Μονάδες Εντατικής Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης²⁵ και 3 ΕΙΣ – Εξωτερικά Ιατρεία Συνταγογράφησης³⁶),
- **55 ‘στεγνά’ θεραπευτικά προγράμματα**²³ (11 εσωτερικής διαμονής ενηλίκων, 34 εξωτερικής παραμονής ενηλίκων, 10 εξωτερικής παραμονής εφήβων/νεαρών ενηλίκων),
- **4 δομές σωματικής αποτοξίνωσης**²⁴,²⁵,
- **4 δομές προαγωγής αυτοβοήθειας**²⁶,
- **10 θεραπευτικά προγράμματα για άτομα σε Σωφρονιστικά Καταστήματα**²⁷ (8 ‘στεγνά’ θεραπευτικά προγράμματα και 2 ΜΟΘΕ).

Γράφημα 8.4: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των δομών κυρίως θεραπείας για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης, για το σύνολο και ανά τύπο δομής (2000-2023).

* Η Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης ναρκωτικών του Πολυδύναμου Κέντρου Αντιμετώπισης Αλκοολικών και Κρίσης των Χρηστών Ναρκωτικών στο Γ.Ν. Χατζηκώστα ανέστειλε τη λειτουργία της από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Ιούλιο του 2023 στο πλαίσιο της για την πανδημία covid19. λόγω της διάθεσης των κλινών της για περιστατικά

Σύνολο θεραπευόμενων για προβλήματα χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών

Το 2022 ο συνολικός αριθμός των ατόμων σε θεραπεία ανήλθε σε **11.499** (Γράφημα 8.5)²¹, εκ των οποίων το 76% βρισκόταν σε θεραπεία με αγωνιστές, το 16% σε θεραπεία ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, το 5% αφορούσε θεραπευόμενους σε Σωφρονιστικά Καταστήματα και πρόσφατα αποφυλακισμένους, το 1% ήταν σε μονάδες σωματικής αποτοξίνωσης και το 2% σε προγράμματα προαγωγής αυτοβοήθειας.

²² Για αναλυτικά στοιχεία βλ. Ενότητα 8.4.1 του παρόντος Κεφαλαίου.

²³ Για αναλυτικά στοιχεία βλ. Ενότητα 8.4.2 του παρόντος Κεφαλαίου.

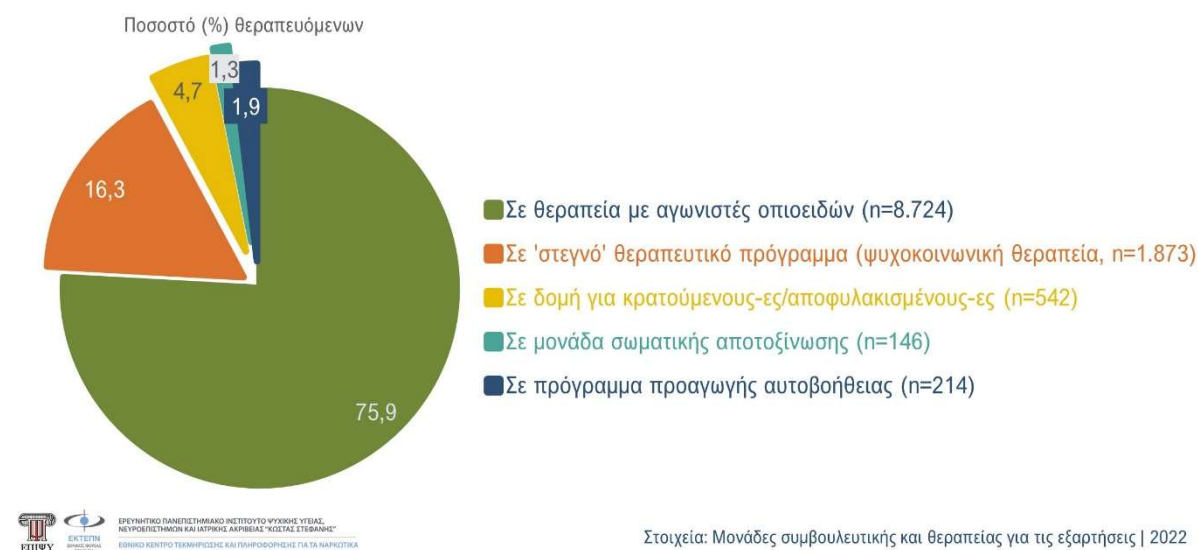
²⁴ Η Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης από ναρκωτικά του Πολυδύναμου Κέντρου Αντιμετώπισης Αλκοολικών και Κρίσης των Χρηστών Ναρκωτικών στο Γ.Ν. Χατζηκώστα ανέστειλε τις εισαγωγές από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Ιούλιο του 2023 λόγω της πανδημίας covid19.

²⁵ Για αναλυτικά στοιχεία, βλ. Ενότητα 8.4.4 του παρόντος Κεφαλαίου.

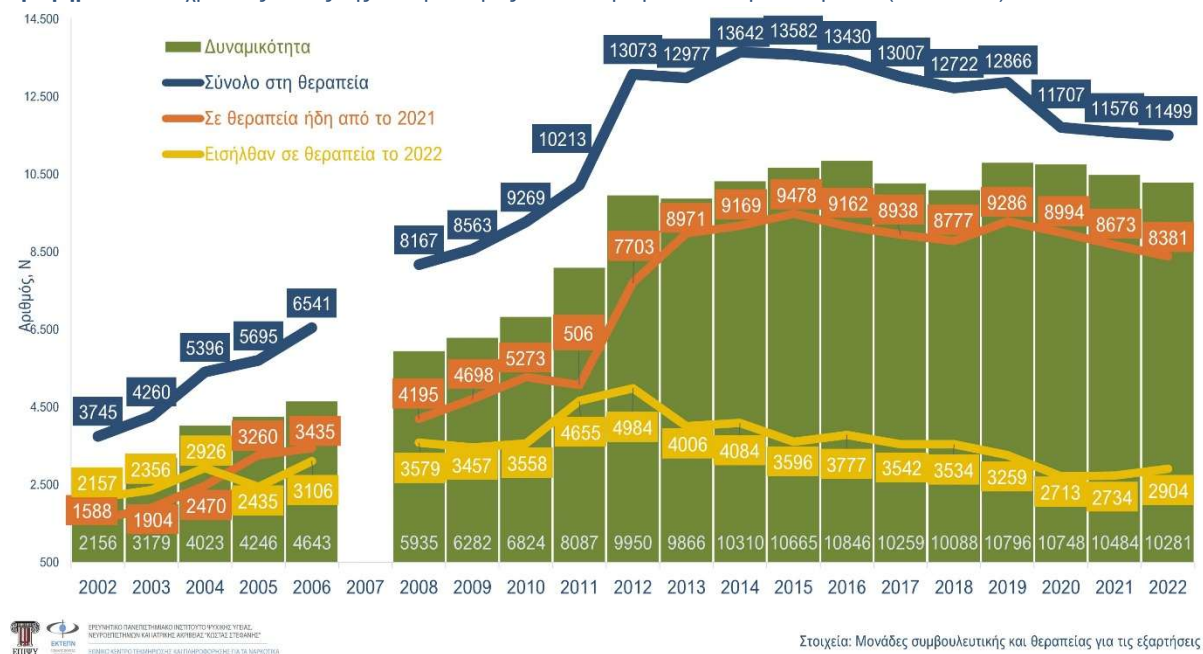
²⁶ Για αναλυτικά στοιχεία, βλ. Ενότητα 8.4.5 του παρόντος Κεφαλαίου.

²⁷ Για την παροχή θεραπευτικών υπηρεσιών σε άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών σε Σωφρονιστικά Καταστήματα, καθώς και πρόσφατα αποφυλακισμένους, βλ. Ενότητα 8.4.3 του παρόντος Κεφαλαίου.

Γράφημα 8.5: Συνολικός αριθμός θεραπευομένων, ανά τύπο θεραπείας (στοιχεία 2022).

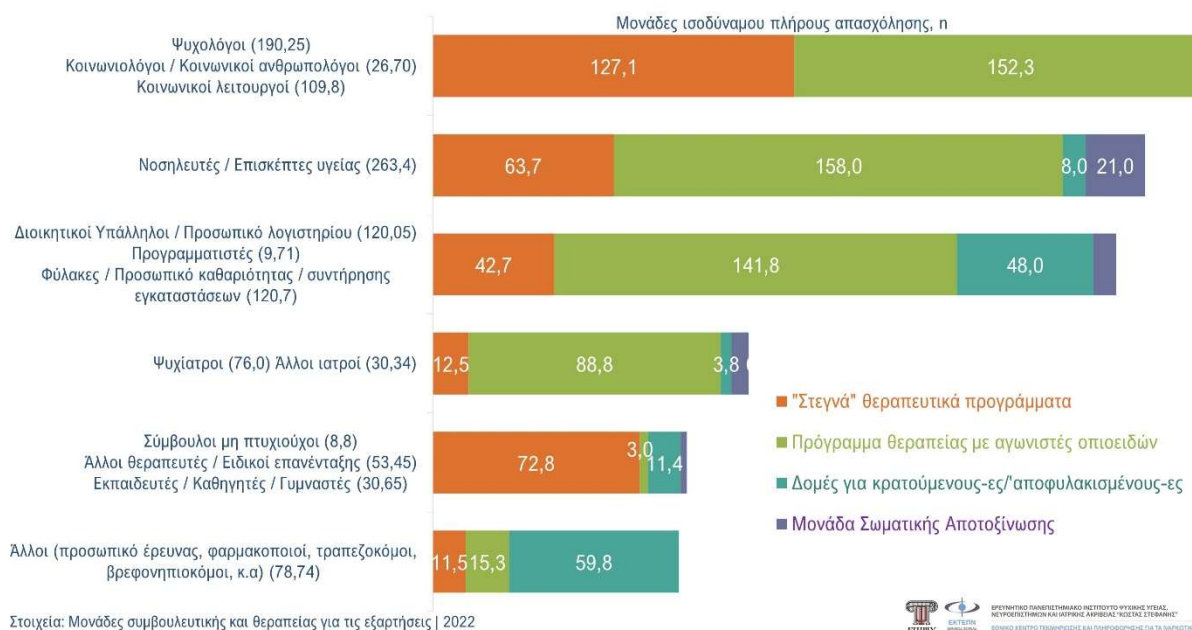
Κατά την τελευταία οκταετία (2015-2022), φαίνεται να ανακόπτεται η σταδιακά αυξανόμενη τάση του αριθμού των θεραπευομένων που παρατηρήθηκε από το 2002 και μετά. Το γεγονός αυτό φαίνεται να οφείλεται αφενός μεν στη μείωση του ρυθμού εισαγωγής θεραπευομένων στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές, αφού μετά την επέκτασή τους τη διετία 2011-2012, οι μονάδες λειτουργούσαν το 2022 στην πλήρη δυναμικότητά τους (Γράφημα 8.10), αφετέρου στη μείωση της δυναμικότητας των μονάδων την τελευταία τριετία. Επιπλέον, για τη μείωση στον αριθμό των θεραπευομένων από το 2020 και μετά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα περιοριστικά μέτρα για την πανδημία covid19 που φαίνεται να επηρέασαν τόσο τις μονάδες θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών (Γράφημα 8.10) όσο τα 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα (Γράφημα 8.13). Ωστόσο, το 2022 παρατηρήθηκε αύξηση στις εισαγωγές (βλ. επίσης Κεφάλαιο 3: Άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία).

Γράφημα 8.6: Διαχρονικές τάσεις της δυναμικότητας και του αριθμού των θεραπευομένων (2002-2022).

Όσον αφορά τη στελέχωση των δομών θεραπείας, σύμφωνα με στοιχεία του 2022, οι εργαζόμενοι σε 114 από το σύνολο των 116 δομών θεραπείας που λειτουργούσαν το 2022 και έδωσαν σχετικά στοιχεία στο ΕΚΤΕΠΝ, κατανέμονται σε συνολικά **1089,6 έμμισθες θέσεις πλήρους απασχόλησης**²⁸. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι στις θεραπευτικές δομές απασχολούνται εργαζόμενοι με ωράριο πλήρους ή μερικής απασχόλησης, ο απόλυτος αριθμός των εργαζόμενων στις δομές αυτές υπερβαίνει το ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης. Τις μισές θέσεις (51,3%) καταλαμβάνουν οι μονάδες του προγράμματος θεραπείας με αγωνιστές (Γράφημα 8.7).

Γράφημα 8.7: Στελέχωση ανά τύπο θεραπείας με ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης (στοιχεία 2022).

Με στόχο τη διασφάλιση και τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, σχεδόν το σύνολο των θεραπευτικών δομών πραγματοποιούν τακτικές συναντήσεις θεραπευτικής ομάδας, φροντίζουν για την συνεχιζόμενη εκπαίδευση του προσωπικού τους μέσω σεμιναρίων, συνεδρίων, κτλ, και διαθέτουν κάποιο πλαίσιο λειτουργίας, ενώ σχεδόν οι μισές παρέχουν εσωτερική εποπτεία στο προσωπικό τους.

Υπηρεσίες θεραπείας στην κοινότητα

Σύμφωνα με τα στοιχεία των δομών θεραπείας²⁹ που λειτουργούσαν πανελλαδικά στην κοινότητα³⁰ το 2022, η **συνολική δυναμικότητα** τους ήταν **10.037 θέσεις** (στοιχεία για 97 δομές). Το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές διαθέτει τις περισσότερες θέσεις θεραπείας (8.093, 80,6%, Γραφήματα 8.8 και 8.10) σε σύγκριση με τα 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα (1.944, 19,4%, Γραφήματα 8.12 και 8.13).

Η **δυναμικότητα** αναφέρεται στον αριθμό των κλινών / χώρων σε κέντρο εσωτερικής διαμονής ή στο μέσο όρο των χρηστών που μπορούν να εξυπηρετηθούν **μηνιαίως** σε κέντρο ημερήσιας φροντίδας ή θεραπευτική μονάδα εξωτερικής παραμονής.

²⁸ Το **ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης**, εν συντομία **ΙΠΑ**, είναι μια μονάδα μέτρησης μισθωτών ή σπουδαστών/εθελοντών. Αποτελεί δείκτη για τη -με συγκρίσιμο τρόπο- μέτρηση του απασχολούμενου προσωπικού δεδομένου ότι υπολογίζεται με βάση τον πραγματικό χρόνο που κάθε άτομο αφιερώνει στην απασχόλησή του.

²⁹ Πρόκειται για στοιχεία από τις 104 δομές που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ το συγκεκριμένο έτος από το σύνολο των 116 δομών. Δεν συμπεριλαμβάνονται οι δομές σωματικής αποτοξίνωσης (βλ. Ενότητα 8.4.4 του παρόντος Κεφαλαίου) και τα προγράμματα προαγωγής αυτοβοήθειας (βλ. Ενότητα 8.4.5).

³⁰ Για την παροχή θεραπευτικών υπηρεσιών σε άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών σε Καταστήματα Κράτησης, καθώς και πρόσφατα αποφυλακισμένους, βλ. Ενότητα 8.4.3.

Στον Πίνακα 8.2 παρουσιάζονται αναλυτικά οι υπηρεσίες που παρέχονται στους θεραπευόμενους των παραπάνω δομών.

Πίνακας 8.2: Ποσοστό δομών θεραπείας που παρέχουν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες θεραπευομένων.

% των δομών θεραπείας	Ειδικές ομάδες / Ιδιαίτερες ανάγκες ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών
90% - 100%	Βασική ιατρική φροντίδα
	Ψυχιατρική βοήθεια
	Ατομική ψυχοθεραπεία
	Οικογενειακή ψυχοθεραπεία
	Πρόληψη υποτροπής
	Διαχείριση περιστατικού (case management)
80% - 90%	Επανελέγχος μολυσματικών ασθενειών (HIV, HepB, HepC)
	Θεραπεία για λοίμωξη Ηπατίτιδας C
	Κινητοποιητική συνέντευξη (motivational interviewing)
	Επαγγελματική κατάρτιση
	Συμβουλευτική διαχείρισης οικονομικών θεμάτων
70% - 80%	Στεγαστική βοήθεια
	Νομική υποστήριξη
	Αντιρετροϊκή θεραπεία (ART) για HIV/AIDS
	Εμβόλιο για την πρόληψη της Ηπατίτιδας B
	Εύρεση εργασίας
60% - 70%	Ομαδική ψυχοθεραπεία
	Ηλεκτρονικές εφαρμογές υγείας (e-health)

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών για τις εξαρτήσεις).

Θεραπευόμενοι

Το 2022, συνολικά **10.597 άτομα**²¹ παρακολούθησαν την κυρίως θεραπευτική φάση, εκ των οποίων **8.163** (77%) άτομα βρίσκονταν **ήδη υπό θεραπεία** με την έναρξη του έτους, ενώ ο συνολικός αριθμός των **εισαγωγών**³¹ ανέρχεται σε **2.434** (23%) άτομα. Επιπρόσθετα, το 82,3% (8.724 άτομα, Γράφημα 8.10) από τον συνολικό αριθμό των θεραπευόμενων για το 2022 ακολουθούσαν θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών, ενώ το υπόλοιπο 17,7% (1.873 άτομα, Γράφημα 8.13) βρίσκονταν σε κάποιο 'στεγνό' θεραπευτικό πρόγραμμα.

Ως **κύρια ουσία κατάχρησης** αναφέρονται από τους θεραπευόμενους τα οπιοειδή –9.318 άτομα (87,9%), οι περισσότεροι από τους οποίους βρίσκονται σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών (8.674 άτομα)– ενώ από μικρότερο αριθμό θεραπευόμενων αναφέρονται η κάνναβη –742 άτομα (7%) το σύνολο σχεδόν των οποίων (717 άτομα) βρίσκεται στα 'στεγνά' προγράμματα–, καθώς και η κοκαΐνη και τα άλλα διεγερτικά, (470 άτομα, 4,4%). **Ενέσιμη χρήση** πριν από την ένταξή τους στη συγκεκριμένη δομή δήλωσαν 5.619 (53%) άτομα σε θεραπεία κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς. Όσον αφορά τα κυριότερα χαρακτηριστικά των ατόμων που δέχθηκαν υπηρεσίες θεραπείας το 2022, το 33,4% από το σύνολο των θεραπευόμενων παρουσιάζει ψυχιατρική συννοσηρότητα³², το 31,5% έχει εμπλοκή με το ποινικό σύστημα, ενώ το 25,1% είναι άνω των 50 ετών. Στον Πίνακα 8.3 παρουσιάζονται τα ποσοστά και ο συνολικός αριθμός των θεραπευόμενων³³ ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά/ανάγκες τους για το 2022.

³¹ Ο αριθμός των 'εισαγωγών', αναφέρεται σε άτομα και όχι σε περιστατικά, δεν περιλαμβάνονται δηλαδή επανεισαγωγές των ίδιων ατόμων κατά τη διάρκεια του έτους στην ίδια δομή. Ωστόσο δεν είναι εφικτός ο έλεγχος για τον αποκλεισμό διπλοεγγραφών μεταξύ των διαφορετικών δομών θεραπείας.

³² Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη συννοσηρότητα, βλ. επίσης *Ενότητα 8.5.3 του Κεφαλαίου* αυτού.

³³ Για τα χαρακτηριστικά των θεραπευομένων, όσον αφορά τις νέες εισαγωγές, βλ. *Κεφάλαιο 3: Άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία*.

Πίνακας 8.3: Αριθμός θεραπευόμενων με ιδιαίτερες ανάγκες στις δομές θεραπείας το 2022 και ποσοστό συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό θεραπευόμενων.

	Αριθμός θεραπευόμενων με ιδιαίτερες ανάγκες	% του συνολικού αριθμού των θεραπευόμενων
Άτομα με χρόνια Ηπατίτιδα C	4.451	42,0
Άτομα που έχουν διαγνωσμένο ψυχιατρικό πρόβλημα	3.541	33,4
Άτομα που έχουν εμπλοκή με το ποινικό σύστημα (με αναστολή/ εκκρεμότητα δίκης)	3.339	31,5
>50 ετών	2.662	25,1
Πρόσφατα αποφυλακισμένοι	416	3,9
Οροθετικοί	380	3,6
Μετανάστες/πρόσφυγες	329	3,1
Μητέρες ανήλικου τέκνου (μονογονεϊκής οικογένειας)	225	2,1
Έφηβοι	188	1,8
Άστεγοι	152	1,4
Άτομα που εργάζονται στο σεξ	43	0,4
Έγκυες/λεχώνες	14	0,1

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών για τις εξαρτήσεις).

Όσον αφορά την **έκβαση της θεραπευτικής διαδικασίας**, 8.039 θεραπευόμενοι **(75,9%) συνέχιζαν την παρακολούθηση του προγράμματος** μέχρι το τέλος του 2022, ενώ 380 θεραπευόμενοι **(3,6%) ολοκλήρωσαν τη θεραπεία**. Οι υπόλοιποι 2.178 θεραπευόμενοι (20,5%) που αποχώρησαν από τα θεραπευτικά προγράμματα είχαν ως κυριότερους λόγους α) την οικειοθελή αποχώρηση (43,0%, 937 άτομα), και β) την πρόωρη χορήγηση εξιτηρίου (36,1%, 786 άτομα).

8.4.1 Θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών στην κοινότητα

Η θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών αφορά τη φαρμακευτική αντιμετώπιση της εξάρτησης από ηρωίνη με τη χορήγηση υποκατάστατων ουσιών. Στην Ελλάδα η θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών προβλέφθηκε το 1993 στον Ν. 2161/1993, ιδρυτικό Νόμο του ΟΚΑΝΑ και οι πρώτες Μονάδες σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη λειτούργησαν το 1996.

Στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές του ΟΚΑΝΑ παρέχεται χορήγηση υποκατάστατων, μεθαδόνης ή βουπρενορφίνης, σε συνδυασμό με ψυχοκοινωνική υποστήριξη και θεραπεία της ψυχιατρικής και σωματικής συννοσηρότητας. Στόχος του προγράμματος είναι η μείωση της χρήσης ουσιών, η υποστήριξη για την απεξάρτηση των ατόμων που το επιθυμούν, καθώς και η αντιμετώπιση των συναφών με τη χρήση προβλημάτων, κοινωνικών και υγείας. Κύρια επιδίωξη αποτελεί η σταθεροποίηση σε έναν κανονικό τρόπο ζωής που θα συνοδεύεται από βελτίωση των οικογενειακών και κοινωνικών σχέσεων, καθώς και από ενδιαφέρον για εκπαίδευση/κατάρτιση, για εργασία και για επαγγελματική αποκατάσταση. Το πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές αποτελεί ένα βασικό μέτρο μείωσης της βλάβης των επιβλαβών συνεπειών της χρήσης, καθώς υποστηρίζει τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας από τη μετάδοση μολυσματικών ασθενειών και την παροχή φροντίδας σε άτομα με χρόνια και σοβαρά προβλήματα εξάρτησης.

Το δίκτυο των ΜΟΘΕ³⁴ του ΟΚΑΝΑ αριθμούσε κατά το 2022 55 Μονάδες σε όλη την Ελλάδα: οκτώ (8) από αυτές τις μονάδες έχουν ως κύρια ουσία χορήγησης τη μεθαδόνη (μονάδες μεθαδόνης), ενώ σαράντα επτά (47) τη βουπρενορφίνη (μονάδες βουπρενορφίνης) (βλ. Παράρτημα II). Επίσης, χορήγηση υποκατάστατου πραγματοποιείται στις τρεις (3) Μονάδες Εντατικής Ψυχοκοινωνικής

³⁴ ΜΟΘΕ – Μονάδων Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης. Πρόκειται για πολυφασικές δομές που εξυπηρετούν τις ανάγκες των θεραπευόμενων που βρίσκονται στη φάση εισαγωγής, τη φάση αποκατάστασης (σταθεροποίησης), τη φάση υποστηρικτικής φροντίδας και τη φάση ιατρικά επιτηρούμενης απόσυρσης. Όπου οι Μονάδες λειτουργούν χωρίς την αρωγή υποστηρικτικών δομών, οι ΜΟΘΕ αναλαμβάνουν και τις φάσεις προεισαγωγής, ιατρικής συντήρησης και συνεχιζόμενης φροντίδας.

Υποστήριξης (ΜΕΨΥ³⁵) και στα τρία (3) Εξωτερικά Ιατρεία Συνταγογράφησης (ΕΙΣ³⁶) (βλ. Παράρτημα III).

Πρόσβαση και διαθεσιμότητα

Το δίκτυο του προγράμματος θεραπείας με αγωνιστές του ΟΚΑΝΑ εκτείνεται στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας, και συγκεκριμένα το 39% των μονάδων βρίσκονται στην Αττική, το 19% στη Θεσσαλονίκη ενώ το υπόλοιπο 42% σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας.

Η συνολική **δυναμικότητα** των μονάδων θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών για το 2022 ήταν **8.093** θέσεις (στοιχεία για 52 από τις 57³⁷ μονάδες) (Γράφημα 8.8).

Όσον αφορά τη λίστα αναμονής για ένταξη στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές, στα τέλη Δεκεμβρίου του 2023 υπήρχαν συνολικά **249 εκκρεμείς αιτήσεις**³⁸ (Γράφημα 8.11). Τα νέα θεραπευτικά αιτήματα στην Αθήνα εξυπηρετούνταν άμεσα καθ' όλη τη διάρκεια του 2023, με μέγιστο χρόνο αναμονής τις 2 εβδομάδες. Στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Δεκεμβρίου 2023, υπήρχαν 42 αιτήσεις σε αναμονή, ενώ από τις 24 πόλεις στην υπόλοιπη Ελλάδα όπου λειτουργούν Μονάδες Θεραπείας με αγωνιστές, άτομα σε λίστα αναμονής αναφέρονταν σε 4 πόλεις: Πάτρα (136 άτομα), Καλαμάτα (28 άτομα), Βέροια (12 άτομα) και Χαλκίδα (10 άτομα). Στις υπόλοιπες μονάδες της χώρας δεν υπήρχαν αιτούντες/αιτούσες σε αναμονή (μηδενικός ή μονοψήφιος αριθμός αιτούντων).

Θεραπευόμενοι

Ο συνολικός **αριθμός των θεραπευόμενων** σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών κατά το 2022 ήταν **8.724** άτομα, εκ των οποίων το 23,8% (2.074 άτομα) βρισκόταν στις μονάδες μεθαδόνης και το 76,2% (6.650 άτομα) στις μονάδες βουπρενορφίνης. Από το **σύνολο των εισαγωγών (1.297** άτομα) μέσα στο 2022, ποσοστό 13,4% αντιστοιχεί σε μονάδες μεθαδόνης και 86,6% σε μονάδες βουπρενορφίνης. (Γράφημα 8.8).

Όσον αφορά τη **γεωγραφική κατανομή** των θεραπευόμενων το 2022, το 40% (3.475 άτομα) βρίσκονταν σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών στην Αττική, 3.459 άτομα (40%) βρίσκονταν σε μονάδες που λειτουργούν σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, ενώ οι υπόλοιποι θεραπευόμενοι (20%, 1.790 άτομα) βρίσκονταν σε μονάδες στη Θεσσαλονίκη (Γράφημα 8.9).

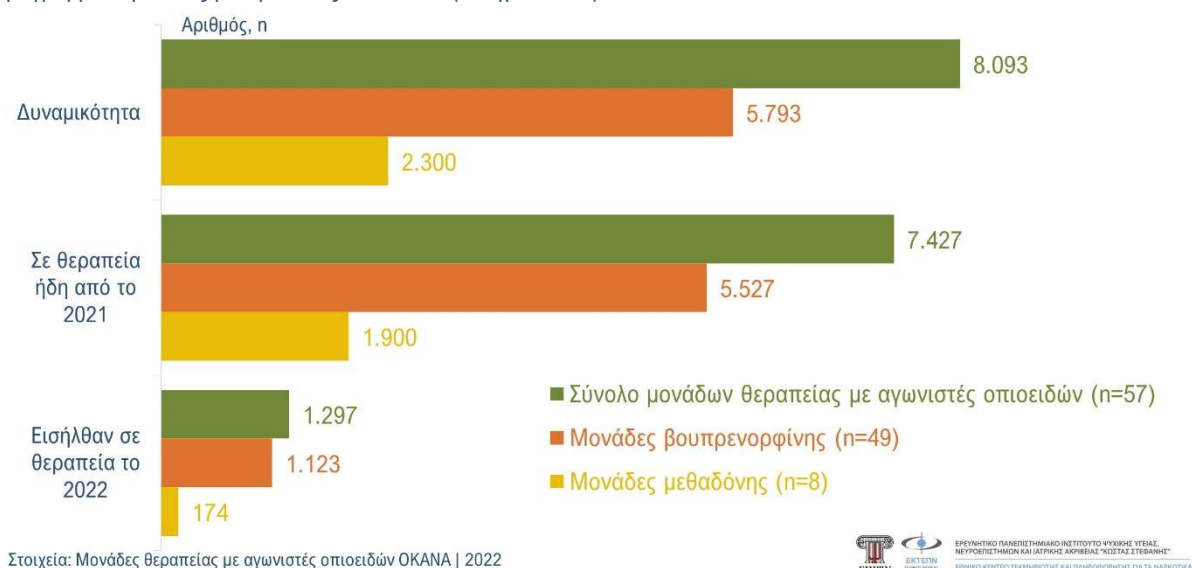
³⁵ ΜΕΨΥ – Μονάδες Εντατικής Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης. Πρόκειται για μονάδες που εξειδικεύονται στη φάση ιατρικά επιτηρούμενης απόσυρσης, η οποία μεσολαβεί ανάμεσα στις φάσεις θεραπείας και κοινωνικής επανένταξης (σύμφωνα με το πλαίσιο λειτουργίας του ΟΚΑΝΑ αποτελούν επανενταξιακές δομές, διευκολύνοντας τον στόχο της οριστικής και πλήρους απεξάρτησης. Σε αυτή τη φάση παρέχεται συστηματική ψυχοκοινωνική υποστήριξη και/ή χορήγηση υποκατάστατου. Σύμφωνα με το πλαίσιο του ΟΚΑΝΑ εντάσσονται στις δομές κοινωνικής επανένταξης.

³⁶ ΕΙΣ – Εξωτερικά Ιατρεία Συνταγογράφησης. Πρόκειται για μονάδες όπου συνταγογραφούνται βουπρενορφίνη ή/και μεθαδόνη σε σταθεροποιημένους θεραπευόμενους, οι οποίοι προέρχονται από τις ΜΟΘΕ και προχωρούν στη φάση της συντήρησης. Στα ΕΙΣ πραγματοποιείται κυρίως συνταγογράφηση, δηλαδή μη-επιτηρούμενη χορήγηση των φαρμάκων θεραπείας με αγωνιστές. Σύμφωνα με το πλαίσιο του ΟΚΑΝΑ, εντάσσονται στις επανενταξιακές δομές.

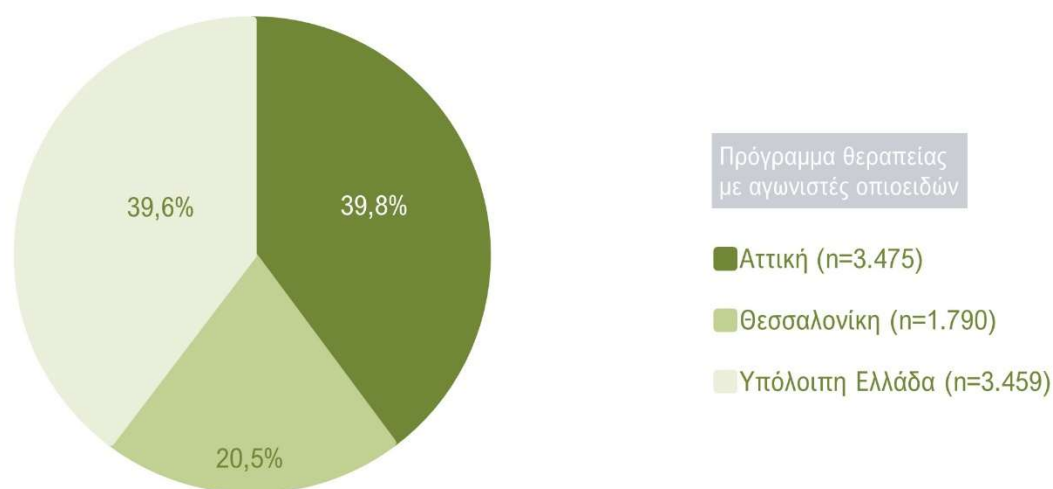
³⁷ Πρόκειται για τις 55 ΜΟΘΕ, ένα ΕΙΣ και μία ΜΕΨΥ που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ το συγκεκριμένο έτος αναφοράς.

³⁸ Τα στοιχεία που δίνει ο ΟΚΑΝΑ αφορούν αιτούντες που δεν έχουν ακόμη κληθεί για ένταξη στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές και ο αριθμός τους ποικίλλει κατά τη διάρκεια του έτους. Αιτούντες που έχουν κληθεί αλλά δεν ανταποκρίθηκαν για διάφορους λόγους (θάνατος, φυλάκιση, αλλαγή κατοικίας κτλ.) δεν συμπεριλαμβάνονται στη λίστα αναμονής.

Γράφημα 8.8: Δυναμικότητα, θεραπευόμενοι-ες που συνεχίζουν τη θεραπεία από το 2021 και εισαγωγές το 2022 στο πρόγραμμα θεραπειών με αγωνιστές οπιοειδών (στοιχεία 2022).

Γράφημα 8.9: Αριθμός και ποσοστό θεραπευομένων στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών α) στην Αττική, β) τη Θεσσαλονίκη και γ) τις λοιπές περιοχές (στοιχεία 2022).

Στοιχεία: Μονάδες θεραπειών με αγωνιστές οπιοειδών ΟΚΑΝΑ | 2022

Ως προς την **έκβαση της θεραπευτικής διαδικασίας**, τουλάχιστον 8 στα 10 άτομα που βρισκόταν σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών το 2022, **συνέχιζαν τη θεραπεία** μέχρι το τέλος του έτους (**83,3%, 7.268 άτομα**), ενώ οι **έξοδοι** από το πρόγραμμα αντιστοιχούν περίπου στο 1/5 (**16,7%, 1.456 άτομα**) του αριθμού των ατόμων αυτών. Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το πρόγραμμα θεραπειών με αγωνιστές είναι κατά κανόνα μακράς διάρκειας. Το 2022, το 86,8% (6.838 άτομα) από το σύνολο των θεραπευόμενων σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών βρισκόταν σε θεραπεία για διάστημα μεγαλύτερο του έτους (δεν συμπεριλαμβάνονται οι 657 θεραπευόμενοι/ες για τους οποίους δεν είναι γνωστή η διάρκεια της θεραπείας τους) (Πίνακας 8.5).

Ως προς τα **χαρακτηριστικά** των θεραπευόμενων³⁹ σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών το 2022, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που δήλωσαν ενέσιμη χρήση πριν την ένταξή τους στο πρόγραμμα ανήλθε στους 5.101 (58,5%), ενώ όπως φαίνεται και στον Πίνακα 8.4, λίγο πάνω από τους μισούς (57,5%) θεραπευόμενους ήταν πάνω από 45 ετών, ενώ 7 στους 10 παραμένει σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών για διάστημα περισσότερο των 2 ετών (Πίνακας 8.4 και 8.5).

Πίνακας 8.4: Αριθμός* θεραπευόμενων με αγωνιστές οπιοειδών το 2022, ανά ηλικιακή ομάδα και ποσοστό συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό θεραπευόμενων.

	Αριθμός θεραπευόμενων με ιδιαίτερες ανάγκες	% του συνολικού αριθμού των θεραπευόμενων
<18 ετών	1	0,0
19-22 ετών	12	0,1
23-34 ετών	520	6,3
35-44 ετών	2.983	36,1
45-54 ετών	2.951	35,7
>55 ετών	1.802	21,8

*Δεν υπάρχουν στοιχεία ως προς την ηλικία για 267 άτομα.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Φορείς συμβουλευτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών για τις εξαρτήσεις).

Πίνακας 8.5: Αριθμός* θεραπευόμενων με αγωνιστές οπιοειδών το 2022, ανάλογα με τη διάρκεια σε θεραπεία και ποσοστό συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό θεραπευόμενων.

	Αριθμός θεραπευόμενων με ιδιαίτερες ανάγκες	% του συνολικού αριθμού των θεραπευόμενων
<12 μήνες	1.041	13,2
12-24 μήνες	1.164	14,8
>24 μήνες	5.674	72,0

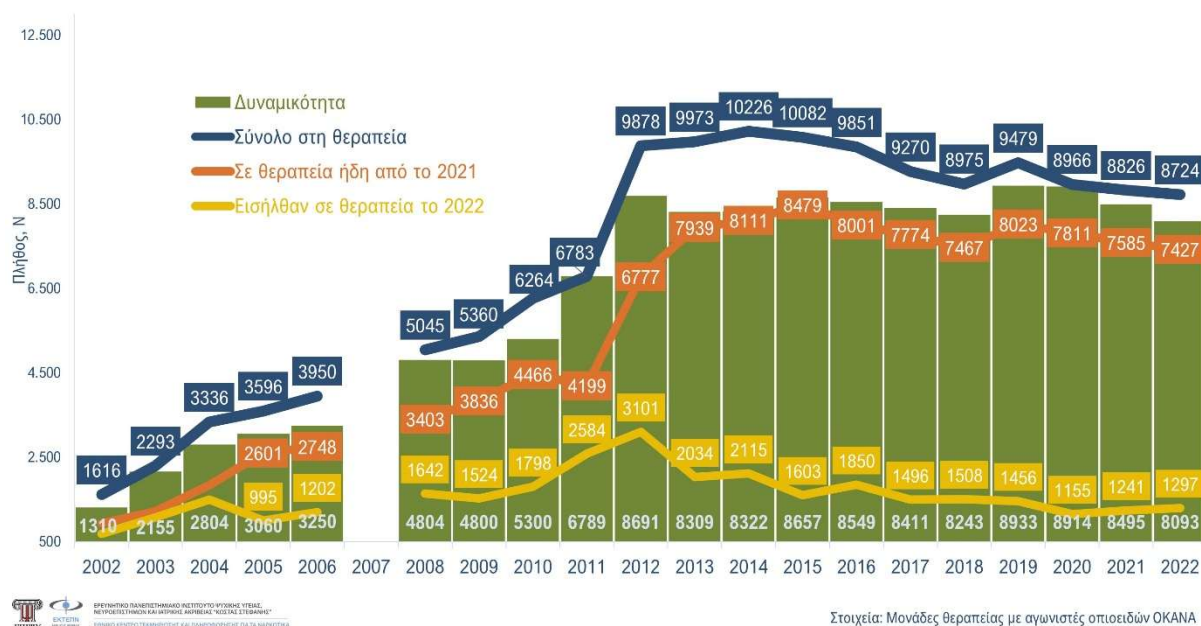
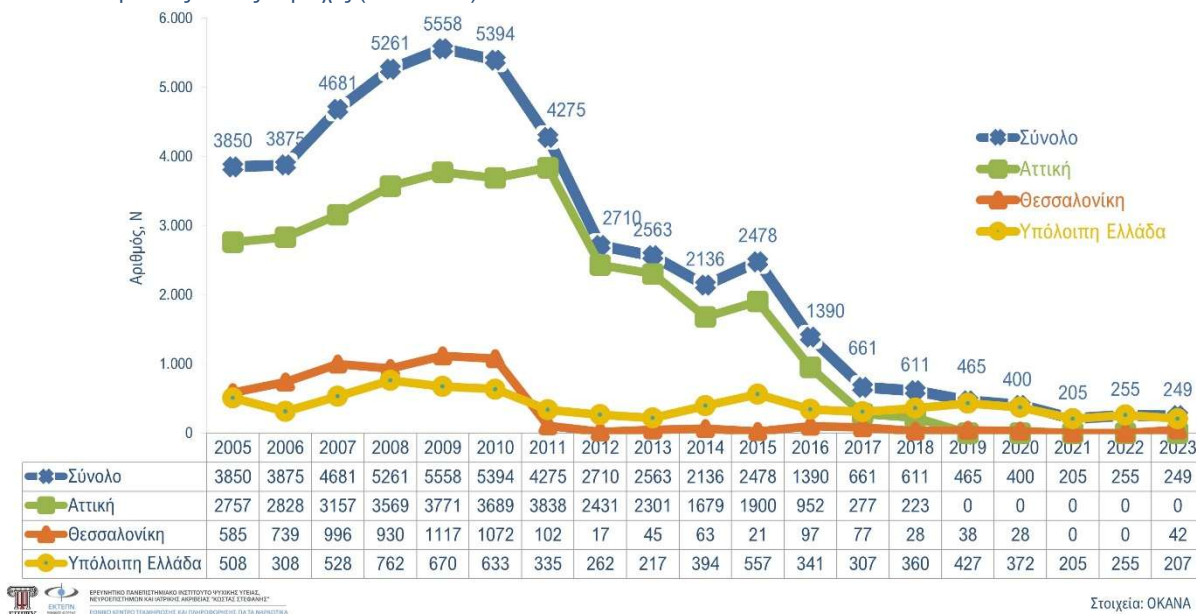
*Δεν υπάρχουν στοιχεία για τη διάρκεια της θεραπείας για 657 θεραπευόμενους.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Φορείς συμβουλευτικών και θεραπευτικών υπηρεσιών για τις εξαρτήσεις).

Διαχρονικές τάσεις

Κατά την τελευταία δεκαετία (2012-2021) παρατηρείται μια σχετική τάση σταθεροποίησης τόσο στη δυναμικότητα όσο και στον αριθμό των θεραπευόμενων, που εξηγείται από τη μακρά διάρκεια παραμονής τους σε θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών (σχεδόν 9 στους 10 παραμένουν στο πρόγραμμα για διάστημα περισσότερο του 1 έτους). Παράλληλα, την τριετία 2020-2022 παρατηρείται μείωση της δυναμικότητας των προγραμμάτων θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών και των θεραπευόμενων τους, συγκριτικά με το 2019 (Γράφημα 8.10).

³⁹ Για τα χαρακτηριστικά των θεραπευόμενων, όσον αφορά τις νέες εισαγωγές, βλ. Κεφάλαιο 3: Άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία.

Γράφημα 8.10: Διαχρονικές τάσεις της δυναμικότητας και του αριθμού των θεραπευομένων στο πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών (2002-2022).**Γράφημα 8.11:** Διαχρονικές τάσεις του αριθμού των ατόμων με προβλήματα από τη χρήση οπιοειδών που βρίσκονται στη λίστα αναμονής για ένταξη σε θεραπεία με αγωνιστές, για το σύνολο της χώρας και ξεχωριστά για την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και τις λοιπές περιοχές (2005-2023).

8.4.2 'Στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα – Θεραπεία ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στην κοινότητα

Η πλειονότητα των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων εσωτερικής διαμονής ή εξωτερικής παραμονής ακολουθεί ένα πολυφασικό θεραπευτικό σχήμα που αποτελείται από: α) το στάδιο προετοιμασίας με την παροχή ενημέρωσης και την κινητοποίηση για ένταξη σε δομή κυρίως θεραπείας, παράλληλα με την παροχή συμβουλευτικής, (βλ. Ενότητα 8.3.2 του παρόντος Κεφαλαίου), β) τη φάση της κυρίως θεραπείας, και γ) το στάδιο της κοινωνικής επανένταξης. Στους κύριους στόχους των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων συμπεριλαμβάνονται η πλήρης αποχή από τη χρήση ουσιών, η βελτίωση των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των θεραπευομένων, καθώς και

της κατάστασης της υγείας τους και των οικογενειακών και κοινωνικών τους σχέσεων, η μείωση της παραβατικής συμπεριφοράς και η επαγγελματική κατάρτιση.

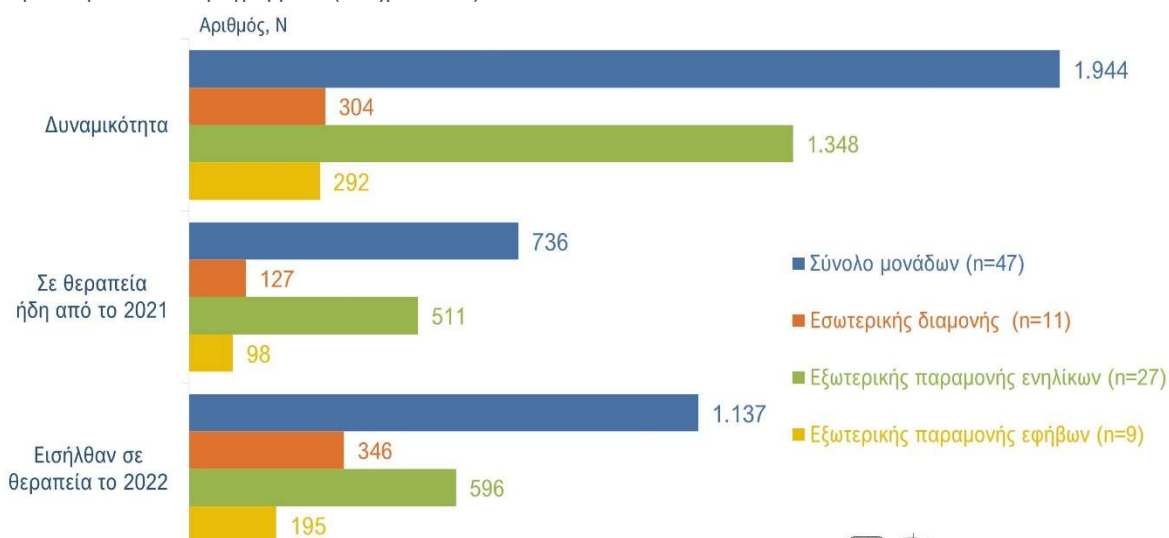
Πρόσβαση και διαθεσιμότητα

Από τα 47 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα⁴⁰ που λειτουργούσαν στη χώρα το 2022, τα μισά (n=24) ανήκουν στο ΚΕΘΕΑ. Τα υπόλοιπα μοιράζονται ισόποσα στο 18 ΑΝΩ (ΨΝΑ), στα προγράμματα του ΨΝΘ, στον ΟΚΑΝΑ και άλλους φορείς (αναλυτικά βλ. Παράρτημα II). Η συνολική **δυναμικότητα** της κυρίως θεραπευτικής φάσης των 'στεγνών' προγραμμάτων, για το 2022 ήταν **1.944** θέσεις (για τα 45 από τα 47 προγράμματα που παρείχαν στοιχεία) (Γραφήματα 8.12 και 8.13). Τον μεγαλύτερο αριθμό σε προσφερόμενες θέσεις διαθέτουν οι δομές εξωτερικής παραμονής (84,4%, 1.640 θέσεις), έναντι των αντίστοιχων εσωτερικής διαμονής (15,6%, 304 θέσεις).

Θεραπευόμενοι

Το 2022 συνολικά **1.873 άτομα** παρακολούθησαν την κυρίως θεραπευτική φάση των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων, εκ των οποίων περισσότερα από τα μισά (**60,7%**, 1.137 άτομα) αποτελούν **εισαγωγές** που πραγματοποιήθηκαν μέσα στο έτος. Ως προς τις εισαγωγές, οι μισές (52,4%) σημειώθηκαν σε δομές εξωτερικής παραμονής ενηλίκων, ενώ ακολουθούν οι εισαγωγές σε δομές εσωτερικής διαμονής ενηλίκων (30,4%) και εκείνες σε προγράμματα εφήβων (17,2%) (Γράφημα 8.12).

Γράφημα 8.12: Δυναμικότητα, θεραπευόμενοι-ες που συνεχίζουν τη θεραπεία από το 2021 και εισαγωγές το 2022 σε 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα (στοιχεία 2022).

Στοιχεία: Μονάδες θεραπείας 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων | 2022

Όσον αφορά την έκβαση της θεραπευτικής διαδικασίας, από τους θεραπευόμενους των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων το 2022 ποσοστό **41,2% (771 άτομα) βρισκόταν ακόμα σε θεραπεία στο τέλος του 2022**⁴¹, ποσοστό **17,8% (334 άτομα) ολοκλήρωσε τη θεραπεία**, ενώ το υπόλοιπο **41,0% (768 άτομα) εξήλθε από το πρόγραμμα**, κυρίως λόγω οικειοθελούς αποχώρησης (69,3%, 532 άτομα).

⁴⁰ Πρόκειται για τα 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ το συγκεκριμένο έτος αναφοράς.

⁴¹ Το ποσοστό αυτό αφορά θεραπευόμενους στους οποίους η θεραπευτική διαδικασία βρισκόταν ακόμα σε εξέλιξη, λόγω της χρονικής στιγμής της εισαγωγής τους στο πρόγραμμα και της προγραμματισμένης διάρκειας θεραπείας.

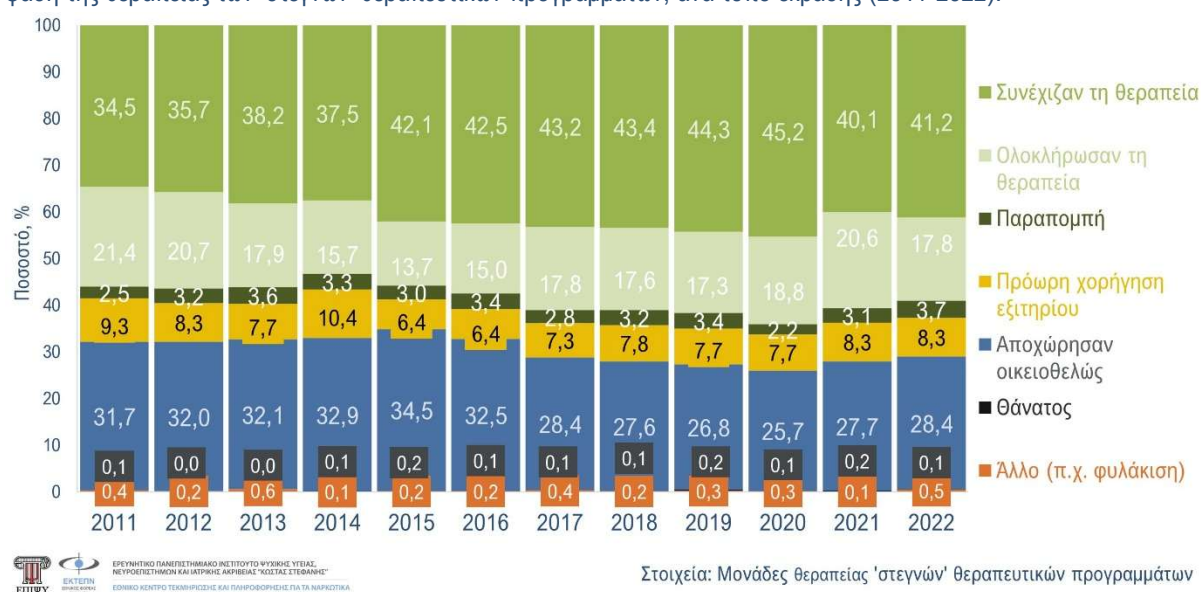
Διαχρονικές τάσεις

Κατά την περίοδο 2002-2019, ο αριθμός των θεραπευομένων των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων παρέμεινε σχετικά σταθερός. Δεδομένης ωστόσο της αύξησης της δυναμικότητάς τους, η σταθερή τάση στον αριθμό των θεραπευομένων πιθανώς να εξηγείται από την αυξητική τάση του ποσοστού των ατόμων που συνεχίζουν στο πρόγραμμα μέσα στο ίδιο έτος αναφοράς, γεγονός που μπορεί να σημαίνει ότι επιμηκύνεται χρονικά η θεραπευτική διαδικασία (Γραφήματα 8.13 και 8.14). Κατά το 2022 παρατηρείται μία αυξητική τάση τόσο στη δυναμικότητα όσο και στον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία, συγκριτικά με τη διετία 2020-2021 (Γράφημα 8.13).

Γράφημα 8.13: Διαχρονικές τάσεις του αριθμού των θεραπευομένων σε 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα (2002-2022).

Γράφημα 8.14: Διαχρονικές τάσεις της πορείας ατόμων στο ποσοστό της έκβασης των θεραπευομένων στην κυρίως φάση της θεραπείας των 'στεγνών' θεραπευτικών προγραμμάτων, ανά τύπο έκβασης (2011-2022).

8.4.3 Υπηρεσίες θεραπείας σε Σωφρονιστικά Καταστήματα και πρόσφατα αποφυλακισμένους/ες

Υπηρεσίες θεραπείας για κρατούμενους/ες σε Σωφρονιστικά Καταστήματα

Το 2022 λειτουργούσαν επτά (7) προγράμματα θεραπείας⁴² στα Σωφρονιστικά Καταστήματα της χώρας, εκ των οποίων το ένα (1), το Κέντρο Αποτοξίνωσης Τοξικομανών Κρατουμένων – ΚΑΤΚ, ανήκει στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, τέσσερα (4) θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης στο ΚΕΘΕΑ και δύο (2) ΜΟΘΕ στον ΟΚΑΝΑ. Τα παραπάνω θεραπευτικά προγράμματα, δυναμικότητας 150 θέσεων (για 5 από τα 7 προγράμματα, καθώς 2 προγράμματα δεν έδωσαν σχετικά στοιχεία), λειτουργούν σε 5 Σωφρονιστικά Καταστήματα που βρίσκονται στις Περιφερειακές Ενότητες της Αττικής, της Βοιωτίας, της Θεσσαλονίκης και της Αχαΐας.

Κατά τη διάρκεια του 2022 στα παραπάνω θεραπευτικά προγράμματα συμμετείχαν συνολικά 425 κρατούμενοι/ες, εκ των οποίων το 56,5% (240 κρατούμενοι/ες) ήταν νεοεισερχόμενοι/ες, ενώ το υπόλοιπο 43,5% (185 κρατούμενοι) βρίσκονταν ήδη υπό θεραπεία με την έναρξη του 2022. Κατά την περίοδο 2010-2018, ο αριθμός των κρατουμένων παρουσιάζει ανοδική τάση, η οποία σταδιακά ανακόπτεται από το 2019 (Γράφημα 8.15).

Γράφημα 8.15: Διαχρονικές τάσεις της δυναμικότητας και του συνολικού αριθμού των θεραπευομένων που βρίσκονται σε θεραπεία σε Σωφρονιστικά Καταστήματα (2011-2022).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: Μονάδες θεραπείας για τις εξαρτήσεις σε Καταστήματα Κράτησης

Το 2022, τουλάχιστον 7 στους 10 κρατούμενους/ες (68,0%, 289 άτομα) δήλωσαν ως κύρια ουσία εξάρτησης τα οπιοειδή. Πολύ μικρότερα ποσοστά συγκεντρώνουν η πολυχρήση ουσιών (11,8%, 50 άτομα), η κοκαΐνη (10,8%, 46 άτομα) και η κάνναβη (8,5%, 36 άτομα). Το 16,9% των ατόμων (72 άτομα) ανέφεραν ενέσιμη χρήση ουσιών πριν την ένταξή τους σε θεραπεία, ενώ σχεδόν 1 στους 10 κρατούμενους/ες που βρίσκονταν σε θεραπεία ήταν ηλικίας άνω των 50 ετών. Επιπλέον, ένας στους 5 κρατούμενους που βρίσκονται σε θεραπεία από την εξάρτηση από ψυχοδραστικές ουσίες, παρουσιάζουν ψυχιατρική συννοσηρότητα.

Με βάση τα στοιχεία έκβασης των προγραμμάτων θεραπείας στα Σωφρονιστικά Καταστήματα για το έτος 2022, τουλάχιστον δύο στους 5 κρατούμενους/ες (43,3%, 184 άτομα) συνεχίζουν την παρακολούθηση του προγράμματος μέχρι το τέλος του 2022. Ένας στους 10 αποφυλακίστηκε και

⁴² Πρόκειται για δομημένα θεραπευτικά προγράμματα που λειτουργούν εντός των Σωφρονιστικών Καταστημάτων και προσφέρουν θεραπευτικές υπηρεσίες στους κρατούμενους / στις κρατούμενες σε καθημερινή βάση.

παραπέμφθηκε σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα για πρόσφατα αποφυλακισμένους/ες (8,9%, 38 άτομα), ενώ αντίστοιχο ποσοστό ολοκλήρωσε τη θεραπεία του (8,9%, 38 άτομα). Περίπου δύο στους 10 αποχώρησαν οικειοθελώς από το πρόγραμμα (16,0%, 68 άτομα), ενώ ένα πιο μικρό ποσοστό διέκοψε τη θεραπεία λόγω πρόωρης χορήγησης εξιτηρίου (12,9%, 55 άτομα).

Έξι (6) από τα 7 προγράμματα θεραπείας που λειτουργούν στα Σωφρονιστικά Καταστήματα της χώρας προσφέρουν υπηρεσίες πρόληψης της υποτροπής στους θεραπευόμενους/ές τους, επανεξέτασης για HIV/AIDS, Ηπατίτιδα Β και Ηπατίτιδα C, αντιρετροϊκή θεραπεία (ART) για HIV/AIDS και θεραπεία Ηπατίτιδας C. Επίσης, πέντε (5) προγράμματα παρέχουν το εμβόλιο για την πρόληψη της Ηπατίτιδας Β.

Όσον αφορά τις δύο (2) ΜΟΘΕ του ΟΚΑΝΑ που λειτουργούν σε Σωφρονιστικά Καταστήματα στον Κορυδαλλό και στον Άγιο Στέφανο Αχαΐας στα τέλη του 2023 εκκρεμούσαν συνολικά 163 αιτήσεις (92 στο Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού και 71 στο Κατάστημα Κράτησης Αγίου Στεφάνου).

Υπηρεσίες θεραπείας για πρόσφατα αποφυλακισμένους/ες

Το 2022, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που παρακολούθησαν τα 3 εξειδικευμένα προγράμματα θεραπείας για αποφυλακισμένους/ες που λειτουργούν στη χώρα ανήλθε σε 117 άτομα, εκ των οποίων το 71,8% εισήχθησαν σε θεραπεία κατά τη διάρκεια του έτους. Επιπλέον, το 36,8% των ατόμων ανέφεραν ενέσιμη χρήση, ενώ το 13,7% ήταν άνω των 50 ετών.

Με βάση τα στοιχεία έκβασης, κατά το 2022, το 23,1% των αποφυλακισμένων (27 άτομα) ολοκλήρωσε τη θεραπεία, ενώ το 28,2% συνέχισε τη θεραπεία μέχρι το τέλος του έτους (33 άτομα). Το 41,0% αποχώρησε οικειοθελώς από το πρόγραμμα (48 άτομα), ενώ ένα μικρότερο ποσοστό (7,7%) αποχώρησε από το πρόγραμμα λόγω πρόωρης χορήγησης εξιτηρίου ή παραπομπής σε άλλη δομή.

Εκτός από τα εξειδικευμένα προγράμματα για αποφυλακισμένους/ες, οι πρόσφατα αποφυλακισμένοι/ες, καθώς και εκείνοι/ες που έχουν εμπλοκή με το ποινικό σύστημα⁴³, έχουν τη δυνατότητα εισαγωγής σε οποιοδήποτε από τα προγράμματα θεραπείας που λειτουργούν στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, το 2022, έγιναν δεκτοί από το σύνολο των δομών θεραπείας που λειτουργούν στη χώρα, τουλάχιστον 416 πρόσφατα αποφυλακισμένοι/ες, ενώ συνολικά 3.339 θεραπευόμενοι/ες είχαν εμπλοκή με το ποινικό σύστημα (31,5% του συνολικού αριθμού των θεραπευόμενων σε δομές θεραπείας).

8.4.4 Μονάδες σωματικής αποτοξίνωσης

Έως το 2019 στη χώρα λειτουργούσε μία εξειδικευμένη δομή σωματικής αποτοξίνωσης, στο πλαίσιο του Τμήματος Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ (ΨΝΘ). Το 2019 ξεκίνησαν τη λειτουργία τους η Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης της Μονάδας Απεξάρτησης ΔΙΑΠΛΟΥΣ στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κέρκυρας και η Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης από ναρκωτικά του Πολυδύναμου Κέντρου Αντιμετώπισης Αλκοολικών και Κρίσης των Χρηστών Ναρκωτικών στο Γ.Ν. Χατζηκώστα, με τις εισαγωγές στην τελευταία να αναστέλλονται από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Ιούλιο του 2023 λόγω της πανδημίας covid19. Τον Ιούλιο του 2022 εγκαινιάστηκε η τέταρτη μονάδα σωματικής αποτοξίνωσης στη χώρα, η Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης του ΨΝΑ, η οποία αποτελεί σύμπραξη της Μονάδας Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ (ΨΝΑ), του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ.

Βασικός στόχος των Μονάδων Σωματικής Αποτοξίνωσης είναι η παροχή φαρμακευτικής βοήθειας σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών –κυρίως ηρωίνης, αλλά και άλλων ουσιών– για την αντιμετώπιση των σωματικών στερητικών συμπτωμάτων. Ταυτόχρονα επιδιώκεται η ενημέρωση σε θέματα υγείας, η

⁴³ Υπό δικαστική επιτήρηση ή αναστολή/ εκκρεμότητα δίκης ή απόφασης δικαστηρίου/ υπόδικοι.

πρόληψη της υποτροπής, καθώς και η ευαισθητοποίηση και η προετοιμασία για τη φάση της θεραπείας με τη λειτουργία ομάδων ψυχοθεραπείας.

Η δυναμικότητα των δύο εκ των τεσσάρων Μονάδων Σωματικής Αποτοξίνωσης⁴⁴ που λειτουργούσαν το 2022 ήταν 39 άτομα ανά μήνα και η μέση προγραμματισμένη διάρκειά τους ήταν 23 ημέρες. Το 2022 οι προαναφερθείσες μονάδες παρείχαν υπηρεσίες αποτοξίνωσης σε 146 άτομα, το σύνολο των οποίων ήταν εισαγωγές εκείνου του έτους. Όσον αφορά την έκβαση της θεραπευτικής διαδικασίας, 5 στους 10 θεραπευόμενους ολοκλήρωσαν την αποτοξίνωση, το 32% αποχώρησε οικειοθελώς, ενώ το 8% έλαβε πρόωρη χορήγηση εξιτηρίου.

8.4.5 Πρόγραμμα προαγωγής αυτοβοήθειας του ΑΠΘ

Το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας (ΠΠΑ) του Τμήματος Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) λειτουργεί, με τη χρηματοδότηση του Υπουργείου Υγείας και τη συνεργασία του ΟΚΑΝΑ, σε 4 πόλεις της Ελλάδας: στη Θεσσαλονίκη (από το 2001), στα Χανιά (από το 2012), στη Λάρισα (από το 2015) και στη Σητεία (από το 2008).

Βασικός άξονας του προγράμματος είναι η υποστήριξη ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες και του συγγενικού και φιλικού τους περιβάλλοντος μέσα από την προαγωγή της αυτοβοήθειας / αλληλοβοήθειας στην αντιμετώπιση της εξάρτησης. Η προσέγγιση της αυτοβοήθειας αποτελεί διεθνώς τον τρίτο πυλώνα των προτάσεων αντιμετώπισης του προβλήματος της εξάρτησης πέρα από τα 'στεγνά' θεραπευτικά προγράμματα και τη θεραπεία με αγωνιστές οπιοειδών.

Το 2022 το ΠΠΑ παρείχε υποστήριξη συνολικά σε 475 άτομα με προβλήματα εξάρτησης, εκ των οποίων 274 στη Θεσσαλονίκη, 139 στη Λάρισα, 51 στα Χανιά και 11 στη Σητεία. Από το σύνολο των ατόμων που προσήλθαν στο πρόγραμμα οι 214 αντιμετώπιζαν πρόβλημα εξάρτησης από ναρκωτικά, οι 152 από αλκοόλ και οι 109 από τυχερά παιχνίδια και άλλες εξαρτήσεις. Επιπλέον, το ΠΠΑ παρείχε υποστήριξη σε 263 γονείς/συγγενείς ανθρώπων με πρόβλημα εξάρτησης, εκ των οποίων 120 στην Θεσσαλονίκη, 79 στην Λάρισα, 51 στα Χανιά και 13 στην Σητεία.

8.5 Αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας των θεραπευόμενων στους φορείς θεραπείας

8.5.1 Διάγνωση, εμβολιασμός και θεραπεία λοιμωδών νοσημάτων

Οι φορείς θεραπείας του Ν.4139/2013 πραγματοποιούν στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για τα ναρκωτικά, **διαγνωστικές εξετάσεις** για λοιμώδη νοσήματα (HIV/AIDS, ηπατίτιδες) που συνδέονται με τη χρήση ουσιών⁴⁵, ενώ συνταγογραφούν τα **εμβόλια** για την Ηπατίτιδα Α και την Ηπατίτιδα Β στα άτομα που δεν έχουν εμβολιασθεί, καθώς σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμού Ενηλίκων οι χρήστες ουσιών ανήκουν στις ομάδες που συστήνονται να εμβολιάζονται για τα δύο αυτά νοσήματα εάν δεν έχουν εμβολιασθεί στην παιδική τους ηλικία, καθώς διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο να νοσήσουν.

⁴⁴ Πρόκειται για τις Μονάδες Σωματικής Αποτοξίνωσης που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ το συγκεκριμένο έτος αναφοράς.

⁴⁵ Οι φορείς θεραπείας πραγματοποιούν διαγνωστικές εξετάσεις στους θεραπευόμενους τους και σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και δεν παρακολουθούν κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα. Διαγνωστικές εξετάσεις πραγματοποιούν επίσης οργανισμοί και ΜΚΟ κοινωνικής φροντίδας (ΜΚΟ PRAKSIS, ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ, ΣΑΗΕ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, ΜΚΟ ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ) στους οποίους τα άτομα που κάνουν χρήση ουσιών απευθύνονται για θέματα υγείας. Για στοιχεία και περισσότερες πληροφορίες, βλ. Κεφάλαιο 10: Μείωση της βλάβης.

Για τη **θεραπεία** της Ηπατίτιδας C και του HIV/AIDS, το ιατρικό/θεραπευτικό προσωπικό των φορέων θεραπείας για τις εξαρτήσεις παραπέμπει τους ωφελούμενους με HIV ή HCV λοίμωξη στις Μονάδες Ειδικών Λοιμώξεων (ΜΕΛ) ή στα ηπατολογικά ιατρεία των δημόσιων νοσοκομείων της χώρας.⁴⁶

Για την εξάλειψη της Ηπατίτιδας C των θεραπευομένων του, ο ΟΚΑΝΑ και η Ελληνική Εταιρεία για τη Μελέτη του Ήπατος (ΕΕΜΗ) με την υποστήριξη της Gilead ξεκίνησαν το 2022 το πρόγραμμα ΤΙΤΥΟΣ με σκοπό να δοθεί θεραπεία γρήγορα, με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα για τη χρόνια Ηπατίτιδα C σε όλους όσους τη χρειάζονται και παρακολουθούν πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών. Οι κυριότερες δράσεις του προγράμματος αφορούν στην χαρτογράφηση των σχετικών αναγκών των μονάδων θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών και των ηπατολόγων αναφοράς στις περιοχές όπου αυτές οι μονάδες λειτουργούν, καθώς και στην εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων μικρο-εξάλειψης⁴⁷ με τη χρήση όλων των δυνατών μέσων (π.χ. τηλε-ιατρική).

Κατά το 2023, συνεχίστηκε η υλοποίηση του προγράμματος ΤΙΤΥΟΣ, μέσω του οποίου έχει επιταχυνθεί η διαδικασία χορήγησης θεραπείας στις δομές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, ενώ εντός του ίδιου έτους πραγματοποιήθηκαν εξορμήσεις διεπιστημονικά στελεχωμένης ομάδας στις Μονάδες Υποκατάστασης του Οργανισμού σε Βόλο, Δράμα, Καβάλα, Καλαμάτα, Κατερίνη, Λαμία, Λάρισα, Πύργο, Ρόδο, Σέρρες, Τρίκαλα και Χανιά. Μέσα στο 2023, από τα 6.839 άτομα για τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για Ηπατίτιδα και συμμετείχαν σε προγράμματα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών του ΟΚΑΝΑ, η συντριπτική πλειοψηφία (6.456 άτομα) είχε υποβληθεί σε έλεγχο για το αντίσωμα της Ηπατίτιδας C (AntiHCV), ενώ σε 4.362 άτομα καταγράφηκε AntiHCV(+). Το 70,9% αυτών είχε εξεταστεί με εξέταση PCR και 2.450 άτομα βρέθηκαν με θετικό ιικό φορτίο (HCVRNA). Μέχρι το 2023, θεραπεία για την Ηπατίτιδα C είχαν λάβει συνολικά 2.100 άτομα, εκ των οποίων 1.749 έλαβαν θεραπεία με τα νεότερα αντικατάστατα φάρμακα (DAAs). Έλεγχος ανταπόκρισης στη θεραπεία αναφέρεται σε 1.137 άτομα, ενώ σε 1.093 εξ αυτών καταγράφεται μόνιμη ιολογική ανταπόκριση (SVR)⁴⁸.

8.5.2 Αντιμετώπιση παθολογικών και οδοντιατρικών προβλημάτων

Παθολογικά και οδοντιατρικά προβλήματα αντιμετωπίζονται στις ιατρικές υπηρεσίες των φορέων θεραπείας για τις εξαρτήσεις του ΟΚΑΝΑ, του ΚΕΘΕΑ και του Τμήματος Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ (ΨΝΘ) τόσο για τα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για τα ναρκωτικά όσο και για τα άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και δεν βρίσκονται σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα. Οι φορείς αυτοί διαθέτουν εξοπλισμένα ιατρεία και εξειδικευμένο προσωπικό προκειμένου να παρέχουν υπηρεσίες πρωτοβάθμιας περίθαλψης στους ωφελούμενούς τους, ενώ τους παραπέμπουν σε δημόσια νοσοκομεία για προβλήματα υγείας που χρήζουν ιδιαίτερης και πιο εξειδικευμένης φροντίδας.

Παράλληλα, ιατρικές υπηρεσίες σε άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών παρέχονται από τις ΜΚΟ PRAKSIS, Γιατροί του Κόσμου και από το Σύλλογο Οροθετικών Ελλάδος Θετική Φωνή.

Για περισσότερες πληροφορίες και στοιχεία για τις ιατρικές υπηρεσίες των φορέων θεραπείας και των ΜΚΟ, βλ. Κεφάλαιο 10: *Μείωση της βλάβης*.

⁴⁶ Για στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που είναι HIV θετικοί λόγω ενέσιμης χρήσης ουσιών και λαμβάνουν αντιρετροϊκή θεραπεία, βλ. Κεφάλαιο 4: *Λοιμώδη νοσήματα και ψυχιατρική συννοσηρότητα*. Επίσης, για την παροχή θεραπείας για την Ηπατίτιδα Β και C, καθώς και του HIV, σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και δεν παρακολουθούν κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα, βλ. Κεφάλαιο 10: *Μείωση της βλάβης*.

⁴⁷ Πρόγραμμα μικρο-εξάλειψης: Εφαρμόζεται για την αντιμετώπιση της Ηπατίτιδας C σε συγκεκριμένους πληθυσμούς ή σε τοπικό επίπεδο, όπως σε ομάδες υψηλού κινδύνου που προσεγγίζουν δύσκολα τις υπηρεσίες υγείας (π.χ. άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών) ή σε απομακρυσμένες περιοχές όπου η πρόσβαση σε οργανωμένες δομές υγείας (π.χ. Δημόσιο νοσοκομείο) είναι δύσκολη.

⁴⁸ Στοιχεία ΟΚΑΝΑ.

8.5.3 Αντιμετώπιση ψυχιατρικής συννοσηρότητας

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ψυχιατρική συννοσηρότητα σχετίζεται με τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, η οποία ωστόσο χρήζει ιδιαίτερης φροντίδας, στη χώρα λειτουργούν εξειδικευμένες δομές που παρέχουν θεραπεία για την εξάρτηση από ουσίες σε άτομα με παράλληλη ψυχιατρική συννοσηρότητα. Συγκεκριμένα, στο Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ και στο Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης (ΨΝΘ), καθώς και στη Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΨΝΑ) λειτουργούν Μονάδες ή Προγράμματα Διπλής Διάγνωσης για άτομα με ψυχιατρικό πρόβλημα και πρόβλημα εξάρτησης. Επιπλέον, στο διάστημα 2021-2022, στα Θεραπευτικά Προγράμματα ΙΘΑΚΗ και ΑΡΙΑΔΝΗ και στο Πρόγραμμα ΕΞΕΛΙΞΙΣ του ΚΕΘΕΑ ξεκίνησε η λειτουργία τριών μονάδων διπλής διάγνωσης στο Ηράκλειο Κρήτης, στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα αντίστοιχα.

Το 2022, 210 άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών βρίσκονταν σε θεραπεία στις 4 από τις πέντε μονάδες διπλής διάγνωσης⁴⁹ των προγραμμάτων θεραπείας του ΨΝΘ και του ΚΕΘΕΑ, μικρότερος αριθμός (ποσοστό μείωσης: 21,6%) σε σχέση με το 2021 (n=268).

Εκτός από τις παραπάνω εξειδικευμένες δομές, άτομα με εξάρτηση από ουσίες και ψυχιατρική συννοσηρότητα έγιναν δεκτοί το 2022 από όλες τις δομές θεραπείας συμπεριλαμβανομένων των μονάδων σωματικής αποτοξίνωσης και των προγραμμάτων θεραπείας στα σωφρονιστικά καταστήματα (n=116), οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το **32,9%** (n=3.689) των υπό θεραπεία ατόμων (n=11.285).

Ψυχιατρική εκτίμηση και διάγνωση παρέχουν επίσης οι υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης του ΚΕΘΕΑ, του ΟΚΑΝΑ και της ΜΚΟ Γιατροί του Κόσμου στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Για περισσότερες πληροφορίες και στοιχεία, βλ. επίσης Κεφάλαιο 4: *Λοιμώδη νοσήματα και ψυχιατρική συννοσηρότητα* και Κεφάλαιο 10: *Μείωση της βλάβης*.

⁴⁹ Πρόκειται για τις Μονάδες Διπλής Διάγνωσης που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ το συγκεκριμένο έτος αναφοράς.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Θεραπείας

Μια από τις βασικές δραστηριότητες του ΕΚΤΕΠΝ είναι η συλλογή και η προώθηση συγκρίσιμων στοιχείων σχετικά με τις υπηρεσίες συμβουλευτικής και κυρίως θεραπείας για την αντιμετώπιση της ουσιοεξάρτησης.

Όσον αφορά τις **υπηρεσίες συμβουλευτικής**, για τη συλλογή σχετικών στοιχείων χρησιμοποιείται το Ερωτηματολόγιο Συμβουλευτικού Κέντρου, το οποίο δημιουργήθηκε το 2011. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται από κάθε κέντρο χωριστά μία φορά το χρόνο και σε αυτό συλλέγονται πληροφορίες που αφορούν τα χαρακτηριστικά των κέντρων, καθώς και συγκεντρωτικά στοιχεία για τους θεραπευόμενους. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα Έκθεση σχετικά με τις υπηρεσίες συμβουλευτικής προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ανάλυση και την επεξεργασία των στοιχείων που απέστειλαν 56 συμβουλευτικά κέντρα που λειτουργούν πανελλαδικά, συμπεριλαμβανομένων των δύο (2) εξειδικευμένων συμβουλευτικών κέντρων που απευθύνονται σε πρόσφατα αποφυλακισμένα άτομα που κάνουν χρήση ουσιών.

Όσον αφορά τις **υπηρεσίες θεραπείας**, για τη συλλογή σχετικών στοιχείων από τους φορείς το ΕΚΤΕΠΝ χρησιμοποιεί το Ερωτηματολόγιο για τη Θεραπεία, το οποίο αποτελεί την 6η αναθεωρημένη έκδοχή (Ιανουάριος 2018) του πρωτότυπου ερωτηματολογίου TUF A (Treatment Unit Form A, έκδοση Ιουνίου 1997) και έχει διαμορφωθεί στα πρότυπα του Ευρωπαϊκού Ερωτηματολογίου Διερεύνησης Δομών EFSQ (European Facility Survey Questionnaire, 2014) του EUDA. Το Ερωτηματολόγιο για τη Θεραπεία συμπληρώνεται από κάθε δομή που παρέχει θεραπεία μία φορά το χρόνο και σε αυτό συλλέγονται πληροφορίες για τις υπηρεσίες που παρέχονται, καθώς και συγκεντρωτικά στοιχεία για τους θεραπευόμενους.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα Έκθεση σχετικά με τις υπηρεσίες θεραπείας προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ανάλυση και την επεξεργασία των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν 104 δομές θεραπείας που λειτουργούν πανελλαδικά στην κοινότητα και τα δέκα (10) προγράμματα που λειτουργούν σε Σωφρονιστικά Καταστήματα. Από τις συνολικά 114 δομές στην κοινότητα και στα Σωφρονιστικά Καταστήματα, εξαιρούνται οι Μονάδες Σωματικής Αποτοξίνωσης και οι δομές του Προγράμματος Προαγωγής Αυτοβοήθειας (ΠΠΑ) του ΑΠΘ που περιγράφονται χωριστά στις αντίστοιχες ενότητες του παρόντος Κεφαλαίου.

Για τις **υπηρεσίες συμβουλευτικής και θεραπείας στα Σωφρονιστικά Καταστήματα**, χρησιμοποιείται επίσης το Ερωτηματολόγιο για τις Παρεμβάσεις στο Πλαίσιο του Σωφρονιστικού Συστήματος, το οποίο δημιουργήθηκε το 2008 προκειμένου να συλλέγονται, σε ετήσια βάση, στοιχεία για τις υποστηρικτικές παρεμβάσεις που υλοποιούνται στο περιβάλλον των Σωφρονιστικών Καταστημάτων. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα Έκθεση προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ανάλυση και την επεξεργασία των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν 8 θεραπευτικά προγράμματα που προσέφεραν υπηρεσίες συμβουλευτικής και θεραπείας στα Σωφρονιστικά Καταστήματα κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, λόγω των συγκεντρωτικών στοιχείων που συλλέγονται από τις δομές συμβουλευτικής και θεραπείας, είναι αδύνατον να ελεγχθούν και να αποφευχθούν τυχόν διπλοεγγραφές ατόμων σε διαφορετικές δομές. Επίσης, όσον αφορά τα διαχρονικά γραφήματα του παρόντος Κεφαλαίου, δεν παρουσιάζονται στοιχεία για το έτος 2007, καθώς το 2008 (έτος συλλογής στοιχείων για το 2007) η λειτουργία του ΕΚΤΕΠΝ είχε ανασταλεί.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/interventions/treatment

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/treatment

Αλεξάνδρα Πριμέτη, Νίκος Γκάβρα, Ελευθερία Καναβού, Σόνια Παπαδοπούλου, Ιουλία Μπάφη

9 | Επανάταξη στην κοινότητα ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών

ΣΥΝΟΨΗ

Κοινωνική επανάταξη είναι κάθε κοινωνική παρέμβαση με στόχο την ένταξη στην κοινότητα ατόμων με προβλήματα εξάρτησης ουσιών που βιώνουν κάποιου είδους κοινωνικό αποκλεισμό. Στην κοινωνική επανάταξη περιλαμβάνονται παρεμβάσεις όπως η εκπαίδευση/κατάρτιση, η απασχόληση και η στέγαση, καθώς και μέτρα, όπως η συμβουλευτική και οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Στην Ελλάδα η κοινωνική επανάταξη έπεται της διαδικασίας απεξάρτησης και αποτελεί το τελευταίο στάδιο της θεραπευτικής διαδικασίας. Οι υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης παρέχονται είτε στο τελευταίο στάδιο μιας ενιαίας θεραπευτικής διαδικασίας είτε σε εξειδικευμένες δομές κοινωνικής επανάταξης.

Στη χώρα λειτουργούν 27 δομές κοινωνικής επανάταξης (στοιχεία: τέλη 2023), εκ των οποίων 3 απευθύνονται σε εφήβους και νεαρούς ενήλικες, 21 απευθύνονται σε ενήλικες και 3 σε πρόσφατα αποφυλακισμένα άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών. Το 2022 ο αριθμός των ατόμων που δέχτηκαν υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης στα κέντρα κοινωνικής επανάταξης που απευθύνονται σε ενήλικες, εφήβους-νεαρούς ενήλικες και πρόσφατα αποφυλακισμένους ανήλθε στα 576 άτομα. Επιπλέον, στο πλαίσιο της κοινωνικής επανάταξης, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022, λειτούργησαν 15 εκπαιδευτικές δομές, ενώ 58 άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών παρακολούθησαν προγράμματα κατάρτισης που υλοποιήθηκαν σε 11 δομές κοινωνικής επανάταξης. Τα μισά άτομα (51%) εξακολουθούσαν να βρίσκονται στα προγράμματα κοινωνικής επανάταξης μέχρι το τέλος του 2022, ενώ ποσοστό 29% ολοκλήρωσε το πρόγραμμα. Όσον αφορά την απασχόληση, δύο στους 5 ωφελούμενους που παρακολούθησε κάποιο πρόγραμμα κοινωνικής επανάταξης εξασφάλισε εργασία κατά το 2022.

9.1 Η κοινωνική επανάταξη στην Ελλάδα

Οι υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης έχουν ως στόχο τους τη στήριξη της θεραπείας και την πρόληψη της υποτροπής και καλούνται να αντιμετωπίσουν τις βασικές παραμέτρους του κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης από ουσίες. Στην κοινωνική επανάταξη, παράλληλα με την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και τις παρεμβάσεις πρόληψης της υποτροπής, εντάσσονται επίσης τρεις βασικοί τύποι παρεμβάσεων παροχής: α) εκπαίδευσης (στην οποία περιλαμβάνεται και η κατάρτιση), β) ενίσχυσης στην απασχόληση, και γ) στεγαστικής βοήθειας.

Σε πολλές χώρες της Ευρώπης η κοινωνική επανάταξη δεν πραγματοποιείται απαραίτητα μετά την ολοκλήρωση της θεραπείας, αλλά λαμβάνει χώρα στο τελικό στάδιο της θεραπευτικής διαδικασίας. Σε άλλες περιπτώσεις παρέχεται ως χωριστή και ανεξάρτητη μεταθεραπευτική παρέμβαση, η οποία πραγματοποιείται από ειδικές δομές. Στην Ελλάδα η κοινωνική επανάταξη έπεται της διαδικασίας απεξάρτησης και αποτελεί το τελευταίο στάδιο της θεραπευτικής διαδικασίας. Οι υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης παρέχονται είτε στο τελευταίο στάδιο μιας ενιαίας θεραπευτικής διαδικασίας είτε σε εξειδικευμένες δομές κοινωνικής επανάταξης.

Δομές κοινωνικής επανάταξης λειτουργούν όλοι οι αναγνωρισμένοι φορείς θεραπείας των εξαρτήσεων του Ν. 4139/2013: το ΚΕΘΕΑ, ο ΟΚΑΝΑ, η Μονάδα Απεξάρτησης Τοξικομανών 18 ΑΝΩ του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΨΝΑ), το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (ΨΝΘ) και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών). Το 2022 λειτουργούσαν συνολικά στην Ελλάδα 27 δομές κοινωνικής επανάταξης (Παράρτημα ΙΙΙ) που χωρίζονται στους ακόλουθους τύπους:

- είκοσι (21) Κέντρα/Μονάδες Κοινωνικής Επανάταξης Ενηλίκων
- τρία (3) Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων
- τρία (3) Κέντρα Επανάταξης Ενηλίκων για αποφυλακισμένους χρήστες

Από τις δομές αυτές δέκα πέντε (15) ανήκουν στο ΚΕΘΕΑ, έξι (6) στον ΟΚΑΝΑ, τρεις (3) στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής (ΨΝΑ), μία (1) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και δύο (2) στα θεραπευτικά προγράμματα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης (ΨΝΘ). Παράλληλα, στη χώρα λειτουργούν και άλλες δομές που προσφέρουν υπηρεσίες με σκοπό την ενίσχυση των ατομικών, κοινωνικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων και την κοινωνική και εργασιακή ενσωμάτωση των ατόμων που αντιμετωπίζουν ή αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης, όπως Εξειδικευμένα Κέντρα Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης (ΕΚΚΕΕ), Υπηρεσίες Νομικής Συμπαράστασης, εξειδικευμένες εκπαιδευτικές μονάδες και δομές που παρέχουν προγράμματα στήριξης στην απασχόληση.

9.2 Υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης για ενήλικες και εφήβους-νεαρούς ενήλικες

Διάρκεια

Η προβλεπόμενη διάρκεια των 24 προγραμμάτων κοινωνικής επανένταξης⁵⁰ που λειτουργούσαν πανελλαδικά το 2022 και απευθύνονταν σε ενήλικες και εφήβους νεαρούς ενήλικες είναι περίπου ένα έτος και 2 μήνες (406 ημέρες).

Δυναμικότητα

Το 2022, η συνολική δυναμικότητα των κέντρων κοινωνικής επανένταξης αντιστοιχούσε σε 755 συνολικά θέσεις, εκ των οποίων οι 705 προορίζονταν για ενήλικες, ενώ 50 θέσεις προορίζονταν για εφήβους και νεαρούς ενήλικες.

Θεραπευόμενοι

Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που δέχτηκαν τις υπηρεσίες των δομών κοινωνικής επανένταξης κατά τη διάρκεια του 2022 ήταν 516 (κυρίως άνδρες, 87,2%), εκ των οποίων τα 249 δέχτηκαν υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης για πρώτη φορά το 2022. Τις υπηρεσίες των Κέντρων Κοινωνικής Επανένταξης Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων δέχτηκαν 33 άτομα, ενώ των Κέντρων Κοινωνικής Επανένταξης Ενηλίκων 483 άτομα.

Στοιχεία έκβασης

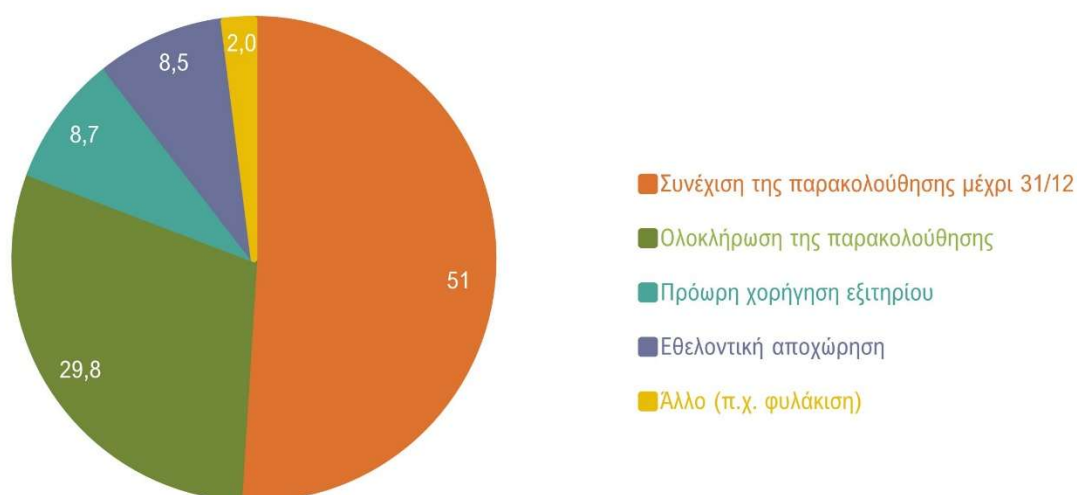
Με βάση τα στοιχεία έκβασης των Κέντρων Κοινωνικής Επανένταξης για το έτος 2022 (Γράφημα 9.1) τα μισά άτομα (51%, 263 άτομα) συνέχισαν την παρακολούθηση του προγράμματος κοινωνικής επανένταξης μέχρι το τέλος του έτους, ενώ το 29,8% (154 άτομα) αποχώρησαν από τις δομές αυτού του τύπου έχοντας ολοκληρώσει την παρακολούθηση του προγράμματος. Ένα μικρότερο ποσοστό διέκοψε πρόωρα λόγω χορήγησης εξιτηρίου⁵¹ (8,7%, 45 άτομα), ενώ ένα αντίστοιχο ποσοστό ατόμων αποχώρησε οικειοθελώς (8,5%, 44 άτομα).

Τάσεις

Το 2022, η δυναμικότητα των δομών που προσφέρουν υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης παρουσιάζει αύξηση, συγκριτικά με το διάστημα 2020-2021 κατά το οποίο τα περιοριστικά μέτρα για την πανδημία covid19 είχαν διαταράξει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο λειτουργίας των δομών. Για τον ίδιο λόγο, ο αριθμός των ατόμων που δέχτηκαν τις υπηρεσίες των προγραμμάτων κοινωνικής επανένταξης παρουσιάζεται σχετικά μειωμένος την τριετία 2020-2022 συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο (Γράφημα 9.2).

⁵⁰ Πρόκειται για τις 24 δομές που ανταποκρίθηκαν στο σύστημα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ το συγκεκριμένο έτος.

⁵¹ Πρόωρη χορήγηση εξιτηρίου είναι η αποπομπή από το πρόγραμμα λόγω παραβίασης του κανονισμού του.

Γράφημα 9.1: Έκβαση στα προγράμματα κοινωνικής επανένταξης (στοιχεία 2022).

Στοιχεία: Μονάδες κοινωνικής επανένταξης | 2022

Γράφημα 9.2: Διαχρονικές τάσεις α) στη δυναμικότητα και β) στον αριθμό των ατόμων σε προγράμματα επανένταξης (2003-2022).

Στοιχεία: Μονάδες κοινωνικής επανένταξης

9.2.1 Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

Η γενικότερη επιμόρφωση, η κάλυψη εκπαιδευτικών ελλείψεων και η επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν βασικές επιδιώξεις στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης. Οι παρεμβάσεις στοχεύουν στην αναβάθμιση των ακαδημαϊκών, τεχνικών ή πρακτικών δεξιοτήτων αυξάνοντας τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας.

Το 2022 δεκατρείς (13) δομές παρείχαν τη δυνατότητα σχολικής εκπαίδευσης. Κύριος στόχος είναι η προετοιμασία των συμμετεχόντων ώστε να λάβουν μέρος σε εξετάσεις και να επιτύχουν την κατοχύρωση των τυπικών τους προσόντων. Στη διάρκεια της σχολικής περιόδου 2021-2022 από τους ωφελούμενους που παρακολούθησαν τα παραπάνω εκπαιδευτικά προγράμματα, 54 άτομα πέτυχαν σε προαγωγικές/απολυτήριες εξετάσεις της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 2 άτομα εισήχθησαν σε

Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, 30 άτομα απέκτησαν πιστοποιητικό γλωσσομάθειας και 50 άτομα απέκτησαν πιστοποιητικό εκμάθησης ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης σε άτομα που βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης παρέχονται από 9 προγράμματα. Οι υπηρεσίες αυτές στοχεύουν στην ενίσχυση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των ατόμων, στην προετοιμασία και εν τέλει στην εργασιακή τους ενσωμάτωση. Το 2022 οι συμμετέχοντες στα προαναφερθέντα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ήταν 41.

Επιπλέον, το 2022 συνολικά 80 άτομα συμμετείχαν σε εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης και διαχείρισης ελεύθερου χρόνου που διοργανώθηκαν από το ΕΚΚΕΕ Αθήνας σε τομείς όπως η φωτογραφία, οι υπολογιστές, οι ξένες γλώσσες και οι τέχνες.

Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Μονάδα ΨΝΑ ‘Σχολείο 18 ΑΝΩ’

Το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής λειτουργεί Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Μονάδα στο πλαίσιο εφαρμογής της αντισταθμιστικής εκπαίδευσης σε άτομα που βρίσκονται σε θεραπεία απεξάρτησης ή την έχουν ολοκληρώσει. Σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων (ΣΕΠΕΔ) του Υπουργείου Παιδείας, στη Μονάδα διδάσκει εκπαιδευτικό προσωπικό όλων των ειδικοτήτων, που καλύπτει τα μαθήματα για δημιουργία σχολικών τμημάτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Τα μαθήματα των τμημάτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για απόκτηση απολυτηρίου Γυμνασίου ή Λυκείου ή για προετοιμασία για τις Πανελλήνιες Εξετάσεις διεξάγονται καθημερινά Δευτέρα έως και Παρασκευή, από τον Σεπτέμβριο έως τα τέλη Ιουνίου ή μέσα Ιουλίου, σύμφωνα με την ημερομηνία που ορίζεται κάθε έτος για τη διεξαγωγή των Πανελληνίων εξετάσεων. Ακόμα, διεξάγονται μαθήματα σε τμήματα ξένων γλωσσών και μαθήματα εκμάθησης χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών σε τμήματα πληροφορικής όλων των επιπέδων. Παράλληλα λειτουργούν τμήματα βασικών ελληνικών (διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας) καθώς και επαγγελματικός προσανατολισμός, εκπαιδευτικό θέατρο και δημιουργική γραφή.

Κατά το σχολικό έτος 2021-2022 στο Σχολείο 18 Άνω φοίτησαν συνολικά 55 άτομα, εκ των οποίων 7 απέκτησαν απολυτήριο Γυμνασίου/Λυκείου/ΤΕΕ, 16 ολοκλήρωσαν επιτυχώς τα τμήματα ξένων γλωσσών (Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά) και 5 ολοκλήρωσαν το τμήμα Πληροφορικής.

Σχολική Μονάδα ΠΕΘΕΑ ΑΡΓΩ ΨΝΘ

Το Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργεί Σχολική Μονάδα εντός του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης για άτομα που βρίσκονται σε διαδικασία απεξάρτησης. Στη Σχολική Μονάδα γίνονται δεκτά μέλη και άλλων θεραπευτικών προγραμμάτων του νομού Θεσσαλονίκης (Πρόγραμμα Ιανός ΨΝΘ, Μέθεξις ΨΝΘ, Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ΑΠΘ – ΟΚΑΝΑ).

Το σχολικό έτος 2021-2022 στη Σχολική Μονάδα φοίτησαν 23 άτομα, εκ των οποίων 4 απέκτησαν απολυτήριο Γυμνασίου και 3 απέκτησαν απολυτήριο Λυκείου.

9.2.2 Εργασιακή απασχόληση

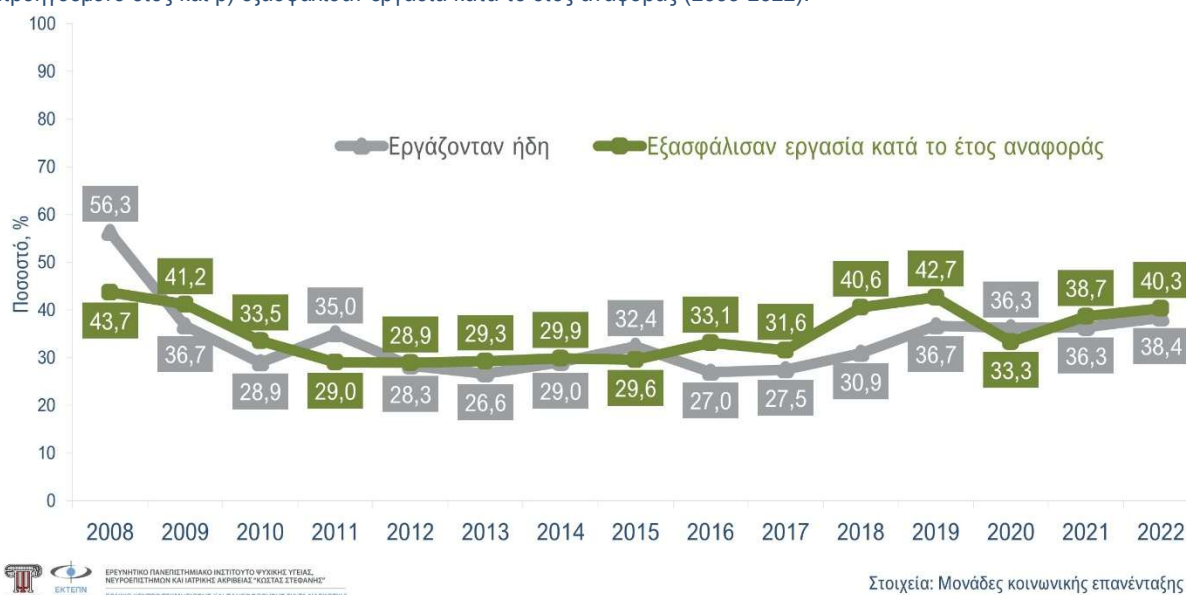
Από τα στοιχεία για την εργασιακή κατάσταση των ατόμων που παρακολουθούν τα Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης προκύπτει ότι σε αυτό το στάδιο της θεραπευτικής διαδικασίας δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Συγκεκριμένα, από το σύνολο των ατόμων που δέχτηκαν υπηρεσίες σε εξειδικευμένες δομές επανένταξης το 2022, το 38,4% (198 άτομα)

εργάζονταν ήδη με την έναρξη του έτους, ενώ ένα μεγαλύτερο ποσοστό (40,3%, 208 άτομα) εξασφάλισαν εργασιακή απασχόληση κατά τη διάρκεια του έτους.

Όπως προκύπτει από το Γράφημα 9.3, από το 2008 – όπου και ολοκληρώθηκε η υλοποίηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL – έως το 2011 το ποσοστό των ατόμων που παρακολουθούσε κάποιο πρόγραμμα κοινωνικής επανένταξης και εξασφάλισε εργασία παρουσιάζει μείωση. Από το 2018 φαίνεται αυξητική τάση στον αριθμό των ατόμων που εξασφάλισαν εργασία, με εξαίρεση το 2020, όπου οι συνθήκες που επέβαλλε η πανδημία δεν μπορεί να άφησαν ανεπηρέαστη την εργασιακή αποκατάσταση των ατόμων που βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης.

Γράφημα 9.3: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων στις μονάδες επανένταξης που α) εργάζονταν ήδη από το προηγούμενο έτος και β) εξασφάλισαν εργασία κατά το έτος αναφοράς (2008-2022).

9.2.3 Άλλες παρεχόμενες υπηρεσίες

Υπηρεσίες υποστήριξης και φροντίδας

Βασικός στόχος των προγραμμάτων κοινωνικής επανένταξης είναι η παροχή υποστήριξης σε άτομα που έχουν πλέον διακόψει την χρήση ουσιών και βρίσκονται στο κρίσιμο στάδιο της μετάβασής τους από το θεραπευτικό σύστημα στην εργασιακή πραγματικότητα. Στο κρίσιμο αυτό στάδιο, στο οποίο το άτομο καλείται να αναλάβει τη φροντίδα της υγείας και της ζωής του, οι δομές κοινωνικής επανένταξης παρέχουν συμβουλευτική, ατομικές και ομαδικές συνεδρίες ψυχολογικής υποστήριξης, ανάπτυξης προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, ενδυνάμωσης των σχέσεων με την οικογένεια, βελτίωσης της σωματικής υγείας, καθώς και ομάδες δημιουργικής απασχόλησης. Το 2022 συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες παρείχαν 20 Κέντρα Κοινωνικής Επανένταξης, ενώ υπηρεσίες συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης παρείχε το σύνολο των Κέντρων. Επίσης, το ΕΚΚΕΕ Αθήνας προσέφερε συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες σε συνολικά 269 ωφελούμενους των δημιουργικών εργαστηρίων αλλά και σε άλλα μέλη των θεραπευτικών μονάδων του ΟΚΑΝΑ.

Νομικές υπηρεσίες

Οι νομικές εκκρεμότητες αποτελούν σημαντικό πρόβλημα στην πορεία της θεραπείας και της απεξάρτησης από τις ουσίες. Για να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη παρακολούθηση των θεραπευτικών προγραμμάτων προσφέρεται νομική συμβουλευτική και υποστήριξη ή παρουσία σε δίκη. Επιπλέον,

νομικές υπηρεσίες παρέχονται και σε άτομα που έχουν ολοκληρώσει την παρακολούθηση του προγράμματος.

Το 2022 τα Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης προσέφεραν νομική βοήθεια σε 50 συνολικά άτομα. Στο ίδιο πλαίσιο, στο ΚΕΘΕΑ και στον ΟΚΑΝΑ λειτουργούν υπηρεσίες νομικής υποστήριξης. Κατά τη διάρκεια του 2022, η Υπηρεσία Νομικής Υποστήριξης του ΟΚΑΝΑ διεκπεραίωσε συνολικά 358 υποθέσεις θεραπευόμενων, ενώ τα Γραφεία Νομικής Στήριξης του ΚΕΘΕΑ διεκπεραίωσαν 125 αιτήματα επίλυσης νομικών εκκρεμοτήτων από τη συνδεδεμένη με τη χρήση παραβατική συμπεριφορά.

Στεγαστική βοήθεια

Η παροχή στέγης ή βοήθειας για την ανεύρεση στέγης αποτελεί σημαντική παρέμβαση επανάταξης, η οποία έχει στόχο να φέρει μεγαλύτερη σταθερότητα στη ζωή των ατόμων που ακολουθούν θεραπεία. Δώδεκα (12) Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης παρέχουν τη δυνατότητα διαμονής σε θεραπευόμενους, διαθέτοντας ξενώνες για άτομα που βρίσκονται και ζουν στην επαρχία ή στερούνται οικογενειακής στήριξης. Το 2022 η δυναμικότητα των παραπάνω χώρων ήταν 157 θέσεις, ενώ σε αυτούς φιλοξενήθηκαν συνολικά 158 άτομα.

Υπηρεσίες μεταθεραπευτικής φροντίδας

Σχεδόν όλα τα Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης παρείχαν κατά το 2022 μεταθεραπευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες (aftercare). Τα συγκεκριμένα προγράμματα είναι συνήθως διάρκειας 12 έως 24 μηνών και παρέχουν στον θεραπευόμενο τη δυνατότητα να βιώσει σταδιακά την αποδέσμευση από το θεραπευτικό πλαίσιο, να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα και να σταθεροποιήσει την αλλαγή που έγινε στη ζωή του. Οι υπηρεσίες αυτές διαφοροποιούνται ανά κέντρο και αφορούν κατά κύριο λόγο ατομικές και ομαδικές συναντήσεις, ομάδες οικογένειας, συμβουλευτική, ψυχοθεραπεία κ.ά.

Μονάδα πρόληψης υποτροπής και Μονάδα μεταφροντίδας (aftercare) ΠΕΘΕΑ ΑΡΓΩ ΨΝΘ

Στο Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ λειτουργούν δύο ειδικές υπηρεσίες με πρωταρχικό στόχο την πρόληψη ή/και αντιμετώπιση της υποτροπής, την διαχείριση της εκτροπής των ατόμων που ολοκληρώνουν την προσπάθειά τους για απεξάρτηση και κατά συνέπεια την πρόληψη επιστροφής τους σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα. Επιπλέον, βασική επιδίωξη των δύο αυτών υπηρεσιών αποτελεί η διαχρονική στήριξη των απεξαρτημένων ατόμων σε ζητήματα νομικής, εκπαιδευτικής και επαγγελματικής φύσεως με τελικό στόχο την διαμόρφωση νέων όρων για την ομαλή και ουσιαστική ένταξή τους στην κοινωνία. Κατά τη διάρκεια του 2022, εντάχθηκαν στις υπηρεσίες αυτές συνολικά 30 άτομα, εκ των οποίων οι 27 ήταν άνδρες και οι 3 γυναίκες.

9.3 Υπηρεσίες κοινωνικής επανάταξης για πρόσφατα αποφυλακισμένους/-ες

Το έτος 2022 συνολικά 60 άτομα που είχαν πρόσφατα αποφυλακιστεί από κάποιο Σωφρονιστικό Κατάστημα της χώρας δέχτηκαν τις υπηρεσίες των 3 εξειδικευμένων για αυτόν τον πληθυσμό κέντρων κοινωνικής επανάταξης που λειτουργούν στη χώρα. Από αυτά, τα 25 ήταν άτομα που συνέχιζαν από το προηγούμενο έτος, ενώ τα 35 αποτελούσαν εισαγωγές κατά το έτος αναφοράς.

Τα Κέντρα Κοινωνικής Επανάταξης για αποφυλακισμένους χρήστες παρέχουν στο σύνολό τους – είτε τα ίδια είτε μέσω παραπομπής σε άλλους φορείς – βασική ιατρική φροντίδα, ψυχιατρική κάλυψη, υπηρεσίες πρόληψης της υποτροπής, ενημέρωσης, συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης, επαγγελματικό προσανατολισμό, νομική βοήθεια, κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς και στεγαστική

βοήθεια. Συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες, δυνατότητα εκπαίδευσης και υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης παρείχαν 2 από τα 3 κέντρα κοινωνικής επανένταξης κατά το 2022.

Κατά τη διάρκεια του 2022, 56 πρόσφατα αποφυλακισμένοι χρήστες δέχτηκαν κοινωνικές υπηρεσίες, 50 δέχτηκαν νομικές υπηρεσίες, ενώ το σύνολο αυτών δέχτηκε υπηρεσίες στέγασης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία έκβασης, από τα 60 άτομα που δέχτηκαν τις υπηρεσίες των κέντρων κοινωνικής επανένταξης για αποφυλακισμένους το 2022, τα 32 (53,3%) συνέχιζαν την παρακολούθηση του προγράμματος μέχρι το τέλος του έτους, ενώ 14 (23,3%) άτομα ολοκλήρωσαν με επιτυχία το πρόγραμμα. Τρία άτομα αποχώρησαν από τα κέντρα κοινωνικής επανένταξης λόγω πρόωρης χορήγησης εξιτηρίου, ενώ 11 άτομα εγκατέλειψαν τα κέντρα οικιοθελώς. Τέλος, τα κέντρα κοινωνικής επανένταξης για αποφυλακισμένους παρέχουν υπηρεσίες μεταθεραπευτικής φροντίδας, οι οποίες αφορούν κατά κύριο λόγο ατομικές και ομαδικές συναντήσεις.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Επανάταξης

Μια από τις βασικές δραστηριότητες του ΕΚΤΕΠΝ είναι η συλλογή και η προώθηση συγκρίσιμων στοιχείων σχετικά με τις υπηρεσίες επανάταξης στην κοινότητα ατόμων με προβλήματα εξάρτησης από ουσίες.

Για τη συλλογή σχετικών στοιχείων από τους φορείς, το ΕΚΤΕΠΝ χρησιμοποιεί το Ερωτηματολόγιο για την Κοινωνική Επανάταξη, το οποίο συμπληρώνεται από κάθε δομή που παρέχει τέτοιου είδους υπηρεσίες μία φορά το χρόνο και αφορά συγκεντρωτικά στοιχεία τόσο για τις υπηρεσίες που παρέχονται όσο και για τα άτομα που δέχονται τις υπηρεσίες αυτές.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα Έκθεση σχετικά με τις υπηρεσίες επανάταξης προέρχονται κατά κύριο λόγο από την ανάλυση και την επεξεργασία των στοιχείων που απέστειλαν 27 δομές κοινωνικής επανάταξης που λειτουργούν πανελλαδικά, συμπεριλαμβανομένων των τριών (3) εξειδικευμένων κέντρων που απευθύνονται σε πρόσφατα αποφυλακισμένα άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, καθώς και των στοιχείων που αποστέλλονται από τα δύο Εξειδικευμένα Κέντρα Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης (ΕΚΚΕΕ).

Πρέπει να σημειωθεί ότι, λόγω των συγκεντρωτικών στοιχείων που συλλέγονται από τις δομές κοινωνικής επανάταξης, είναι αδύνατον να ελεγχθούν και να αποφευχθούν τυχόν διπλοεγγραφές ατόμων σε διαφορετικές δομές. Επίσης, όσον αφορά τα διαχρονικά γραφήματα του παρόντος Κεφαλαίου, δεν παρουσιάζονται στοιχεία για το έτος 2007, καθώς το 2008 (έτος συλλογής στοιχείων για το 2007) η λειτουργία του ΕΚΤΕΠΝ είχε ανασταλεί.

Περαιτέρω πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/interventions/reintegration

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/reintegration

Αλεξάνδρα Πριμέτη, Νίκος Γκάβρα, Ελευθερία Καναβού, Σόνια Παπαδοπούλου

10 | Μείωση της βλάβης

ΣΥΝΟΨΗ

Το 2022 τουλάχιστον 785.788 σύριγγες δόθηκαν σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών, αριθμός αυξημένος κατά 38,5% σε σύγκριση με το 2021 κυρίως επειδή τα προγράμματα συρίγγων του ΟΚΑΝΑ διένειμαν κατά το έτος αναφοράς σχεδόν διπλάσιο αριθμό συρίγγων συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Ο αυξημένος αριθμός συρίγγων κατά τη διετία 2021-2022 είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση στην κάλυψη συρίγγων (2021:234, 2022:302 σύριγγες) ανά άτομο που κάνει ενέσιμη χρήση ουσιών στη χώρα μας ξεπερνώντας από το 2021 τον συνιστώμενο από τον ΠΟΥ ετήσιο αριθμό συρίγγων (200 σύριγγες ανά ΧΕΝ). Το 2023 η αναλογία αυτή αναμένεται να είναι ακόμα μεγαλύτερη δεδομένου ότι οι σύριγγες που δόθηκαν μόνο από τον ΟΚΑΝΑ αυτό το έτος ανήλθαν στις 1.169.343.

Σημαντική εξέλιξη στον τομέα της μείωσης της βλάβης αποτέλεσαν κατά την διετία 2021-2022 οι νέες δομές του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, αλλά και σε άλλες πόλεις της χώρας (Ρέθυμνο, Τρίπολη, Πάτρα, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, Ιωάννινα, Λάρισα, Τρίκαλα, Λαμία, Ναύπλιο, Μυτιλήνη, Κοζάνη κ.ά). Οι νέες αυτές δομές αποτελούν κυρίως κινητές μονάδες, αλλά και κάποια κέντρα ημέρας με υπηρεσίες βραχείας φιλοξενίας, ενώ ιδιαίτερης σημασίας αποτέλεσε το 2022 η επαναλειτουργία του Χώρου Εποπτευόμενης Χρήσης (ΧΕΧ) και η λειτουργία ενός επιπλέον χώρου για άστεγους χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών (Ανοικτό Κέντρο Ημέρας-Υπνωτήριο) στο κέντρο της Αθήνας. Όσον αφορά τον ΧΕΧ, λόγω της επέκτασης του ωραρίου λειτουργίας του το 2023, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των επαφών για ενέσιμη, καπνιστή ή εισπνεόμενη χρήση ουσιών (22.085) σε σχέση με το 2022 (6.411).

Οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης σε πολλές περιοχές της χώρας αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω δεδομένου ότι στον σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας στο πλαίσιο του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) προβλέπεται η ίδρυση περισσότερων ξενώνων, κέντρων ημέρας με υπηρεσίες βραχείας φιλοξενίας και κινητών μονάδων, η ενίσχυση δράσεων 'δουλειά-στο-δρόμο', καθώς και η ίδρυση κινητού χώρου εποπτευόμενης χρήσης. Παράλληλα, ο ΟΚΑΝΑ σχεδιάζει την ίδρυση κινητών μονάδων εποπτευόμενης χρήσης, συγκεκριμένα δύο στην Αθήνα με την υποστήριξη του Δήμου Αθηναίων και έναν στη Θεσσαλονίκη στο πλαίσιο έργου από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Επίσης, σε συνέχεια της Υπουργικής Απόφασης του 2021 (ΦΕΚ 5969/Β'/17.12.2021) σχετικά με το πλαίσιο χορήγησης ναλοξόνης, το Μάρτιο του 2023 με τροποποίησή της, δίνεται η δυνατότητα σε άλλους φορείς, επαγγελματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα να χορηγούν εισπνεόμενη ναλοξόνη. Αναμένεται η έκδοση σχετικής Υπουργικής Απόφασης, κατόπιν γνωμοδότησης του ΟΚΑΝΑ, με την οποία θα εξειδικεύονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι φορείς και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία θα μπορούν να χορηγούν σκευάσματα ναλοξόνης, με στόχο άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, καθώς και οι ομότιμοι και οι οικείοι τους να έχουν άμεση πρόσβαση και να μπορούν να χορηγούν ναλοξόνη.

Όσον αφορά τη χορήγηση ναλοξόνης, το 2022 χρησιμοποιήθηκαν 62 συσκευασίες εισπνεόμενης ναλοξόνης σε περιστατικά υπερδοσολογίας, ενώ το 2023 χρησιμοποιήθηκαν 124 συσκευασίες.

Το 2022 συνεχίστηκε η αύξηση στον αριθμό των ταχέων διαγνωστικών ελέγχων (rapid tests) για την ανίχνευση μολυσματικών ασθενειών και των ελαστογραφιών ήπατος καθώς επίσης και στον αριθμό των ατόμων που εξυπηρετήθηκαν από τις υπηρεσίες υγείας των μονάδων άμεσης πρόσβασης για παθολογικά και ψυχιατρικά προβλήματα.

Το 2022 έλαβαν αντιρετροϊκή θεραπεία 1.490 άτομα HIV+ με ιστορικό και προβλήματα από την (ενέσιμη) χρήση ουσιών, με ποσοστό αύξησης στο 3,5% σε σχέση με το 2021, ενώ κατά την προηγούμενη διετία (2017-2021) το ποσοστό μεταβολής αύξησης κυμαινόταν περίπου στο 5%.

10.1 Η έννοια της ‘μείωσης της βλάβης’ στην Ελλάδα και οι σχετικές παρεχόμενες υπηρεσίες

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας και των κοινωνικών προεκτάσεων που συνδέονται με τη χρήση ουσιών παρέχονται στη χώρα μας υπηρεσίες μείωσης της βλάβης σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και δεν βρίσκονται σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα, καθώς και σε άτομα που έχουν ξεκινήσει θεραπεία για τα ναρκωτικά. Οι υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνουν δράσεις σε ανοικτούς χώρους συνάθροισης χρηστών ουσιών (προγράμματα ‘δουλειά-στο-δρόμο’, κινητές μονάδες), καθώς και σε εξειδικευμένες δομές, τις μονάδες ‘άμεσης πρόσβασης’, οι οποίες δεν θέτουν προϋποθέσεις για την υποδοχή και την εξυπηρέτηση των χρηστών και περιλαμβάνουν κυρίως:

- υπηρεσίες για την αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας (σωματικής και ψυχικής),
- διανομή συρίγγων, σύνεργων ασφαλούς χρήσης και προφυλακτικών,
- στέγαση, φιλοξενία,
- φροντίδα της σωματικής υγιεινής,
- διανομή φαγητού,
- ενημέρωση για τρόπους ασφαλέστερης χρήσης ουσιών και πρόληψης μετάδοσης νοσημάτων,
- διασύνδεση με υπηρεσίες υγείας, με υπηρεσίες θεραπείας για την εξάρτηση και άλλες υπηρεσίες.

Η ‘μείωση της βλάβης’ αναφέρεται στο σύνολο των δράσεων, υπηρεσιών και στρατηγικών που στοχεύουν στη μείωση των επιβλαβών συνεπειών της χρήσης ουσιών τόσο σε επίπεδο υγείας όσο και των κοινωνικών προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση ουσιών. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ανάγκη για μέτρα μείωσης της βλάβης αναδείχθηκε ιδιαίτερα μετά τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2003/488/EK) το 2003 για την προώθηση μέτρων πρόληψης και μείωσης των επιβλαβών συνεπειών για την υγεία που συνδέονται με τη χρήση ουσιών.⁵⁰ Ο τομέας μείωσης της βλάβης ενισχύεται στα κράτη-μέλη ολόένα και περισσότερο, καθώς στις Εθνικές Στρατηγικές και τα Εθνικά Σχέδια Δράσης⁵¹ περιλαμβάνονται σχετικοί στόχοι που τίθενται και από τις Ευρωπαϊκές Στρατηγικές για τα Ναρκωτικά. Ιδιαίτερη έμφαση στη μείωση της βλάβης δόθηκε στην τελευταία Ευρωπαϊκή Στρατηγική (2021-2025), όπου ο τομέας αυτός ξεχώρισε ως προς τους στόχους και τις σχετικές προτεραιότητες.

Υπηρεσίες μείωσης της βλάβης έχουν αναπτύξει οι φορείς θεραπείας για τα ναρκωτικά, ΟΚΑΝΑ και ΚΕΘΕΑ, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα αναγκών, όπως πρόληψη και αντιμετώπιση μολυσματικών ασθενειών (HIV, ηπατίτιδα C και ηπατίτιδα B), πρόληψη θανάτων λόγω υπερδοσολογίας, διαχείριση άλλων προβλημάτων υγείας, όπως παθολογικά, οδοντιατρικά, ψυχιατρικά, κτλ. που σχετίζονται με τη χρήση, παροχή αγαθών και ειδών πρώτης ανάγκης και κάλυψη αναγκών στέγης.

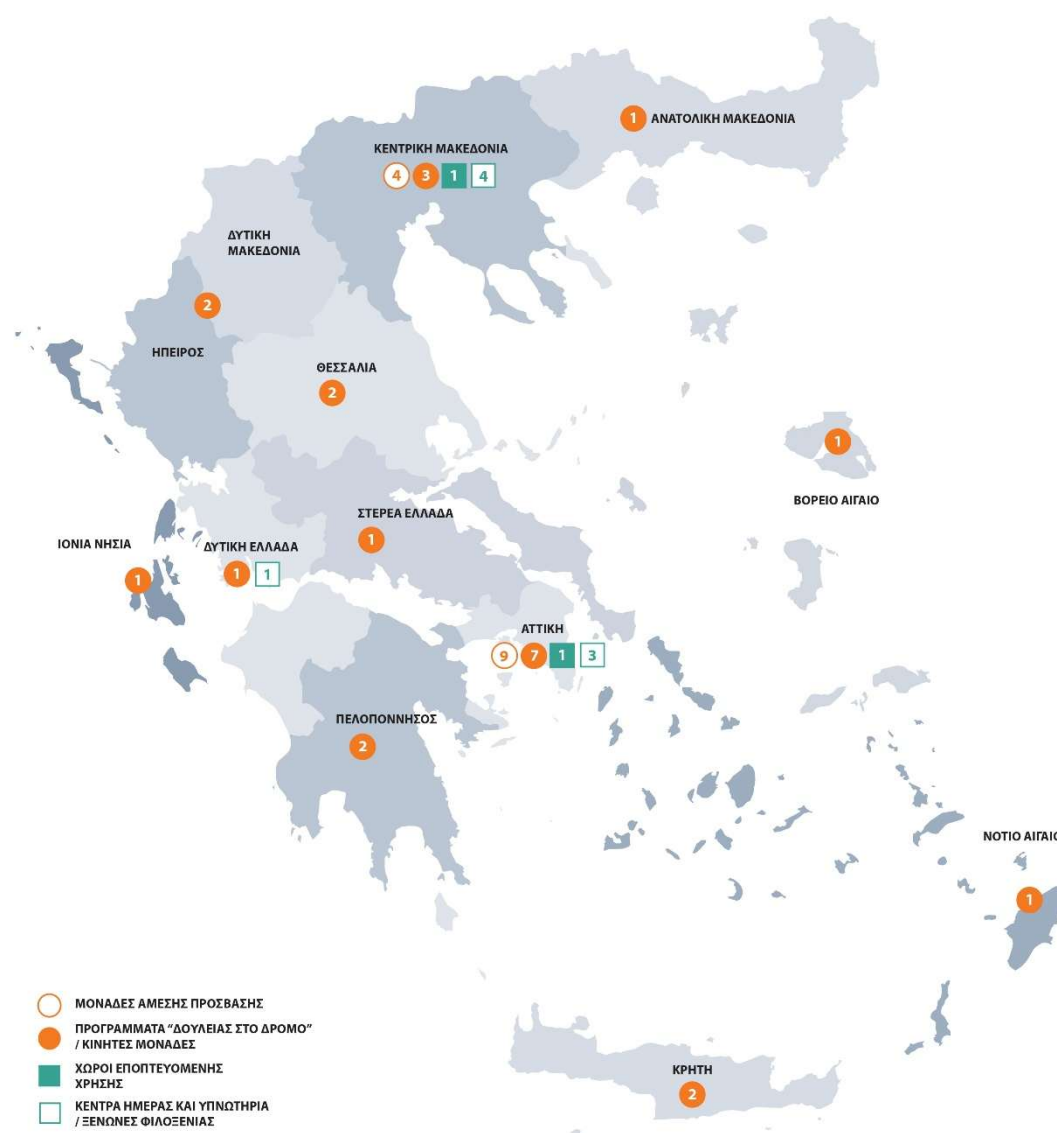
Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το 2022 συνολικά 13.739 άτομα έλαβαν υπηρεσίες μείωσης της βλάβης των φορέων θεραπείας και των οργανισμών κοινωνικής φροντίδας, σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός συγκριτικά με το 2021 (7.794) λόγω της λειτουργίας νέων δομών κατά το έτος αναφοράς από τον ΟΚΑΝΑ και το ΚΕΘΕΑ.

Επιπλέον, αρκετοί οργανισμοί και μη-κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) κοινωνικής φροντίδας, όπως οι ΜΚΟ PRAKSIS, Γιατροί του Κόσμου και STEPS, ο Σύλλογος Ασθενών Ήπατος Ελλάδος (ΣΑΗΕ) ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, ο Σύλλογος Οροθετικών Ελλάδος (ΣΟΕ) ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ, καθώς και ο Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), υλοποιούν δράσεις μείωσης της βλάβης για άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, όπως διανομή συρίγγων και διαγνωστικούς ελέγχους για την ανίχνευση λοιμωδών νοσημάτων.

⁵² Περισσότερα για τη μείωση της βλάβης και τις σχετικές δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στην ιστοσελίδα του EUDA εδώ www.euda.europa.eu/topics/harm-reduction_en

⁵³ Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά 2021-2025 είναι διαθέσιμα στα ελληνικά εδώ www.ektepn.gr/news/EU-drugs-strategy-action-plan-2021-2025

Υπηρεσίες Μείωσης της Βλάβης

10.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο

Από το 2021 και μετά ο τομέας της μείωσης της βλάβης αναπτύχθηκε σημαντικά, τόσο με τη δημιουργία νέων υπηρεσιών όσο και με τη διεύρυνση των υπαρχουσών. Συγκεκριμένα, σημαντικές εξελίξεις αποτέλεσαν κατά χρονολογική σειρά:

- ✓ **Η διεύρυνση υπηρεσιών μείωσης της βλάβης σε πολλές πόλεις της χώρας με τη λειτουργία κινητών μονάδων και η ενίσχυση τους στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027:** Υπηρεσίες μείωσης της βλάβης παρέχονταν μέχρι πρόσφατα μόνο στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Από το 2021, κυρίως μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020 και τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου, ο ΟΚΑΝΑ και το ΚΕΘΕΑ διέδρυναν τις υπηρεσίες τους και σε άλλες πόλεις της χώρας (Ρέθυμνο, Τρίπολη, Πάτρα, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, Ιωάννινα, Λάρισα, Τρίκαλα, Λαμία, Ναύπλιο, Μυτιλήνη, Κοζάνη κ.ά.), με τη λειτουργία κινητών μονάδων.
Οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης σε πολλές περιοχές της χώρας αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω δεδομένου ότι στον σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας στο πλαίσιο του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) περιλαμβάνονται η ίδρυση περισσότερων κέντρων ημέρας με υπηρεσίες βραχείας φιλοξενίας και κινητών μονάδων, καθώς και η ενίσχυση δράσεων ‘δουλειά-στο-δρόμο’, όπως τα προγράμματα συλλογής υγειονομικού υλικού ασφαλούς χρήσης.
- ✓ **Η λειτουργία του Χώρου Εποπτευόμενης Χρήσης (ΧΕΧ) και το νομικό πλαίσιο για τη λειτουργία κινητών ΧΕΧ:** Τον Απρίλιο του 2022 ο ΟΚΑΝΑ επαναλειτουργήσε ΧΕΧ με την απαραίτητη άδεια που εκδόθηκε στα τέλη του 2021. Το πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας των ΧΕΧ που καθορίζεται στη σχετική Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1607/Β/27-04-2020) η οποία δημοσιεύθηκε το 2020, αντικατέστησε την αντίστοιχη που είχε εκδοθεί το 2019 (βλ. ΕΚΤΕΠΝ 2021). Η λειτουργία του ΧΕΧ με την ονομασία ΣΤΕΚΙ 46 στο Κέντρο της Αθήνας στον Σταθμό Φροντίδας Εξαρτημένων Ατόμων (ΣΦΕΑ) του ΟΚΑΝΑ ξεκίνησε εννέα χρόνια μετά την πιλοτική λειτουργία του ΧΕΧ ΟΔΥΣΣΕΑ στον ίδιο φορέα. Με σκοπό την επέκταση της λειτουργίας των ΧΕΧ εκτός δομών, στις αρχές του 2024 τροποποιήθηκε η σχετική ΥΑ (ΦΕΚ Β 1491/06-03-2024), εξειδικεύοντας περαιτέρω τους όρους και τις προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας των ΧΕΧ και κυρίως των κινητών μονάδων ΧΕΧ. Παράλληλα, ο ΟΚΑΝΑ σχεδιάζει την ίδρυση κινητών μονάδων εποπτευόμενης χρήσης, συγκεκριμένα δύο στην Αθήνα με την υποστήριξη του Δήμου Αθηναίων και μία στη Θεσσαλονίκη στο πλαίσιο έργου από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- ✓ **Η διεύρυνση χορήγησης ναλοζόνης από επαγγελματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα για την πρόληψη οξείων τοξικών και θανάτων από οπιοειδή:** Το 2021, σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η δημιουργία για πρώτη φορά στη χώρα μας νομικού πλαισίου για τη χορήγηση ναλοζόνης σε περιπτώσεις οξείας τοξίκωσης από οπιοειδή. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Απόφαση του Υπουργείου Υγείας (ΦΕΚ 5969/17-12-2021), εκπαιδευμένοι γιατροί, νοσηλευτές και άλλοι επαγγελματίες σε ΕΚΑΒ, Ο.Τ.Α. (αποκλειστικά για την παροχή υπηρεσιών σε προγράμματα ‘δουλειά-στο-δρόμο’, χώρους εποπτευόμενης χρήσης σταθερού ή κινητού, Ξενώνες Μεταβατικής Φιλοξενίας και σε Υπνωτήρια), φορείς θεραπείας για τα ναρκωτικά, καταστήματα κράτησης και σώματα ασφαλείας, μπορούν να χορηγούν ναλοζόνη κυρίως σε εισπνεόμενη μορφή (ρινικό εκνέφωμα) σε περιπτώσεις υπερβολικής δόσης οπιοειδών. Το πρόγραμμα χορήγησης ναλοζόνης υλοποιήθηκε το 2022 από τον ΟΚΑΝΑ σε πέντε πόλεις της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Τρίπολη και Ρέθυμνο). Τον Μάρτιο του 2023 η Υπουργική Απόφαση του 2021 τροποποιήθηκε (ΦΕΚ 69/Α/18.03.2023), δίνοντας τη δυνατότητα σε άλλους φορείς, επαγγελματίες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα να χορηγούν εισπνεόμενη ναλοζόνη. Αναμένεται η έκδοση σχετικής Υπουργικής Απόφασης, κατόπιν γνωμοδότησης του ΟΚΑΝΑ, με την οποία θα εξειδικεύονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι φορείς και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία θα μπορούν να χορηγούν σκευάσματα ναλοζόνης, με στόχο άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, οι ομότιμοι και οι οικείοι τους να έχουν άμεση πρόσβαση και να μπορούν να χορηγούν ναλοζόνη σε περιπτώσεις υπερβολικής δόσης οπιοειδών.

ν **Η δημιουργία δομών για την αντιμετώπιση προβλημάτων που συνδέονται με την αστεγία:** Μετά τη λειτουργία του ξενώνα το 2020 στο κέντρο της Αθήνας⁵⁴, ο ΟΚΑΝΑ δημιούργησε νέες δομές φιλοξενίας και στέγασης ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών, παρέχοντας παράλληλα ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών προκειμένου να καλυφθούν μια σειρά αναγκών των ατόμων αυτών σχετικά με προβλήματα υγείας (σωματικής και ψυχικής) και σωματικής υγιεινής. Συγκεκριμένα, το 2022 ο ΟΚΑΝΑ λειτούργησε σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων το Ανοιχτό Κέντρο Ημέρας Αστεγών-Υπνωτήριο στο κέντρο της Αθήνας, ενώ, μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020 και τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου, λειτούργησαν Κέντρα Ημέρας με την παροχή βραχείας φιλοξενίας στην Αττική (Ιλίου), το δήμο της Θεσσαλονίκης (με παραρτήματα σε Μενεμένη και Βαρδάρη) και την Πάτρα. Επιπλέον, το 2022 εκδόθηκε Κοινή Υπουργική Απόφαση (Δ13οικ.92262/5-10-2022) με θέμα 'Καθορισμός πλαισίου διαδικασιών για την καταγραφή και διαχείριση στεγαστικών αιτημάτων και τη διασύνδεση των φορέων παροχής υπηρεσιών σε αστέγους', με την οποία ορίζεται 1) ενιαίο πλαίσιο διαδικασιών για την υποβολή και διαχείριση αιτημάτων φιλοξενίας σε δομές αστέγων και 2) δημιουργία ηλεκτρονικού μητρώου των φορέων που παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες και των στεγαστικών αιτημάτων. Ειδικότερα, στο άρθρο 3, οι φορείς του Ν. 4139/2013 περιλαμβάνονται στους αρμόδιους φορείς για την υποβολή και διαχείριση αιτημάτων στέγασης.

10.3 Παροχή συρίγγων, σύνεργων ασφαλούς χρήσης και προφυλακτικών

Προγράμματα συρίγγων για την πρόληψη της μετάδοσης μολυσματικών ασθενειών που συνδέονται με τη χρήση ουσιών υλοποιούνται από τον ΟΚΑΝΑ, το ΚΕΘΕΑ, τον ΕΟΔΥ, τις ΜΚΟ Γιατροί του Κόσμου, STEPS και PRAKSIS και τον ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ.

Το 2022, δόθηκαν⁵⁵ **785.788** σύριγγες σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση (XEN), σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός σε σύγκριση με το 2021 (576.494 σύριγγες, ποσοστό αύξησης: 38,5%). Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στο ότι κατά το έτος αναφοράς τα προγράμματα συρίγγων του ΟΚΑΝΑ διένειμαν ένα σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό συρίγγων συγκριτικά με το προηγούμενο έτος (2022: 629.871, 2021: 363.572). Η σημαντική αύξηση του αριθμού των συρίγγων που διανεμήθηκαν είχε ως αποτέλεσμα την αντίστοιχη αύξηση της κάλυψης σε σύριγγες σε XEN, από 234 σύριγγες ανά άτομο που υπολογίστηκε για το 2021 ότι κάνει ενέσιμη χρήση ουσιών⁵⁶, σε **305** σύριγγες το 2022 (εκτιμώμενος αριθμός XEN στην Ελλάδα για το 2022: 2.598, βλ. Κεφ. 2: Άτομα που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου στον πληθυσμό).

Σημαντική εξέλιξη στην παροχή υπηρεσιών μείωσης της βλάβης στην Ελλάδα είναι η έμφαση που δίνεται τα τελευταία χρόνια στην παροχή συρίγγων σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση ουσιών (XEN). Κατά τη διετία 2021-2022 η χώρα μας ξεπέρασε τον συνιστώμενο από τον ΠΟΥ ετήσιο αριθμό συρίγγων (200 σύριγγες ανά XEN τον χρόνο), παρέχοντας 234 σύριγγες το 2021 και 305 σύριγγες το 2022 ανά (εκτιμώμενο αριθμό) XEN.

Λεδομένου ωστόσο ότι η συντριπτική πλειονότητα των προγραμμάτων συρίγγων στην Ελλάδα λειτουργούσαν το 2022 στην **Αθήνα**, οι περισσότερες σύριγγες (81%) δόθηκαν σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση και ζουν σ' αυτή την περιοχή, υποδηλώνοντας **κάλυψη 775** σύριγγες για κάθε άτομο που υπολογίστηκε για το 2022 ότι κάνει ενέσιμη χρήση ουσιών (εκτιμώμενος αριθμός ατόμων με

⁵⁴ Ο ξενώνας για άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών που αντιμετωπίζουν προβλήματα αστεγίας στο κέντρο της Αθήνας δημιουργήθηκε το 2020 με πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων, με τη συνεργασία του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ και την υποστήριξη ΜΚΟ. Η συγκεκριμένη δομή δημιουργήθηκε προκειμένου να καλύψει ανάγκες που προέκυψαν λόγω συνθηκών που επέβαλλε η πανδημία covid19, συνεχίζοντας ωστόσο τη λειτουργία της παρέχει σημαντικό έργο όσον αφορά τη στέγαση ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών στο κέντρο της Αθήνας.

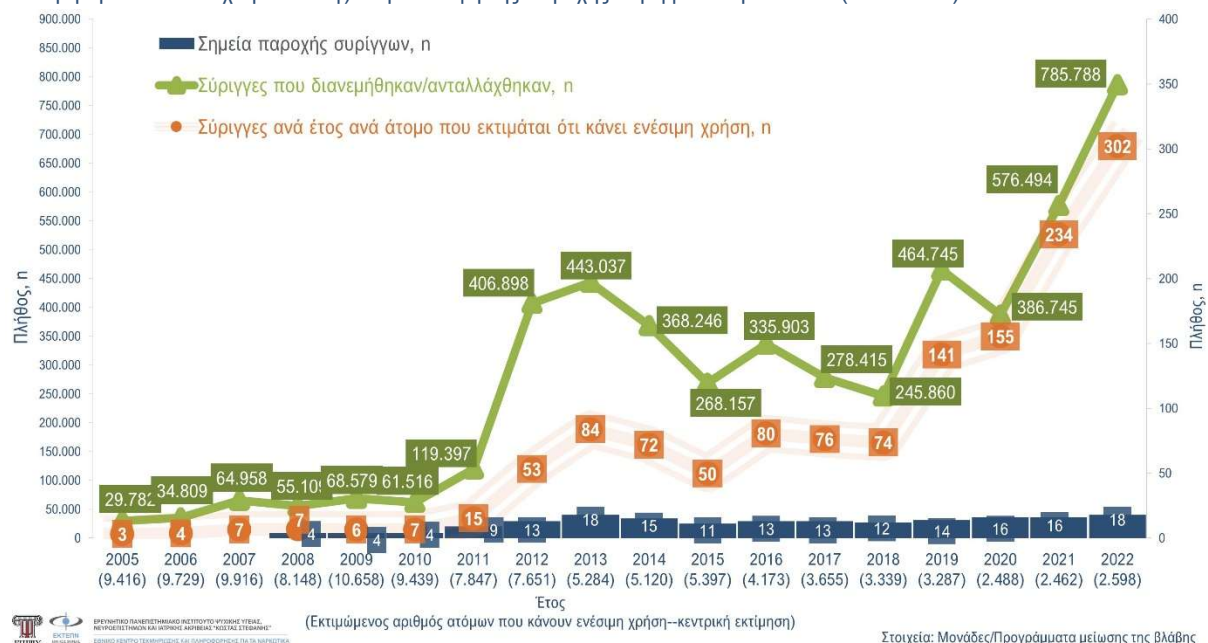
⁵⁵ Κάποια προγράμματα διανομής συρίγγων συμπεριλαμβάνουν και την ανταλλαγή τους με χρησιμοποιημένες.

⁵⁶ Η εκτίμηση αυτή αφορά αποκλειστικά άτομα που κάνουν χρήση: α) ηρωίνης/άλλων οπιοειδών, και β) τις τελευταίες 30 ημέρες. Για περισσότερα βλ. Κεφ. 2: Άτομα που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου στον πληθυσμό.

ενέσιμη χρήση στην Αθήνα για το 2022: 825) (βλ. Κεφάλαιο. 2: Άτομα που κάνουν χρήση υψηλού κινδύνου στον πληθυσμό).

Γράφημα 10.1: Διαχρονικές τάσεις α) στα σημεία διανομής συρίγγων, β) στον αριθμό των συρίγγων που διανεμήθηκαν/ανταλλάχθηκαν και γ) στην κάλυψη της παροχής συρίγγων στην Ελλάδα (2005-2022).

Κατά το έτος αναφοράς διανεμήθηκαν σύριγγες σε δεκατρία (13) σημεία στην Αθήνα, σε δύο σημεία στη Θεσσαλονίκη και σε 1 σημείο στο Ηράκλειο της Κρήτης, στην Τρίπολη και στην Πάτρα, αντίστοιχα, τα οποία αφορούν έξι (6) μονάδες άμεσης πρόσβασης ('σταθερά σημεία'), επτά (7) κινητές μονάδες και πέντε (5) προγράμματα 'δουλειά-στο-δρόμο'.

Όσον αφορά τη διανομή προφυλακτικών, το 2022 διανεμήθηκαν 117.418 προφυλακτικά, μεγαλύτερος αριθμός συγκριτικά με το 2021 (83.609 προφυλακτικά), επειδή οι υπηρεσίες μείωσης της βλάβης του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ, του ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ και της ΜΚΟ STEPS αύξησαν τον αριθμό των προφυλακτικών που διένειμαν κατά το έτος αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

10.4 Χώρος Εποπτευόμενης Χρήσης (XEX)

Οι ΧΕΧ αφορούν ειδικούς χώρους, στους οποίους μπορεί να γίνει χρήση ουσιών υπό την επιτήρηση εκπαιδευμένου προσωπικού. Οι κύριοι στόχοι αυτών των υπηρεσιών είναι ο περιορισμός της μετάδοσης μολυσματικών ασθενειών, δεδομένου ότι στους χώρους αυτούς δίνονται καθαρά σύνεργα, η πρόληψη θανάτων από υπερδοσολογία, καθώς και η διασύνδεση των ατόμων αυτών με τις υπηρεσίες υγείας και θεραπείας των εξαρτήσεων. Παράλληλα, οι ΧΕΧ συμβάλλουν στον περιορισμό της χρήσης ουσιών που γίνεται σε δημόσιους χώρους, της σχετικής όχλησης αλλά και άλλων προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση και μπορεί να δημιουργούνται στα σημεία αυτά.

Το 2022 η λειτουργία του πρώτου ΧΕΧ με την ονομασία ΣΤΕΚΙ 46 ξεκίνησε στον ΣΦΕΑ του ΟΚΑΝΑ (βλ. επίσης ενότητα 10.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, του Κεφαλαίου αυτού). Περιλαμβάνει 12 ειδικά διαμορφωμένες θέσεις για την ενέσιμη ή/και εισπνεόμενη χρήση ουσιών που κατέχουν οι ωφελούμενοι και χώρους για τη σύντομη παραμονή τους και τη φροντίδα σωματικής υγιεινής τους. Στο χώρο του ΧΕΧ αντιμετωπίζονται επίσης περιπτώσεις υπερδοσολογίας και παρέχονται υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και διασύνδεσης των ωφελούμενων με άλλες υπηρεσίες. Κατά τη διάρκεια του 2023 εξυπηρετήθηκαν

1.348 άτομα και πραγματοποιήθηκαν 22.085 επαφές για χρήση ουσιών από τις οποίες οι **4.465** για ενέσιμη χρήση. Το 2023 τόσο το σύνολο των επαφών όσο και οι επαφές για ενέσιμη χρήση ουσιών υπερτριπλασιάστηκαν σε σύγκριση με το 2022 (σύνολο επαφών: 6.411, επαφές για ενέσιμη χρήση: 1.201), καθώς το ωράριο λειτουργίας του ΧΕΧ επεκτάθηκε κατά πολύ κατά το έτος αναφοράς, δηλαδή ο ΧΕΧ παραμένει ανοικτός όλες τις ημέρες του έτους από τις 08.00 π.μ. έως τις 22.00 μ.μ.

10.5 Πρόγραμμα ναλοζόνης

Το 2021 δημιουργήθηκε για πρώτη φορά στη χώρα μας το νομικό πλαίσιο για τη χορήγηση ναλοζόνης από επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με άτομα που κάνουν χρήση ουσιών (εκτός των επαγγελματιών από δομές υγείας), για περιπτώσεις οξείας τοξίκωσης από οπιοειδή (βλ. επίσης ενότητα 10.2 *Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο*, του Κεφαλαίου αυτού). Το 2023 χρησιμοποιήθηκαν **124** συσκευασίες εισπνεόμενης ναλοζόνης σε περιστατικά υπερδοσολογίας από υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης του ΟΚΑΝΑ στην Αθήνα, αριθμός διπλάσιος σε σχέση με το 2022 (n=62).

10.6 Διάγνωση, εμβολιασμός και θεραπεία λοιμωδών νοσημάτων

Η Μονάδα Άμεσης Βοήθειας και Υποστήριξης (MABY) του ΟΚΑΝΑ πραγματοποιεί σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών, καθώς και σε άτομα που έχουν ξεκινήσει θεραπεία για τα ναρκωτικά, **διαγνωστικές εξετάσεις** για λοιμώδη νοσήματα (HIV/AIDS, ηπατίτιδες) που συνδέονται με τη χρήση ουσιών. Επίσης, διαγνωστικές εξετάσεις πραγματοποιούν οργανισμοί και ΜΚΟ κοινωνικής φροντίδας (ΜΚΟ PRAKSIS, ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ, ΣΑΗΕ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, ΜΚΟ ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ) στους οποίους τα άτομα που κάνουν χρήση ουσιών απευθύνονται για θέματα υγείας.

Επιπλέον, το 2022 ο ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ συνέχισε το πρόγραμμα πρόληψης για τις μολυσματικές ασθένειες στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος, πραγματοποιώντας τεστ ταχείας ανίχνευσης (rapid tests) για HIV, HBV και HCV σε κρατούμενους των σωφρονιστικών καταστημάτων Διαβατών και Άμφισσας.

Στον Πίνακα 10.1 παρουσιάζονται τα σχετικά ποσοτικά στοιχεία από τους προαναφερόμενους φορείς.

Πίνακας 10.1: Αριθμός αιμοληψιών και rapid tests για Ηπατίτιδες και HIV/AIDS (2019-2022).

	Αιμοληψίες	Rapid tests
2019	1.897	7.170
2020	1.123	4.918
2021	992	4.380
2022	992	5.670

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΟΚΑΝΑ, ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ, ΣΑΗΕ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ, ΜΚΟ Γιατροί του Κόσμου, ΜΚΟ PRAKSIS).

Το 2022 παρατηρήθηκε αύξηση στον αριθμό των rapid tests (Πίνακας 10.1) συγκριτικά με τα δύο προηγούμενα έτη (2021, 2020), ενώ ο αριθμός των αιμοληψιών παρέμεινε ίδιος με αυτόν του 2021.

Η δράση 'Αξίζω να γνωρίζω' που υλοποιεί ο ΣΑΗΕ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ σε συνεργασία με τις ηπατολογικές κλινικές των δημόσιων νοσοκομείων παρέχει δωρεάν εξετάσεις ελαστογραφίας ήπατος σε άτομα με ηπατικές νόσους από το 2016. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η δράση απευθύνεται κυρίως σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, εξετάσεις ελαστογραφίας πραγματοποιούνται, μεταξύ άλλων, σε άτομα με HCV λοίμωξη που έχουν ξεκινήσει θεραπεία για τα ναρκωτικά. Επιπλέον το Ηπατολογικό Ιατρείο της ΜΑΒΥ (ΟΚΑΝΑ) πραγματοποιεί από το 2018 εξετάσεις ελαστογραφίας σε ανάλογο πληθυσμό. Συνολικά το 2022 πραγματοποιήθηκαν **867** τεστ ελαστογραφίας, σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα έτη (2021: 662, 2020: 364).

Όσον αφορά τους **εμβολιασμούς**, σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμού Ενηλίκων οι χρήστες ουσιών ανήκουν στις ομάδες που συστήνονται να εμβολιάζονται για την Ηπατίτιδα Α και την Ηπατίτιδα Β εάν δεν έχουν εμβολιασθεί στην παιδική τους ηλικία, καθώς διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο να νοσήσουν.

Οι υπηρεσίες υγείας των φορέων θεραπείας του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ συνταγογραφούν στα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία τα σχετικά εμβόλια.

Για τη **θεραπεία** της Ηπατίτιδας C και του HIV/AIDS, το ιατρικό/θεραπευτικό προσωπικό των φορέων θεραπείας για τα ναρκωτικά παραπέμπει τα άτομα με HIV ή HCV λοίμωξη στις Μονάδες Ειδικών Λοιμώξεων (ΜΕΛ) ή στα ηπατολογικά ιατρεία των δημόσιων νοσοκομείων της χώρας. Τα ηπατολογικά ιατρεία των νοσοκομείων στελεχώνονται από παθολόγους ή γαστρεντερολόγους. Τέτοια εξειδικευμένα ιατρεία υπάρχουν κυρίως στα δημόσια νοσοκομεία των μεγάλων πόλεων. Σε μερικά ηπατολογικά ιατρεία στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη συμμετέχουν και παθολόγοι του ΟΚΑΝΑ.

Το 2022, συνολικά 1.490 άτομα θετικά στον HIV με πιθανή κατηγορία μετάδοσης την ενέσιμη χρήση βρίσκονταν σε αντιρετροϊκή θεραπεία, με το ποσοστό ετήσιας μεταβολής (αύξησης) κατά την περίοδο 2017-2021 να κυμαίνεται περίπου στο 5%, ενώ μεταξύ των ετών 2021-2022 το ποσοστό αυτό μεταβολής ήταν στο 3,5% (Γράφημα 10.2).

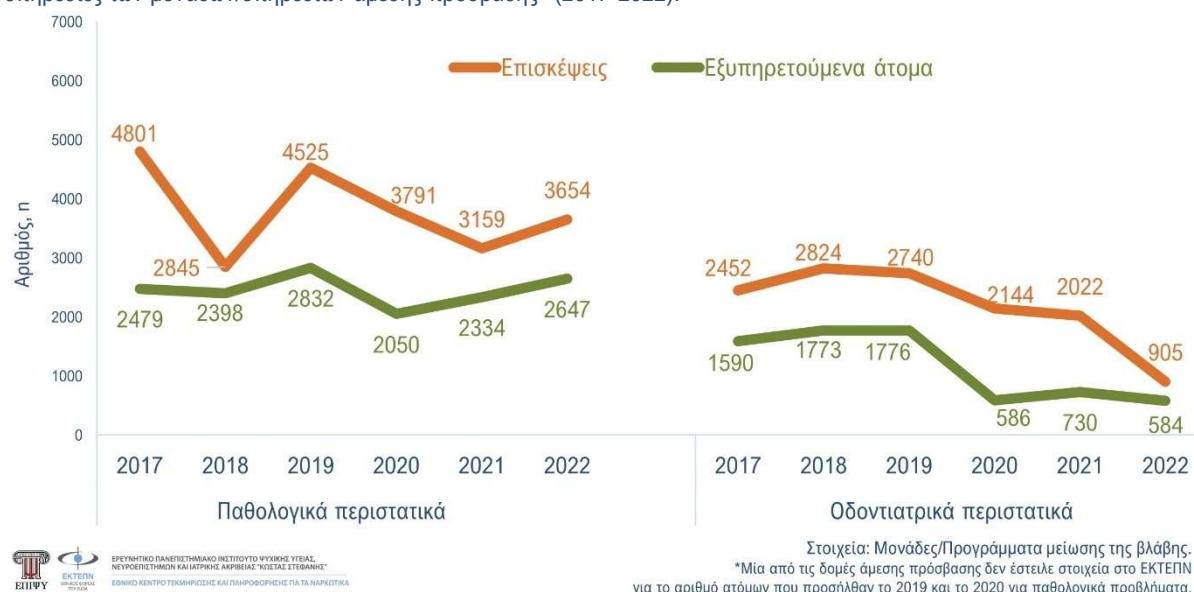
Γράφημα 10.2: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που είναι HIV θετικοί λόγω ενέσιμης χρήσης ουσιών και λαμβάνουν αντιρετροϊκή θεραπεία (2012-2022).

10.7 Αντιμετώπιση παθολογικών και οδοντιατρικών προβλημάτων

Παθολογικά και οδοντιατρικά προβλήματα αντιμετωπίζονται στις ιατρικές υπηρεσίες των φορέων θεραπείας για τις εξαρτήσεις, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ και Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ (ΨΝΘ), τόσο για τα άτομα που κάνουν χρήση ουσιών και δεν βρίσκονται σε κάποιο θεραπευτικό πρόγραμμα, όσο και για τα άτομα που έχουν ξεκινήσει θεραπεία για τα ναρκωτικά. Παράλληλα, ιατρικές υπηρεσίες σε άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών παρέχονται από τις ΜΚΟ PRAKSIS και Γιατροί του Κόσμου.

Το 2022 σημειώθηκε αύξηση στον αριθμό των ατόμων που προσήλθαν στις ιατρικές υπηρεσίες των φορέων θεραπείας και των ΜΚΟ για **παθολογικά προβλήματα**, καθώς και των επισκέψεων για τα προβλήματα αυτά συγκριτικά με το 2021. Από την άλλη πλευρά συνεχίστηκε η μείωση στον αριθμό των επισκέψεων σε αυτές τις υπηρεσίες για **οδοντιατρικά προβλήματα**, ενώ παράλληλα μείωση παρουσιάστηκε κατά το έτος αναφοράς και στον αντίστοιχο αριθμό ατόμων σε σχέση με το 2021.

Γράφημα 10.3: Διαχρονικές τάσεις στα α) παθολογικά και β) οδοντιατρικά περιστατικά που αντιμετωπίζονται στις ιατρικές υπηρεσίες των μονάδων/υπηρεσιών άμεσης πρόσβασης* (2017-2022).

Οι ιατρικές υπηρεσίες των φορέων θεραπείας και των ΜΚΟ παραπέμπουν επίσης τους ωφελούμενους τους και στα δημόσια νοσοκομεία για την αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας που χρήζουν ιδιαίτερης και πιο εξειδικευμένης φροντίδας.

10.8 Αντιμετώπιση της ψυχιατρικής συννοσηρότητας

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ψυχιατρική συννοσηρότητα σχετίζεται με τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, η οποία ωστόσο χρήζει ιδιαίτερης φροντίδας, λειτουργούν εξειδικευμένες δομές που παρέχουν θεραπεία για τα ναρκωτικά σε άτομα με παράλληλη ψυχιατρική συννοσηρότητα (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. Κεφάλαιο 8: Συμβουλευτική και θεραπεία για τις ουσιοεξαρτήσεις)

Παράλληλα, ψυχιατρική εκτίμηση και διάγνωση το 2022 παρείχαν ορισμένες υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης του ΚΕΘΕΑ και του ΟΚΑΝΑ σε περίπου **120** άτομα –μεγαλύτερος αριθμός συγκριτικά με τα δύο προηγούμενα έτη (2020: **99**, 2021: **82**).

10.9 Χώροι φιλοξενίας αστέγων

Μετά τη δημιουργία του πρώτου ξενώνα στο κέντρο της Αθήνας, άρχισαν να αναπτύσσονται οι δομές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αστεγίας των ατόμων που κάνουν χρήση ουσιών (βλ. επίσης ενότητα 10.2 Εξελίξεις σε επίπεδο σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο, του Κεφαλαίου αυτού).

Η λειτουργία του πρώτου ξενώνα ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2020 με πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων, με τη συνεργασία του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ και την υποστήριξη ΜΚΟ. Η συγκεκριμένη δομή δημιουργήθηκε προκειμένου να καλύψει ανάγκες που προέκυψαν λόγω των συνθηκών που επέβαλλε η πανδημία covid19. Συνεχίζοντας ωστόσο τη λειτουργία της, παρέχει σημαντικό έργο όσον αφορά τη στέγαση ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών στο κέντρο της Αθήνας. Η χωρητικότητα του ξενώνα ανέρχεται σε 70 θέσεις. Το 2022, ο ξενώνας προσέφερε προσωρινή διαμονή και άλλες υπηρεσίες (συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, κτλ.) σε συνολικά **132** (114 άνδρες και 18 γυναίκες) άτομα, εκ των οποίων τα 37 (ποσοστό: 28,0%) βρίσκονταν σε δομές θεραπείας για τα ναρκωτικά.

Στη συνέχεια, το 2021 και το 2022 ο ΟΚΑΝΑ προχώρησε στη δημιουργία νέων δομών φιλοξενίας και στέγασης ατόμων με προβλήματα χρήσης ουσιών, παρέχοντας παράλληλα ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών προκειμένου να καλυφθούν μια σειρά ανάγκες των ατόμων αυτών σχετικά με προβλήματα υγείας και σωματικής υγιεινής.

Συγκεκριμένα, το 2022 ο ΟΚΑΝΑ λειτούργησε στο κέντρο της Αθήνας σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων το Ανοικτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων-Υπνωτήριο. Η νέα αυτή δομή παρέχει ένα σύνολο υπηρεσιών (π.χ. βασική πρωτοβάθμια υγειονομική φροντίδα, εκπαίδευση για την πρόληψη των μεταδιδόμενων νοσημάτων, συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, δυνατότητα διανυκτέρευσης, φροντίδας ατομικής υγιεινής, κτλ.) σε μια προσπάθεια για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου της Αθήνας. Απευθύνεται σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών ή που εμφανίζουν άλλου τύπου εξαρτητικές συμπεριφορές, με έλλειψη σταθερής στέγης. Η χωρητικότητα του ξενώνα ανέρχεται σε 90 θέσεις διανυκτέρευσης ημερησίως. Σύμφωνα με τα στοιχεία, το 2022 στο Υπνωτήριο του Κέντρου εξυπηρετήθηκαν **268** άτομα.

Επίσης, μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020 και τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, ο ΟΚΑΝΑ ξεκίνησε τη λειτουργία 4 Κέντρων Ημέρας με την παροχή βραχείας φιλοξενίας στην Αττική (Ιλίου), το δήμο Θεσσαλονίκης (με παραρτήματα σε Μενεμένη και Βαρδάρη) και την Πάτρα.

10.10 Ενημερωτικό υλικό για ειδικούς πληθυσμούς χρηστών ουσιών και διανομή γευμάτων

Από τις υπηρεσίες μείωσης της βλάβης/άμεσης πρόσβασης διανεμήθηκαν το 2022, **7.898** φυλλάδια για την πρόληψη **επειγόντων περιστατικών** και **θανάτων** που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών σε άτομα που κάνουν ενέσιμη χρήση –μεγαλύτερος αριθμός σε σχέση κυρίως με την τριετία 2018-2020 (2018: 2.689, 2019: 5.726, 2020: 6.631, 2021: 7.405).

Στο πλαίσιο ενός προγράμματος ‘δουλειά-στο-δρόμο’ του ΚΕΘΕΑ που απευθύνεται σε εκδιδόμενες γυναίκες οι οποίες κάνουν χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, το 2022 διανεμήθηκαν **1.096** φυλλάδια σχετικά με **χρήση ουσιών και εγκυμοσύνη** (2021:1.902, 2020: 1.777, 2019: 1.022).

Το 2022 από τις σταθερές και κινητές μονάδες άμεσης πρόσβασης του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και στην Πάτρα μοιράστηκαν **65.775** γεύματα σε άτομα που κάνουν χρήση ουσιών - μικρότερος αριθμός σε σχέση με το 2021 (73.876).

10.11 Ανάλυση υπολειμμάτων από χρησιμοποιημένες σύριγγες – Ευρωπαϊκό Δίκτυο ESCAPE

Η χώρα μας συμμετείχε για πρώτη φορά μέσω του ΟΚΑΝΑ στο ευρωπαϊκό δίκτυο ESCAPE, το οποίο υποστηρίζεται από τον EUDA. Αφορά στη συλλογή χρησιμοποιημένων συριγγών για την ανάλυση των υπολειμμάτων τους με σκοπό την εξαγωγή πολύτιμων συμπερασμάτων για την έκταση της προβληματικής χρήσης ουσιών στις αστικές περιοχές της χώρας. Το 2023 το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε 5 πόλεις της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο και Βόλο) όπου συνολικά συλλέχθηκαν **1.131 σύριγγες** από διάφορα σημεία σε κάθε πόλη. Σύμφωνα με τα στοιχεία, κατά το έτος αναφοράς παρατηρήθηκε μεγάλη αύξηση στη χρήση μεθαμφεταμίνης στην Αθήνα σε σχέση με το 2022, ενώ βρέθηκε η ουσία της βενζοδιαζεπίνης και στις 5 πόλεις που συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Στην Αθήνα και τον Βόλο η ουσία dextromethorphan (δεξτρομεθορφάνη -οπιοειδές φάρμακο) ανιχνεύθηκε σε πολύ υψηλό ποσοστό (45,4% και 57,6% αντίστοιχα) και στη Θεσσαλονίκη βρέθηκε η προκαΐνη ως νοθευτικό της κοκαΐνης σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (26,9%) σε σχέση με το 2022 (4,9%).

10.12 Δράσεις σε χώρους ψυχαγωγίας

Η ομάδα Generation Act δημιουργήθηκε στα τέλη του 2021 με σκοπό την ενημέρωση σχετικά με την **ασφαλέστερη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών στο πλαίσιο της ψυχαγωγίας** όπως στην ηλεκτρονική μουσική σκηνή.

Οι δράσεις της Generation Act στην ηλεκτρονική μουσική σκηνή στοχεύουν στη μείωση της βλάβης από τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών μέσω της ενημέρωσης για τις επιδράσεις και τις παρενέργειες των ουσιών και ενίοτε μέσω της υπηρεσίας **‘drug checking’**, δηλαδή της πληροφόρησης για τη χημική σύσταση των ουσιών που οι νέοι κατέχουν με την εφαρμογή κάποιας τεχνικής ανάλυσης, ελέγχοντας με αυτό τον τρόπο τις ουσίες για επικίνδυνες προσμίξεις. Το 2022 πραγματοποιήθηκαν **51** αναλύσεις σε δείγματα ουσιών στα οποία βρέθηκαν οι ουσίες MDMA, κοκαΐνη, κεταμίνη και μεφεδρόνη. Περίπου στα μισά δείγματα οι προαναφερόμενες ουσίες, εκτός της ουσίας MDMA, ταυτοποιήθηκαν μαζί με άλλες διεγερτικές ουσίες. Στην υπηρεσία ‘drug checking’ πραγματοποιείται επίσης ενημέρωση για τις επιδράσεις και τους επικίνδυνους συνδυασμούς ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών σε περιπτώσεις υπερδοσολογίας.

Επιπλέον, άλλοι στόχοι των δράσεων της ομάδας σε αυτή τη μουσική σκηνή είναι η ανάπτυξη της κουλτούρας ‘safer partying’ ώστε οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες να παραμένουν ασφαλείς φροντίζοντας ο ένας τον άλλον, η παροχή πρώτων βοηθειών σε άτομα με παρενέργειες από τη χρήση ουσιών και η ενημέρωση για θέματα σεξουαλικής υγείας. Συνολικά το 2022 η ομάδα απευθύνθηκε σε περίπου 5.400 άτομα για ενημέρωση, συμβουλευτική και άλλες δράσεις.

10.13 Στελέχωση των υπηρεσιών άμεσης πρόσβασης / μείωσης της βλάβης

Οι υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης/μείωσης της βλάβης στελεχώνονται από ιατρικό (ψυχίατρους, παθολόγους, μικροβιολόγους, οδοντίατρους), παραϊατρικό (παρασκευαστές) και νοσηλευτικό προσωπικό, κοινωνικούς επιστήμονες (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και κοινωνιολόγους) και στελέχη μείωσης της βλάβης (εκπαιδευμένοι πρώην χρήστες ουσιών). Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κατηγορίες έμμισθου προσωπικού, σύμφωνα με τα στοιχεία, οι ψυχολόγοι και τα στελέχη μείωσης της βλάβης κυρίως στελεχώνουν αυτές τις υπηρεσίες.

Σε ετήσια βάση επίσης, ένας αριθμός εθελοντών απασχολείται στις δράσεις των υπηρεσιών μείωσης της βλάβης.

Το 2022, ο αριθμός των θέσεων⁵⁷ του έμμισθου προσωπικού και των εθελοντών των υπηρεσιών μείωσης της βλάβης ανήλθε σε 296 και 25 θέσεις αντίστοιχα -σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός σε σύγκριση με τα 2 προηγούμενα έτη (2021: Έμμισθο προσωπικό=126 και εθελοντές=15 θέσεις. 2020: Έμμισθο προσωπικό=89 και εθελοντές=9 θέσεις), λόγω των νέων δομών μείωσης της βλάβης που λειτούργησαν κατά το έτος αναφοράς από τον ΟΚΑΝΑ και το ΚΕΘΕΑ.

⁵⁷ Ο αριθμός των θέσεων του προσωπικού και των εθελοντών υπολογίζεται με βάση το **Ισοδύναμο Πλήρους Απασχόλησης (ΙΠΑ)**. Το ΙΠΑ είναι μια μονάδα μέτρησης μισθωτών και εθελοντών. Αποτελεί δείκτη για τη -με συγκρίσιμο τρόπο- μέτρηση του απασχολούμενου προσωπικού δεδομένου ότι υπολογίζεται με βάση τον **πραγματικό χρόνο** που κάθε άτομο αφιερώνει στην απασχόλησή του. Το ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης υπολογίζεται συγκρίνοντας τον πραγματικό χρόνο απασχόλησης ενός εργαζόμενου με το χρόνο πλήρους απασχόλησης. Ως εκ τούτου, ένας εργαζόμενος πλήρους απασχόλησης λογίζεται σαν ένα ΙΠΑ, ενώ ένας μερικής απασχόλησης λογίζεται ως ποσοστό ενός ΙΠΑ σε αναλογία με τις ώρες εργασίας του.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ*Το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της Μείωσης της Βλάβης*

Μια από τις βασικές δραστηριότητες του ΕΚΤΕΠΝ είναι η συλλογή και η προώθηση συγκρίσιμων στοιχείων σχετικά με τις υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης και μείωσης της βλάβης που παρέχονται στην Ελλάδα.

Για το σκοπό αυτό το ΕΚΤΕΠΝ δημιούργησε το 2008 το Ερωτηματολόγιο για τη Μείωση της Βλάβης για τη συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων σχετικά με τις διαθέσιμες παρεμβάσεις άμεσης πρόσβασης / μείωσης της βλάβης. Η δημιουργία του Ερωτηματολογίου βασίστηκε στο Έντυπο Περιγραφής Θεραπευτικής Μονάδας (ENTYΠΟ Β), καθώς επίσης και στα εργαλεία του EUDA, Δομημένο Ερωτηματολόγιο 23 για την 'Πρόληψη και τη μείωση της βλάβης από τη χρήση ουσιών' και Τυποποιημένος Πίνακας 10 για τη 'Διαθεσιμότητα των συρίγγων. Για τη διευκόλυνση της συμπλήρωσης του Ερωτηματολογίου υπάρχει σχετικός Οδηγός.

Το Ερωτηματολόγιο για τη Μείωση της Βλάβης συμπληρώνεται μία φορά το χρόνο από κάθε υπηρεσία / μονάδα μείωσης της βλάβης / άμεσης πρόσβασης.

Για το έτος 2022, στοιχεία στο ΕΚΤΕΠΝ παρείχαν όλες οι υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης / μείωσης της βλάβης (26 δομές) που λειτουργούσαν την περίοδο αυτή.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/interventions/harm-reduction

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/harm-reduction

Ιωάννα Σιάμου, Ιουλία Μπάφη

Μέρος Γ | ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

11 | Αδικήματα και αγορά ναρκωτικών

ΣΥΝΟΨΗ

Κατηγορίες για αδικήματα σχετικά με τα ναρκωτικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία των Αρχών Επιβολής του Νόμου, το 2022 ο αριθμός των κατηγορηθέντων ατόμων και των υποθέσεων για παραβάσεις του Νόμου Περί ναρκωτικών (χρήση, παραγωγή, διακίνηση) ανήλθαν στα 15.499 άτομα μέσα από 12.025 υποθέσεις. Μετά την αυξητική πορεία κατά τη δεκαετία 2010-2019, ο συνολικός αριθμός των κατηγορηθέντων για αδικήματα του νόμου Περί ναρκωτικών κατά την 3ετία 2020-2022 εμφανίζεται μειωμένος. Το ίδιο παρατηρείται κατά τη διετία 2020-2021 και για τον αριθμό των σχετικών υποθέσεων.

Το 2022, πεντακόσια πενήντα ένα (**551**) άτομα από τους κατηγορηθέντες αφορούσαν σε **ανήλικους** οι οποίοι αντιπροσώπευαν το 3,5% του συνόλου των ατόμων με κατηγορίες για παράβαση του ισχύοντος Νόμου (4139/2103).

Κατά το έτος αναφοράς, η συντριπτική πλειοψηφία των κατηγορηθέντων (ποσοστό: 80,7%) και των υποθέσεων (ποσοστό: 80,3%) για αδικήματα του Νόμου Περί ναρκωτικών αφορούν σε κατηγορίες για **κατοχή ή χρήση** ουσιών.

Κρατούμενοι για αδικήματα σχετικά με τα ναρκωτικά

Ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων για παράβαση του Νόμου Περί ναρκωτικών παρουσιάζει μικρή αλλά σταθερή αύξηση κατά την εξαετία 2017-2022, μετά τη διαρκή μείωση κατά τη χρονική περίοδο 2010-2016, διατηρώντας ίδια περίπου ποσοστιαία επίπεδα στο σύνολο των κρατουμένων.

Αγορά ναρκωτικών

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, κατά το έτος αναφοράς μείωση σημειώθηκε στις κατασχεθείσες ποσότητες ηρωίνης (ποσοστό μείωσης: 61,7%), κοκαΐνης (ποσοστό μείωσης: 17,1%) και κάνναβης (ποσοστό μείωσης: 39,5%) σε σύγκριση με το 2021. Συγκεκριμένα, οι κατασχεθείσες ποσότητες ηρωίνης και κάνναβης ήταν σημαντικά μειωμένες το 2022 συγκριτικά με όλη την προηγούμενη δεκαετία (2012-2021). Επιπλέον, μειωμένος παρουσιάστηκε κατά το έτος αναφοράς και ο αριθμός των κατασχεθέντων φυτών κάνναβης σε σύγκριση με τη χρονική περίοδο 2014-2021. Ωστόσο, οι κατασχεθείσες ποσότητες κοκαΐνης αν και παρουσιάστηκαν μειωμένες το 2022 σε σύγκριση με το 2021, εξακολουθούν να παραμένουν σε υψηλά επίπεδα.

Το 2023 συνεχίστηκε η αύξηση στις κατασχεθείσες ποσότητες συνθετικών κανναβινοειδών (43.137 γρ.) και καθινόνων (5.967,8 γρ.) που ξεκίνησε το 2022, η οποία οφείλονταν κυρίως σε μία πολύ μεγάλη κατάσχεση αυτών των ουσιών από την Ελληνική Αστυνομία. Στην υπόθεση αυτή διαπιστώθηκε η εμπλοκή μιας ομάδας εγκληματικής οργάνωσης που διέθετε αυτοσχέδιο εξοπλισμένο εργαστήριο για την παραγωγή συνθετικών ναρκωτικών και διεθνές δίκτυο παραγγελιών για τη διακίνηση τους σε Ευρώπη και Αμερική.

Κατά το έτος αναφοράς καταγράφηκε ένας μεγάλος αριθμός κατασχέσεων, καθώς και μία μεγάλη συνολικά κατασχεθείσα ποσότητα του ημι-συνθετικού κανναβινοειδούς **HHC** (εξαϋδροκανναβινόλη) που ταυτοποιήθηκε για πρώτη φορά στη χώρα μας το 2022. Ειδικότερα, κατασχέθηκαν 4.576,5 γρ., 12.920 συσκευές ατμίματος/ηλεκτρονικά τσιγάρα και 290 ζελατινώδη τεμάχια σε 18 κατασχέσεις. Η ουσία τέθηκε υπό έλεγχο στη χώρα μας τον Ιανουάριο του 2024. Επιπλέον, τριάντα τέσσερα (34) περιστατικά τοξικών σεξ που σχετίζονταν με χρήση HHC αποκλειστικά ή με άλλες ουσίες αναφέρθηκαν το 2023 από τις δημόσιες δομές υγείας στο Κέντρο Δηλητηριάσεων, το αρμόδιο Κέντρο Αναφοράς.

Η μέγιστη περιεκτικότητα σε δραστική ουσία στα δείγματα ηρωίνης κατά το έτος 2022 (43,1%) μειώθηκε σε σύγκριση με το 2021 (56,6%) πιθανώς λόγω των σημαντικά μειωμένων κατασχεθεισών ποσοτήτων της ουσίας, ενώ η μέση περιεκτικότητα σε δραστική ουσία των δειγμάτων κοκαΐνης αυξήθηκε σε κάποιο βαθμό κατά το έτος αναφοράς (77,6%) συγκριτικά με το προηγούμενο έτος (2021: 71,2%) πιθανώς γιατί οι κατασχεθείσες ποσότητες κοκαΐνης συνεχίζουν να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα.

Από το 2014 και μετά η μέγιστη λιανική τιμή της ηρωίνης έχει παραμείνει σταθερή στην τιμή των 30 ευρώ/γραμμάριο (φθηνότερη μέγιστη λιανική τιμή μετά το 2002), μετά την τιμή των 80 ευρώ/γραμμάριο την οποία είχε λάβει το 2008. Η μέγιστη λιανική τιμή πώλησης της κοκαΐνης σταθεροποιήθηκε μετά το 2016 στα 120 ευρώ/γραμμάριο, όπως και η ελάχιστη λιανική τιμή πώλησής της για το ίδιο χρονικό διάστημα στην τιμή των 60 ευρώ/γραμμάριο, η οποία το 2022 μειώθηκε περαιτέρω και έφτασε στα 50 ευρώ/γραμμάριο. Επιπλέον, η μέγιστη τιμή πώλησης της κατεργασμένης κάνναβης έχει σταθεροποιηθεί από το 2015 στα 35 ευρώ/γραμμάριο.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Εθνικού Δικτύου του Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) του ΕΚΤΕΠΝ που αποτελείται από τα τοξικολογικά εργαστήρια, τις Αρχές Επιβολής του Νόμου και τις υπηρεσίες θεραπείας της ουσιοεξάρτησης και μείωσης της βλάβης της χώρας, το 2023 δεκατέσσερις (14) νέες ψυχοδραστικές ουσίες ταυτοποιήθηκαν/αναφέρθηκαν για πρώτη φορά στη χώρα μας, μεγαλύτερος αριθμός σε σχέση με την προηγούμενη 5ετία (2018-2022).

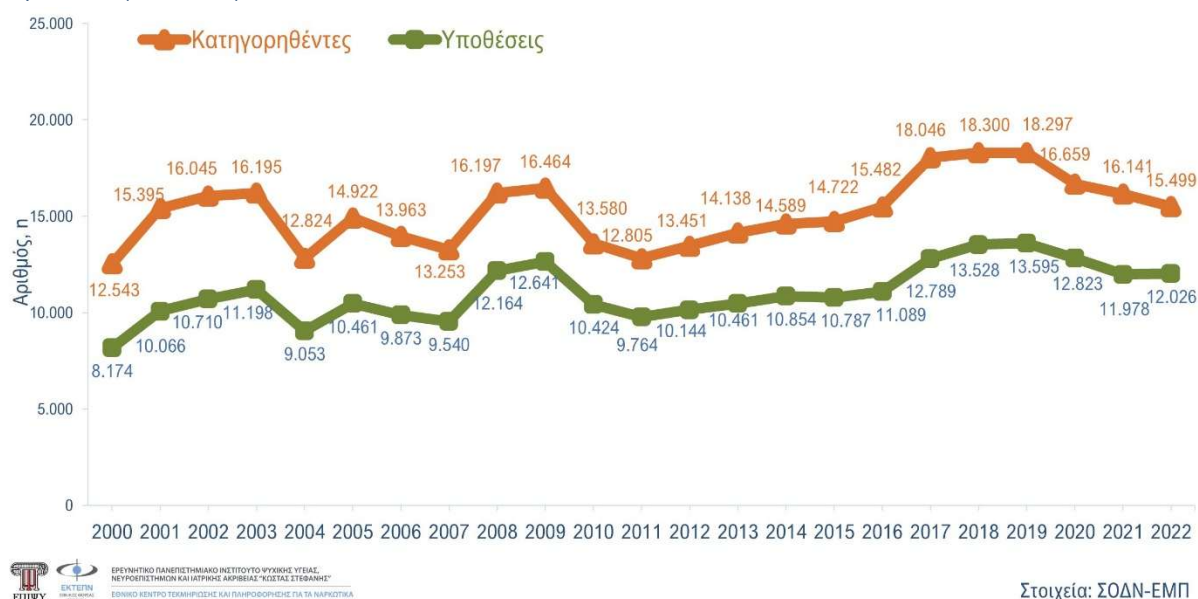
11.1 Αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά

11.1.1 Κατηγορίες για αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά

Το 2022 οι ελληνικές Αρχές Επιβολής του Νόμου⁵⁸ απήγγειλαν κατηγορίες εις βάρος **15.499 ατόμων** για χρήση, παραγωγή / καλλιέργεια, διακίνηση και άλλες κατηγορίες παραβάσεων που αφορούν τα ναρκωτικά με βάση τον ισχύοντα Νόμο (κωδικοποίηση 4139/2013), από τα οποία περίπου το **3,5%** (n=551) αφορούσε σε **ανήλικα** άτομα.

Μετά την αυξητική πορεία κατά τη δεκαετία 2010-2019, ο συνολικός αριθμός των κατηγορηθέντων για αδικήματα του Νόμου Περί ναρκωτικών κατά την 3ετία 2020-2022 εμφανίζεται μειωμένος. Το ίδιο παρατηρείται κατά τη διετία 2020-2021 και για τον αριθμό των σχετικών υποθέσεων, ο οποίος όμως το 2022 παρουσίασε μικρή αύξηση (0,4%) σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Γράφημα 11.1).

Γράφημα 11.1: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό α) κατηγορηθέντων και β) υποθέσεων σχετικά με αδικήματα του νόμου Περί ναρκωτικών (2000-2022).

⁵⁸ Ελληνική Αστυνομία, Τελωνειακή Υπηρεσία, Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων, Λιμενικό Σώμα.

11.1.2 Κατηγορίες αδικημάτων του Νόμου Περί ναρκωτικών

Σύμφωνα με τα στοιχεία, η συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων (ποσοστό: 80,3%) και των κατηγορηθέντων (ποσοστό: 80,7%) για αδικήματα του Νόμου Περί ναρκωτικών αφορούν σε κατηγορίες για κατοχή ή χρήση ναρκωτικών. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2020-2022 παρατηρείται συνεχής αύξηση στον αριθμό των υποθέσεων για κατοχή/χρήση ναρκωτικών με αντίστοιχη μείωση στον αριθμό των υποθέσεων για διακίνηση ουσιών (Πίνακας 11.1).

Πίνακας 11.1: Αριθμός κατηγορηθέντων και υποθέσεων ανά κατηγορία αδικήματος και στο σύνολο (2020-2022).

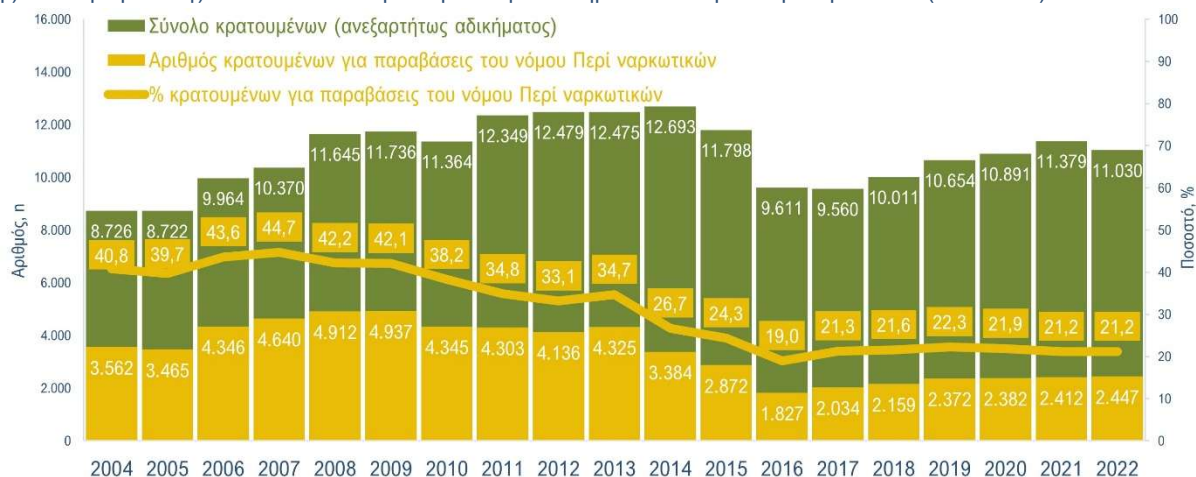
	Κατηγορηθέντες			Υποθέσεις		
	Διακίνηση	Κατοχή-χρήση	Σύνολο	Διακίνηση	Κατοχή-χρήση	Σύνολο
2020	3.347	13.335	16.682	3.014	9.809	12.823
2021	4.125	12.016	16.141	1.871	10.107	11.978
2022	3.052	12.447	15.499	1.599	10.426	12.025

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΣΟΔΝ-ΕΜΠ).

11.1.3 Κρατούμενοι για αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά

Ο αριθμός των παραβατών του Νόμου Περί ναρκωτικών την 1η Ιανουαρίου του 2022 ανήλθε στους **2.447 κρατούμενους**, επί συνόλου 11.030. Όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 11.2, ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων για παράβαση του Νόμου Περί ναρκωτικών παρουσιάζει μικρή αλλά σταθερή αύξηση κατά την εξαετία 2017-2022, μετά τη διαρκή μείωση κατά τη χρονική περίοδο 2010-2016, διατηρώντας ίδια ποσοστιαία επίπεδα στο σύνολο των κρατουμένων.

Γράφημα 11.2: Διαχρονικές τάσεις α) στο συνολικό αριθμό των κρατουμένων¹ στις φυλακές (ανεξαρτήτως αδικήματος) και β) στον αριθμό και γ) το ποσοστό των κρατουμένων για αδικήματα του Νόμου Περί ναρκωτικών (2004-2022).

*Η πληροφορία για τον αριθμό των κρατουμένων από το 2011 και μετέπειτα προσδιορίστηκε στις 1.1.2011-2022, ενώ για τα προηγούμενα έτη ο προσδιορισμός γινόταν στις 1.12.2000-2010.

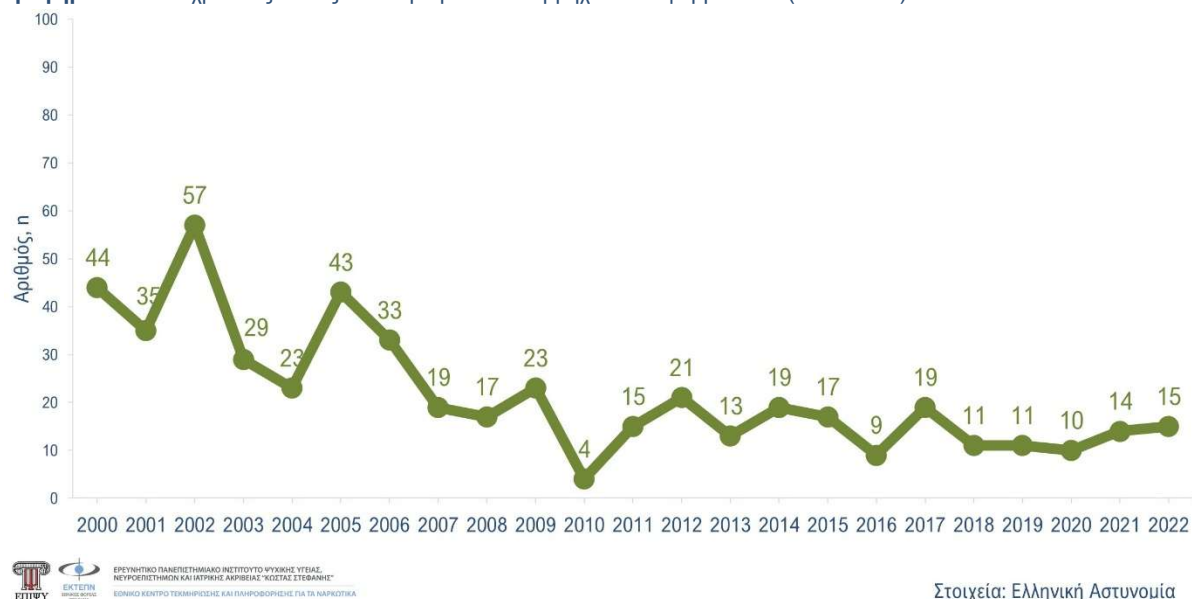
Στοιχεία: Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής--Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

¹ Η πληροφορία για τον αριθμό των κρατουμένων από το 2011 και μετέπειτα προσδιορίστηκε στις 1.1.2011-2022, ενώ για τα προηγούμενα έτη ο προσδιορισμός γινόταν στις 1.12.2000-2010.

11.1.4 Άλλη παραβατικότητα σχετικά με τα ναρκωτικά

Δείκτης της σχετιζόμενης με τα ναρκωτικά παραβατικότητας αποτελεί ο αριθμός των *διαρρηχθέντων φαρμακείων*. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, κατά το έτος 2022 καταγράφηκαν παραβάσεις, δηλαδή κλοπές και ληστείες, σε **15 φαρμακεία** από τα οποία αφαιρέθηκαν ναρκωτικές ουσίες. Στο Γράφημα 11.3 απεικονίζεται η κατανομή των διαρρηχθέντων φαρμακείων για το χρονικό διάστημα 2000-2022.

Γράφημα 11.3: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των διαρρηχθέντων φαρμακείων (2000-2022).

Ο αριθμός των *θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων* τα οποία οφείλονται σε χρήση ψυχοδραστικών ουσιών αποτελεί συμπληρωματική ένδειξη της σχετιζόμενης με τα ναρκωτικά παραβατικότητας. Τα οριστικοποιημένα στοιχεία της Διεύθυνσης Τροχαίας Αστυνομίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας για την περίοδο 2007-2022 παρουσιάζονται στο Γράφημα 11.4. Όπως παρατηρείται, αν και το σύνολο των θανατηφόρων οδικών ατυχημάτων μειώνεται κατά τη δεκαετή περίοδο 2011-2020, από το 2021 και μετά σημειώνεται μικρή αύξηση και παράλληλα μικρές αυξομειώσεις στον αντίστοιχο αριθμό θανατηφόρων οδικών ατυχημάτων λόγω χρήσης ναρκωτικών ουσιών.

Γράφημα 11.4: Διαχρονικές τάσεις α) στον συνολικό αριθμό θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων και β) στον αριθμό των θανατηφόρων τροχαίων ατυχημάτων λόγω χρήσης ναρκωτικών ουσιών (2007-2022).

11.2 Η παράνομη αγορά των ναρκωτικών

11.2.1 Κατασχέσεις ναρκωτικών ουσιών

Το ΣΟΔΝ-ΕΜΠ συλλέγει στοιχεία από όλες τις Αρχές Επιβολής του Νόμου, τα οποία αφορούν τις κατασχεθείσες ποσότητες ναρκωτικών ουσιών, τους συνηθέστερους τρόπους διακίνησής τους, καθώς και τις χώρες παραγωγής και προέλευσής τους. Στον Πίνακα 11.1 παρουσιάζονται οι κατασχέσεις διαφόρων ουσιών κατά το χρονικό διάστημα 2012-2022.

Η ηρωίνη είναι το πιο διαδεδομένο οπιοειδές στην ευρωπαϊκή αγορά ναρκωτικών. Η Ελλάδα αποτελεί κατεξοχήν ενδιάμεση χώρα (transit) διακίνησης μεγάλων ποσοτήτων ηρωίνης που παράγονται στην Ασία και προορίζονται για την Ευρώπη μέσω του νότιου Βαλκανικού Άξονα. Η χώρα αποτελεί και τόπο προορισμού ηρωίνης για εγχώρια κατανάλωση.

Η συνολική ποσότητα **ηρωίνης** που κατασχέθηκε στη χώρα μας από τις αρχές επιβολής του Νόμου κατά το έτος 2022 ήταν περίπου 140 κιλά (Πίνακας 11.2), σημαντικά μειωμένες ποσότητες συγκριτικά με όλη την προηγούμενη δεκαετία (2012-2021).

Η διακίνηση και εισαγωγή ηρωίνης στη χώρα κατά τα έτη 2021-2022 πραγματοποιήθηκε με τη χρήση των ακόλουθων τρόπων και μέσων:

- Τρένα, επιβατηγά πλοία και οχήματα ιδιωτικής χρήσεως με συσκευασίες τοποθετημένες στο χώρο των αποσκευών.
- Οχήματα ιδιωτικής χρήσης σε διάφορα σημεία εσωτερικά των οχημάτων, τόσο στα μηχανικά μέρη αυτών, όσο και σε ειδικές κρύπτες, οι οποίες κατασκευάστηκαν για αυτό το σκοπό.
- Φορτηγά οχήματα, λεωφορεία και λέμβοι, μέσα σε ειδικά διαμορφωμένες κρύπτες ή στο χώρο του φορτίου, εισάγουν μέσω των Ελληνοτουρκικών συνόρων, τις προς διακίνηση ποσότητες από την Τουρκία.
- Ταχυδρομικά δέματα: μέσω ταχυδρομείου και εταιρειών ταχυμεταφορών προερχόμενα κυρίως από χώρες της Αφρικής.

Πίνακας 11.2: Κατασχεθείσες ποσότητες ναρκωτικών ουσιών (2012-2022).

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ηρωίνη (kg)	331	235	2.528	567	219	359	207	403	300	364	140
Κοκαΐνη (kg)	201	706	297	102	166	235	166	953	1.787	1.086	900
Κάναβη (kg)	22.428	20.950	19.603	2.804	13.018	31.191	20.199	19.102	9.908	10.363	6 265
Φυτά κάνναβης (δενδρύλλια)	34.040	23.008	52.284	60.922	55.705	46.907	59.090	72.732	61.273	101.360	44.544
Μεθαδόνη (δισκία)	1.137	694	53	3.803	698	898	310	228	191	96	6
Συνθετικά ναρκωτικά ² (δισκία)	3.253	34.759	102.999	315	9.522	566	62.762	169.269	519.306	683	359.377
LSD (δόσεις)	104	186	99	812	455	221	248	501	196	1.232	218
Αγχολυτικά/Ηρεμιστικά (δισκία)	123.347	130.847	49.045	65.340	57.043	52.493	42.317	36.555	47.567	738.106	38.493

¹ Συμπεριλαμβάνονται οι κατασχέσεις κατεργασμένης και ακατέργαστης κάνναβης.

² Συμπεριλαμβάνονται τα δισκία αμφεταμινών και Έκστασης.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: ΣΟΔΝ-ΕΜΠ).

Η κοκαΐνη είναι η δεύτερη πιο διαδεδομένη παράνομη ουσία στην Ευρώπη, μετά την κάνναβη. Η συνολική ποσότητα **κοκαΐνης** που κατασχέθηκε στη χώρα μας από τις Αρχές Επιβολής του Νόμου το έτος 2022 ήταν περίπου 900 κιλά (Πίνακας 11.2). Όπως παρατηρείται, οι ποσότητες οι οποίες κατασχέθηκαν για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά διατηρούνται στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 11 ετών, με τάση μείωσης από το 2021. Οι μεγαλύτερες ποσότητες κατασχέθηκαν από την Ελληνική Αστυνομία.

Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν στη διακίνηση, εισαγωγή κοκαΐνης στη χώρα κατά τη διάρκεια των ετών 2021-2022 είναι τα ακόλουθα:

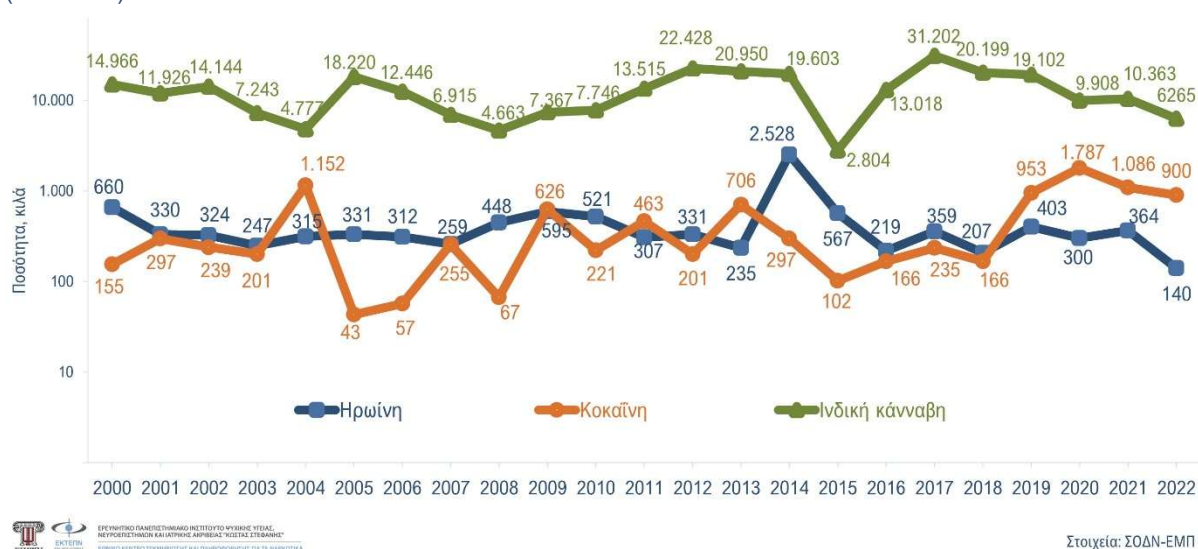
- Φορητά πλοία, όπου η ποσότητα κοκαΐνης αποκρύπτεται επιμελώς είτε μέσα στο χώρο ψύξης ή στο νόμιμο φορτίο (π.χ. κιβώτια με φρούτα, ψάρια), είτε σε ειδικά διαμορφωμένες κρύπτες των εμπορευματοκιβωτίων.
- Αεροπορικώς μέσω επιβατών-μεταφορέων (αποσκευές, ενδοσωματικά) από Νότια Αμερική και Ευρώπη στην Ελλάδα.
- Ταχυδρομικά δέματα: μέσω ταχυδρομείου και εταιρειών ταχυμεταφορών
- Με οχήματα ιδιωτικής χρήσεως ή φορητά δημοσίας χρήσεως προερχόμενα από γειτονικές χώρες, είτε σε ειδικά διαμορφωμένες κρύπτες, είτε στις αποσκευές επιβαίνοντων.

Η συνολική ποσότητα **κάνναβης** που κατασχέθηκε στη χώρα μας το 2022 μειώθηκε κατά 39,5% περίπου σε σύγκριση με το 2021 (Πίνακας 11.2). Επιπλέον, οι κατασχεθείσες ποσότητες **φυτών κάνναβης** για το έτος αναφοράς έφθασαν τις 44.544 (Πίνακας 11.2), παρουσιάζοντας μείωση συγκριτικά με το 2021 της τάξεως του 49,4%. Σύμφωνα με τα στοιχεία, τα περισσότερα φυτά κάνναβης κατασχέθηκαν στην περιοχή της Κρήτης και της Θεσσαλίας (11.174 και 10.384 φυτά αντίστοιχα) όπου πραγματοποιήθηκαν σχεδόν όλες οι μεγάλες κατασχέσεις αυτού του τύπου κάνναβης. Οι αρχές επιβολής του Νόμου εντόπισαν επίσης εργαστήρια εσωτερικής καλλιέργειας κάνναβης σε οικίες, με συνθήκες κατάλληλες για την ωρίμανση των φυτών, προκειμένου να υφίσταται παραγωγή σε όλη τη διάρκεια του έτους. Η πλειονότητα των κατασχέσεων της ουσίας και των φυτών κάνναβης, πραγματοποιήθηκε από την Ελληνική Αστυνομία.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η χώρα μας αποτελεί κυρίως τόπο διέλευσης **συνθετικών ναρκωτικών**, οι κατασχεθείσες ποσότητες **αμφεταμινών και Έκστασης** για το έτος 2022 ήταν 359.377 **δισκία**, σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός συγκριτικά με το 2021 (683 δισκία). Ο ιδιαίτερα αυξημένος αριθμός δισκίων το 2022 οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά σε δύο μεγάλες κατασχέσεις 351.480 δισκίων Cartagon (αμφεταμίνες) που πραγματοποιήθηκαν σε παραλιακές περιοχές της νήσου Ρόδου από τις Λιμενικές Αρχές.

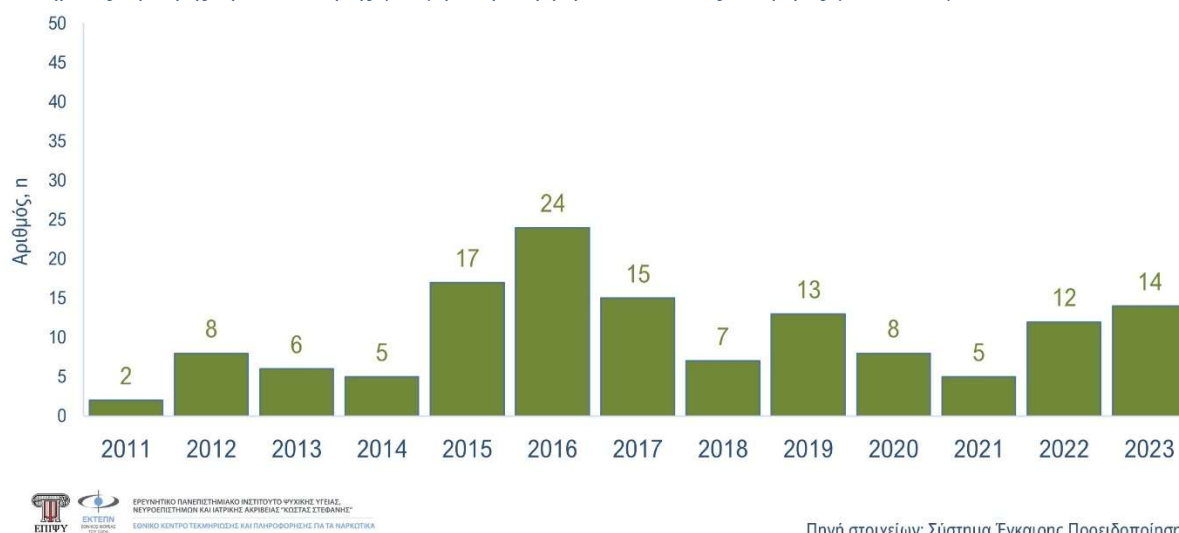
Επιπλέον, κατά το έτος αναφοράς οι κατασχεθείσες ποσότητες **ηρεμιστικών/αγχολυτικών δισκίων** (φαρμακευτικές ουσίες) σημείωσαν σημαντική μείωση συγκριτικά με το 2021 (n=738.106) φθάνοντας μόλις τα 38.493 δισκία, επειδή το 2022 δεν πραγματοποιήθηκε κάποια πολύ μεγάλη κατάσχεση δισκίων φαρμακευτικών ουσιών στη χώρα μας όπως το 2021 με τη σύλληψη μίας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας για την εμπλοκή της σε μία πολύ μεγάλη επιχείρηση διακίνησης φαρμακευτικών ουσιών.

Μείωση επίσης σημειώθηκε το 2022 στις κατασχεθείσες ποσότητες των **δόσεων LSD** (n=218 δόσεις) συγκριτικά με το 2021 (n=1.232 δόσεις).

Γράφημα 11.5: Διαχρονικές τάσεις στις κατασχεθείσες ποσότητες (σε κιλά) α) ηρωίνης, β) κοκαΐνης και γ) ινδικής κάνναβης (2000-2022).

11.2.2 Νέες ψυχοδραστικές ουσίες

Τα στοιχεία για τις νέες ψυχοδραστικές ουσίες (κατασχέσεις, τοξικώσεις και θάνατοι) συγκεντρώνονται μέσω του Εθνικού Δικτύου του Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) του ΕΚΤΕΠΝ αποτελούμενο από τα τοξικολογικά εργαστήρια, τις Αρχές Επιβολής του Νόμου και τις υπηρεσίες θεραπείας της ουσιοεξάρτησης και μείωσης της βλάβης της χώρας.

Γράφημα 11.6: Διαχρονικές τάσεις στο αριθμό των νέων ψυχοδραστικών ουσιών που κοινοποιήθηκαν μέσω του Δικτύου Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) για πρώτη φορά κατά το έτος αναφοράς (2011-2023).

Το 2023, **δεκατέσσερις** νέες ψυχοδραστικές ουσίες ταυτοποιήθηκαν/αναφέρθηκαν για πρώτη φορά στη χώρα μας, μεγαλύτερος αριθμός σε σχέση με την προηγούμενη 5ετία (2018-2022) (Γράφημα 11.6).

Στον Πίνακα 11.3 παρουσιάζονται οι νέες ουσίες που κοινοποιήθηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα κατά το έτος αναφοράς.

Πίνακας 11.3: Νέες ψυχοδραστικές ουσίες που ταυτοποιήθηκαν για πρώτη φορά το 2023.

Χημικές ομάδες	Ουσίες	N
Συνθετικά κανναβινοειδή	A-FUBIACA, ADB-FUBIACA, MDMB-INACA, ADB-INACA	4
Καθινόνες	Eutylone, MDPHP, N,N-Dimethylcathinone, Dipentylone	4
Φαιναιθυλαμίνες	3-FA	1
Αμονινδάνες (aminoindanes)	MDAI	1
Αρσυκλοχεξυλαμίνες (Arylcyclohexylamines)	3-HO-PCP	1
Βενζοδιαζεπίνες	Deschloroetizolam	1
Άλλες ουσίες	Octodrine, xylazine	2
ΣΥΝΟΛΟ		14

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Γενικό Χημείο του Κράτους).

Δεκατρείς (13) από τις παραπάνω νέες ουσίες εντοπίστηκαν σε κατασχεθείσες ποσότητες και μία αναφέρθηκε από ένα άτομο που κάνει χρήση ουσιών και προσέγγισε μία δομή μείωσης της βλάβης του ΟΚΑΝΑ.

Γράφημα 11.7: Διαχρονικές τάσεις στις κατασχεθείσες ποσότητες (σε γραμμάρια) α) κανναβινοειδών και β) καθινόνων (2012-2023).

ΕΠΙΦΥ
ΕΚΤΕΠΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: Γενικό Χημείο του Κράτους

Κατά το έτος αναφοράς συνεχίστηκε η σημαντική αύξηση στις κατασχεθείσες ποσότητες συνθετικών κανναβινοειδών και καθινόνων που ξεκίνησε το 2022, η οποία οφειλόταν κυρίως σε μία μεγάλη κατάσχεση που συνδέθηκε με την παραγωγή και διακίνηση συνθετικών κανναβινοειδών (42 κιλά & 3.5 λίτρα), άλλων κανναβινοειδών (892 γρ.) και συνθετικών καθινόνων (περίπου 6 κιλά). Ειδικότερα, τον Σεπτέμβριο του 2023, η Ελληνική Αστυνομία εξάρθρωσε ομάδα εγκληματικής οργάνωσης που παρήγαγε και διακινούσε συνθετικές ουσίες. Η οργάνωση διέθετε **αυτοσχέδιο εξοπλισμένο εργαστήριο** για την παραγωγή συνθετικών ναρκωτικών και διεθνές δίκτυο παραγγελιών, μέσω ειδικής πλατφόρμας, για τη διακίνηση σε Ευρώπη και Αμερική με ταχυδρομικά δέματα, μέσω

εταιρειών ταχυμεταφορών. Η διευθέτηση των παραγγελιών, πραγματοποιούνταν μέσω εφαρμογής ανταλλαγής κρυπτογραφημένων μηνυμάτων και οι οικονομικές συναλλαγές με τη χρήση ηλεκτρονικών πορτοφολιών – κρυπτονομισμάτων.

Το 2023 καταγράφηκε ένας μεγάλος αριθμός κατασχέσεων, καθώς και μία μεγάλη κατασχεθείσα ποσότητα του ημι-συνθετικού κανναβινοειδούς **HHC** (εξαϋδροκανναβινόλη) που ταυτοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2022 στη χώρα μας και σε αρκετά κράτη μέλη (13) της ΕΕ.

Κατά το έτος αναφοράς πραγματοποιήθηκαν **18** κατασχέσεις της ουσίας HHC εκ των οποίων οι **4** αφορούσαν μεγάλες κατασχέσεις και η ουσία τέθηκε υπό έλεγχο τον Ιανουάριο του 2024. Οι κατασχεθείσες ποσότητες HHC για το 2023 αφορούσαν σε **4.576,5** γρ. σε διάφορες μορφές (φυτικά αποσπάσματα, αυτοσχέδια τσιγάρα, παχύρρευστη ελαιώδης ουσία, διαυγές παχύρρευστο υγρό, συμπαγής ουσία, παστίλιες, ζελεδάκια), **12.920** συσκευές ατμίματος/ηλεκτρονικά τσιγάρα και **290** ζελατινώδη τεμάχια.

Επιπλέον, μεγάλη αύξηση σημειώθηκε κατά το έτος αναφοράς στα περιστατικά **τοξικώνσεων** που σχετίζονταν με χρήση HHC (n=34) σε σύγκριση με το 2022 (n=1) αποκλειστικά ή με άλλες ουσίες τα οποία αναφέρθηκαν από τις δημόσιες δομές υγείας στο Κέντρο Δηλητηριάσεων, το αρμόδιο Κέντρο Αναφοράς. Δεκαέξι περιστατικά (**16**) αφορούσαν σε άνδρες και δεκαοκτώ (**18**) σε γυναίκες. **Τρία** περιστατικά αφορούσαν σε έφηβους ηλικίας 15-17 ετών, δεκατρία (**13**) περιστατικά σε νεαρά άτομα ηλικίας 19-28 ετών, έξι (**6**) περιστατικά σε άτομα ηλικίας 30-39 ετών, **ένα** περιστατικό σε άτομο ηλικίας 43 ετών και **7** περιστατικά σε άτομα ηλικίας 50-68 ετών (δεν υπήρχαν στοιχεία για την ηλικία των ατόμων σε 4 περιστατικά).

Οκτώ (**8**) από τα 34 περιστατικά τοξικώνσεων σχετίστηκαν με χρήση HHC και άλλων ουσιών. Ειδικότερα, πέντε (**5**) περιστατικά σχετίστηκαν με χρήση HHC και κάνναβης, δύο (2) με χρήση HHC και αλκοόλ και 1 περιστατικό με χρήση HHC και CBD. Τα συχνότερα συμπτώματα που αναφέρθηκαν ήταν ζάλη, μυδρίαση, ταχυκαρδία, έμετοι και αίσθηση παλμών.

Το 2023, συνεχίστηκε η μείωση στις κατασχεθείσες ποσότητες τόσο της τραμαδόλης όσο και της κεταμίνης η οποία ξεκίνησε από το προηγούμενο έτος (2022) (Πίνακας 11.4).

Πίνακας 11.4: Διαχρονικές τάσεις στις κατασχεθείσες ποσότητες α) τραμαδόλης και β) κεταμίνης (2018-2023).

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Τραμαδόλη (δισκία/κάψουλες)	225	1.954	25.947	139.706	1.039	653
Κεταμίνη (γραμμάρια)	7,53	5,36	176,73	3.097,2	109,5	71,84

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Γενικό Χημείο του Κράτους).

11.2.3 Τιμή και καθαρότητα ναρκωτικών

Το Γενικό Χημείο του Κράτους (Β' Χημική Υπηρεσία Αθηνών) προσδιορίζει ύστερα από εργαστηριακή ανάλυση δειγμάτων τη χημική σύσταση και την καθαρότητα των ουσιών που κατάσχονται από την Ελληνική Αστυνομία, την Τελωνειακή Υπηρεσία, το Λιμενικό Σώμα και την Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων.

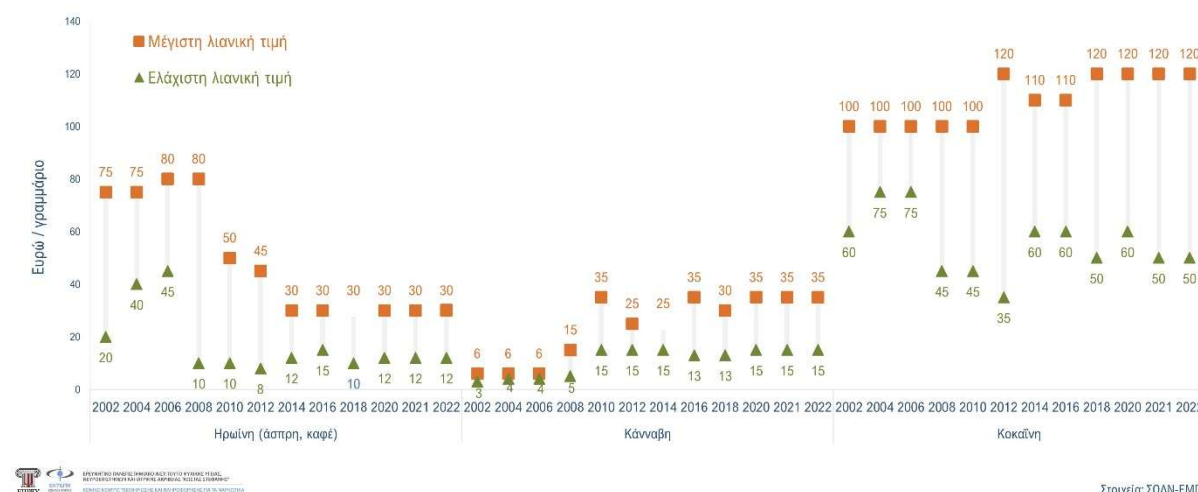
Η μέγιστη **περιεκτικότητα** σε δραστική ουσία στα δείγματα ηρωίνης κατά το έτος 2022 ήταν 43,1% μειωμένη συγκριτικά με το έτος 2021 (56,6%) και σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το 2020 (43,8%). Από την άλλη πλευρά, η μέση περιεκτικότητα σε δραστική ουσία των δειγμάτων κοκαΐνης κατά το έτος 2022 ήταν 77,6% αυξημένη συγκριτικά με τα δύο προηγούμενα έτη (2021: 71,2%, 2020: 63,6%).

Ως καθαρότητα ορίζεται η επί τοις εκατό (%) περιεκτικότητα ενός δείγματος σε 'δραστική' ουσία.

Πληροφορίες για την **τιμή** των ουσιών στην παράνομη αγορά παρέχονται από το ΣΟΔΝ. Από το 2014 η μέγιστη λιανική τιμή της **ηρωίνης** έχει παραμείνει σταθερή στην τιμή των 30 ευρώ/γραμμ. (φθηνότερη μέγιστη λιανική τιμή μετά το 2002), μετά την τιμή των 80 ευρώ/γραμμ. την οποία είχε λάβει το 2008 (Γράφημα 11.8). Η μέγιστη λιανική τιμή πώλησης της **κοκαΐνης** σταθεροποιήθηκε μετά το 2016 στα 120 ευρώ/γραμμ., όπως και η ελάχιστη λιανική τιμή πώλησής της για το ίδιο χρονικό διάστημα στην τιμή των 60 ευρώ/γραμμ., η οποία το 2022 μειώθηκε περαιτέρω και έφτασε στα 50 ευρώ/γραμμ. Επιπλέον, η μέγιστη τιμή πώλησης της κατεργασμένης **κάνναβης** έχει σταθεροποιηθεί από το 2015 στα 35 ευρώ/γραμμ. (Γράφημα 11.8).

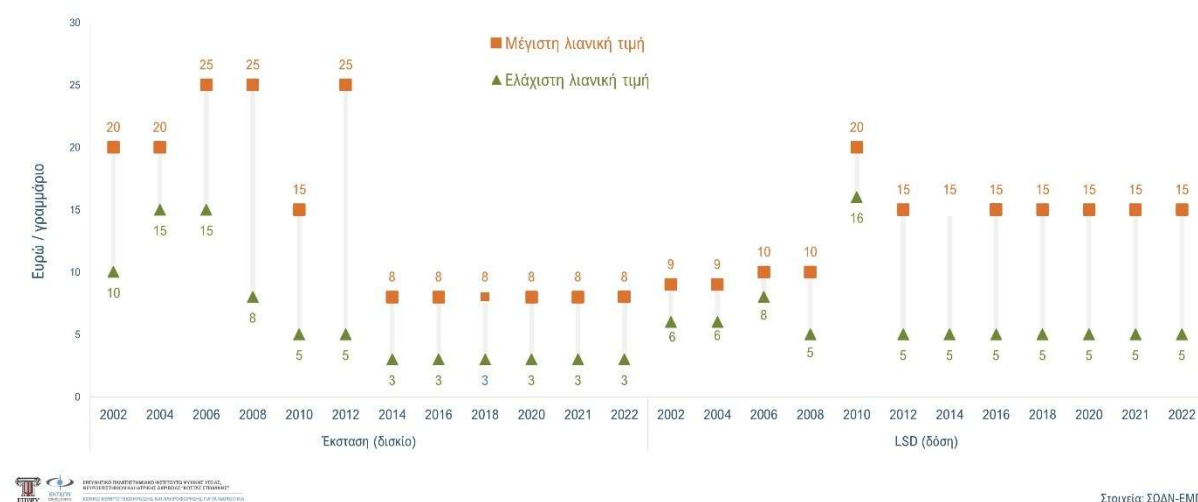
Γράφημα 11.8: Διαχρονικές τάσεις στην ελάχιστη και τη μέγιστη λιανική τιμή α) ηρωίνης, β) κοκαΐνης και γ) κατεργασμένης κάνναβης (2002-2022).

Στοιχεία: ΣΟΔΝ-ΕΜΠ

Τόσο η μέγιστη όσο και η ελάχιστη τιμή λιανικής πώλησης των δισκίων **Έκσταση** για το 2022 διατηρούνται στα χαμηλότερα επίπεδα από το 2013 και μετά, συγκριτικά με την προηγούμενη δεκαετία. Επιπλέον, η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή λιανικής πώλησης των δόσεων **LSD** παρέμειναν αμετάβλητες μεταξύ των ετών 2012 και 2022 (Γράφημα 11.9).

Γράφημα 11.9: Διαχρονικές τάσεις στην ελάχιστη και τη μέγιστη λιανική τιμή α) δισκίων Έκστασης και β) δόσεων LSD (2002-2022).

Στοιχεία: ΣΟΔΝ-ΕΜΠ

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το ΕΚΤΕΠΝ συνεργάζεται με το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών (ΣΟΔΝ-ΕΜΠ) και συλλέγει σε ετήσια βάση στοιχεία που συγκεντρώνει το ΣΟΔΝ-ΕΜΠ και αφορούν τις κατηγορίες για αδικήματα που σχετίζονται με παραβάσεις του ισχύοντος Νόμου (κωδικοποίηση 4139/2013), τις κατασχεθείσες ποσότητες ναρκωτικών ουσιών, τους συνηθέστερους τρόπους διακίνησής τους και τις χώρες παραγωγής και προέλευσής τους, καθώς και πληροφορίες για την τιμή των ουσιών στην παράνομη αγορά.

Επίσης, στοιχεία παρέχονται στο ΕΚΤΕΠΝ από το Τμήμα Επιμελητών Ανηλίκων της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής Αθηνών του Υπουργείου Δικαιοσύνης σχετικά με τις δικαστικές αποφάσεις που αφορούν σε ανηλίκους που εισήχθησαν στο Μονομελές και στο Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών για παραβάσεις της νομοθεσίας για τα ναρκωτικά.

Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης

Το Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) αποτελεί έναν ευρωπαϊκό μηχανισμό ταχείας ανταπόκρισης στην εμφάνιση νέων ψυχοδραστικών ουσιών που μπορεί να θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία. Λειτουργεί σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο που περιλαμβάνει έναν Κανονισμό 2017/2101 και μία Οδηγία 2017/2103, που αντικατέστησαν παλιότερες αντίστοιχες Αποφάσεις.

Το ΣΕΠ λειτουργεί στη χώρα μας από το ΕΚΤΕΠΝ από το 1999, το οποίο δημιούργησε ένα Εθνικό Δίκτυο Πληροφόρησης αποτελούμενο από το Γενικό Χημείο του Κράτους, τις Αρχές Επιβολής του Νόμου, τα εργαστήρια ιατροδικαστικής και τοξικολογίας, το Εργαστήριο Αναλυτικής Χημείας (ΕΚΠΑ), το Κέντρο Δηλητηριάσεων και τις υπηρεσίες θεραπείας της ουσιοεξάρτησης και μείωσης της βλάβης με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για την κυκλοφορία και τη χρήση νέων ψυχοδραστικών ουσιών (μέσα από τις αναλύσεις των ουσιών από τις κατασχέσεις, τις τοξικώσεις και τους θανάτους), για νέους τρόπους χρήσης ήδη γνωστών ουσιών και για νέους συνδυασμούς ουσιών.

Περισσότερες πληροφορίες: www.ektepn.gr/activities/ews

Τελευταία διαθέσιμα στοιχεία: www.ektepn.gr/latest-data/drug-offences-market-ews

Ιωάννα Σιάμου

Μέρος Δ | Οιοπνευματώδη**12** | Έκταση της χρήσης οιοπνευματωδών και ανταπόκριση στα σχετικά προβλήματα**ΣΥΝΟΨΗ**

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Υγείας της ΕΛΣΤΑΤ (2019) σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 8.125 ατόμων από το γενικό πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω, το 8,0% του πληθυσμού καταναλώνει οιοπνευματώδη τουλάχιστον 5 ημέρες την εβδομάδα (5,9% καθημερινά), με τα υψηλότερα ποσοστά (>10%) να εντοπίζονται στον πληθυσμό άνω των 55 ετών. Ένα στα 5 (21,5%) άτομα που κατανάλωσαν οιοπνευματώδη τον τελευταίο χρόνο, είχαν καταναλώσει 6 ή περισσότερα αλκοολούχα ποτά στη σειρά σε μία περίπτωση.

Στους εφήβους τα πιο πρόσφατα στοιχεία για την κατανάλωση αλκοόλ προέρχονται από την έρευνα HBSC/WHO του ΕΠΙΨΥ που διενεργήθηκε το 2022 σε 6.250 μαθητές ΣΤ΄ Δημοτικού, Β΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου. Η πλειονότητα (76,2%) των 15χρονων μαθητών αναφέρουν ότι έχουν καταναλώσει αλκοόλ έστω και μία φορά στη ζωή τους και περίπου οι μισοί (48,5%) τις τελευταίες 30 ημέρες. Περίπου ένας στους τρεις 15χρονους μαθητές αναφέρουν ότι έχουν μεθύσει τουλάχιστον μία φορά σε όλη τους τη ζωή και ένας στους οκτώ ότι έχουν μεθύσει πολύ πρόσφατα (τελευταίες 30 ημέρες). Τα 15χρονα κορίτσια αναφέρουν κατανάλωση αλκοόλ και μέθη σε όλη τη ζωή σε υψηλότερα ποσοστά (77,9% και 35,3% αντίστοιχα) σε σχέση με τα συνομήλικα τους αγόρια (74,1% και 29,7% αντίστοιχα). Διαχρονικά (2014-2022) παρατηρείται μείωση στους δείκτες κατανάλωσης αλκοόλ στους 15χρονους μαθητές και ιδιαίτερα κατά την περίοδο 2018-2022. Επιπλέον, από το 2014 στο 2022 το ποσοστό των 15χρονων μαθητών που αναφέρουν μέθη σε όλη τη ζωή μειώνεται, όπως και η πρόσφατη μέθη για την περίοδο 2018-2022.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το 2022 φαίνεται να συνεχίζεται η αύξηση στη μέση μηνιαία δαπάνη για οιοπνευματώδη από τα νοικοκυριά που ξεκίνησε από το 2020, ενώ από τα αποτελέσματα διακρατικής έρευνας, η Ελλάδα βρίσκεται στην κορυφή μεταξύ 33 ευρωπαϊκών χωρών στη συχνότητα κατανάλωσης αδήλωτου αλκοόλ στον πληθυσμό.

Δεν υπάρχουν πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την προβληματική κατανάλωση στον πληθυσμό, ενώ δεν έχει γίνει ούτε σχετική εκτίμηση (αντίστοιχη του αριθμού των ατόμων με προβληματική χρήση ουσιών). Ωστόσο, έμμεσοι δείκτες προβληματικής κατανάλωσης αποτελούν τα στοιχεία του Κέντρου Δηλητηριάσεων σχετικά με τις τοξικές λόγω χρήσης αλκοόλ, τα περιστατικά μέθης στα αλκοτέστ που διενεργεί η Τροχαία, τα θανατηφόρα τροχαία δυστυχήματα, καθώς και ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν θεραπεία για προβλήματα από το αλκοόλ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, το 2022 σημειώθηκε αύξηση στον αριθμό των περιστατικών μέθης μέσα από τα αλκοτέστ που διενήργησε και στο αντίστοιχο ποσοστό συγκριτικά με την περίοδο της πανδημίας του covid-19 (2020-2021).

Το 2022 από τις εξειδικευμένες δομές για τη χρήση αλκοόλ 1.365 άτομα έλαβαν υπηρεσίες συμβουλευτικής, 1.076 άτομα βρίσκονταν στην κυρίως φάση της θεραπείας και 69 στην κοινωνική επανένταξη. Διακόσια ενενήντα δύο (292) άτομα έλαβαν επίσης θεραπεία στα αλκοολογικά ιατρεία της χώρας και 152 σε δομές θεραπείας που βασίζονται στις αρχές αυτοβοήθειας.

Το 2022 ο συνολικός αριθμός των ατόμων που εισήλθαν σε θεραπεία για το αλκοόλ παρουσίασε νέα αύξηση κατά 8,2% συγκριτικά με το 2021 με αποτέλεσμα να σημειωθεί αύξηση και στον αριθμό των ατόμων που βρίσκονταν στην κυρίως θεραπεία (ποσοστό αύξησης: 6,5%) σε σχέση με το 2021. Επιπλέον, σημαντική αύξηση παρουσίασε το 2022 ο αριθμός των ατόμων που έλαβαν υπηρεσίες συμβουλευτικής (ποσοστό αύξησης: 25,2%) σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2021) λόγω της αύξησης του αριθμού των συμβουλευτικών κέντρων (2022: 37, 2021: 29).

Το 2022 στα άτομα που εισήλθαν σε θεραπεία παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση όσον αφορά στην πρόσφατη (τελευταίες 30 ημέρες) μέση ημερήσια κατανάλωση αλκοόλ (17,3 μονάδες αλκοόλης)

συγκριτικά με τα προηγούμενα έντεκα έτη (2011-2021) κατά τη διάρκεια των οποίων η εν λόγω κατανάλωση κυμαινόταν μεταξύ 9,8-11,7 μονάδων αλκοόλης. Επιπλέον αύξηση σημειώθηκε στο ποσοστό δοκιμής ή χρήσης σε όλη τη ζωή παράνομων ψυχοδραστικών ουσιών το οποίο καταγράφηκε ως το υψηλότερο σε σχέση με τη χρονική περίοδο 2011-2021. Από την άλλη πλευρά, σημειώθηκε το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των ατόμων που εισήλθαν σε θεραπεία σε σύγκριση με τα προηγούμενα έντεκα χρόνια (2011-2021) κατά την διάρκεια των οποίων συνέβη η οικονομική κρίση και η πανδημία του covid-19.

12.1 Κατανάλωση οιοπνευματωδών στον πληθυσμό

12.1.1 Επιπολασμός της κατανάλωσης οιοπνευματωδών στον γενικό πληθυσμό

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία για την κατανάλωση οιοπνευματωδών στον γενικό πληθυσμό προέρχονται από την Έρευνα Υγείας της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) η οποία πραγματοποιήθηκε το 2019 σε πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα 8.125 ατόμων ηλικίας πάνω από 15 ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας:

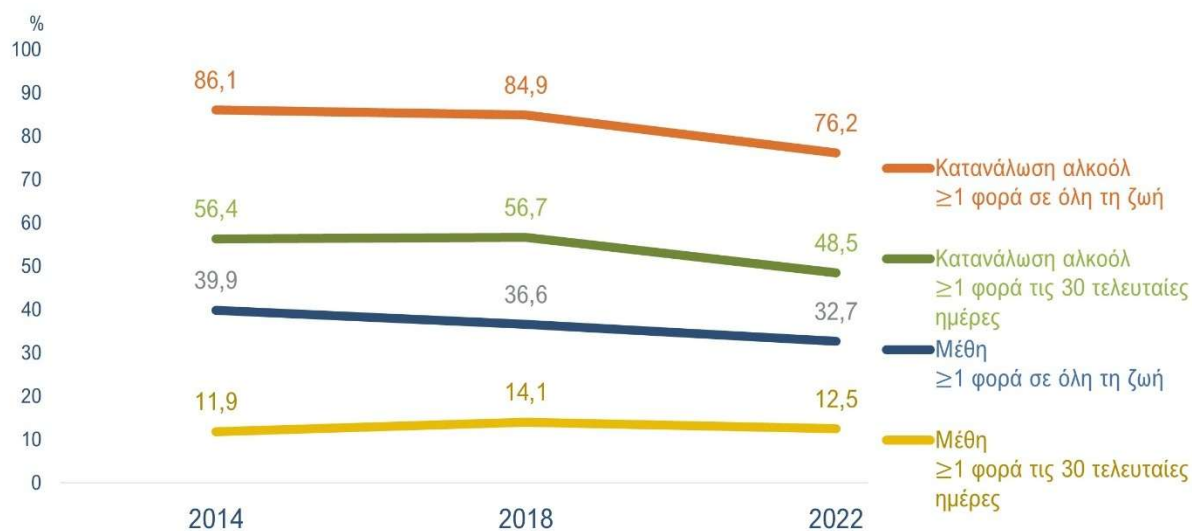
- Το 14,6% του πληθυσμού αναφέρει κατανάλωση οιοπνευματωδών σε εβδομαδιαία βάση, με το 8,0% να καταναλώνει οιοπνευματώδη ≥5 ημέρες την εβδομάδα (το 5,9% καθημερινά).
- Κατανάλωση οιοπνευματωδών ≥5 ημέρες την εβδομάδα αναφέρεται σε υψηλότερα ποσοστά (>10%) από τους 55+ ετών, ενώ οι ηλικίες 35-44 και 15-24 αναφέρουν υψηλότερα ποσοστά (≥8%) κατανάλωσης αλκοολούχων ποτών 3-4 ημέρες την εβδομάδα.
- Το 21,5% των ατόμων που κατανάλωσαν οιοπνευματώδη τον τελευταίο χρόνο, έχουν επίσης καταναλώσει σε μία περίπτωση 6 ή περισσότερα οιοπνευματώδη ποτά στη σειρά (υπερβολική κατανάλωση).

12.1.2 Επιπολασμός της κατανάλωσης οιοπνευματωδών σε εφήβους

Πρόσφατα στοιχεία για την κατανάλωση οιοπνευματωδών σε εφήβους είναι διαθέσιμα από την Έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των εφήβων-μαθητών η οποία υλοποιήθηκε το 2022 σε πανελλήνιο δείγμα 6.250 μαθητών ΣΤ΄ Δημοτικού, Β΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου. Η συγκεκριμένη έρευνα υλοποιείται ανά 4ετία από το ΕΠΙΨΥ στο πλαίσιο της διακρατικής επιδημιολογικής έρευνας HBSC/WHO. Σύμφωνα με τα στοιχεία της πιο πρόσφατης έρευνας (2022) για τους 15χρονους μαθητές (Α΄ Λυκείου, Γράφημα 12.1):

- Το 76,2% αναφέρει ότι έχει καταναλώσει αλκοόλ έστω και μία φορά στη ζωή του και περίπου οι μισοί (48,5%) πολύ πρόσφατα (τις τελευταίες 30 ημέρες πριν τη διεξαγωγή της έρευνας) (Γράφημα 12.1).
- Περίπου ένας στους 3 αναφέρει ότι έχει μεθύσει έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και ένας στους 8 ότι έχει μεθύσει πολύ πρόσφατα (τις τελευταίες 30 ημέρες) (Γράφημα 12.1).
- Τα κορίτσια αναφέρουν κατανάλωση αλκοόλ και μέθη σε όλη τη ζωή σε υψηλότερα ποσοστά (77,9% και 35,3%, αντίστοιχα) συγκριτικά με τα αγόρια (74,1% και 29,7%, αντίστοιχα).
- Την τελευταία 8ετία (2014-2022) παρατηρείται μείωση στους δείκτες κατανάλωσης αλκοόλ, ιδιαίτερα κατά την τελευταία 4ετία 2018-2022. Επιπλέον, μειώνεται από το 2014 στο 2022 και το ποσοστό των 15χρονων που αναφέρουν μέθη έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή (Γράφημα 12.1).

Γράφημα 12.1: Διαχρονικές τάσεις στη συχνότητα κατανάλωσης οιοπνευματωδών και μέθης σε 15χρονους μαθητές (2014-2022).

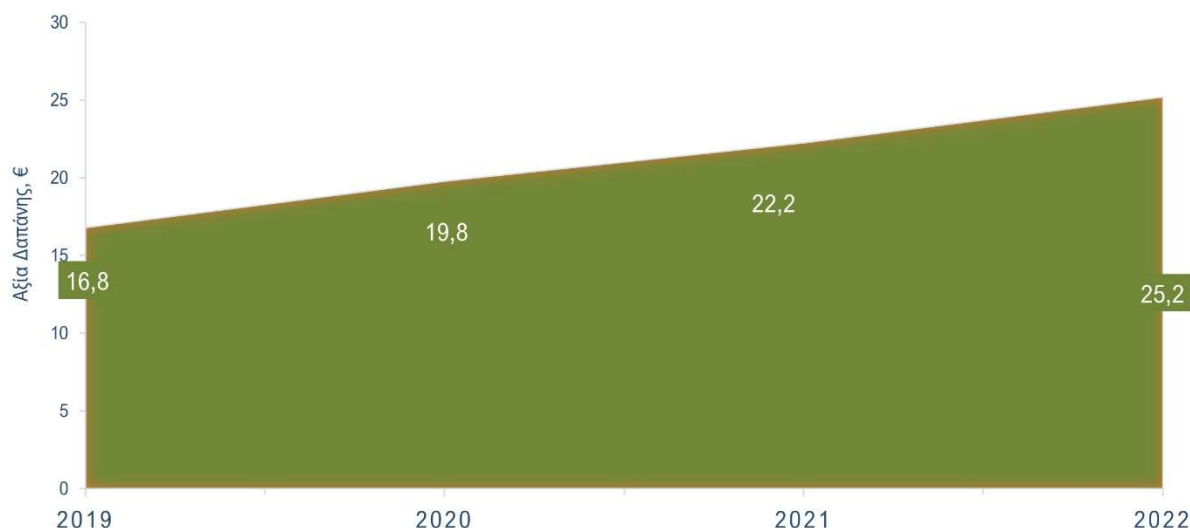
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
 ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΡΧΗΛΑΪΑ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ"
 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: Σχολική έρευνα HBSC/WHO, ΕΠΙΨΥ

12.2 Δαπάνη και αποκτημένη ποσότητα οιοπνευματωδών

12.2.1 Δαπάνη και κατανάλωση δηλωμένου αλκοόλ στον πληθυσμό

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το 2022 το ελληνικό νοικοκυριό δαπάνησε μηνιαίως κατά μέσον όρο 25,2 ευρώ για οιοπνευματώδη. Παράλληλα, το 2022 φαίνεται να συνεχίζεται η αύξηση από τα νοικοκυριά στη μέση μηνιαία δαπάνη για οιοπνευματώδη που ξεκίνησε από το 2020 (Γράφημα 12.2). Σύμφωνα με την ίδια πηγή, η μέση μηνιαία ποσότητα (σε λίτρα) δηλωμένων οιοπνευματωδών που αποκτήθηκε από τα νοικοκυριά ήταν 4.867 λίτρα, ποσότητα σταθερή την τελευταία 3ετία (2020-2022, Πίνακας 12.1).

Γράφημα 12.2: Διαχρονικές τάσεις στη μέση μηνιαία δαπάνη (€) του ελληνικού νοικοκυριού σε οιοπνευματώδη ποτά (2018-2022).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
 ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΡΧΗΛΑΪΑ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ"
 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 12.1: Διαχρονικές τάσεις στη μέση μηνιαία ποσότητα (λίτρα) οινοπνευματωδών αποκτημένη από τα νοικοκυριά (2018-2022).

	2018	2019	2020	2021	2022
Μπύρα	1.884,4	1.832,0	2.057,8	2.027,4	2.238,4
Κρασί	1.686,5	1.688,3	2.387,0	2.237,0	1.982,1
Ποτά υψηλής περιεκτικότητας σε αλκοόλ	413,7	456,5	498,2	628,0	623,8
Αλκοολούχα αναψυκτικά	12,3	25,5	-	18,2	22,4
ΣΥΝΟΛΟ	3.996,9	4.002,3	4.942,6	4.910,6	4.866,7

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Ελληνική Στατιστική Αρχή).

12.2.2 Πρόσκτηση και κατανάλωση αδήλωτου αλκοόλ στον πληθυσμό

Σύμφωνα με μελέτη των Manthey et al. (2023⁵⁹, στοιχεία έως και το 2021 από τη διακρατική έρευνα RARHA το 2015), η Ελλάδα βρίσκεται στην κορυφή μεταξύ 33 ευρωπαϊκών χωρών στη συχνότητα κατανάλωσης αδήλωτου αλκοόλ στον πληθυσμό. Ειδικότερα, υπολογίστηκε ότι περισσότερα από ένα στα 4 (27%) άτομα ηλικίας 18-64 ετών που κατανάλωσε αλκοόλ την προηγούμενη εβδομάδα, κατανάλωσε αδήλωτο αλκοόλ. Προηγούμενη ερευνητική αναφορά του προγράμματος RARHA⁶⁰ είχε υπολογίσει ότι περίπου το 40% του πληθυσμού στην Ελλάδα που έχει καταναλώσει πρόσφατα αλκοόλ, έχει προβεί στην πρόσκτηση αδήλωτου αλκοόλ. Τέλος, πρόσφατη μελέτη των Manthey et al. (2020⁶¹) έδειξε για την Ελλάδα (όπως και στις περισσότερες από τις υπόλοιπες χώρες που συμμετείχαν στη μελέτη) ότι η πιθανότητα πρόσκτησης αδήλωτου αλκοόλ είναι θετικά σχετιζόμενη με την ποσότητα αλκοόλ που καταναλώνεται ετησίως από το κάθε άτομο.

12.3 Προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών

12.3.1 Άτομα που κάνουν προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών

Πρόσφατα στοιχεία για τον αριθμό των ατόμων που κάνουν προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών στην Ελλάδα δεν υπάρχουν από σχετικές έρευνες, ενώ δεν έχει γίνει ούτε σχετική εκτίμηση (αντίστοιχη του αριθμού των ατόμων με προβληματική χρήση ουσιών).

12.3.2 Περιστατικά οξείας τοξίκωσης από την κατανάλωση αλκοόλ

Τα στοιχεία για τις τοξικώσεις λόγω χρήσης αλκοόλ προέρχονται από το Κέντρο Δηλητηριάσεων, όπου γιατροί των δημόσιων υπηρεσιών υγείας της χώρας αναφέρουν τα περιστατικά τοξικώσεων από χρήση ψυχοδραστικών ουσιών. Το 2022 αναφέρθηκαν 77 περιστατικά τοξικώσεων σχετιζόμενα με τη χρήση αλκοόλ, σε συνδυασμό με άλλη ψυχοδραστική ουσία, κυρίως βενζοδιαζεπινών ή κάνναβης ή αμφεταμινών.

Επίσης, το 2022 περιστατικά τοξικώσεων από την κατανάλωση αλκοόλ αναφέρθηκαν και από το Εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας της Σχολής Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με την ανάλυση βιολογικών δειγμάτων (αίμα και ούρα) ασθενών από δημόσια νοσοκομεία. Αναλυτικά, ταυτοποιήθηκαν δεκατέσσερα (14) περιστατικά τοξικώσεων λόγω κατανάλωσης αλκοόλ τα οποία αφορούσαν εφήβους, ηλικίας 12-16 ετών από την ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων.

12.3.3 Άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών

Στοιχεία για τον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών συλλέγονται από τις μονάδες/υπηρεσίες θεραπείας που

⁵⁹ Manthey, J., Braddick, F., López-Pelayo, H., Shield, K., Rehm, J., & Kilian, C. (2023). Unrecorded alcohol use in 33 European countries: analyses of a comparative survey with 49,000 people who use alcohol. *International Journal of Drug Policy*, 116.

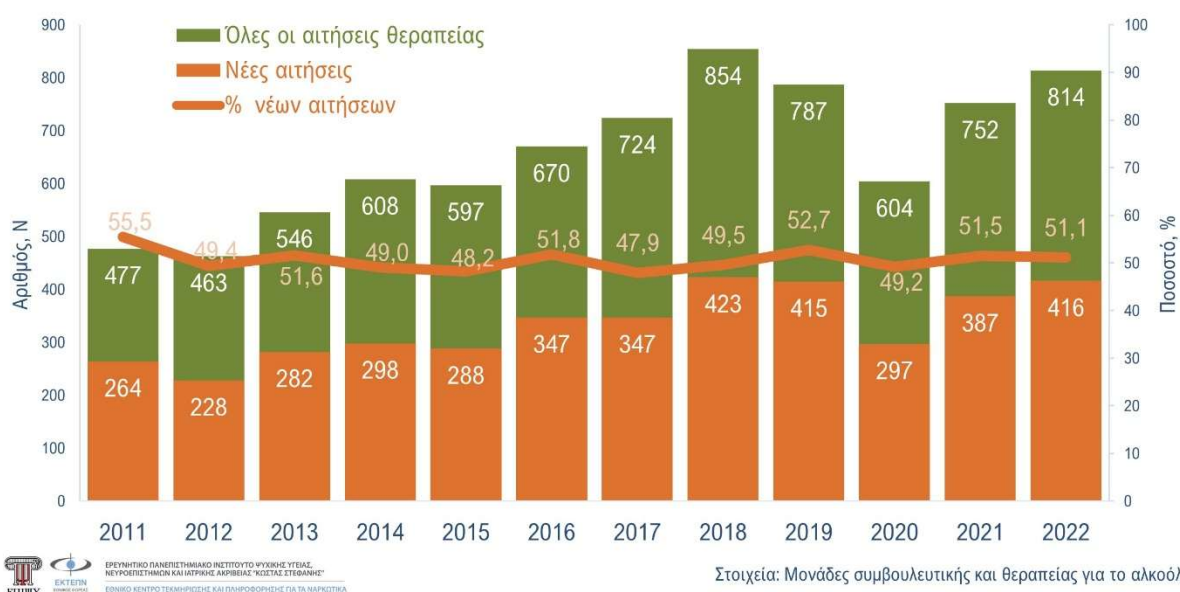
⁶⁰ Reducing Alcohol Related Harm (RARHA). Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the EU: Baseline assessment and suggestions for future action. Synthesis report. 2016. Διαθέσιμο: www.rarha.eu

⁶¹ Manthey, J., Probst, C., Kilian, C., Moskalewicz, J., Sierosławski, J., Karlsson, T., & Rehm, J. (2020). Unrecorded alcohol consumption in seven European Union countries. *European addiction research*, 26(6), 316-325.

λειτουργούν στην Ελλάδα μέσω του Δείκτη Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ) για το αλκοόλ που εφαρμόζει το ΕΚΤΕΠΝ.

Το 2022 (τελευταία διαθέσιμα δεδομένα⁶²) συνολικά 814 άτομα εισήλθαν στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση αλκοόλ —τα μισά (51,1%) για πρώτη φορά. Ο αριθμός των εισόδων ήταν το 2022 αυξημένος κατά 8% συγκριτικά με το 2021 και κατά 35% συγκριτικά με το 2020, αλλά σε παρόμοια επίπεδα συγκριτικά με την περίοδο πριν την πανδημία COVID-19. Σε εύρος 12ετίας (2011-2022), παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, ο ετήσιος αριθμός των εισόδων στη θεραπεία για αλκοόλ παρουσιάζει αύξηση (όπως και ο αντίστοιχος αριθμός των νέων εισόδων, του οποίου ωστόσο το ποσοστό παραμένει διαχρονικά σταθερό, γύρω στο 50%, Γράφημα 12.3).

Γράφημα 12.3: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται σε θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών, συνολικός αριθμός και αριθμός και ποσοστό ατόμων χωρίς ιστορικό προηγούμενης εισόδου στη θεραπεία για το αλκοόλ (2011-2022).

Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά

Τα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για κατανάλωση οινοπνευματωδών είναι στη συντριπτική τους πλειονότητα (88,8%) ελληνικής ιθαγένειας, ενώ επιπλέον είναι κυρίως άνδρες (71,9%), ηλικίας άνω των 40

⁶² Το 2022 στοιχεία για τον ΔΑΘ για το αλκοόλ συλλέχθηκαν από είκοσι εννέα (29) μονάδες/υπηρεσίες θεραπείας, εκ των οποίων πέντε (μονάδες θεραπείας του ΚΕΘΕΑ) παρείχαν για πρώτη φορά στοιχεία για τον Δείκτη: 1) Μονάδα Απεξάρτησης Αλκοολικών (ΨΝΑ), 2) Μονάδα Απεξάρτησης από Αλκοόλ, Φάρμακα και Τυχρά Παιχνίδια (ΨΝΘ), 3) Θεραπευτικό Πρόγραμμα Απεξάρτησης από το Αλκοόλ και τα Τυχρά Παιχνίδια ΑΛΦΑ (ΚΕΘΕΑ), 4) Θεραπευτικό Πρόγραμμα ΑΘΗΝΑ (Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών & ΟΚΑΝΑ), 5) Πρόγραμμα Πολλαπλής Παρέμβασης Ν. Ρεθύμνου (ΟΚΑΝΑ), 6) Δίκτυο Θεραπευτικών Υπηρεσιών Ν. Χανίων (ΟΚΑΝΑ), 7) Αλκοολογικό Ιατρείο (Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου—ΠαΓΗΝ), 8) Θεραπευτική Μονάδα Εξαρτήσεων (Γενικό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο ΑΤΤΙΚΟΝ), 9) Συμβουλευτικός Σταθμός για το αλκοόλ (Σωματείο ΘΗΣΕΑΣ, Δήμος Καλλιθέας), 10) Ανοικτή Δομή Υποστήριξης ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ), 11) Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα ΗΠΕΙΡΟΣ (ΚΕΘΕΑ-Ιωάννινα), 12) Ανοικτή Δομή Υποστήριξης ΕΞΟΔΟΣ (ΚΕΘΕΑ), 13) Συμβουλευτικός Σταθμός Μυτιλήνης ΝΟΣΤΟΣ (ΚΕΘΕΑ), 14) Συμβουλευτικός Σταθμός Χίου ΝΟΣΤΟΣ (ΚΕΘΕΑ), 15) Συμβουλευτικό Κέντρο Ανοικτής Δομής Υποστήριξης ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ), 16) Συμβουλευτικός Σταθμός Λασιθίου ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ), 17) Συμβουλευτικός Σταθμός Χανίων ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ), 18) Συμβουλευτικό Κέντρο Ρόδου ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ), 19) Συμβουλευτικό Κέντρο Καλύμνου ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ), 20) Συμβουλευτικό Κέντρο Καβάλας ΚΙΒΩΤΟΣ (ΚΕΘΕΑ), 21) Συμβουλευτικό Κέντρο Αλεξανδρούπολης ΚΙΒΩΤΟΣ (ΚΕΘΕΑ), 22) Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα ΗΠΕΙΡΟΣ (ΚΕΘΕΑ-Κοζάνη), 23) Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα ΗΠΕΙΡΟΣ (ΚΕΘΕΑ-Άρτα), 24) Ανοικτό Πρόγραμμα ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ, 25) Συμβουλευτικό Κέντρο Τρικάλων ΕΞΟΔΟΣ (ΚΕΘΕΑ), 26) Θεραπευτικό Πρόγραμμα ΙΘΑΚΗ (ΚΕΘΕΑ), 27) Μονάδα για άτομα με ψυχιατρική συννοσηρότητα ΙΘΑΚΗ (ΚΕΘΕΑ), 28) Θεραπευτικό Πρόγραμμα για εφήβους και νεαρούς ενηλίκους ΑΝΑΔΥΣΗ (ΚΕΘΕΑ), 29) Μονάδα για άτομα με ψυχιατρική συννοσηρότητα ΑΡΙΑΔΗ (ΚΕΘΕΑ).

ετών (71,2%) και με ολοκληρωμένη τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (76,1%, Πίνακας 12.2). Έγγαμοι είναι σε ποσοστό 38,0%, ενώ σχεδόν ένα στα 4 άτομα (24,0%) δηλώνει άνεργο (Γράφημα 12.4). Επίσης, λίγο περισσότεροι από τους μισούς (54,0%) έχουν τουλάχιστον ένα μέλος στην οικογένεια που κάνει κατάχρηση οιοπνευματωδών.

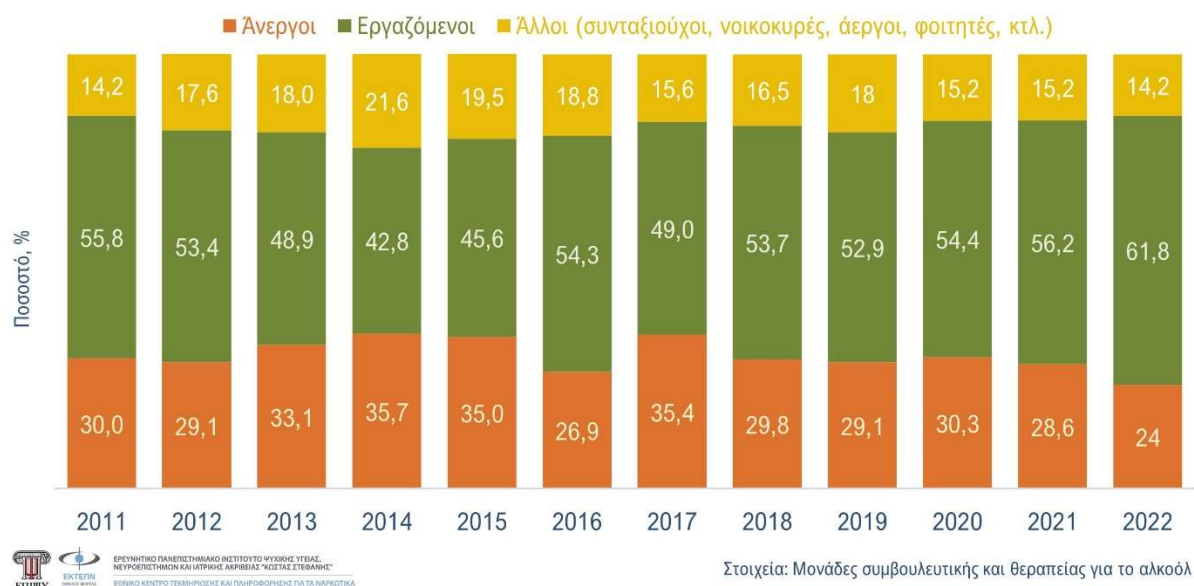
Διαχρονικά, σε εύρος 12ετίας (2011-2022, Πίνακας 12.2) και παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη,

- σταθερή παραμένει η αναλογία ελληνική / αλλοδαπή εθνικότητα, άνδρες / γυναίκες, άνω / κάτω των 40 ετών, με ολοκληρωμένη / με μη-ολοκληρωμένη τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και με μέλος της οικογένειας / χωρίς μέλος της οικογένειας που κάνει κατάχρηση οιοπνευματωδών, ενώ
- η κατάσταση 'έγγαμος' όπως και η κατάσταση 'άνεργος' (Γράφημα 12.4) έχουν το 2022 χαμηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το 2011 (Πίνακας 12.2).

Πίνακας 12.2: Διαχρονικές τάσεις των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από τη χρήση οιοπνευματωδών (2011-2022).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Φύλο												
Άνδρες	73,6	71,3	71,1	70,1	70,4	75,1	73,2	72,1	74,0	74,0	68,8	71,9
Γυναίκες	26,4	28,7	28,9	29,9	29,6	24,9	26,8	27,9	26,0	26,0	31,2	28,1
Ηλικία												
≤ 40 ετών	37,5	32,4	31,9	27,3	28,7	30,3	28,3	28,6	27,4	27,8	26,9	28,8
> 40 ετών	62,5	67,6	68,1	72,7	71,4	69,7	71,7	71,4	72,6	72,2	73,1	71,2
Εκπαιδευτικό επίπεδο												
Δευτεροβ. Εκπ.	73,4	75,6	71,3	74,6	76,2	75,6	74,4	75,5	74,6	73,8	74,7	76,1
Οικογενειακή κατάσταση												
Έγγαμοι	45,3	47,3	42,7	39,6	40,2	39,0	35,3	38,9	37,9	41,7	39,9	38,0
Εθνικότητα												
Αλλοδαποί	10,3	10,4	7,5	10,2	10,5	13,3	12,0	13,3	13,2	13,4	12,8	11,2
Συχνότητα κατανάλωσης οιοπνευματωδών (τελευταίες 30 ημέρες)												
Καθημερινά (Σχεδόν/)	52,0	53,0	54,5	50,6	54,0	55,5	54,5	56,7	51,2	55,1	56,7	52,5
Λιγότερο συχνά	28,8	30,7	27,5	27,6	27,6	28,2	25,8	25,8	27,8	28,0	27,4	30,5
Καθόλου	19,2	16,2	18,0	21,7	18,4	16,3	19,8	17,5	20,9	16,9	15,9	17,0
Μέση ημερήσια κατανάλωση (τελευταίες 30 ημέρες -μονάδες αλκοόλης)												
	10,8	10,3	12,3	11,7	11,8	11,3	10,6	10,9	10,3	11,7	9,8	17,3
Ηλικία έναρξης συστηματικής κατανάλωσης (έτη)												
	29,3	30,5	30,6	30,1	30,0	29,5	30,3	30,5	30,6	30,3	30,4	30,0
Βίαση συμπεριφορά (σε όλη τη ζωή)												
Λεκτική βία	38,3	36,2	35,5	36,1	38,3	42,3	35,8	35,9	34,4	38,7	35,7	36,0
Σωματική βία	1,1	0,9	0,9	1,5	2,2	2,1	2,6	1,8	1,7	2,5	3,2	2,2
Λεκτική και σωματική	21,3	23,5	21,6	21,7	26,0	19,0	21,5	21,6	22,3	21,0	16,6	16,6
Οδήγηση υπό την επήρεια οιοπνευματωδών												
Συχνά/πάντα	48,3	49,9	52,6	47,1	41,4	49,5	48,1	49,7	51,2	47,7	44,1	43,8
Κατάχρηση οιοπνευματωδών από μέλος/-η οικογένειας												
	55,0	52,7	51,2	51,1	50,3	51,5	52,1	55,8	52,3	53,4	50,3	54,0

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ).

Γράφημα 12.4: Διαχρονικές τάσεις στην εργασιακή κατάσταση των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών (2011-2022).

Στον Πίνακα 12.3 παρουσιάζονται οι κυριότερες κατηγορίες επαγγελματιών των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών για τα έτη 2018-2022.

Πίνακας 12.3: Κυριότερες κατηγορίες επαγγελματιών των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών (2018-2022).

Κατηγορίες επαγγελματιών	%	2018	2019	2020	2021	2022
Υπάλληλοι γραφείου και συναφή επαγγέλματα (δημόσιοι υπάλληλοι, τραπεζικοί, αποθηκάριοι, ταμίες, κτλ.)		13,2	12,0	12,4	13,0	10,5
Απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών (κομμωτές, μάγειροι, σερβιτόροι κτλ.)		12,1	11,7	13,6	14,0	14,4
Τεχνίτες ανέγερσης και αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών υλικών (οικοδόμοι, μαραγκοί, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, ελαιοχρωματιστές, σιδηρουργοί κτλ.)		9,2	10,3	8,8	10,9	10,9
Μηχανικοί, εφαρμοστές και συντηρητές μηχανών & ηλεκτρικού/ηλεκτρονικού εξοπλισμού		2,6	2,3	3,3	2,0	3,5
Επιχειρηματίες, προϊστάμενοι μικρών δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων (έμποροι, επιχειρηματίες εστιατορίων, καφέ, κτλ.)		5,8	7,2	6,0	4,9	4,4
Πωλητές και συναφή επαγγέλματα σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές		5,4	3,7	6,0	5,1	5,2
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες (Πλανόδιοι πωλητές, οικιακοί βοηθοί, καθαριστές, κτλ.)		6,6	7,6	7,9	9,2	7,4
Οδηγοί μέσω μεταφοράς		5,2	5,2	4,5	3,2	2,3
Αγρότες		4,2	4,0	4,0	3,7	3,2
Επιστήμονες, καλλιτέχνες και συναφή επαγγέλματα		5,5	5,2	3,5	3,2	3,0
Εκπαιδευτικοί		3,1	2,8	4,5	3,5	3,8

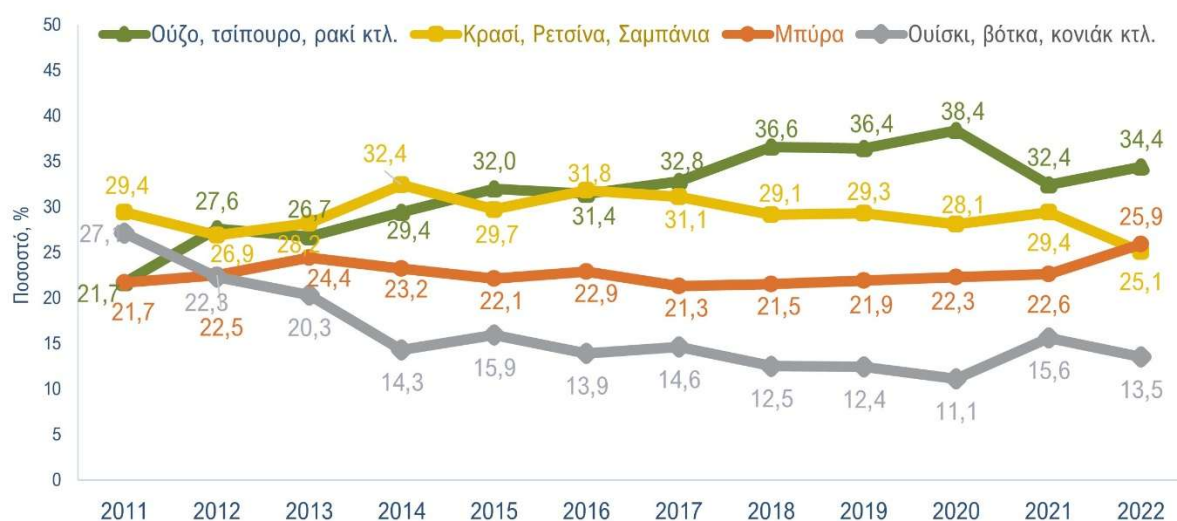
ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ).

Χαρακτηριστικά προβληματικής κατανάλωσης οιοπνευματωδών

Κύριο ποτό κατανάλωσης: Η κατηγορία των οιοπνευματωδών ποτών που αναφέρεται συχνότερα ότι κυρίως καταναλώνεται από τα άτομα που εισέρχονται στη θεραπεία για οιοπνευματώδη σήμερα (2022) αλλά και την τελευταία 5ετία (2018-2022) είναι το 'Ούζο, ρακί/τσίπουρο' (34,4%), ακολουθούμενη σε παρόμοια ποσοστά από την κατηγορία 'Κρασί, ρετσίνα, σαμπάνια' (25,1%) και την κατηγορία 'Μπύρα' (25,9%, Γράφημα 12.5). Όπως διακρίνεται στο Γράφημα 12.5, διαχρονικά, όπου καταγράφονται μειώσεις στην κατηγορία 'Ούζο, ρακί/τσίπουρο' παρατηρούνται αυξήσεις στις κατηγορίες 'Κρασί, ρετσίνα, σαμπάνια' και 'Ουίσκι, βότκα, τζιν, κτλ.', και αντίστροφα.

Γράφημα 12.5: Διαχρονικές τάσεις στην κατηγορία κύριου ποτού κατανάλωσης στα άτομα που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών (2011-2022).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΝΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΠΕΡΙΣΤΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ

Συχνότητα κατανάλωσης (τελευταίες 30 ημέρες, ανεξαρτήτως κατηγορίας αλκοόλ): Πάνω από τα μισά (52,5%) άτομα που εισέρχονται για θεραπεία αναφέρουν σχεδόν καθημερινή κατανάλωση αλκοόλ, ενώ σε ποσοστό 17,0% αναφέρουν ότι δεν κατανάλωσαν καθόλου αλκοόλ την περίοδο των 30 τελευταίων ημερών πριν από την είσοδό τους στη θεραπεία (δείκτης προσωπικής προσπάθειας αποχής πριν την είσοδο). Σε εύρος 12ετίας (2011-2022) και παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, δεν παρατηρείται σημαντική μεταβολή στα παραπάνω ποσοστά (Πίνακας 12.2).

Μέση ημερήσια κατανάλωση (μονάδες αλκοόλης, τελευταίες 30 ημέρες): Η μέση ημερήσια κατανάλωση αλκοόλ που αναφέρεται για την περίοδο πριν από την είσοδο σε θεραπεία υπολογίζεται για το 2022 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) στις 17,0 μονάδες αλκοόλης (Πίνακας 12.2). Η παραπάνω τιμή παρουσιάζεται το 2022 αυξημένη συγκριτικά με το 2021, αλλά και με κάθε άλλη χρονιά της περιόδου 2011-2022.

Ηλικία πρώτης (συστηματικής) κατανάλωσης (ανεξαρτήτως κατηγορίας αλκοόλ): Η μέση ηλικία έναρξης της συστηματικής κατανάλωσης αλκοόλ υπολογίζεται στα 30 έτη, με την τιμή αυτή να μην έχει μεταβληθεί σημαντικά σε εύρος 12ετίας (2011-2022, Πίνακας 12.2).

Χρήση παράνομων ουσιών

Σχεδόν ένα στα 2 (48,2%) άτομα που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών αναφέρει ότι έχει χρησιμοποιήσει και κάποια παράνομη

ουσία έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, ενώ ένα στα 13 (7,7%) έχει κάνει χρήση κάποιας ουσίας πολύ πρόσφατα (μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες). Το 2022 το ποσοστό των ατόμων που ανέφεραν δοκιμή/χρήση κάποιας παράνομης ουσίας (έστω και μία φορά) σε όλη τη ζωή ήταν σημαντικά αυξημένο σε σύγκριση με το 2021, ενώ ήταν επιπλέον και το υψηλότερο που έχει παρατηρηθεί σε εύρος 12ετίας (2011-2021) (Γράφημα 12.6).

Γράφημα 12.6: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών και αναφέρουν χρήση κάποιας παράνομης ουσίας έστω και μία φορά α) στο παρελθόν και β) πολύ πρόσφατα (κατά τις τελευταίες 30 ημέρες) (2011-2022).

Η κατηγορία των παράνομων ουσιών που αναφέρεται συχνότερα από τα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για οινοπνευματώδη είναι τα κανναβινοειδή (94,6%), ακολουθούμενα με μεγάλη διαφορά από την κοκαΐνη (42,1%) και τις άλλες ουσίες. Σε εύρος 12ετίας, πλην των κανναβινοειδών και της ηρωίνης που παραμένουν σταθερά -και παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη-, τα ποσοστά της χρήσης των υπολοίπων κατηγοριών ουσιών στον πληθυσμό αυτόν παρουσιάζει ήπια αυξητική τάση, με την τάση αυτή να είναι περισσότερο ευδιάκριτη στην περίπτωση της κοκαΐνης (Πίνακας 12.4).

Πίνακας 12.4: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών και αναφέρουν δοκιμή ή χρήση κάποιας παράνομης ουσίας στο παρελθόν, ανά ουσία (2011-2022).

ΨΥΧΟΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Κάναβη/συνθετικά κανναβινοειδή	91,3	96,5	93,7	94,4	91,3	93,5	92,4	93,9	94,1	92,0	89,6	94,6
Κοκαΐνη	32,3	34,9	40,2	46,0	32,3	36,3	40,3	37,9	42,1	40,4	40,6	42,1
Ηρωίνη	22,4	22,7	27,5	27,2	22,4	17,9	25,2	19,9	27,6	20,4	15,9	17,8
Έκσταση	11,8	18,0	15,3	17,4	15,5	13,7	16,2	16,2	23,7	16,0	15,3	17,8
Αμφεταμίνες/άλλα διεγερτικά	11,2	13,4	8,5	18,3	9,6	11,1	12,8	13,9	18,6	14,8	12,7	12,7
LSD/άλλα παραισθησιογόνα	11,8	15,7	13,8	19,7	13,5	10,3	16,9	15,0	23,1	13,2	14,0	15,0
Άλλες ναρκωτικές ουσίες	8,7	8,1	12,2	8,9	8,4	8,8	14,5	12,7	15,1	10,4	10,7	12,7

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ).

Αντικοινωνική συμπεριφορά

Λεκτική ή/και σωματική βία κατά άλλου ατόμου: Ένα στα 6 (16,6%) άτομα που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για αλκοόλ αναφέρει ότι έχει ασκήσει στο παρελθόν λεκτική και σωματική βία σε κάποιο άλλο άτομο εξαιτίας της κατανάλωσης. Περισσότερα από ένα στα 3 (36,0%) αναφέρει την άσκηση λεκτικής μόνο βίας, ενώ σε ποσοστό 2,2% αναφέρεται σωματική μόνο βία. Μετά το 2019 μειώθηκε το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν άσκηση σωματικής και λεκτικής βίας εξαιτίας της κατανάλωσης αλκοόλ (ήταν σταθερά πάνω από 20% όλο το προηγούμενο διάστημα, 2011-2019), αλλά αυξήθηκε το ποσοστό της λεκτικής μόνο βίας (Πίνακας 12.2).

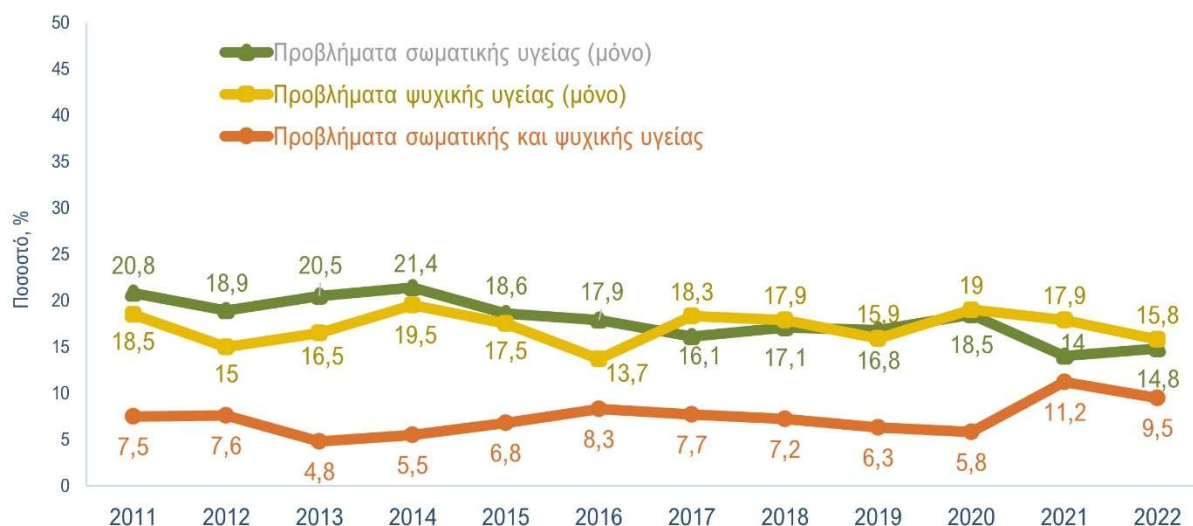
Προβλήματα υγείας

Τα προβλήματα υγείας που κυρίως αναφέρθηκαν το 2022 από τα άτομα που εισέρχονται σε θεραπεία για προβληματική κατανάλωση οινοπνευματωδών ως σχετιζόμενα με τη συμπεριφορά τους αυτή, παρουσιάζονται κατά σειρά ανά συχνότητα που αναφέρθηκαν στον ακόλουθο Πίνακα.

Προβλήματα ψυχικής υγείας	Προβλήματα σωματικής υγείας
1. Κατάθλιψη	1. Προβλήματα ήπατος (λιπώδης διήθηση, κίρρωση ήπατος, ηπατοπάθεια, κτλ.)
2. Αγχώδης διαταραχή	2. Σακχαρώδης διαβήτης
3. Διπολική διαταραχή	3. Καρδιολογικά προβλήματα (μυοκαρδίτιδα, καρδιακή ανεπάρκεια, κτλ.)
4. Κρίσεις πανικού	4. Προβλήματα στομάχου (γαστρίτιδα, έλκος, κτλ.)

Ειδικότερα, η **κατάθλιψη** αναφέρεται από το 63,4% των αιτούντων θεραπείας που απάντησαν θετικά σε κάποιο πρόβλημα ψυχικής υγείας σχετιζόμενο με τη χρήση αλκοόλ και τα **προβλήματα ήπατος** από το 54,0% αυτών που απάντησαν θετικά σε κάποιο πρόβλημα σωματικής υγείας λόγω χρήσης αλκοόλ.

Γράφημα 12.7: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων που απευθύνονται για / εισέρχονται στη θεραπεία για προβλήματα από την κατανάλωση οινοπνευματωδών και αναφέρουν προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας (2011-2022).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ"
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ

Το 2022, τα ποσοστά των αιτούντων θεραπείας που ανέφεραν προβλήματα σωματικής υγείας παρά την ελάχιστη αύξηση τους σε σύγκριση με το 2021 παραμένουν σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με τα

αντίστοιχα ποσοστά της περιόδου 2011-2020. Επίσης, τα ποσοστά των ατόμων που εισήλθαν σε θεραπεία με προβλήματα ψυχικής υγείας ήταν χαμηλότερα συγκριτικά με όλη την προηγούμενη χρονική περίοδο 2011-2021, ενώ τα ποσοστά αυτών σε θεραπεία για το αλκοόλ που ανέφεραν ότι αντιμετώπιζαν ταυτόχρονα προβλήματα σωματικής και ψυχικής υγείας, παρόλο που μειώθηκαν το 2022 σε σχέση με το 2021, παρέμειναν σε υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά της περιόδου 2011-2020 (Γράφημα 12.7).

12.3.4 Αλκοτέστ, οδήγηση και θανατηφόρα τροχαία υπό την επήρεια αλκοόλ

Τα στοιχεία της Διεύθυνσης Τροχαίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας για τους ελέγχους που διενεργήθηκαν όσον αφορά την οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ την περίοδο 2011-2022 παρουσιάζονται στον Πίνακα 12.5.

Πίνακας 12.5: Διαχρονικές τάσεις α) στον αριθμό των συνεργείων* της Διεύθυνσης Τροχαίας για αλκοτέστ, β) αριθμός οδηγών που ελέγχθηκαν (εκατομμύρια) και γ) αριθμός (χιλιάδες) και ποσοστό περιστατικών οδήγησης υπό την επήρεια αλκοόλ (2011-2022).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Συνεργεία αλκοτέστ (n, χιλ)	50618	47.456	53.458	51.083	59.733	57491	64687	56.795	60.454	55.865	54.931	63.063
Ελεγχθέντα περιστατικά (n, εκατ.)	1.762.341	1.731.670	1.848.571	1.811.108	1.884.954	1.989.247	1.990.891	1.957.727	1.921.759	1.582.463	1.538.432	1.637.003
Περιστατικά οδήγησης υπό την επήρεια (n, χιλ)	35006	30.738	31.422	29.597	29.191	33.692	33.634	33.394	31.557	18.570	17.427	22.367
Περιστατικά οδήγησης υπό την επήρεια (%)	2,2	1,8	1,7	1,6	1,5	1,7	1,7	1,7	1,6	1,2	1,1%	1,4%

*Συνεργεία: Ομάδες αστυνομικών που διενεργούν ελέγχους για μέθη (αλκοτέστ) σε οδηγούς τροχοφόρων.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Ελληνική Αστυνομία).

Μετά τη διετή (2020-2021) μείωση στον αριθμό των περιστατικών μέθης και το αντίστοιχο ποσοστό, το 2022 σημειώθηκε αύξηση στα στοιχεία αυτού του δείκτη (Πίνακας 12.5).

Γράφημα 12.8: Διαχρονικές τάσεις α) στον αριθμό των θανατηφόρων τροχαίων και β) στον αριθμό και γ) το ποσοστό των θανατηφόρων τροχαίων που οφείλονται σε μέθη (2011-2022).

Όσον αφορά τα θανατηφόρα τροχαία περιστατικών λόγω μέθης, διαχρονικά (2011-2022) παρατηρούνται αυξομειώσεις τόσο στον αριθμό όσο και στο αντίστοιχο ποσοστό από το σύνολο των θανατηφόρων τροχαίων. Το 2022 ο αριθμός των θανατηφόρων τροχαίων οφειλόμενων σε μέθη και το αντίστοιχο ποσοστό παρέμεινε στα ίδια περίπου επίπεδα με το 2021 διατηρώντας την πτωτική τάση που έχει ξεκινήσει από το 2017 (Γράφημα 12.8).

12.4 Νομοθεσία για το Αλκοόλ

Πλούσιο νομοθετικό έργο για θέματα σχετικά με το αλκοόλ αναπτύχθηκε στη χώρα μας από το 2000 και μετά και κυρίως κατά την πρώτη δεκαετία όσον αφορά στην προστασία των ανήλικων σχετικά με την πώληση και διαφήμιση οιοπνευματωδών, καθώς επίσης και τις προϋποθέσεις για την παραγωγή και διάθεση αλκοολούχων ποτών και ειδικότερα των ποτών εγχώριας προέλευσης (κρασί, ούζο, τσίπουρο, κτλ.). Μετέπειτα, αναπροσαρμόστηκαν τα όρια κατανάλωσης αλκοόλ κατά την οδήγηση και πάρθηκαν αυστηρότερα μέτρα για τους επαγγελματίες οδηγούς και τους οδηγούς μοτοποδηλάτων. Θεσπίστηκαν επίσης νέοι νόμοι για τη φορολόγηση των οιοπνευματωδών σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Μέτρα για την προστασία των ανηλίκων

Στη χώρα μας τα νόμιμα όρια ηλικίας για το σερβίρισμα (π.χ. σε καφέ, μπαρ, κλαμπ, εστιατόρια) και την πώληση (π.χ. σε 'σούπερ μάρκετ', κάβες, περίπτερα) οιοπνευματωδών είναι άνω των 17 ετών. Οι καταστηματαρχές που πωλούν αλκοόλ σε ανήλικους τιμωρούνται με πρόστιμο που ποικίλλει ανάλογα με τη συχνότητα παραβίασης του νόμου (550-10.000 €), και προσωρινή ή οριστική ανάκληση της άδειας λειτουργίας των καταστημάτων.

Όσον αφορά στην τηλεοπτική διαφήμιση αλκοολούχων ποτών, βασική προϋπόθεση είναι ότι οι διαφημίσεις δεν πρέπει να απευθύνονται σε ανήλικους και ιδιαίτερα να μην εμφανίζουν ανήλικους να καταναλώνουν αλκοόλ. Σύμφωνα με τις αρχές του Ελληνικού Κώδικα Διαφήμισης και Επικοινωνιών, απαγορεύεται: α) η χορηγία και διαφήμιση αθλητικών εκδηλώσεων και παιδικών εκπομπών από εταιρείες παραγωγής/διανομής αλκοολούχων ποτών, β) η ανάρτηση διαφημιστικών πινακίδων αλκοολούχων ποτών σε αθλητικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται για ανήλικους, και γ) η προβολή διαφημίσεων οιοπνευματωδών ποτών σε κινηματογραφικές αίθουσες.

Όρια κατανάλωσης αλκοόλ κατά την οδήγηση

Στην Ελλάδα οι οδηγοί θεωρούνται ότι είναι υπό την επήρεια αλκοόλ όταν το ποσοστό αλκοόλ στον οργανισμό τους υπερβαίνει τα 0,5 γραμμάρια ανά λίτρο αίματος (0,5 γρ./λίτρο) για τον γενικό πληθυσμό και τα 0,20 γρ./λίτρο για επαγγελματίες οδηγούς και οδηγούς μοτοποδηλάτων. Τα αντίστοιχα όρια για το αλκοόλ που μετρούνται με συσκευή αλκοτέστ είναι 0,25 χιλιοστόγραμμα αλκοόλ ανά λίτρο αναπνοής για τον γενικό πληθυσμό και 0,10 χιλιοστόγραμμα αλκοόλ ανά λίτρο αναπνοής για επαγγελματίες οδηγούς και οδηγούς μοτοποδηλάτων.

Ετικέτες προειδοποίησης για τη δημόσια υγεία

Η περιεκτικότητα σε αλκοόλη κατ' όγκο αναγράφεται υποχρεωτικά στις ετικέτες των φιαλών των αλκοολούχων ποτών. Επιπλέον, σε ορισμένα αλκοολούχα ποτά, όπως στην μπύρα, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΕ αναγράφονται τα συστατικά και τα αλλεργιογόνα.

Φορολογία αλκοολούχων ποτών

Στη χώρα μας, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης (ΕΦΚ) υπολογίζεται κατ' όγκο αλκοόλ και ισχύει για όλα τα αλκοολούχα ποτά εκτός από το κρασί. Με τον νόμο 4916/2022, ο συντελεστής του ΕΦΚ αυξήθηκε για τους μικρούς ανεξάρτητους παραγωγούς οιοπνευματωδών (διήμεροι) και εναρμονίστηκε με τον συντελεστή που ισχύει στην ΕΕ. Προστέθηκαν επίσης ορισμένες προϋποθέσεις για την πιστοποίηση

των μικρών παραγωγών και κάποιες διαδικασίες που αφορούν στην παραγωγική διαδικασία οιοπνευματωδών από τους διήμερους.

12.5 Εθνικό Σχέδιο Δράσης Αντιμετώπισης του Αλκοόλ

Το 2021, το Υπουργείο Υγείας εξέδωσε το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025** στους στόχους του οποίου περιλαμβάνεται η αντιμετώπιση των βλαπτικών συνεπειών από την κατανάλωση του αλκοόλ.

Στο παράρτημα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης περιγράφονται αναλυτικά τα επιμέρους σχέδια δράσης για διάφορα θέματα δημόσιας υγείας μεταξύ των οποίων και το **Σχέδιο Δράσης Αντιμετώπισης του Αλκοόλ**.

Στις δράσεις του Σχεδίου αυτού αναφέρονται χαρακτηριστικά: 1) η δημιουργία δικτύου καταγραφής περιστατικών που σχετίζονται με τη χρήση αλκοόλ, 2) η διεξαγωγή επαναλαμβανόμενης πανελλαδικής έρευνας για την καταγραφή της κατανάλωσης οιοπνευματωδών και της συνδεόμενης βλάβης στον γενικό πληθυσμό, 3) η ανάπτυξη στοχευμένων προγραμμάτων και δράσεων αναφορικά με την αποτελεσματική διαχείριση και παραπομπή ατόμων με πρόβλημα χρήσης αλκοόλ, 4) η συμπερίληψη της αντιμετώπισης της εξάρτησης από το αλκοόλ στον ενιαίο στρατηγικό σχεδιασμό κατά των εξαρτήσεων και 5) η ανάπτυξη του ορισμού του 'τυπικού ποτού' για ιατρικούς λόγους και ενημέρωση του κοινού για χαμηλού κινδύνου χρήση αλκοόλ.

12.6 Πρόληψη της χρήσης οιοπνευματωδών

Οι παρεμβάσεις πρόληψης δεν περιορίζονται στις παράνομες ουσίες (βλ. Κεφάλαιο 7: *Πρόληψη της χρήσης ουσιών και άλλων επικίνδυνων συμπεριφορών*), αλλά εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της πρόληψης της εξάρτησης, και γενικότερα της προαγωγής της υγείας, και περιλαμβάνουν και την κατάχρηση οιοπνευματωδών. Ωστόσο, υπάρχουν εξειδικευμένες παρεμβάσεις πρόληψης, οι οποίες επικεντρώνονται σε θέματα χρήσης οιοπνευματωδών.

Όσον αφορά τη **σχολική κοινότητα**, παρεμβάσεις για τα οιοπνευματώδη:

- υλοποιούνται στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας, ένας θεσμός που ανακοινώθηκε το σχολικό έτος 2019-2020, με την πιλοτική εφαρμογή τους να υλοποιείται το επόμενο σχολικό έτος (2020-2021),
- υλοποιούνται στο πλαίσιο των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας (ΑΥ) του Υπουργείου Παιδείας, ένας θεσμός που ξεκίνησε και υλοποιείται σταθερά από το σχολικό έτος 2000-2001,
- σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης σε συνεργασία με σχολεία της περιοχής τους.

Είναι αρκετά συχνό οι παρεμβάσεις για τα οιοπνευματώδη να περιλαμβάνουν και θέματα καπνού, καλύπτοντας δηλαδή θέματα νόμιμων ουσιών.

Συγκεντρωτικά στοιχεία για τις παρεμβάσεις πρόληψης που υλοποιήθηκαν σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και επικεντρώθηκαν σε νόμιμες ουσίες (καπνός, αλκοόλ) κατά το σχολικό έτος 2021-2022 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία), παρουσιάζονται στα Γραφήματα 7.1 και 7.2, ενώ στοιχεία για τα Προγράμματα ΑΥ το ίδιο σχολικό έτος παρουσιάζονται στα Γραφήματα 7.3 και 7.4.

Το σχολικό έτος 2021-2022 ο αριθμός των μαθητών και μαθητριών που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις για την πρόληψη της χρήσης οιοπνευματωδών ήταν πολύ περιορισμένος σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Συγκεκριμένα για την πρόληψη της χρήσης οιοπνευματωδών, παρουσιάζεται μειωμένος αριθμός σχολείων και μαθητών που συμμετέχουν σε αντίστοιχες παρεμβάσεις, κυρίως εξαιτίας της μειωμένης εφαρμογής αντίστοιχων προγραμμάτων ΑΥ, τα οποία αποτελούν βασικό πλαίσιο υλοποίησης παρεμβάσεων στα σχολεία (βλ. Γραφήματα 7.3 και 7.4). Με την πλήρη εφαρμογή

των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων αναμένεται να δοθεί η δυνατότητα διεύρυνσης της εφαρμογής παρεμβάσεων σε έναν μεγάλο αριθμό μαθητών και μαθητριών, δεδομένου ότι η πρόληψη των εξαρτήσεων αποτελεί μία από τις ενότητες των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων.

Όσον αφορά δράσεις στην **ευρύτερη κοινότητα** επικεντρωμένες στην πρόληψη της κατάχρησης οιοπνευματωδών, τα Κέντρα /φορείς Πρόληψης πραγματοποιούν ανάλογες δράσεις με τη μορφή ημερίδων, ανοιχτών συναντήσεων, καθώς και με τη διανομή έντυπου ενημερωτικού υλικού.

12.7 Συμβουλευτική και θεραπεία για τα προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών

Συμβουλευτικές και θεραπευτικές υπηρεσίες για άτομα με προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών παρέχονται στη χώρα μας από εξειδικευμένες δομές για το αλκοόλ, καθώς και από δομές με υπηρεσίες για την αντιμετώπιση προβλημάτων από όλες τις ψυχοδραστικές ουσίες.

12.7.1 Υπηρεσίες συμβουλευτικής για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών

Το 2022 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) συνολικά **1.365** άτομα έλαβαν υπηρεσίες στα εξειδικευμένα συμβουλευτικά κέντρα για το αλκοόλ (n=4) και στα συμβουλευτικά κέντρα για εξάρτηση από ψυχοδραστικές ουσίες⁶³ (n=33), εκ των οποίων περισσότερα από τα μισά (55,9%, N=764) προσήλθαν στο Συμβουλευτικό Κέντρο της Μονάδας Απεξάρτησης Αλκοολικών (ΨΝΑ).

Το 2022 αύξηση σημειώθηκε στον αριθμό των ατόμων που προσήλθαν για θεραπευτική βοήθεια στα συμβουλευτικά κέντρα σε σύγκριση με την προηγούμενη 4ετία (2021: 1.090, 2020: 1.274, 2019: 1.236, 2018: 1.114). Η παραπάνω αύξηση εξηγείται μερικώς από την αύξηση του αριθμού των **συμβουλευτικών κέντρων** που δέχονται άτομα με προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών —από 29 το 2021 σε 37 το 2022.

12.7.2 Υπηρεσίες θεραπείας για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών

Τα στοιχεία για την **κυρίως θεραπεία** για την εξάρτηση από το αλκοόλ προέρχονται από είκοσι τρία (23) θεραπευτικά προγράμματα που λειτουργούν στο ΨΝΑ, στο ΨΝΘ, στον ΟΚΑΝΑ, στο ΚΕΘΕΑ, στο Αιγινήτειο Νοσοκομείο και στο Ανοικτό Θεραπευτικό Πρόγραμμα ΘΗΣΕΑΣ, αυξημένα κατά δύο σε σχέση με το 2021 (n=21). Από τα είκοσι τρία, επτά (7) είναι ‘μεικτά’⁶⁴ και έξι (6) είναι προγράμματα για τα ναρκωτικά τα οποία δέχονται και άτομα με προβλήματα από τη χρήση οιοπνευματωδών⁶⁵.

Το 2022, **1.076** άτομα βρίσκονταν σε θεραπεία για προβλήματα από τα οιοπνευματώδη, από τα οποία τα 300 (27,9%) ήταν γυναίκες. Ο αριθμός των υπό-θεραπεία ατόμων ήταν το 2022 αυξημένος κατά 6,5% συγκριτικά με το 2021, συνεχίζοντας την αύξηση που είχε παρατηρηθεί ήδη το 2021 συγκριτικά με το 2020 και η οποία ανέκοπτε την έως τότε συνεχή μείωση που χαρακτήριζε την περίοδο 2017-2020 (Γράφημα 12.9). Επιπλέον, το 2022:

- Περίπου τα μισά άτομα (49,2%) βρίσκονταν σε θεραπεία λιγότερο από 12 μήνες, ποσοστό παρόμοιο σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2021: 51,5%).
- Όσον αφορά τη θεραπευτική προσέγγιση, η Γνωσιακή-Συμπεριφορική Θεραπεία (CBT) εφαρμόζεται από την πλειονότητα των προγραμμάτων (n=18).
- Συνεχίστηκε η μείωση στα ποσοστά των υπό θεραπεία ατόμων που ήταν άνω των 50 ετών ή μετανάστες/πρόσφυγες, ποσοστά χαμηλότερα σε σύγκριση με την προηγούμενη 4ετία (2018-2021) (Πίνακας 12.5).

⁶³ Συμβουλευτικά κέντρα για : παρέχονται υπηρεσίες για την αντιμετώπιση της εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες, συμπεριλαμβανομένου και του αλκοόλ.

⁶⁴ ‘Μεικτά προγράμματα’: Αφορούν τα προγράμματα των οποίων ο αριθμός των ατόμων με προβλήματα από το αλκοόλ είναι παρόμοιος με τον αριθμό των ατόμων με προβλήματα από τη χρήση ναρκωτικών.

⁶⁵ Ο αριθμός των θεραπευτικών προγραμμάτων για τα ναρκωτικά μεταβάλλεται επειδή δεν περιλαμβάνουν σε κάθε έτος αναφοράς άτομα με προβλήματα από τη χρήση αλκοόλ.

Γράφημα 12.9: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται στη θεραπεία για προβλήματα από το αλκοόλ (2011-2022).**Πίνακας 12.6:** Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων σε θεραπεία για προβλήματα από τα οιοπνευματώδη που εντάσσονται σε ειδικούς πληθυσμούς (2018-2022).

	2018	2019	2020	2021	2022
Ειδικοί πληθυσμοί					
Άτομα άνω των 50 ετών	39,1	37,6	43,8	37,7	34,2
Άτομα με διαγνωσμένο ψυχιατρικό πρόβλημα	29,3	31,0	29,8	28,1	29,3
Μετανάστες / πρόσφυγες	6,6	7,0	7,9	5,9	5,4

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ).

12.7.3 Υπηρεσίες θεραπείας για προβλήματα από την κατανάλωση οιοπνευματωδών

Υπηρεσίες διπλής διάγνωσης: Στον Συμβουλευτικό Σταθμό της Μονάδας Απεξάρτησης Αλκοολικών του **ΨΝΑ** λειτουργεί **ομάδα διπλής διάγνωσης** από το 2010. Η ομάδα αφορά άτομα με χρόνια αλκοολισμό και συννοσηρότητα σοβαρής ψυχιατρικής διαταραχής (π.χ. σχιζοφρένεια, διπολική διαταραχή, συναισθηματική ψύχωση, μεθοριακή διαταραχή προσωπικότητας, ψυχικές διαταραχές και διαταραχές συμπεριφοράς οφειλόμενες στη χρήση αλκοόλ κτλ.). Κατά τη διάρκεια του 2022, έντεκα (11) άτομα παρακολούθησαν την ομάδα διπλής διάγνωσης —μεγαλύτερος αριθμός σε σύγκριση με τα 4 προηγούμενα έτη (2021: 7, 2020: 8, 2019: 9, 2018: 10 άτομα).

Στα Θεραπευτικά Προγράμματα ΙΘΑΚΗ και ΑΡΙΑΔΝΗ του **ΚΕΘΕΑ** στη Θεσσαλονίκη και στο Ηράκλειο της Κρήτης λειτουργούν από το 2021 **μονάδες διπλής διάγνωσης** και από το 2022 λειτουργεί αντίστοιχη μονάδα στο ΚΕΘΕΑ ΕΞΕΛΙΞΙΣ στην Αθήνα. Το 2022, 47 από τα 148 άτομα που δέχτηκαν υπηρεσίες στις μονάδες της Θεσσαλονίκης και του Ηρακλείου ήταν άτομα με προβλήματα από τη χρήση αλκοόλ και ψυχιατρική συννοσηρότητα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 12.7, μείωση παρατηρείται το 2022 στα ποσοστά των υπό θεραπεία ατόμων που ήταν σε αγωγή με αντικαταθλιπτικά, ηρεμιστικά και αντιψυχωσικά σε σύγκριση με τα τέσσερα προηγούμενα έτη (2018-2021), ενώ τα ποσοστά των υπό θεραπεία ατόμων σε αγωγή με άλλες ουσίες βοηθητικές στην απεξάρτηση εκτός ναλτρεξόνης, σημείωσαν μικρή αύξηση το 2022 σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2021).

Πίνακας 12.7: Διαχρονικές τάσεις στο ποσοστό των ατόμων σε θεραπεία για οινοπνευματώδη που λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή, ανά κατηγορία φαρμάκου (2018-2022).

	2018	2019	2020	2021	2022
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ (%)					
Αντικαταθλιπτικά	23,2	25,6	31,8	26,8	20,8
Ηρεμιστικά	14,0	4,9	9,4	5,4	3,0
Αντιψυχωσικά	8,1	9,8	7,0	7,8	3,3
Άλλες ουσίες βοηθητικές στην απεξάρτηση	8,0	5,3	7,9	2,3	4,4
Ναλτρεξόνη	3,7	4,7	2,6	2,6	2,9

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ).

Το 2022 για την πρόληψη μολυσματικών ασθενειών, δεκαεννιά (19) από τις είκοσι τρεις θεραπευτικές δομές πραγματοποίησαν στο πλαίσιο του προκαταρκτικού ελέγχου εξετάσεις για HIV και Ηπατίτιδες (B και C).

Έκβαση θεραπείας

Από το σύνολο των ατόμων που δέχθηκαν θεραπεία για το αλκοόλ το 2022, οι **εξόδοι** αντιστοιχούν σε ποσοστό 40,8% (n=438), χαμηλότερο ποσοστό σε σχέση με την προηγούμενη τετραετία (2021: 43,4%, 2020: 45,4%, 2019: 47,3%, 2018: 49,5%).

Γράφημα 12.10: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων στο στάδιο της θεραπείας για προβλήματα από το αλκοόλ, ανά κατηγορία έκβασης (2011-2022).

Το 2022 οι κυριότεροι λόγοι εξόδου από τη θεραπεία ήταν, όπως και τα προηγούμενα έτη, η οικειοθελής αποχώρηση και η ολοκλήρωση της θεραπείας, με παρόμοια ποσοστά για την τριετία 2022-2020 (Γράφημα 12.10).

Επίσης, το 2022, το 10,7% των εξόδων αφορούσε στην πρόωρη χορήγηση εξιτηρίου, υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με όλη την προηγούμενη περίοδο (2011-2021), με σημαντικότερους λόγους τη χρήση αλκοόλ και τις απουσίες από θεραπευτικές/συμβουλευτικές συνεδρίες.

Στελέχωση μονάδων θεραπείας

Τα στοιχεία για τον αριθμό των **θέσεων**⁶⁶ του **προσωπικού** και των **εθελοντών** στις δομές κυρίως θεραπείας για τα έτη 2018-2022 παρουσιάζονται στον Πίνακα 12.8.

Πίνακας 12.8: Στελέχωση των εξειδικευμένων μονάδων θεραπείας για τα οινοπνευματώδη με ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης (2018-2022).

	2018	2019	2020	2021	2022
Αριθμός θέσεων Προσωπικού	111,0	128,9	136,1	136,4	137,7
Αριθμός θέσεων Εθελοντών	10,0	13,0	10,0	16,0	18,0

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024 (Στοιχεία: Μονάδες συμβουλευτικής και θεραπείας για το αλκοόλ).

Το 2022, ο αριθμός θέσεων του έμμισθου προσωπικού και των εθελοντών στα θεραπευτικά προγράμματα⁶⁷ ήταν μεγαλύτερος σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη λόγω των νέων δομών θεραπείας (π.χ. πολυδύναμα κέντρα) που παρέχουν υπηρεσίες σε άτομα με προβλήματα από τη χρήση αλκοόλ (Πίνακας 12.8).

12.7.4 Αλκοολογικά ιατρεία

Σε οργανωμένο πλαίσιο και συστηματική βάση λειτουργούν δύο **αλκοολογικά ιατρεία** στα Περιφερειακά Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία Πατρών και Ηρακλείου Κρήτης τα οποία παρέχουν συμβουλευτική και ιατρική φροντίδα για οργανικά κυρίως προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση οινοπνευματωδών. Σύμφωνα με τα στοιχεία, το 2022 **292** άτομα με προβλήματα από τη χρήση οινοπνευματωδών επισκέφτηκαν τα δύο αλκοολογικά ιατρεία από τα οποία τα 52 (ποσοστό:19,3%) για πρώτη φορά. Το 2022 παρατηρείται αύξηση στον αριθμό ατόμων που προσήλθαν στα αλκοολογικά ιατρεία σε σύγκριση με το 2021 (n=270).

12.7.5 Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του ΑΠΘ

Εναλλακτική πρόταση για την αντιμετώπιση της κατάχρησης οινοπνευματωδών συνιστούν τα προγράμματα που βασίζονται **στις αρχές της αυτοβοήθειας**⁶⁸. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, το 2022 από το Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας **152** άτομα με προβλήματα από τη χρήση οινοπνευματωδών (92 νέες προσελεύσεις) προσήλθαν για θεραπευτική βοήθεια στις κατά τόπους υπηρεσίες του, αριθμός μεγαλύτερος σε σχέση με το 2021 (n=132).

12.7.6 Υπηρεσίες επανένταξης

Εξειδικευμένες υπηρεσίες επανένταξης παρέχουν τα **τρία** από τα τέσσερα θεραπευτικά προγράμματα της Μονάδας Απεξάρτησης Αλκοολικών του **ΨΝΑ**.

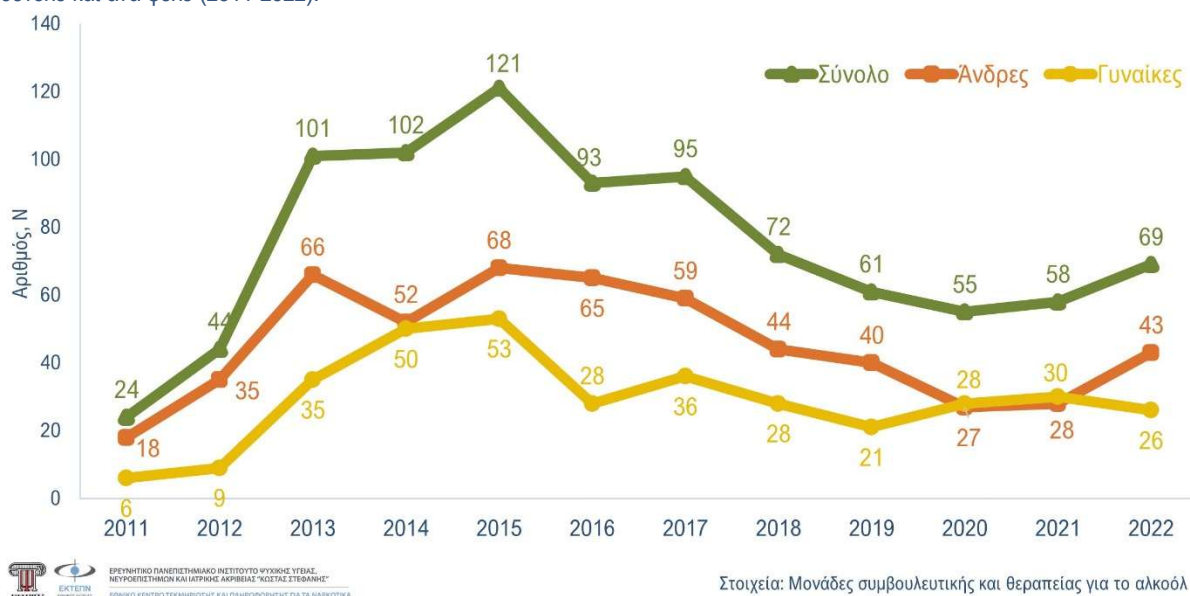
⁶⁶ Ο αριθμός των θέσεων του προσωπικού και των εθελοντών υπολογίζεται με βάση το **Ισοδύναμο Πλήρους Απασχόλησης (ΙΠΑ)**. Το ΙΠΑ είναι μια μονάδα μέτρησης μισθωτών και εθελοντών. Αποτελεί δείκτη για τη -με συγκρίσιμο τρόπο- μέτρηση του απασχολούμενου προσωπικού δεδομένου ότι υπολογίζεται με βάση τον **πραγματικό χρόνο** που κάθε άτομο αφιερώνει στην απασχόλησή του. Το ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης υπολογίζεται συγκρίνοντας τον πραγματικό χρόνο απασχόλησης ενός εργαζόμενου με το χρόνο πλήρους απασχόλησης. Ως εκ τούτου, ένας εργαζόμενος πλήρους απασχόλησης λογίζεται σαν ένα ΙΠΑ, ενώ ένας μερικής απασχόλησης λογίζεται ως ποσοστό ενός ΙΠΑ σε αναλογία με τις ώρες εργασίας του.

⁶⁷ Επισημαίνουμε ότι στον αριθμό θέσεων έμμισθου προσωπικού των 'μεικτών' θεραπευτικών προγραμμάτων περιλαμβάνονται και οι θέσεις του προσωπικού που απασχολείται με άτομα με προβλήματα από τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών.

⁶⁸ Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ (Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Σητεία, Χανιά, βλ. περισσότερες πληροφορίες στο Κεφάλαιο 8: Συμβουλευτική και Θεραπεία για τις Ουσιοεξαρτήσεις), Κλαμπ Οικογενειών με Προβλήματα από το Αλκοόλ (ΚΟΠΑ), Αλκοολικοί Ανώνυμοι (ΑΑ: 27 ομάδες), Σύλλογος στήριξης εξαρτημένων από το Αλκοόλ Ατόμων Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ (Ηράκλειο Κρήτης), Οι Νηφάλιοι -στην υγεία μας ΜΚΟ (Αθήνα).

Γράφημα 12.11: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων που ήταν στην επανένταξη για προβλήματα από το αλκοόλ, για το σύνολο και ανά φύλο (2011-2022).

Το 2022 συνεχίστηκε η αύξηση του αριθμού των υπό θεραπεία ατόμων που βρίσκονταν στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης και ήταν υψηλότερος σε σύγκριση με τα 3 προηγούμενα έτη (2019-2021) (Γράφημα 12.11).

Από το σύνολο των ατόμων που παρακολούθησαν το στάδιο επανένταξης κατά το 2022 οι **έξοδοι** αντιστοιχούν σε ποσοστό 78,2%, ποσοστό μεγαλύτερο σε σύγκριση με τα τρία προηγούμενα έτη (2021: 70,6%, 2020: 69,1% και 2019: 68,9%).

Γράφημα 12.12: Διαχρονικές τάσεις στον αριθμό των ατόμων στο στάδιο της επανένταξης των προγραμμάτων για προβλήματα από το αλκοόλ, ανά κατηγορία έκβασης (2011-2022).

Όπως και τα προηγούμενα έτη, το 2022, ο κυριότερος λόγος εξόδου, ήταν η ολοκλήρωση της θεραπείας με σημαντικά χαμηλότερο όμως ποσοστό σε σύγκριση με την δετία 2014-2021 (Γράφημα 12.12).

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Δείκτης Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ) για το Αλκοόλ

Ο Δείκτης Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ) για το αλκοόλ αφορά τη συστηματική και τυποποιημένη συλλογή ανώνυμων ατομικών στοιχείων για τα άτομα που αντιμετωπίζουν πρόβλημα από τη χρήση αλκοόλ και απευθύνονται για βοήθεια στα θεραπευτικά προγράμματα και στις εξειδικευμένες υπηρεσίες της χώρας.

Τα στοιχεία από αιτήσεις θεραπείας παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες σε όσους προσφέρουν υπηρεσίες, αλλά και σε όσους σχεδιάζουν τη δημιουργία υπηρεσιών και προγραμμάτων.

Ειδικότερα, τα στοιχεία από τις αιτήσεις θεραπείας:

- Αποτελούν έμμεσους δείκτες της εξέλιξης της προβληματικής χρήσης αλκοόλ μέσα στον χρόνο και στον γεωγραφικό χώρο που καλύπτουν οι υπηρεσίες.
- Προσφέρουν τη δυνατότητα έγκυρης παρακολούθησης του φαινομένου της προβληματικής χρήσης αλκοόλ στη χώρα διαχρονικά.

Στο πλαίσιο εφαρμογής του ΔΑΘ για το Αλκοόλ, θεραπεία καλείται οποιαδήποτε δραστηριότητα απευθύνεται άμεσα σε άτομα που αναφέρουν ότι έχουν προβλήματα με τη χρήση αλκοόλ, η οποία στόχο έχει να βελτιώσει την ψυχολογική, σωματική ή κοινωνική κατάσταση όσων με δική τους πρωτοβουλία ζητούν βοήθεια για τα προβλήματά τους με το αλκοόλ. Η αίτηση για θεραπεία αφορά κάθε περίπτωση που ένα άτομο έχει τουλάχιστον μία επαφή αυτοπροσώπως με ένα θεραπευτικό πρόγραμμα / υπηρεσία για να ξεκινήσει θεραπεία (ΕΚΤΕΠΝ 2020).

Στοιχεία για τις παρεμβάσεις πρόληψης και τις υπηρεσίες συμβουλευτικής, θεραπείας και επανένταξης από τη χρήση οινοπνευματωδών

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται για την πρόληψη της χρήσης οινοπνευματωδών προέρχονται κατά κύριο λόγο από το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της πρόληψης (βλ. Κεφάλαιο 7). Κύρια εργαλεία αποτελούν τα ερωτηματολόγια πρόληψης που συμπληρώνουν σε ετήσια βάση τα Κέντρα / φορείς Πρόληψης. Εκτός από τα ερωτηματολόγια πρόληψης, στοιχεία για την πρόληψη της χρήσης οινοπνευματωδών προέρχονται από το Υπουργείο Παιδείας σχετικά με τα προγράμματα Αγωγής Υγείας.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται για τη θεραπεία της χρήσης οινοπνευματωδών προέρχονται από το Σύστημα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΚΤΕΠΝ στον τομέα της θεραπείας. Κύρια εργαλεία αποτελούν τα τρία ερωτηματολόγια του ΕΚΤΕΠΝ (Ερωτηματολόγιο Συμβουλευτικού Κέντρου, Ερωτηματολόγιο για τη θεραπεία και Ερωτηματολόγιο για την Επανένταξη, βλ. επίσης Κεφάλαια 8 και 9), τα οποία συμπληρώνουν σε ετήσια βάση οι μονάδες συμβουλευτικής, θεραπείας και επανένταξης.

Ιωάννα Σιάμου, Ελευθερία Καναβού, Νίκος Γκάβρα, Ιουλία Μπάφη

Παράρτημα Ι.

Τα 75 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας που λειτουργούν στο πλαίσιο της συνεργασίας του ΟΚΑΝΑ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, και φορείς που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη, ανά Περιφέρεια.¹

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΔΡΑ	ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
	1 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΕΚΦΡΑΣΗ Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης	Ξάνθη	https://prolipsixanthi.blogspot.com/
	2 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΕΛΠΙΔΑ Περιφερειακής Ενότητας Έβρου	Αλεξανδρού-πολη	www.e-prolipsi.gr
	3 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας	Καβάλα	
	4 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΡΦΕΑΣ Περιφερειακής Ενότητας Ροδόπης	Κομοτηνή	www.prolipsi-komotini.gr
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΡΑΣΗ Περιφερειακής Ενότητας Δράμας	Δράμα	
	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
	6 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΑΤΡΑΚΤΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας	Κατερίνη	www.kp-atraktos.gr
	7 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΥΞΙΔΑ Βορειοδυτικού Τομέα Θεσσαλονίκης	Συκιές	www.pyxida.org.gr
	8 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΕΛΠΙΔΑ Ανατολικού Τομέα Θεσσαλονίκης	Νέα Κρήνη	www.kpelpida.gr
	9 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΝΟΗ Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής	Χαλκιδική	www.pnoh-chal.gr
	10-11 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΣΕΙΡΙΟΣ Δήμου Θεσσαλονίκης	Θεσσαλονίκη	www.kp-seirios.gr
	12 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΚΤΥΟ ΑΛΦΑ Δυτικής Θεσσαλονίκης	Αμπελόκηποι Θεσσ/κης	www.diktioalpha.gr
	13 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΑΣΙΣ Περιφερειακής Ενότητας Σερρών	Σέρρες	www.kpoasis.blogspot.gr
	14 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΝΗΡΕΑΣ Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς	Κιλκίς	www.kpnireas.gr
	15 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΡΑΜΑ Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας	Έδεσσα	www.kporama.gr
	16 Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΡΟΣΒΑΣΗ Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας	Βέροια	www.prosvasimathia.gr

	Άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης		
	Ομάδα Πρόληψης – Ενημέρωσης κατά των Εξαρτήσεων Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	Θεσσαλονίκη	www.psychotes.gr
	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ΑΠΘ / Υπουργείο Υγείας / OKANA	Θεσσαλονίκη	www.selfhelp.gr
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
17	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας	Φλώρινα	www.prolipsi.gr
18	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης	Κοζάνη	www.kporizontes.gr
19	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΕΞΟΔΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς	Καστοριά	
20	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών	Γρεβενά	www.e-orizontes.gr
ΗΠΕΙΡΟΣ	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
21	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΣΧΕΔΙΑ Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων	Ιωάννινα	www.kp-ioanninon.gr
22	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΠΝ ΑΡΤΑΣ Περιφερειακής Ενότητας Άρτας	Άρτα	www.kpnartas.gr
23	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΑΡΙΑΔΗΝΗ Περιφερειακής Ενότητας Θεσπρωτίας	Ηγουμενίτσα	www.kpariadni.gr
24	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΕΠΡΟΝΑΠ Περιφερειακής Ενότητας Πρέβεζας	Πρέβεζα	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
25	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ Περιφερειακής Ενότητας Τρικάλων	Τρίκαλα	www.prolipsi-trikala.gr
26	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας	Καρδίτσα	www.prevkar.gr
27	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΡΟΤΑΣΗ ΖΩΗΣ Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας	Βόλος	www.protasizois.gr
28	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΡΦΕΑΣ Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας	Λάρισα	www.kplarisa.gr
	Άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης		
	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ΑΠΘ / Υπουργείο Υγείας / OKANA	Λάρισα	www.selfhelp.gr

ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ			
	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
29	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΗΜΟΠ ΝΙΚΟΣ ΜΩΡΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Κέρκυρας	Κέρκυρα	
30	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Η ΣΤΟΡΓΗ Περιφερειακής Ενότητας Ζακύνθου	Ζάκυνθος	www.kpstorgi.gr
31	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΑΥΛΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Λευκάδας	Λευκάδα	www.kpldiavlos.gr
32	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΑΠΟΠΛΟΥΣ Περιφερειακής Ενότητας Κεφαλληνίας και Ιθάκης	Αργοστόλι	www.apoplus.gr
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ			
	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
33	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΣ Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας	Πάτρα	www.kpachaia.gr
34	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας	Αμαλιάδα	www.paremvaseis.gr
35	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΔΥΣΣΕΑΣ Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας	Αγρίνιο	www.kp-odysseas.gr
	Άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης		
	Κίνηση ΠΡΟΤΑΣΗ για έναν άλλο τρόπο ζωής	Πάτρα	www.protasi.org.gr
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ			
	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
36	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Εύβοιας	Χαλκίδα	www.kpevia.gr
37	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΡΟΤΑΣΗ ΖΩΗΣ Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας	Λιβαδειά, Θήβα	
38	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΕΠΕΠΨΥ Περιφερειακής Ενότητας Φθιώτιδας	Λαμία	
39	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΑΛΚΥΟΝΗ Περιφερειακής Ενότητας Ευρυτανίας	Καρπενήσι	www.alkyoni.gr
40	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΑΔΡΟΜΗ Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας	Αμφισσα	
ΑΤΤΙΚΗ			
	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
41	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμου Ζωγράφου	Ζωγράφου	www.kp-zografou.gr
42-48	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΑΘΗΝΑ ΥΓΕΙΑ Δήμου Αθηναίων	Αθήνα	www.kentro-prolipsis.gr
49	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ Δήμου Περιστερίου	Περιστερί	

50	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΕΠΡΑΓΕΑ Δήμων Αλίμου, Γλυφάδας, Ελληνικού – Αργυρούπολης	Αλιμος, Γλυφάδα, Αργυρούπολη	www.kilotropio.gr
51	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας Δήμων Χολαργού και Αγίας Παρασκευής ΑΡΓΩ	Χολαργός	www.kpargo.gr
52	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας ΣΤΑΘΜΟΣ Δήμων Καλλιθέας, Ταύρου και Μοσχάτου	Καλλιθέα	www.kp-stathmos.gr
53	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΑΡΗΞΙΣ Δήμων Αγίας Βαρβάρας, Αιγάλεω, Χαϊδαρίου	Αιγάλεω	https://kentroprolipsisarixis.blogspot.com/
54	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΡΟΝΟΗ Δήμου Κηφισιάς	Κηφισιά	www.pronoi.org.gr
55	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΕΞΟΔΟΣ Δήμου Αχαρνών	Αχαρνές	www.diexodosacharnes.gr
56	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμων Ηλιούπολης και Δάφνης – Υμηττού	Ηλιούπολη	
57	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΗΛΙΟΣ Δήμων Νέας Σμύρνης και Αγίου Δημητρίου	Νέα Σμύρνη	www.kpilios.gr
58	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΦΑΕΘΩΝ Δήμων Ιλίου, Πετρούπολης, Αγίων Αναργύρων–Καματερού	Ίλιον	www.faethon.org
59	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΙΡΙΔΑ Δήμου Νέας Ιωνίας	Νέα Ιωνία	www.kpirida.gr
Άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης			
	Δίκτυο Υπηρεσιών Πρόληψης και Έγκαιρης Παρέμβασης ΚΕΘΕΑ	Αθήνα	www.prevention.gr
	Τομέας Πρόληψης του Τμήματος Εφήβων και Νέων Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	Αθήνα	www.18ano.gr
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ			
	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας		
60	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΕΠΕΠΨΥ Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας	Καλαμάτα	www.prolopsimessinias.gr
61	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΟΛΚΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας	Κόρινθος	fb: Δίολκος Κέντρο Πρόληψης
62	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΠΝΝΑ Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας	Τρίπολη	https://kparkadias.wordpress.com/
63	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΕΛΠΙΔΑ ΖΩΗΣ Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδας	Άργος	www.elpidazois.gr
64	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΑΥΛΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας	Σπάρτη	www.kplakonias.gr

ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ		Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας	
65	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΝΑΥΤΙΛΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Χίου	Χίος	www.prolipsihou.gr
66	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΝΟΗ Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου	Μυτιλήνη	www.pniomyt.gr
67	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΦΑΡΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Σάμου	Σάμος, Ικαρία	www.kpfaros.gr
68	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΠΟΛΙΟΧΝΗ Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου	Μύρινα Λήμνου	www.polioxni.gr
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ		Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας	
69-70	Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΘΗΣΕΑΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ Περιφερειακής Ενότητας Κυκλάδων	Πάρος, Σύρος	www.thiseaskyklades.gr
71	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Περιφερειακής Ενότητας Κω	Κως	www.kpippokratiskos.gr
72	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΔΙΟΔΟΣ Περιφερειακής Ενότητας Ρόδου	Ρόδος	https://kpdiodos.wixsite.com/rodos
ΚΡΗΤΗ		Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας	
73	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ρέθυμνου	Ρέθυμνο	www.prolipsis.gr
74	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Χανίων	Χανιά	www.prolipsichania.gr
75	Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΚΕΣΑΝ Δήμου Ηρακλείου Κρήτης	Ηράκλειο	www.kesan.gr
Άλλοι φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πρόληψης			
Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας ΑΠΘ / Υπουργείο Υγείας / ΟΚΑΝΑ		Σητεία, Χανιά	www.selfhelp.gr

- ¹ Η παρουσίαση γίνεται σύμφωνα με τη χρονολογία ίδρυσης των υπηρεσιών / δομών ανά περιφέρεια σε κάθε κατηγορία και περιλαμβάνει τις δομές που λειτουργούσαν στις αρχές το 2024.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Παράρτημα II. Υπηρεσίες συμβουλευτικής και θεραπείας για τις εξαρτήσεις.¹

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ
	Συμβουλευτικά / Πολυδύναμα Κέντρα / Σταθμοί / Κέντρα Εισαγωγής και Ενημέρωσης Ενηλίκων	
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1 Συμβουλευτικό Κέντρο Καβάλας ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	2 Συμβουλευτικό Κέντρο Θράκης (με παραρτήματα σε Κομοτηνή και Ορεστιάδα) ¹⁰ ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	3 Πολυδύναμο Κέντρο Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης (με παράρτημα στην Ορεστιάδα) ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4 Συμβουλευτικό Κέντρο ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	5 Σταθμός Καθοδήγησης Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΨΝΘ
	6 Πολυδύναμος Συμβουλευτικός Σταθμός Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ
	7 Μονάδα για άτομα με ψυχιατρική συννοσηρότητα ⁹ ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ	8 Πολυδύναμο Κέντρο Δυτικής Μακεδονίας ⁹ ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ Μονάδα Συμβουλευτικής και Επανένταξης Ιωαννίνων	ΚΕΘΕΑ
	9 Συμβουλευτικό Κέντρο Ιωαννίνων ⁶ ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ Μονάδα Συμβουλευτικής και Επανένταξης Ιωαννίνων	ΚΕΘΕΑ
	10 Συμβουλευτικό Κέντρο Πολυδύναμο Κέντρο Αντιμετώπισης Ναρκωτικών και Αλκοολισμού	Γ.Ν.Χατζηκώστα, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ
	11 Συμβουλευτικό Κέντρο Άρτας ^{6, 10} ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ Μονάδα Συμβουλευτικής και Επανένταξης Ιωαννίνων (σε συνεργασία με Δήμο Αρταίων)	ΚΕΘΕΑ
	12 Πολυδύναμο Κέντρο Πρέβεζας ⁹	ΟΚΑΝΑ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	13 Συμβουλευτικό Κέντρο Λάρισας ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	14 Συμβουλευτικό Κέντρο Τρικάλων ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ, θεραπευτικό πρόγραμμα διαμονής ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
	15 Πολυδύναμο Κέντρο Βόλου ⁹	ΟΚΑΝΑ
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	16 Συμβουλευτικός Σταθμός Κέρκυρας ¹⁰ ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ Μονάδα Συμβουλευτικής και Επανένταξης Ιωαννίνων	ΚΕΘΕΑ
	17 Συμβουλευτικός Σταθμός ΔΙΑΠΛΟΥΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	Γ.Ν. Κέρκυρας
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	18 Τοπικό Δίκτυο Άμεσης Πρόσβασης Πάτρας (πρώην Δίκτυο Θεραπευτικών Υπηρεσιών ΓΕΦΥΡΑ)	ΟΚΑΝΑ
	19 Πολυδύναμο Κέντρο Πύργου ⁹ ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ-ΟΞΥΓΟΝΟ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	20 Πολυδύναμο Κέντρο Αργινίου ⁹	ΟΚΑΝΑ
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	21 Συμβουλευτικό Κέντρο Λιβαδειάς ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ	ΚΕΘΕΑ
	22 Πολυδύναμο Κέντρο Λαμίας ⁹ ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ, θεραπευτικό πρόγραμμα διαμονής ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	23 Συμβουλευτικός Σταθμός Ι Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	24 Κέντρο Ενημέρωσης/Συμβουλευτικής/ Προετοιμασίας ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	25 Συμβουλευτικό Κέντρο Αθήνας ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ

	26	Συμβουλευτικός Σταθμός Πειραιά ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ, θεραπευτικό πρόγραμμα διαμονής ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
	27	ΜΥΑΠ Αθήνας	ΟΚΑΝΑ
	28	Κέντρο Υποδοχής Εξαρτημένων Γυναικών και Μητέρων Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	29	Συμβουλευτικός Σταθμός II Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	30	Μεταβατικό Κέντρο Ένταξης Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων ³ ΚΕΘΕΑ MOSAIC, διαπολιτισμικό μεταβατικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	31	Συμβουλευτικό Κέντρο Ραφήνας ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	32	Συμβουλευτικό Κέντρο Ιλίου ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	33	Συμβουλευτικό Κέντρο Ελευσίνας ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	34	Κέντρο Υποδοχής της Μονάδας Σωματικής Αποτοξίνωσης ⁹ Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	35	Συμβουλευτικό Κέντρο Καλαμάτας ¹⁰ ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ-ΟΞΥΓΟΝΟ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	36	Συμβουλευτικό Κέντρο Ναυπλίου ¹⁰ ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ-ΟΞΥΓΟΝΟ, θεραπευτικό πρόγραμμα διαμονής ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	37	Πολυδύναμο Κέντρο Τρίπολης ⁹	ΟΚΑΝΑ
	38	Κέντρο Συμβουλευτικής και Επανένταξης Λέσβου ⁶ ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	39	Κέντρο Συμβουλευτικής και Επανένταξης Χίου ⁶ ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	40	Πολυδύναμο Κέντρο Χίου ⁹ ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	41	Πολυδύναμο Κέντρο Καλύμνου ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	42	Πολυδύναμο Κέντρο για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων Ρόδου ^{2, 9} ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΚΡΗΤΗ	43	Συμβουλευτικό Κέντρο Ηρακλείου ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	44	Πολυδύναμο Κέντρο Λασιθίου ^{2, 6, 9} ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα ημερήσιας	ΚΕΘΕΑ
	45	Πολυδύναμο Κέντρο Χανίων ^{2, 6, 9} ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	46	Μονάδα για άτομα με ψυχιατρική συννοσηρότητα Κρήτης ⁹ ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	47	Πολυδύναμο Κέντρο Ρεθύμνου ⁹	ΟΚΑΝΑ
Συμβουλευτικά Κέντρα / Σταθμοί / Κέντρα Εισαγωγής και Ενημέρωσης Εφήβων			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Συμβουλευτικό Κέντρο Εφήβων Θεσσαλονίκης ΚΕΘΕΑ ΑΝΑΔΥΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα εφήβων	ΚΕΘΕΑ
	2	Πρόγραμμα Εφήβων ⁹ Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΨΝΘ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3	Συμβουλευτικό Κέντρο Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων Νέας Ιωνίας Βόλου ^{4, 10} ΚΕΘΕΑ ΠΙΛΟΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα εφήβων και νεαρών ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	4	Συμβουλευτικό Κέντρο Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων Πάτρας ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ-ΟΞΥΓΟΝΟ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	5	Κέντρο Συμβουλευτικής Εφήβων ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ θεραπευτικό πρόγραμμα εφήβων	ΚΕΘΕΑ
	6	Τμήμα Εφήβων και Νέων Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ

ΚΡΗΤΗ	7	Δίκτυο Υπηρεσιών Πρόληψης και Έγκαιρης Παρέμβασης ΚΕΘΕΑ ΠΛΕΥΣΗ Μονάδα Έγκαιρης Παρέμβασης Εφήβων, Νεαρών Ενηλίκων και των Οικογενειών τους	ΚΕΘΕΑ
	8	Συμβουλευτικό Κέντρο Εφήβων Ηρακλείου ⁴ ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα ημερήσιας φροντίδας εφήβων Μονάδες Σωματικής Αποτοξίνωσης	ΚΕΘΕΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ	1	Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης ΧΡ. ΡΟΓΚΟΤΗΣ Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ
	2	Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης Πολυδύναμο Κέντρο Αντιμετώπισης Ναρκωτικών και Αλκοολισμού	Γ.Ν.Χατζηκώστα, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ
ΙΟΝΙΟ	3	Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης ΔΙΑΠΛΟΥΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	Γ.Ν. Κέρκυρας
ΑΤΤΙΚΗ	4	Μονάδα Σωματικής Αποτοξίνωσης ⁹ Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ	ΨΝΑ, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ
		Θεραπευτικά Προγράμματα Εσωτερικής Διαμονής Ενηλίκων – Ψυχοκοινωνικά προγράμματα απεξάρτησης	
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Θεραπευτική Κοινότητα ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	2	Θεραπευτική Κοινότητα Καρτερών Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3	Θεραπευτική Κοινότητα ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	4	Α' Τμήμα Ψυχολογικής Απεξάρτησης Τοξικομανών Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	5	Εναλλακτική Θεραπευτική Κοινότητα ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	6	Θεραπευτική Κοινότητα ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	7	Ειδικό Πρόγραμμα Εξαρτημένων Γυναίκων Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	8	Β' Μεικτό Τμήμα Ψυχολογικής Απεξάρτησης Εσωτερικής Διαμονής Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	9	Γ' Μεικτό Τμήμα Ψυχολογικής Απεξάρτησης Εσωτερικής Διαμονής Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	10	Ειδικό Πρόγραμμα για Εξαρτημένες Μητέρες με τα Παιδιά τους Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ
	11	Θεραπευτική Κοινότητα ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ-ΟΞΥΓΟΝΟ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
		Θεραπευτικά Προγράμματα Εξωτερικής Παραμονής Ενηλίκων – Ψυχοκοινωνικά προγράμματα απεξάρτησης	
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1	Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα Ενηλίκων Αλεξανδρούπολης ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	2	Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα Ενηλίκων Καβάλας ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3	Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΨΝΘ
	4	Μονάδα Διπλής Διάγνωσης Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ
	5	ΚΕΘΕΑ Ειδικό Ανοικτό Πρόγραμμα Εξαρτημένων Γονέων ⁵ ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	6	Εξωτερικό Πρόγραμμα Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ
	7	Πρόγραμμα Εξωτερικής Παρακολούθησης ⁵ ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	8	Μονάδα Διπλής Διάγνωσης Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΨΝΘ
	9	Πρόγραμμα Προετοιμασίας για τη Θεραπευτική Κοινότητα Καρτερών Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ

ΗΠΕΙΡΟΣ	10	Πρόγραμμα Εργαζομένων	ΨΝΘ
	11	Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΚΕΘΕΑ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	12	Ανοικτή Θεραπευτική Δομή ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ Μονάδα Συμβουλευτικής και Επανένταξης Ιωαννίνων	ΚΕΘΕΑ
	13	Ανοικτή Θεραπευτική Δομή Λάρισας (ήπιας παρέμβασης) ²	ΚΕΘΕΑ
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	14	ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα ενηλίκων	Γ.Ν. Κέρκυρας
	15	Μονάδα Απεξάρτησης	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	16	ΔΙΑΠΛΟΥΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	17	Ανοικτή Μονάδα Εντατικής Παρέμβασης	ΨΝΑ
	18	ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΨΝΑ
	19	Τμήμα Οικογενειακής Συμβουλευτικής και Θεραπείας	ΟΚΑΝΑ / Αιγινήτειο Νοσ. ΨΝΑ
	20	Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΚΕΘΕΑ
	21	Θεραπευτικό Πρόγραμμα ΑΘΗΝΑ	ΚΕΘΕΑ
	22	Τμήμα Εμφύχωσης και Ευαισθητοποίησης	ΚΕΘΕΑ
	23	Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΚΕΘΕΑ
	24	Ανοικτή Δομή Υποστήριξης Ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
	25	ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	26	Ανοικτή Δομή Ήπιας Παρέμβασης ⁸	ΠΓ Νοσοκομείο Αττικό
	27	ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	28	Θεραπευτική Μονάδα Εξαρτήσεων ΑΤΤΙΚΟΝ	ΨΝΑ
	29	Β΄ Ψυχιατρική Κλινική ΠΓΝΑ	ΚΕΘΕΑ
	30	Ανοικτή Δομή Υποστήριξης Ήπιας Παρέμβασης	ΨΝΑ
	31	ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	32	Πρόγραμμα Εξωτερικής Παρακολούθησης – Ανοικτό Πρόγραμμα Υποδοχής Μεταναστών	ΨΝΑ
	33	Μονάδα Απεξάρτησης 18 Ανw	ΚΕΘΕΑ
	34	Μονάδα για άτομα με ψυχιατρική συνοσσηρότητα ⁹	ΚΕΘΕΑ
	35	ΚΕΘΕΑ ΕΞΕΛΙΞΙΣ	ΚΕΘΕΑ
ΚΡΗΤΗ	36	Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα	ΚΕΘΕΑ
	37	ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΟΚΑΝΑ
	38	Δίκτυο Θεραπευτικών Υπηρεσιών Χανίων ⁶	ΟΚΑΝΑ
Θεραπευτικά Προγράμματα Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων – Ψυχοκοινωνικά προγράμματα απεξάρτησης			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Θεραπευτική Μονάδα ΑΝΑΔΥΣΗ	ΚΕΘΕΑ
	2	ΚΕΘΕΑ ΑΝΑΔΥΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΨΝΘ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3	Πρόγραμμα Εφήβων	ΚΕΘΕΑ
	4	Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	5	Ανοικτή Δομή Υποστήριξης και Ήπιας Παρέμβασης Θεραπείας Νεαρών Ενηλίκων ^{4, 5}	ΚΕΘΕΑ
	6	ΚΕΘΕΑ ΠΙΛΟΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα εφήβων και νεαρών ενηλίκων	ΚΕΘΕΑ
	7	Ανοικτή Θεραπευτική Κοινότητα Εφήβων ΣΤΡΟΦΗ ⁷	ΚΕΘΕΑ
	8	ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ θεραπευτικό πρόγραμμα εφήβων	ΚΕΘΕΑ
	9	Δίκτυο Υπηρεσιών Πρόληψης και Έγκαιρης Παρέμβασης	ΨΝΑ
	10	ΚΕΘΕΑ ΠΛΕΥΣΗ Μονάδα Υποστήριξης Εφήβων, Νεαρών Ενηλίκων και των Οικογενειών τους	ΟΚΑΝΑ
	11	Κέντρο Ημέρας Εφήβων και Νέων	ΟΚΑΝΑ
	12	Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΟΚΑΝΑ
	13	Πρόγραμμα Έγκαιρης και Συστηματικής Παρέμβασης	ΟΚΑΝΑ
	14	ΑΤΡΑΠΟΣ Μονάδα Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων	ΟΚΑΝΑ
	15	Πρόγραμμα Εξατομικευμένης Παρέμβασης	ΟΚΑΝΑ
	16	ΑΤΡΑΠΟΣ Μονάδα Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων	
Πρόγραμμα θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών - Μονάδες Ολοκληρωμένης Θεραπείας της Εξάρτησης (ΜΟΘΕ)			
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1	ΜΟΘΕ Π.Γ.Ν. Αλεξανδρούπολης	ΟΚΑΝΑ
	2	ΟΚΑΝΑ / Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Αλεξανδρούπολης	ΟΚΑΝΑ
	3	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Κομοτηνής	ΟΚΑΝΑ
	4	ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Κομοτηνής 'Σισμανόγλειο'	ΟΚΑΝΑ
	5	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Καβάλας	ΟΚΑΝΑ
	6	ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Καβάλας 'Άγιος Σίλας'	

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Δράμας	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Δράμας	
	5	ΜΟΘΕ Ψ.Ν.Θ. (πρώην Β΄ Μονάδα Θεσσαλονίκης)	ΟΚΑΝΑ
		(ΟΚΑΝΑ/ Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης)	
	6	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Θ. Γ. Παπανικολάου (πρώην Γ΄ Μονάδα Θεσσαλονίκης)	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 'Γ. Παπανικολάου'	
	7	ΜΟΘΕ ΟΣΕ Λιμάνι (πρώην Δ΄ Μονάδα Θεσσαλονίκης)	ΟΚΑΝΑ
	8	ΜΟΘΕ Κατερίνης	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Πέτρας Ολύμπου	
	9	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Θ. Παπαγεωργίου	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 'Παπαγεωργίου'	
	10	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Θ. Άγιος Παύλος	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 'Άγιος Παύλος'	
	11	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Θ. Ιπποκράτειο	ΟΚΑΝΑ
		(ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 'Ιπποκράτειο')	
ΗΠΕΙΡΟΣ	12	ΜΟΘΕ Α.Ν.Θ. Θεαγένειο	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 'Θεαγένειο'	
	13	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Θ. Γ. Γεννηματάς	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 'Γ. Γεννηματάς'	
	14	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Βέροιας	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Βέροιας	
	15	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Σερρών	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Σερρών	
	16	ΜΟΘΕ Πρέβεζας	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Πρέβεζας	
	17	ΜΟΘΕ Ιωαννίνων	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γ.Ν.Χατζηκώστα	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	18	ΜΟΘΕ Λάρισας	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / ΠΠΓ Νοσοκομείο Λάρισας	
	19	ΜΟΘΕ Βόλου	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Βόλου Αχιλλοπούλειο	
	20	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Τρικάλων	ΟΚΑΝΑ
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Τρικάλων	
	21	ΜΟΘΕ Ψ.Ν. Κέρκυρας	ΟΚΑΝΑ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ		ΟΚΑΝΑ / Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Κέρκυρας	
	22	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Αργινίου	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αργινίου	
	23	ΜΟΘΕ Π.Γ.Ν. Πατρών	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών	
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	24	ΜΟΘΕ Πύργου	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Πύργου	
	25	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Λαμίας	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Λαμίας	
	26	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Λιβαδειάς	ΟΚΑΝΑ
ΑΤΤΙΚΗ		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Λιβαδειάς	
	27	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Χαλκίδας	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Χαλκίδας	
	28	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Ν.Θ.Α. Σωτηρία (πρώην Δ΄ Μονάδα Αθήνας)	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Νοσημάτων Θώρακος Αθηνών 'Σωτηρία'	
	29	ΜΟΘΕ ΑΒΕΡΩΦ (πρώην Ε΄ Μονάδα Αθήνας)	ΟΚΑΝΑ
	30	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Νίκαιας Άγιος Παντελεήμων	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Νίκαιας 'Ο Άγιος Παντελεήμων'	
	31	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Ν. Ιωνίας Κωνσταντοπούλειο Αγία Όλγα	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Νέας Ιωνίας Κωνσταντοπούλειο 'Η Αγία Όλγα'	
	32	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Σισμανόγλειο	ΟΚΑΝΑ
		ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αττικής 'Σισμανόγλειο'	

	33	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Ελευσίνας Θριάσιο ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Ελευσίνας 'Θριάσιο'	ΟΚΑΝΑ
	34	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Α. Γ. Γεννηματάς ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών 'Γ.Γεννηματάς'	ΟΚΑΝΑ
	35	ΜΟΘΕ Ε.Α.Ν. Πειραιά Μεταξά ΟΚΑΝΑ / Ειδικό Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Πειραιά 'Μεταξά'	ΟΚΑΝΑ
	36	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Πειραιά Τζάνειο ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά 'Τζάνειο'	ΟΚΑΝΑ
	37	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Α. ΚΑΤ ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αττικής 'ΚΑΤ'	ΟΚΑΝΑ
	38	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Ασκληπιείο Βούλας ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο 'Ασκληπιείο Βούλας'	ΟΚΑΝΑ
	39	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Α. Αλεξάνδρα ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών 'Αλεξάνδρα'	ΟΚΑΝΑ
	40	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Α. Ελπίς ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών 'Η Ελπίς'	ΟΚΑΝΑ
	41	ΜΟΘΕ Γ.Ο.Ν. Κηφισιάς Άγιοι Ανάργυροι ΟΚΑΝΑ / Γενικό Ογκολογικό Νοσοκομείο Κηφισιάς 'Οι Άγιοι Ανάργυροι'	ΟΚΑΝΑ
	42	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Α. Κοργιαλένιο Μπενάκειο ΕΕΣ ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών 'Κοργιαλένιο-Μπενάκειο Ερυθρός Σταυρός'	ΟΚΑΝΑ
	43	ΜΟΘΕ Π.Γ.Ν. Αττικών ΟΚΑΝΑ / Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο 'Αττικών'	ΟΚΑΝΑ
	44	ΜΟΘΕ Γ.Ν. Έλενα Βενιζέλου ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο 'Έλενα Βενιζέλου'	ΟΚΑΝΑ
	45	ΜΟΘΕ Γ.Ν.Α. Λαϊκό ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών 'Λαϊκό'	ΟΚΑΝΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	46	ΜΟΘΕ Καλαμάτας ΟΚΑΝΑ / Γενικό Νοσοκομείο Καλαμάτας	ΟΚΑΝΑ
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	47	ΜΟΘΕ Ρόδου	ΟΚΑΝΑ
ΚΡΗΤΗ	48	ΜΟΘΕ Χανίων	ΟΚΑΝΑ
	49	ΜΟΘΕ Π.Γ.Ν. Ηρακλείου ΟΚΑΝΑ / Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου	ΟΚΑΝΑ
	50	Πρότυπη Μονάδα Εξαρτήσεων Ρεθύμνου (πρώην Πρόγραμμα Πολλαπλής Παρέμβασης & ΜΟΘΕ Γ.Ν. Ρεθύμνου)	ΟΚΑΝΑ
Προγράμματα Προαγωγής Αυτοβοήθειας			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Θεσσαλονίκης Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Υπουργείο Υγείας / ΟΚΑΝΑ	ΑΠΘ / Υπ.Υγείας / ΟΚΑΝΑ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	2	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Λάρισας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Υπουργείο Υγείας / ΟΚΑΝΑ	ΑΠΘ / Υπ.Υγείας / ΟΚΑΝΑ
ΚΡΗΤΗ	3	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Σητείας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Υπουργείο Υγείας / ΟΚΑΝΑ	ΑΠΘ / Υπ.Υγείας / ΟΚΑΝΑ
	4	Πρόγραμμα Προαγωγής Αυτοβοήθειας Χανίων Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Υπουργείο Υγείας / ΟΚΑΝΑ	ΑΠΘ / Υπ.Υγείας / ΟΚΑΝΑ
Προγράμματα Έγκαιρης Παρέμβασης για νέους/ες με παραβατική συμπεριφορά			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Πρόγραμμα Έγκαιρης Παρέμβασης σε εφήβους / νέους με παραβατική συμπεριφορά Θεσσαλονίκης ⁹	ΟΚΑΝΑ
ΑΤΤΙΚΗ	2	Συμβουλευτικός Σταθμός στα Δικαστήρια Ανηλίκων Αθήνας ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ	ΚΕΘΕΑ
	3	Πρόγραμμα Έγκαιρης Παρέμβασης σε εφήβους / νέους με παραβατική συμπεριφορά Αθήνας ⁹	ΟΚΑΝΑ
Θεραπευτικά Προγράμματα σε σωφρονιστικά καταστήματα			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Θεραπευτική Κοινότητα στο Γενικό Κατάστημα Κράτησης Θεσσαλονίκης ΚΕΘΕΑ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	2	Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (ΚΑΤΚ) Ελαιώνα Θηβών	Υπ.Προστασίας του Πολίτη

ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	3	Θεραπευτική Κοινότητα στις Γυναικείες Φυλακές Ελαιώνα Θηβών ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	4	ΜΟΘΕ (Πρόγραμμα Θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών) στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Αγίου Στεφάνου Πατρών	ΟΚΑΝΑ
ΑΤΤΙΚΗ	5	Θεραπευτική Κοινότητα στις Γυναικείες Φυλακές Κορυδαλλού ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	6	Θεραπευτική Κοινότητα στις Δικαστικές Φυλακές Κορυδαλλού ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
	7	ΜΟΘΕ (Πρόγραμμα Θεραπείας με αγωνιστές οπιοειδών) στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού	ΟΚΑΝΑ
Εξειδικευμένα Συμβουλευτικά Κέντρα για Αποφυλακισμένους			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Κέντρο Υποδοχής και Επανάταξης Θεσσαλονίκης ΚΕΘΕΑ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	2	Συμβουλευτικό Κέντρο Υποδοχής και Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
Εξειδικευμένα Θεραπευτικά Προγράμματα για Αποφυλακισμένους			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Κέντρο Υποδοχής και Επανάταξης Θεσσαλονίκης ΚΕΘΕΑ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	2	Κέντρο Υποδοχής Αποφυλακισμένων ⁸ ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ
ΚΡΗΤΗ	3	Ανοιχτή Δομή Υποστήριξης ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ	ΚΕΘΕΑ
1 Η παρουσίαση γίνεται σύμφωνα με τη χρονολογία ίδρυσης των υπηρεσιών / δομών ανά περιφέρεια σε κάθε κατηγορία και περιλαμβάνει τις δομές που λειτουργούσαν στις αρχές το 2024. 2 Η συγκεκριμένη δομή παρέχει στην παρούσα φάση υπηρεσίες συμβουλευτικού χαρακτήρα και θεραπείας. 3 Στη συγκεκριμένη δομή λειτουργεί εξειδικευμένη υπηρεσία υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. 4 Στη συγκεκριμένη δομή παρέχονται υπηρεσίες όπως συμβουλευτική, θεραπεία και υποστήριξη οικογένειας. 5 Η συγκεκριμένη δομή παρέχει και υπηρεσίες επανάταξης / μεταθεραπευτικής φροντίδας. 6 Η συγκεκριμένη δομή δέχεται και εφήβους. 7 Η θεραπευτική κοινότητα έχει χαρακτηριστικά εσωτερικής και εξωτερικής διαμονής. 8 Η συγκεκριμένη δομή παρέχει επίσης υπηρεσίες συμβουλευτικού χαρακτήρα και θεραπείας ήπιας παρέμβασης. 9 Η συγκεκριμένη δομή δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020. 10 Η συγκεκριμένη δομή ενισχύθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020.			

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Παράρτημα III. Υπηρεσίες μείωσης της βλάβης.¹

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΕΔΡΑ
	Μονάδες Άμεσης Πρόσβασης		
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1 Μονάδα Άμεσης Πρόσβασης ² ΚΕΘΕΑ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ	ΚΕΘΕΑ	Θεσσαλονίκη
	2 Πολυϊατρεία	PRAKSIS	Θεσσαλονίκη
	3 Checkpoint Κέντρο Πρόληψης και Σεξουαλικής Υγείας	ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Θεσσαλονίκη
	4 Red Umbrella Κέντρο ενδυνάμωσης ατόμων που εργάζονται στο σεξ	ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Θεσσαλονίκη
ΑΤΤΙΚΗ	5 Μονάδα Άμεσης Πρόσβασης ³ ΚΕΘΕΑ ΕΞΕΛΙΞΙΣ	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	6 Ιατρικές Υπηρεσίες	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
	7 Μονάδα Άμεσης Βοήθειας και Υποστήριξης (MABY) Σταθμός Φροντίδας Εξαρτημένων Ατόμων (ΣΦΕΑ)	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
	8 Πολυϊατρεία	PRAKSIS	Αθήνα
	9 Checkpoint Κέντρο Πρόληψης και Σεξουαλικής Υγείας	ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Αθήνα
	10 Red Umbrella Κέντρο ενδυνάμωσης ατόμων που εργάζονται στο σεξ	ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Αθήνα
	11 Μονάδα Σωματικής Υγείας ΚΕΘΕΑ ΕΞΕΛΙΞΙΣ	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	12 Μονάδα Ψυχικής Υγείας ΚΕΘΕΑ ΕΞΕΛΙΞΙΣ	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	13 Ref Checkpoint Κέντρο Πρόληψης και Σεξουαλικής Υγείας για πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες/-ούσες άσυλο	ΣΟΕ ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Αθήνα
	Προγράμματα 'δουλειά στο δρόμο' / Κινητές Μονάδες		
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1 Κινητή Μονάδα Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης ²	ΚΕΘΕΑ	Αλεξανδρούπολη
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2 Πρόγραμμα 'δουλειά στο δρόμο'	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
	3 Κινητή Μονάδα Παρέμβασης Θεσσαλονίκης	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
	4 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ	ΚΕΘΕΑ	Θεσσαλονίκη
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Κοζάνη
ΗΠΕΙΡΟΣ	6 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Ιωάννινα
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Λάρισα
	8 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Τρίκαλα
ΙΟΝΙΟ	9 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Κεφαλονιά
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	10 Κινητή Μονάδα ²	ΟΚΑΝΑ	Πάτρα
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	11 Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Λαμία
ΑΤΤΙΚΗ	12 Κινητή Μονάδα ³ ΚΕΘΕΑ ΕΞΕΛΙΞΙΣ	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα

	13	Πρόγραμμα 'δουλειά στο δρόμο' Σταθμός Φροντίδας Εξαρτημένων Ατόμων (ΣΦΕΑ)	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
	14	Κινητή Μονάδα, πρόγραμμα 'δουλειά στο δρόμο' ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ	Γιατροί του Κόσμου	Αθήνα
	15	Κινητή Μονάδα Άμεσης Πρόσβασης	ΕΟΔΥ	Αθήνα
	16	Κινητή Μονάδα	PRAKSIS	Αθήνα
	17	Κινητή Μονάδα	ΣΟΕ Θετική Φωνή	Αθήνα
	18	Πρόγραμμα 'δουλειά στο δρόμο'	ΜΚΟ STEPS	Αθήνα
	19	Πρόγραμμα 'δουλειά στο δρόμο'	Generation Act	Αθήνα
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	20	Κινητή Μονάδα ²	ΟΚΑΝΑ	Τρίπολη
	21	Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ-ΟΞΥΓΟΝΟ	ΚΕΘΕΑ	Ναύπλιο
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	22	Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ	ΚΕΘΕΑ	Λέσβος
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	23	Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ	ΚΕΘΕΑ	Ρόδος
ΚΡΗΤΗ	24	Κινητή Μονάδα ²	ΟΚΑΝΑ	Ρέθυμνο
	25	Κινητή Μονάδα ² ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ	ΚΕΘΕΑ	Ηράκλειο
Χώροι Εποπτευόμενης Χρήσης				
ΑΤΤΙΚΗ		Χώρος Εποπτευόμενης Χρήσης STEKI46	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
Κέντρα Ημέρας και Υπνωτήρια / Ξενώνες Φιλοξενίας				
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Κέντρο Αρωγής Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ	Θεσσαλονίκη
	2	Κέντρο Ημέρας - Υπηρεσίες Βραχείας Φιλοξενίας Θεσ/κης (με παραρτήματα στη Μενεμένη και τον Βαρδάρη) ²	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	3	Κέντρο Ημέρας - Υπηρεσίες Βραχείας Φιλοξενίας Πάτρας ²	ΟΚΑΝΑ	Πάτρα
ΑΤΤΙΚΗ	4	Ξενώνας Φιλοξενίας Δήμου Αθηναίων σε συνεργασία με ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ και ΜΚΟ	Δήμος Αθηναίων, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ, ΜΚΟ	Αθήνα
	5	Ανοικτό Κέντρο Ημέρας Αστέγων - Υπνωτήριο (Σουμερλή)	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
	6	Κέντρο Ημέρας - Υπηρεσίες Βραχείας Φιλοξενίας (Ίλιον) ²	ΟΚΑΝΑ	Ίλιον

¹ Η παρουσίαση γίνεται σύμφωνα με τη χρονολογία ίδρυσης των υπηρεσιών / δομών, ανά περιφέρεια σε κάθε κατηγορία και περιλαμβάνει τις δομές που λειτουργούσαν στις αρχές το 2024.

² Η συγκεκριμένη δομή δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020.

³ Η συγκεκριμένη δομή ενισχύθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Παράρτημα IV. Υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης.¹

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΕΔΡΑ
Εξωτερικά Ιατρεία Συνταγογράφησης			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1 Εξωτερικό Ιατρείο Συνταγογράφησης Θεσσαλονίκης	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2 Εξωτερικό Ιατρείο Συνταγογράφησης Πάτρας	ΟΚΑΝΑ	Πάτρα
ΑΤΤΙΚΗ	3 Εξωτερικό Ιατρείο Συνταγογράφησης Αθήνας	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
Μονάδες Εντατικής Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης (ΜΕΨΥ)			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1 ΜΕΨΥ Θεσσαλονίκης	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	2 ΜΕΨΥ Πάτρας	ΟΚΑΝΑ	Πάτρα
ΑΤΤΙΚΗ	3 ΜΕΨΥ Αθήνας	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
Υπηρεσίες Κοινωνικής Επανάταξης / Δραστηριοποίησης Ενηλίκων			
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης Καβάλας	ΚΕΘΕΑ	Αλεξανδρούπολη
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2 ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Θεσσαλονίκη
	3 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΙΟΑΚΗ, θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Θεσσαλονίκη
	4 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης Ανοικτού Προγράμματος Εξαρτημένων Γονέων, ΚΕΘΕΑ ΙΟΑΚΗ, θεραπευτικό πρόγραμμα	ΨΝΘ	Θεσσαλονίκη
	5 Μονάδα Κοινωνικής Επαναδραστηριοποίησης Πρόγραμμα Εναλλακτικής Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων ΑΡΓΩ	ΨΝΘ	Θεσσαλονίκη
	6 Μονάδα Κοινωνικής Επανάταξης Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ	Θεσσαλονίκη
	7 Μονάδα Σχολικής Εκπαίδευσης	ΨΝΘ	Θεσσαλονίκη
	8 Μεταβατικό Σχολείο ΚΕΘΕΑ ΙΟΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Σίνδος, Θεσσαλονίκη
	9 Εξειδικευμένο Κέντρο Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης (ΕΚΚΕΕ) Θεσσαλονίκης	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
	10 Πρόγραμμα Στήριξης στην Απασχόληση και στην Εκπαίδευση Τμήμα Αποκατάστασης Εξαρτημένων ΙΑΝΟΣ	ΨΝΘ	Θεσσαλονίκη
	11 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης Προγράμματος Εξωτερικής Παρακολούθησης Ενηλίκων ³ ΚΕΘΕΑ ΙΟΑΚΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Θεσσαλονίκη
	12 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ²	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
ΗΠΕΙΡΟΣ	13 Υπηρεσίες Νομικής Συμπαράστασης - Πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης ²	ΟΚΑΝΑ	Θεσσαλονίκη
	14 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ² ΚΕΘΕΑ ΗΠΕΙΡΟΣ Μονάδα Συμβουλευτικής και Επανάταξης Ιωαννίνων	ΚΕΘΕΑ	Ιωάννινα
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	15 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ³ ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Λάρισα
	16 Μεταβατικό Σχολείο Ενηλίκων ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Λάρισα
	17 Πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης ²	ΟΚΑΝΑ	Λάρισα
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	18 Τοπικό Δίκτυο Κοινωνικής Επανάταξης Πάτρας	ΟΚΑΝΑ	Πάτρα
ΑΤΤΙΚΗ	19 Υπηρεσίες Νομικής Συμπαράστασης - Πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης ²	ΟΚΑΝΑ	Πάτρα
	20 Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα

	20	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	21	Α΄ Τμήμα Κοινωνικής Επανάταξης Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ	Αθήνα
	22	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Πειραιάς
	23	Πολιτιστικό Στέκι ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	24	Εξειδικευμένο Κέντρο Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης (ΕΚΚΕΕ) Αθήνας	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
	25	Club Εργασίας ΚΕΘΕΑ ΔΙΑΒΑΣΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	26	Μονάδα Κοινωνικής Επανάταξης ΟΚΑΝΑ	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
	27	Μεταβατικό Σχολείο ΚΕΘΕΑ (υπάγεται στο Δίκτυο Πρόληψης)	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	28	Εξειδικευμένη Εκπαιδευτική Μονάδα - Τμήματα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 'Σχολείο 18 ΑΝΩ'	ΨΝΑ	Αθήνα
	29	Β΄ Τμήμα Κοινωνικής Επανάταξης Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ	Περιστέρι
	30	Γ΄ Τμήμα Κοινωνικής Επανάταξης Γυναικών και Μητέρων Μονάδα Απεξάρτησης 18 ΑΝΩ	ΨΝΑ	Αθήνα
	31	Μονάδα Εκπαίδευσης Θεραπευομένων - Πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης ²	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	32	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ² ΚΕΘΕΑ ΚΥΤΤΑΡΟ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Καλαμάτα
ΚΡΗΤΗ	33	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Ηράκλειο
	34	Μεταβατικό Σχολείο ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΝΗ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	
Υπηρεσίες Κοινωνικής Επανάταξης / Δραστηριοποίησης Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων				
ΑΤΤΙΚΗ	1	Κέντρο Κοινωνικής Δραστηριοποίησης Εφήβων ΚΕΘΕΑ ΣΤΡΟΦΗ θεραπευτικό πρόγραμμα εφήβων	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα
	2	Πρόγραμμα Μεταθεραπευτικής Φροντίδας Εφήβων και Νέων ΑΤΡΑΠΟΣ Μονάδα Εφήβων και Νεαρών Ενηλίκων	ΟΚΑΝΑ	Αθήνα
Υπηρεσίες Κοινωνικής Επανάταξης για Αποφυλακισμένους				
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Θεσσαλονίκη
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	2	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων ΚΑΤΚ Ελεώνα Θηβών	Υπ.Προστασίας του Πολίτη	Θήβα
ΑΤΤΙΚΗ	3	Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης ΚΕΘΕΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ θεραπευτικό πρόγραμμα	ΚΕΘΕΑ	Αθήνα

¹ Η παρουσίαση γίνεται σύμφωνα με τη χρονολογία ίδρυσης των υπηρεσιών / δομών, ανά περιφέρεια σε κάθε κατηγορία και περιλαμβάνει τις δομές που λειτουργούσαν στις αρχές το 2024.

² Η συγκεκριμένη δομή δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020.

³ Η συγκεκριμένη δομή ενισχύθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Παράρτημα V. Εξειδικευμένες υπηρεσίες για άτομα με προβλήματα από τη χρήση αλκοόλ.^{1,2}

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΕΔΡΑ
Εξειδικευμένες υπηρεσίες για την εξάρτηση από αλκοόλ – Συμβουλευτικά Κέντρα / Πολυδύναμα Κέντρα / Σταθμοί Εισαγωγής και Ενημέρωσης Ενηλίκων			
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1 Συμβουλευτικό Κέντρο για το Αλκοόλ ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ		ΚΕΘΕΑ
ΑΤΤΙΚΗ	2 Συμβουλευτικός Σταθμός για το Αλκοόλ Μονάδα Απεξάρτησης Αλκοολικών		ΨΝΑ
	3 Συμβουλευτικό Κέντρο για το Αλκοόλ και τις Νόμιμες Εξαρτήσεις ² ΚΕΘΕΑ ΝΟΣΤΟΣ		ΚΕΘΕΑ
ΚΡΗΤΗ	4 Συμβουλευτικό Σταθμός Αλκοολικών - Ανοιχτή Δομή Υποστήριξης ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΗΝΗ		ΚΕΘΕΑ
Εξειδικευμένες υπηρεσίες για την εξάρτηση από αλκοόλ - Υπηρεσίες Σωματικής Αποτοξίνωσης (εσωτερικής διαμονής)			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1 Υπηρεσία Σωματικής Απεξάρτησης από το Αλκοόλ ΜΕΘΕΞΙΣ Παθολογική Κλινική, Γ.Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Μονάδα Απεξάρτησης για το Αλκοόλ		Γ.Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΨΝΘ
ΑΤΤΙΚΗ	2 Ειδική Μονάδα Σωματικής Απεξάρτησης από το Αλκοόλ & Νόμιμες Εθιστικές Ουσίες Πτέρυγα Παλαιολόγου, Α΄ Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ		ΕΚΠΑ / Αιγινήτειο Νοσοκομείο
	3 Υπηρεσία Σωματικής Απεξάρτησης από το Αλκοόλ Β΄ Ψυχιατρική Κλινική ΕΚΠΑ, ΠΓΝ ΑΤΤΙΚΟΝ		ΕΚΠΑ / ΠΓΝ ΑΤΤΙΚΟΝ
Εξειδικευμένες υπηρεσίες για την εξάρτηση από αλκοόλ - Θεραπευτικά προγράμματα εσωτερικής διαμονής (ενδοσκομειακής νοσηλείας)			
ΑΤΤΙΚΗ	1 Πρόγραμμα Ενδοσκομειακής Νοσηλείας 18 ΑΝΩ Αλκοολικών Μονάδα Απεξάρτησης Αλκοολικών		ΨΝΑ
	2 Πρόγραμμα Ενδοσκομειακής Νοσηλείας 10ο Μονάδα Απεξάρτησης Αλκοολικών		ΨΝΑ
Εξειδικευμένες υπηρεσίες για την εξάρτηση από αλκοόλ - Θεραπευτικά Προγράμματα Εξωτερικής Παραμονής Ενηλίκων – Ψυχοκοινωνικά προγράμματα απεξάρτησης			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1 Συμβουλευτικός και Θεραπευτικός Σταθμός Μονάδα Απεξάρτησης από Αλκοόλ, Φάρμακα και Τυχρά Παιχνίδια		ΨΝΘ
	2 Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο Αντιμετώπισης της Αλκοολεξάρτησης ΜΕΘΕΞΙΣ Μονάδα Απεξάρτησης από Αλκοόλ, Φάρμακα και Τυχρά Παιχνίδια		ΨΝΘ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3 Μονάδα Απεξάρτησης για το Αλκοόλ και τις Νόμιμες Εξαρτήσεις ⁹ ΚΕΘΕΑ ΕΞΟΔΟΣ		ΚΕΘΕΑ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	4 Ιατρείο Αλκοολογίας		Π.Γ.Ν. Πατρών
ΑΤΤΙΚΗ	5 Εξωτερικό Πρόγραμμα Μονάδα Απεξάρτησης Αλκοολικών		ΨΝΑ
	6 Πρόγραμμα Απεξάρτησης από το Αλκοόλ και τα Τυχρά Παιχνίδια ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ		ΚΕΘΕΑ
	7 Πρόγραμμα ΔΑΝΑΗ Μονάδα Απεξάρτησης Αλκοολικών		ΨΝΑ
	8 Συμβουλευτικός Σταθμός για την Εξάρτηση από το Αλκοόλ ΘΗΣΕΑΣ		Σωματείο ΘΗΣΕΑΣ
	9 Μονάδα Απεξάρτησης από το Αλκοόλ και τις Νόμιμες Εξαρτήσεις ²		ΟΚΑΝΑ
ΚΡΗΤΗ	10 Αλκοολογικό Ιατρείο		ΠαΓΝΗ

¹ Η παρουσίαση γίνεται σύμφωνα με τη χρονολογία ίδρυσης των υπηρεσιών / δομών, ανά περιφέρεια σε κάθε κατηγορία και περιλαμβάνει τις δομές που λειτουργούσαν στις αρχές το 2024.

² Υπηρεσίες για προβλήματα από τη χρήση αλκοόλ παρέχονται και από τις δομές συμβουλευτικής και θεραπείας για προβλήματα από τη χρήση ναρκωτικών (βλ. Παράρτημα II). Στο παρόν Παράρτημα παρουσιάζονται μόνο οι εξειδικευμένες δομές για το αλκοόλ.

³ Η συγκεκριμένη δομή δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ΠΕΠ ΕΣΠΑ 2014-2020.

ΠΗΓΗ: ΕΚΤΕΠΝ 2024.

Με την υποστήριξη και τη συγχρηματοδότηση

Με την υποστήριξη και τη συγχρηματοδότηση

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ,
ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ "ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ"

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Σωρανού του Εφεσίου 2, Τ.Κ. 115 27, Αθήνα

τηλ: 210 6536902, 210 6170014

email: ektep@ektep.gr

ektep@ektep.gr

Αθήνα, ΕΠΙΨΥ 2024